

**TOPONIMELE
DISTRICTULUI FĂGĂRAȘ
DIN ANII 1864-1865**

Editura NEGRU VODĂ
Făgăraș, 2019

Lucrare editată de Muzeul Țării Făgărașului „Valer Literat”
Transcrierea și adaptarea textelor: Bordi Zsigmond Lóránd

Volum publicat cu sprijinul Bibliotecii Naționale Széchényi, Budapesta.
Ediția s-a realizat pe baza manuscriselor din Biblioteca Națională Széchényi
Fol. Hung. 1114/16/2. și 1114/41 (microfilmele F1/3814/A. 54. și 60.).

© Muzeul Țării Făgărașului „Valer Literat”, 2019
© Bordi Zsigmond Lóránd, 2019

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
Toponimele Districtului Făgăraș din anii 1864-1865. - Făgăraș: Editura
Negru Vodă, 2019
ISBN 978-606-8479-20-0

81

Coperta: Cristian Ramba, Muzeul Țării Făgărașului „Valer Literat”

Muzeul Țării Făgărașului „Valer Literat” și-a propus, prin programele și proiectele sale anuale, cercetarea cât mai completă a surselor istorice în vederea elaborării monografiei Țării Făgărașului, iar toponimia este una dintre cele mai valoroase surse și, poate, cea mai puțin studiată.

Toponimele, ce constituie „adevărată arhivă a unui popor”, reprezintă, în fapt, memoria și identitatea fiecărei localități, pot explica sau reconstitui fapte ale trecutului. Toponimele conțin și transmit o paletă largă de informații legate nu numai de cadrul geografic (flora, fauna relief), ci și de istoria fiecărei comunități, care, puse într-un complex de date și informații furnizate de alte științe – arheologia, etnografia, geografia, arhivistica –, pot contribui semnificativ la cunoașterea istoriei locale și naționale.

Plecând de la aceste considerații, edităm volumul *Toponimele Districtului Făgăraș din anii 1864-1865*, ce reprezintă chestionarul întocmit în anul 1864 de academicianul Frigyes Pesty pentru colectarea toponimelor din cele 72 de localități ale districtului Făgăraș. Academicianul timișorean a sesizat importanța și valoarea documentară a toponimelor, pledând pentru colectarea lor.

Sperăm ca *Toponimele districtului Făgăraș din anii 1864-1865* să se constituie într-un instrument de lucru util pentru specialiști și nu numai.

Mulțumim Bibliotecii Naționale Széchényi Ungaria pentru colaborarea și sprijinul oferit în publicarea acestui volum.

Recunoștința noastră se îndreaptă către dr. Lorand Zsigmond Bordi, care s-a ocupat de transcrierea și adaptarea textelor și către domnul Hunor Boer, care ne-a facilitat colaborarea cu Biblioteca Națională Széchényi Ungaria.

dr. Elena Băjenaru
Manager Muzeul Țării Făgărașului

Pesty Frigyes și colectarea toponimelor Districtului Făgăraș din anii 1864-1865

Pesty Frigyes

(3 martie 1823 – 23 noiembrie 1889)

S-a născut la Timișoara într-o familie modestă (tatăl lui a fost meșter curelar). A absolvit școala generală și gimnazială la Timișoara, după care s-a înscris la cursurile liceului din Seghedin. După absolvire s-a întors în orașul natal ocupând un post de funcționar minor în cadrul comandamentului garnizoanei Timișoara. A fost unul dintre promotorii vieții culturale maghiare din oraș, fapt ce a creat suspiciuni din partea autorităților militare, care după 10 octombrie 1848 – data declarării stării de asediu a cetății Timișoara – l-au expulzat din oraș și l-au internat într-una dintre suburbiile. În primăvara anului 1849 s-a mutat la Debrețin, unde s-a angajat la biroul juridic al Ministerului de război. După înăbușirea Revoluției din Ungaria, s-a refugiat pentru scurt timp la Vidin, dar în cursul toamnei a revenit în țară. A fost arestat de două ori, dar a fost eliberat în vara anului 1850, fără a fi condamnat. Din toamna anului 1850 a devenit secretarul Camerei de Comerț și Industrie din Timișoara, funcție pe care a îndeplinit-o până în vara anului 1864. Alături de activitățile specifice serviciului s-a implicat în viața culturală a Timișoarei, inițiind din anul 1858 apariția revistei *Delejtű*, în care au fost publicate articole științifice și economice. În paralel a publicat o serie de studii și articole cu caracter economic și istoric, în diferite reviste de specialitate. Ca recunoaștere a activității culturale și științifice depuse, a fost ales membru corespondent al Academiei Ungare de Științe la 16 decembrie 1859. În anul 1864 a devenit secretarul Primei Bănci Industriale Maghiare, ocazie cu care s-a mutat la Budapesta. Începând din acești ani a început să se dedice din ce în ce mai mult asupra studiilor istorice, devenind în anul 1867 unul dintre membrii fondatori a Societății Istorice Maghiare. Preocupările sale s-au axat, în special, asupra istoriei Banatului, dar pe baza studiilor arhivistice efectuate a avut contribuții semnificative și în studiul organizării administrative a Ungariei medievale. La 24 mai 1877 a devenit membru deplin al Academiei Ungare de Științe, fapt care i-a permis să efectueze cercetări în străinătate, inclusiv în arhivele Vaticanului. A murit în urma unui atac de cord la 23 noiembrie 1889 la Budapesta.¹

Pesty Frigyes

¹ SZINNYEI József 1905, 814-825.

Proiectul de colectare a toponimelor din anii 1863-1864

Interesul lui Pesty privind toponimele și-a avut începutul la finele deceniului șase al secolului al XIX-lea. Într-un articol dedicat acestei tematici,² atrăgea atenția asupra valorii documentare ale acestora, totodată pledând pentru importanța cunoștințelor topografice și necesitatea colectării toponimelor. De asemenea a semnalat necesitatea colectării toponimelor istorice și cele actuale, subliniind importanța lor în stabilirea rapoartelor etnice din vechime pentru fiecare regiune în parte. În viziunea sa, interpretarea originii toponimelor trebuia să fie o activitate comună a istoricilor și a lingviștilor.

Inițierea proiectului de colectare a toponimelor datează de la finele anului 1862 sau începutul celui următor, când Pesty s-a adresat comandamentului militar al Banatului, Guberniului din Transilvania și Consiliului Regal de la Budapesta solicitând sprijinul în vederea colectării toponimelor. Solicitarea a fost refuzată de autoritățile militare, în timp ce autoritățile din Budapesta au solicitat părerea Academiei.

În scrisoarea din 26 martie 1863, adresată lui Antal Csengery, vicepreședintele Academiei Ungare de Științe, Pesty a descris demersurile făcute privind proiectul și a solicitat sprijinul Academiei pentru realizarea acestuia. Datorită acceptului favorabil al Academiei, Consiliul Regal de la Budapesta și-a dat acordul pe 30 iulie privind colectarea toponimelor și a împărțit, prin intermediul serviciilor sale, chestionarele pe tot teritoriul Ungariei.³

În vederea colectării datelor, Pesty a întocmit un chestionar format din 7 puncte (vezi Anexa 1, fig. 3), la care a anexat și un îndrumar detaliat (vezi Anexa 2, fig. 4) privind completarea acesteia. Cele două documente întocmite în limba maghiară au fost traduse în toate limbile vorbite de comunitățile din Ungaria și Marele Principat al Transilvaniei.⁴

În ceea ce privește Transilvania, Pesty a solicitat sprijinul Guberniului într-o cerere din 10 februarie 1863. Cererea a fost discutată în ședința din 3 martie, hotărându-se să se ceară părerea Societății Muzeului Ardelean din Cluj în vederea avizării. După ce solicitarea a fost dezbătută în cadrul departamentului de istorie al Societății, aceasta a considerat oportun sprijinirea colectării toponimelor și pe 6 mai a informat în scris Guberniul în acest sens. Din motive necunoscute problema a rămas în suspensie, Guberniul revenind asupra colectării toponimelor abia după un an (7 mai 1864) emițând, cu această ocazie, un ordin prin care se solicita colectarea datelor până la sfârșitul lunii septembrie.⁵

Din diferite motive, colectarea răspunsurilor a durat până în prima jumătate al anului 1865, după care Pesty a început prelucrarea materialului format din 28.882 de foi de manuscris.⁶ Datorită cantității materialului și al preocupărilor de alt caracter, acesta a rămas prelucrat doar parțial, fiind utilizat totuși la publicarea a câtorva lucrări.⁷

După moartea sa, colecția de manuscrise a chestionarului, formată din 63 de volume a fost cumpărată de Muzeul Național al Ungariei,⁸ de unde a trecut, în 1949, în colecția Bibliotecii Naționale Széchényi.

Colectarea toponimelor în Districtul Făgăraș

Nu se cunoaște data la care Ordinul 6670 din 7 mai 1864 al Guberniului și chestionarele au ajuns la conducerea Districtului și orașului Făgăraș⁹, respectiv nici data la care aceasta a transmis-o mai departe conducerii plășilor. Totuși, se pare că acestea din urmă au fost transmise până la sfârșitul lunii iunie, deoarece primăria satului Vlădeni din plasa Bran a întocmit deja răspunsul pe data de 2 iulie 1864, cea din Bucium din plasa Mândra pe 15 iulie 1864, respectiv cea din satul Viștea de Jos din plasa Sâmbăta pe 16 iulie 1864.

² PESTY Frigyes 1858.

³ SZABÓ T. Attila 1944, 216-217.

⁴ Nu am reușit să identificăm până în prezent persoana care a făcut traducerea în limba română.

⁵ *Idem*, 218-219.

⁶ CSÁKI Árpád 2012, 9.

⁷ PESTY Frigyes, *A helynevek és a történelem*, Budapest, 1878; PESTY Frigyes, *Magyarország helynevei történeti, földrajzi és nyelvéseti tekintetben*, Budapest, 1888. Alocuțiunea rostită cu ocazia ocupării scaunului academic s-a referit, de asemenea, la rolul istoric al toponimelor.

⁸ CSÁKI Árpád 2012, 7.

⁹ Făgărașul având rang de oraș liber regal era o unitate administrativă distinctă.

Din câte se pare nici conducerea districtului, nici cea a plășilor sau a comunităților nu au luat în serios problema chestionarelor, deoarece până la data preconizată pentru predare, acestea au fost completate doar în 10 sate din cele 72 de localități ale districtului (13,9%). Întârzierile se puteau datora alături de neglijența autorităților locale (fapt semnalat și de autoritățile districtuale) și lucrărilor agricole de vară și de toamnă mult mai importante în viața rurală de zi cu zi.

În ultimele două luni ale anului au fost începute din nou completările chestionarelor, astfel încât până la 31 decembrie, împreună cu cele 10 din vară erau deja completate 32 de chestionare (44,5%).

De altfel, nici Guvernul nu a acordat o importanță deosebită privind colectarea răspunsurilor, chiar și după trecerea termenului limită a predărilor. Prima măsură concretă în vederea urgentării colectării datelor – inițiată probabil la insistențele lui Pesty –, datează din decembrie, când, prin Ordinul 35184/20.12.1864 a impus terminarea conscripției. Ca și în cazul precedentului nu dispunem de date privind momentul recepționării ordinului de Districtul Făgăraș și plășile din subordine, dar cunoaștem ordinul de revenire Nr. 69 din 13 ianuarie 1865 al plășii Beclean, prin care se solicita completarea și transmiterea chestionarului.

În cursul lunilor ianuarie și februarie se poate constata o efervescență în completarea chestionarelor, astfel încât până în prima decadă a lunii februarie au fost întocmite toate răspunsurile (ultima, cea a satului Iași datează din 9 februarie 1865).

Până la sfârșitul lunii, răspunsurile centralizate se găseau la sediul districtului de la Făgăraș, astfel în urma ședinței din 27 februarie 1865 a fost întocmită scrisoarea de înaintare (fig. 2)¹⁰, cu care au fost trimise la sediul Guvernului de la Sibiu, unde au ajuns pe data de 5 martie.

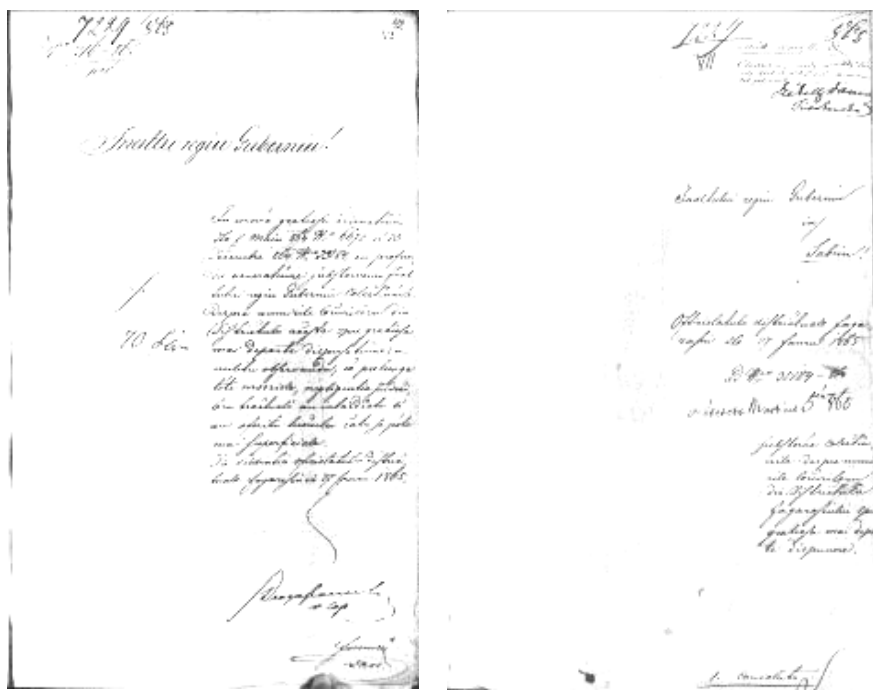

Fig. 2. Scrisoarea de înaintare a conscripției

¹⁰ Înaltului Guvernului Regal!

În urma ordinului plin de grație Nr. 6670 din 7 mai 1864 și 35184 din 20 decembrie 1864, scriem cu o deosebită stimă Înaltului Guvernului Regal privind dispoziția despre colectarea numelor locurilor din districtul acesta și grațioasa trimitere mai departe a lor. Remarcăm umil, că pe lângă toate ursoarele(?), întârzierea și superficialitatea răspunsurilor s-a [datorat] neglijenței juzilor plășilor. Din ședința oficialităților districtului Făgăraș, în 27 februarie 1865.

Drăgășanu, vicecăpitan [și] Serenizu, vîcenotar

Ultima localitate făgărășeană care a completat chestionarul a fost orașul Făgăraș, ai cărui reprezentanți au consemnat data de 27 martie 1865 pentru întocmirea răspunsurilor.

Probleme legate de completarea chestionarului

Materialul chestionarului Pesty al Făgărașului conține 200 de pagini de manuscris (192 pagini Districtul Făgăraș + 8 pagini orașul Făgăraș) legate într-un singur volum. Răspunsurile se rezumă în general la 2-3 pagini de manuscris, existând în schimb și excepții cu privire la volumul informațiilor așternute pe hârtie. Cele mai lungi răspunsuri sunt de 8 pagini (Oprea-Cârțișoara, Sărata), 7 pagini (Porumbacu de Jos, Ucea de Sus) sau 6 pagini (Streza-Cârțișoara), la polul opus găsindu-se satele Luța și Săvăstreni, respectiv deținătorul recordului absolut, satul Răușor, al cărui reprezentanți au „reușit” să completeze chestionarul prin 5 rânduri.

În cea ce privește modul de redactare al răspunsurilor, în majoritatea cazurilor s-a ținut seama de cele scrise în îndrumare, răspunzând la întrebările chestionarului și tratând cu seriozitate subiectul. Pe de altă parte, în două cazuri, răspunsurile date, chiar dacă au ținut cont de întrebări, au fost foarte sumare, fiind întocmite în forma unor tabele. Cam într-un sfert din cazuri, redactorii s-au mulțumit să consemneze ceea ce considerau ei esențial cu privire la localitatea lor, fără a consemna, însă, partea esențială a chestionarului: toponimele din perimetrul localității.

În ceea ce privește solicitarea lui Pesty privind implicarea bătrânilor satului în procesul de completare al chestionarului, aceasta a fost în general respectată, existând totuși cazuri, când primarul și/sau notarul s-au considerat competenți să întocmească singuri răspunsurile.

Completarea răspunsurilor a fost asumată în majoritatea cazurilor, oferind astfel un segment important (necunoscut din alte surse) al conducerii localităților și persoanele respectate (bătrâni) din epocă. Și în acest caz există contraexemple (cele două Cârțișoare, Porumbacu de Jos și Ucea de Jos) unde documentele nu au fost semnate, neputând ști astfel cine au fost cei care au completat chestionarul.

O altă valoare istorică însemnată a chestionarului este faptul că o treime dintre localități au și ștampilat răspunsurile, oferindu-ne astfel informații privind ștampilele din secolul al XIX-lea ale satelor făgărășene, care au dispărut sau s-au pierdut între timp.

Transcrierea textelor

În momentul redactării volumului am considerat oportună publicarea textelor pe două coloane, în partea stângă găsindu-se transcrierea textului original, iar în cea dreaptă transcrierea acesteia în limba vorbită curent. Această metodă a fost necesară nu numai datorită textelor în altă limbă (germană, maghiară) care fac parte componentă a ei, dar și datorită faptului că și în cazul textelor scrise în limba română, redactate într-un limbaj arhaic cu multe regionalisme și o ortografie incertă, ar fi apărut probleme de percepere a lor.

Textele au fost transcrise conform structurii, ortografiei și punctuației originale, singura diferență de la aceasta fiind făcută în cazul toponimelor, pe care am preferat să le punem în coloană și nu cursiv, cum apar în majoritatea cazurilor în original. Am preferat, de asemenea, să redăm și cuvintele subliniate în original, respectiv ștergerile inevitabile din text.

Datorită faptului că este vorba de un text manuscris relativ vechi, au existat inevitabil cuvinte sau litere ilizibile, care au fost semnalate cu [---] respectiv cu [...]. Cazurile de greșeli flagrante sau repetițiile din manuscrise au fost marcate cu (!). Completările necesare pentru o mai bună înțelegere a textelor au fost scrise între paranteze drepte.

În cazul transcrierilor din coloana din dreapta am încercat să intervenim cât mai puțin în textul original pentru a încerca să redăm cât mai bine savoarea de secol al XIX-lea ale acestora. Singura diferență majoră față de manuscrisele originale este faptul că toponimele au fost consemnate în fiecare caz cu caractere italice.

Mulțumesc și pe această cale ajutorului acordat de Biblioteca Națională Széchényi Budapesta, directorilor generali Hammerstein Judit, Káldos János, Plihál Katalin, Sajó Andrea, directorului științific Dr. Boka László și directorului Colecțiilor Speciale, Földesi Ferenc, șefilor de departament de la Manuscrise și Digitizare, Lipthay Endre și Györffy Szabolcs, lui Bakos József, Kelemen Brigitta, Weeber Tibor și colegilor lor.

Transcrierea textelor de limbă germană a fost realizată de către domnului Bernhard Heigl de la Biblioteca Honterus din Brașov, în timp ce la traducerea lor am primit ajutorul doamnei dr. Antonia Izabella Kelemen,

căroră le mulțumesc încă o dată sprijinul acordat. Și, nu în ultimul rând îi mulțumesc domnului dr. Constantin Băjenaru pentru sprijinul acordat în elucidarea nelămuririlor din manuscrise și în transcrierea textelor.

Sf. Gheorghe, 26.10.2019

Drd. Bordi Zsigmond Lóránd

Datele de colectiune se estindu asupra urmatoarelor punete de intrebaciuni:

1-in. Numele comitatului, districtului, cercului, scaunului de care se tiene satulu. Afora de impartierea politica a tractului, cate o data are si tianutul, jurulu deosebita numire, seu o multieme de sate sunt su un'a — si aceasi numire cunoscute. Astfelu de impregiurare e in conscriptiune de a se observa si aplica.

2-a. Comunitatea, opidulu cate numiri are acù, care dintre ele e numai prin locuitorii locali — si care e de tier'a intrega conosciuta? — E semnu caracteresticu ca in Ardealu satele magyare si romane impregiurate de satele sase a capetatu numiri nemtiesci, despre cari locuitorii satelor magyare si romane, nici cã scu ceva fiindu numirea acest'a prepucinu estinsa; asemenea multe comunitati sate si romane au nume magyaru, despre ce sasii si romanii inca nu scu nemicu. Astfelu de impregiurari potu fi in tote partiile tierci locuite de locuitorii diferiteloru limbi deci sunt de a se aminti.

3-a. Avut'a verodata candva comunitatea alta numire? — Seu dor' numai s' a scrieu alt'mintrea numele de acumu?

4-a. Cum se numesce comunitatea dela inceputu?

5-a. Deunde s' a impopulatu?

6-a. Ce se scie de comunu, d'in traditiuni, monuminte semne de memorii, d'in memorande scrise seu tiparite despre originea numelui si intielesulu lui in veri care limba ar fi loculu numitu?

7-a. Numirile topografice din otorulu comunitatii, d. e. tierina, tabla, aratru, intornatura, pascu fenatiu, prediu, desiertu, dumberava, tufisiu, padure, codru, vijeitu, terminu (otar), vila, birtu afora de comunitate, maderisce, hodaie, gradina, vinatie, sianti (saxa fossa), ruina stirpitura, poiana, doeu, tumba, colina, culme, verfu, naltistura, podeiu, munte, spinarea muntelui catena de munte, stanca, bolovanisce, baie minerale, pescere, vortegiu strimtoare, cataracta (cadietura de apa) fonte, putiu, vena, lacu, riu, percu (deosebindu totu numele apei capetatu dela escurgerea unui riu principalu pona la impreunarea lui cu altulu) balta, morestu, noroiu, muschiu, stufarie, livada, punte, vadu, pociacu, insula, promontoriu s. c. l.

Problem'a esentiala a consercii e ca numirile proprie ale numiteloru obiecte sã se prenotodie catu mai scurtu si esactu.

Unde se pote se ie in atenciune si aici intrebaciunea punctului alu 6-lea. De aicea se tiene si commemoraciunea numirilor suburbiloru, partiiloru de urbi, cailloru, piatiiloru si stradeloru, daca in aceste jace ceva originalitate, seu de suntu legate de suveniru nationali, potendu despre ele astfelu descoperi ceva destucire istorica seu limbistica. La numirile tierineloru, tabeloru, aratreloru, pascuriloru, predieloru, livediiloru, intornatoriiloru si la altele asemenea ar fi de lipsa a face despre insusierea naturala a obiectului respectivu o prenotare scurta, pentru ca d'in acesta de multe ori se pote scote asupra intielesului numelui vro deslocire d. e. Gányér, aratru apatosu, netedu in otarulu de Szalonta. Kostava, pascu formosu intre munti padurosi. Karakó, pareu sucitoru. Gyűrűzug, o vijutorie pe langa care Bereteulu formedia unu semi-cercu. Öndöd, pamentu netedu, negru in unele locuri secu la Dabritzinu. Szódob, o vale bineresunatoria in Biharis. Tőtevény, unu aratru redicatu prin implere si siantiuitu in Kocsord. Üllő, apa statatoria, nedescababile in Karczag. Petrisán o padura betrana suntu in ea si capriore in Békés. Vica, vena de apa, suntu multi pesci maruntie in Békés. Siskadűlő, aratru pe care se face multa susarca in Szabolcs. Megyer candva satu, acù numai o mora in Baranya. Adacs, prediu in otarulu de Kecskemét, candva satu. Derv, o poiana pote a fi si stirpitura in padurea de Siter in Biharis. Bágy, apa, curge forte in cetu in H. Nánás. Bokróc, putiu (fontena) in tufisiu la Margitt'a.

Se intielege de sine cã daca asupra comunicatelor de su puncturile 2—6 nu s' ar poté face aplicari, adeca acele n' ar avé locu, atunci longo numele locului sã se adauga notiile respective despre insusierea naturala a celui-a-si nume.

In urma e in interesulu numiriloru locuriloru de su punctulu alu 7-lea ca positiunea (caderea) geografica a obiectului menitu inca sã se memoriadie, numindu-se si teritoriale vecine.

Fig. 3. Întrebările și indicațiile de completare originale ale chestionarului

Datele ce urmează a fi colectate se extind asupra următoarelor puncte de întrebări:

1. **Numele comitatului, districtului, plășii, scaunului de care aparține satul?**¹¹ – În afara de organizarea administrativă a plășii, există cazuri, când și ținutul sau unele împrejurimi au denumire distinctă, sau mai multe sate sunt cunoscute sub același nume. Aceste cazuri trebuie menționate și explicate în chestionar.

2. **Câte denumiri are comunitatea, târgul în prezent, care dintre ele este cunoscută doar pe plan local și care de către întreaga țară?** – Este caracteristic pentru Ardeal, că satele maghiare și românești învecinate cu satele săsești, au primit nume nemțești, pe care maghiarii și românii nu le folosesc, deoarece nu sunt răspândite; de asemenea multe comunități, sate românești au nume maghiare, care de asemenea nu sunt folosite de către români și sași. Astfel de cazuri pot exista în fiecare parte a țării unde locuiesc mai multe etnii, deci trebuie să fi semnalate.

3. **A avut vreodată comunitatea alt nume? Sau s-a scris doar altfel numele de acum?**

4. **Cum s-a numit comunitatea la început?**

5. **De unde provine populația?**

6. **Ce se știe de genere din tradiții, monumente, semne memoriale, acte scrise sau tipărite, despre numele și etimologia numelui localității în fiecare limbă vorbită?**

7. **Toponimele din hotarul comunității** – de exemplu ogoare, dricuri, arături, întornături, pășune, fânațe, moșii, locuri sterpe, dumbrăvi, tufișuri, păduri, codrii, colțuri, hotare, cătune, hanurile din extravilanul comunității, măierişte, hodăi, grădini, podgorii, șanțuri, ruine, lăzuri, poeni, dosuri, colnice, coline, culmi, vârfuri, înălțimi, podișuri, munți, creste și lanțuri montane, stânci, bolovănișuri, mine, peșteri, vârtējuri, defilee, cataracte, izvoare, puțuri, pâraie, lacuri, râuri, pârăuri (menționând-se toate denumirile de pe firul apei de la obârșie până la vărsare), bălți, mocirle, mlaștini, stufărișuri, lunci, bacuri, vaduri, insule, promontorii etc.

Este foarte important ca toate toponimele să fie înregistrate cât mai scurt și mai exact.

Unde se poate, să fie luată în considerare și întrebarea de la punctul 6. Astfel originea denumirii suburbiilor, cartierelor, căilor, piețelor și străzilor, au la origine evenimente sau sunt legate de suveranii naționali, putându-se desluși prin ele informații de factură lingvistică sau istorică.

La denumirile ogoarelor, dricurilor, arăturilor, pășunilor, moșiilor, luncilor, întornături și altele asemănătoare ar fi important să se înregistreze însușirile naturale ale acestora, respectiv menționarea pe scurt al acestora, deoarece pot oferi informații privind originea toponimului. De exemplu: *Gányér*, teren arabil apăsos, neted în hotarul de la Salonta. *Kostava*, pășune frumoasă între munți împăduriți. *Karakó*, un pârâu sinuos. *Gyűrűzug* [= *Unghiul inelului*], un unghi lângă care albia râului Barcău formează un semicerc. *Ondód*, pământ neted, negru, sec în unele locuri, la Debrețin. *Szódob* [= *Toba cuvintelor*], vale cu ecouri în Bihor; *Tötevény* [= *Umplutura*], teren arabil înălțat prin umplere și înconjurat de șanț la Kocsord. *Üllő*, apă stătătoare nesecabilă la Karcag. *Petrisán*, pădure bătrână cu câprioare în Békés. *Siskadűlő* [= *Răzorul cu şușarcă*], arătură pe care crește multă şușarcă în Szabolcs. *Megyer*, pe vremuri sat, în prezent moară [singuratică] în Baranya. *Adacs*, moșie, pe locul căreia a fost un sat, în hotarul de la Kecskemét. *Ders*, poiană, eventual lăzuire în pădurea de la Siter [Șișterea] din Bihor. *Bágy*, apă cu curs încet în H[ajdú]nánás. *Bokróc*, fântână între tufișuri la Marghita.

Se înțelege de la sine, în cazul în care pentru cele comunicate la punctele 2-6 nu pot fi date explicații, adică nu și-ar avea locul, la toponime să fie adăugate notițe privind însușirile de la care își trag denumirea.

În sfârșit, în cazul toponimelor de la punctul 7 ar trebui menționată și poziția acestora prin menționarea teritoriilor învecinate.

¹¹ Cuvintele scrise îngroșat au fost evidențiate în textul original.

Indrumare

la colectiunea si conscrierea numirilor locurilor patriei.

Scopul e splicarea si urmarirea intielesului a totoru numirilor locurilor in patri'a nostra. Pe longa placerea aceea, că in locuintele nostre, — pricepemu intielesulu de atate-ori auditeloru locuri impreunate cu visti'a nostra privata si civila — ni se imbia inca cu forte mare castigu descoperirea misterului ce jace in numiri atatu in privinti'a istorica catu si limbistica, potenduse pe calca acest'a promovè interesele cele mai importante scintifice.

Spre ujugerea acestui scopu e de lipsa nainte de tote, că avendu totu obiectulu numirea topografica sã se iã in atentiune potendu-se numai astfela conscrie intregulu tesauru de numiri. Afore de arbori si edificii s' ar potè enumera nici mai totu obiectulu nemiscatoriu, pentru ca fia-care pamencioru, munte, vale are un'a — de multe ori mai multe numiri. In acestu planisatu opu e celu mai ponderosu interesu la colectiunea numirilor Completarea. Asia dar in interesulu ajungerei completarii nu e de ajunsu a insemna numai numele Comunitatii, ci tote numirile topografice din otarulu comunitatii, — a caroru numaru numai intr'o singura comunitate e adesea forte mare. Apoi nu debue la conscriere, cutare nume d'in causã prè pucinnei insemnatati a lu trece cu vederea cã dor' n'ar fi de folosu, ma chiar e de a le censemna pono la celu d'in urma.

Fiindu in fia-care comunitate unu omu, duoi, ma si mai multi cari 'si conosciu pamentulu locuintei de a menuntulu, depinde multu de la alegerea potrivita a acestoru individi, numai acestor'a se li se incredintiedie colectiunea numirilor locurilor. Sã se i n t r e b e be trani comunitatii, notarii, preotii, padurarii, vanatorii, baidii s.c.l. ca unulu se intrege datele celui a laltu. Condu n' ar fi de ajutu datele vorballi, atunci potu servi de ajutoriu scriptele oficiose autentice, anume: indicoile, si cartile despre proprietatea de posesiune a pamentului (la acestea potu servi cu ajutoriu bunu si oficiolele catastrali gasindu se la ele numirile de posesiune esacta — de si nu de totu scurtu ;) apoi matriculele eclesiastice, protocoilele, monografiile s. c. l. Cercetarea de a meruntu a acestoru sorginti se recomanda deosebitu.

Daca datele suntu dubie, in interesulu dreptujudecatii autenticitatei sã se numesca fontele de unde se potu deduce datele.

Accea ce inca mai e de lipsa a sci spre colectiunea resultatorie, se pote vedè d'in siem'a alaturata longa acesta indrumare, carea e de completatu. Raspunsurile se voru inserie in testu corinte — nu in formatu rubricatu — dupa cum suntu intrebarile in siem'u, adaugendu-se atatea eole cate ve recre estinderea obiectului. Dupa ce comunitatea in intielesulu acestei indrumari a gatitu la fia — care intrebare raspunsurile — in catu s' a potatu mai perfectu, respectivele insemnari intr' unu fasciculu de osebi sã lo trimita pr'in autoritatea liberei celuti regesi Temisor'a la D. Pesty Frigyes membru alu academiei magyare spre indebuintarea si prelucrarea mai de parte.

Fig. 4 Îndrumările originale privind completarea chestionarului

Îndrumare la colectarea și conscripția toponimelor patriei

Scopul este explicarea și urmărirea înțelesului tuturor toponimelor din patria noastră. Pe lângă aceea plăcere de a înțelege sensul mult auzitelor toponime din jurul locului în care trăim și care se leagă de viața de zi cu zi atât în particular, cât și în comunitate, poate fi considerat un mare câștig deslușirea misterului care zace în originea toponimelor, atât din punct de vedere istoric cât și lingvistic, putându-se promova totodată și scopurile științifice.

Pentru a se atinge acest scop, este necesară înainte de toate conscripția **întregului tezaur de denumiri**¹² a tuturor toponimelor. În afară de arbori și edificii, s-ar putea enumera aici toate acele elemente imobile (pământuri, munți, văi), care au denumiri (în unele cazuri mai multe) de sine stătătoare. **Înregistrarea [integrală]** a toponimelor este esențială în vederea obținerii scopurilor propuse. Astfel în vederea înregistrării integrale nu este de ajuns doar consemnarea numelui comunității, fiind nevoie de toate toponimele din hotarul acesteia, chiar dacă numărul acestora este adesea foarte mare. Nu trebuie neglijat nici un toponim (considerând-se că unele sunt fără însemnătate și nefolositoare), ci consemnarea trebuie să continue până la epuizarea tuturor toponimelor din hotarul comunității.

Deoarece în fiecare comunitate există unul sau doi, chiar mai mulți oameni, care cunosc amănunțit teritoriul localității, trebuie avută în vedere implicarea acestor indivizi, și numai lor trebuie încredințată colectarea toponimelor. **Să fie întrebați** bătrânii din comunitate, notarii, preoții, pădurarii, vânătorii, ciobanii etc. și să fie corelate datele furnizate de aceștia. Când datele colectate prin grai viu nu sunt de ajuns, atunci pot fi utilizate ca ajutor documentele oficiale autentice, și anume: listele și cărțile despre posesiunea pământurilor (pot fi de mare ajutor listele cadastrale, care conțin denumirile terenurilor, chiar dacă informațiile oferite de acestea nu sunt în totdeauna amănunțite), apoi matricolele eclesiastice, protocoalele, monografiile etc. Cercetarea de-a amănuntul și utilizarea acestor din urmă izvoare este recomandată.

Dacă datele sunt incerte, trebuie să se menționeze izvoarele utilizate, pentru a putea fi verificate.

Toate ce mai trebuie știute în legătură cu colectarea datelor se regăsesc în schema de completare a chestionarului. Răspunsurile vor fi scrise ca text cursiv (și nu în formă de rubrici), în conformitate cu întrebările din schemă, adăugându-se atâtea coli suplimentare câte va necesita epuizarea subiectului. După ce comunitatea a completat chestionarul cât mai perfect în conformitate cu acest îndrumar, însemnările respective vor fi legate într-o fasciculă și vor fi trimise pe calea autorităților cetății regale libere a Timișoarei Domnului **Pesty Frigyes**, membru al Academiei Maghiare, spre folosință și prelucrare ulterioară.

¹² Cuvintele scrise îngroșat au fost evidențiate în textul original.

Bibliografie

ANTAL Lukács

1999 *Țara Făgărașului în Evul Mediu*, Ed. Enciclopedică, București, 1999.

CONSTANTINESCU, Nicolae A.

1963 *Dicționar onomastic românesc*. Ed. Academiei R.P.R., București, 1963.

CSÁKI Árpád

2012 *Pesty Frigyes helynévjegyzménye. 1864–1865. Székelyföld és térsége. I*, Budapest–Sepsiszentgyörgy, 2012.

DIR.C.

1951 *Documente privind Istoria României. Veacul: XI, XII și XIII. C. Transilvania*, vol. I (1075-1250). Comitetul de redacție: Ion Ionașcu, L[etiția] Lăzărescu-Ionescu, Barbu Câmpina, Eugen Stănescu, D[avid] Prodan, Mihail Roller (redactor responsabil), Ed. Academiei R.P.R., București, 1951.

DRH.B.

1966 *Documenta Romaniae Historica. B. Țara Românească*, vol. I, Rdactori: P[etre] P. Panaitescu și Damaschin Mioc, Ed. Academiei R.S.R., București, 1966.

ESKENASY, Victor

1981 O nouă fortificație românească din Țara Făgărașului – Cetatea Comanei (XIII-XIV), în *Revista Muzeelor și Monumentelor. Monumente istorice și de artă*, 50, nr. 1, 1981, 34-44.

HACKENAST Gusztáv

1851 *Újabbkori ismeretek tára. Tudományok és politikai társas élet encyclopaediája*. Vol. III, Pest, 1851.

GYÖRFFY, György

1987 *Az Árpád-kori Magyarország történeti földrajza. II, Doboka, Erdélyi Fehér, Esztergom, Fejér, Fogaras, Gömör és Győr vármegye*, Akadémiai kiadó, Budapest, 1987.

HURMUZACHI, Eudoxiu

1897 *Documente privitoare la Istoria Românilor*, vol. II, Partea 5, Bucuresci, 1897.

IORDAN, Iorgu

1952 *Nume de locuri românești în Republica Populară Română*, Ed. Academiei R.P.R., București, 1952.

1963 *Toponimia românească*, București, Ed. Academiei, 1963.

METEȘ, Ștefan

1936 *Mănăstirile rămânești din Transilvania și Ungaria*, Sibiu, 1936.

LAZĂR, Mircea Dan

2006 *Repertoriul glăjăriilor transilvănene din secolele XVII-XIX în Acta Musei Bruckenthal*, I.1, Sibiu, 2006.

PESTY Frigyes

1858 Magyar helynevek. In: *Magyar Sajtó*, III, 1857, nr. 244.

PUȘCARIU, Ioan

1907 *Fragmente istorice: despre boerii din țara Făgărașului*, Vol. 4, Tipariul tipografiei archidieceșane, Sibiu, 1907.

RUSU, Adrian Andrei / SABĂU, Nicolae / BURNICHIOIU, Ileana / LEB, Ioan Vasile / MAKÓ LUPESCU Mária

2000 *Dicționarul mănăstirilor din Transilvania, Banat, Crișana și Maramureș*, coordonator Adrian Andrei Rusu, Presa Universitară, Cluj-Napoca, 1999.

SCHEINER, Walter

1926 *Die Ortsnamen im mittleren Teile des südlichen Siebenbürgens. Sonderabdruck aus Balkan- Archiv*, Band II, 1926, Leipzig.

SZABÓ T. Attila

1944 A magyar helynévkutatás a XIX. században. In: *Az Erdélyi Tudományos Intézet évkönyve – 1943*, vol. I, (redactor: Tamás Lajos), 181-264.

SZINNYEI József

1905 *Magyar írók élete és munkái*, vol. X, Budapest, 1905.

UbGDS

1892 *Urkundenbuch zur Geschichte der Deutschen in Siebenbürgen*, Vol. I, redactori Franz Zimmerman și Carl Werner, Hermannstadt, 1892.

1897 *Urkundenbuch zur Geschichte der Deutschen in Siebenbürgen*, Vol. II, redactori Franz Zimmerman, Carl Werner și Georg Müller, Hermannstadt, 1897.

1902 *Urkundenbuch zur Geschichte der Deutschen in Siebenbürgen*, Vol. III, redactori Franz Zimmerman, Carl Werner și Georg Müller, Hermannstadt, 1902.

1981 *Urkundenbuch zur Geschichte der Deutschen in Siebenbürgen*, Vol. VI, redactori Gustav Gündisch, Herta Gündisch, Konrad K. Gündisch și Gernot Nussbächer, Ed. Academiei Române, București, 1991.

- 1991 *Urkundenbuch zur Geschichte der Deutschen in Siebenbürgen*, Vol. VII, Redactori: Gustav Gündisch, Herta Gündisch, Gernot Nussbächer și Konrad K. Gündisch, Ed. Academiei R.S.R, București, 1991.
- VERESS, Andrei
- 1929 *Documente privitoare la istoria Ardealului, Moldovei și Țării-Românești*. Vol I. Acte și scrisori (1527-1572), Ed. Cartea Romaneasca, Bucuresti, 1929.
- 1931 *Documente privitoare la istoria Ardealului, Moldovei și Țării-Românești*. Vol III. Acte și scrisori (1585-1592), Ed. Cartea Romaneasca, Bucuresti, 1931.
- VOFKORI László / LENART Ana
- 1999 *Unități administrativ-teritoriale istorice și regiuni etnografice în sudul și estul Transilvaniei în ACTA – 1998/2*, Sf. Gheorghe, 1999, 27-34.
- WAGNER, Ernst
- 1977 *Historisch-statistisches Ortsnamenbuch für Siebenbürgen. Mit einer Einführung in die historische Statistik des Landes în Studia Transylvanica. Ergänzungsbände des siebenbürgischen Archivs*, Vol. IV. Böhlau Verlag, Vienna, 1977.

Toponimele localităților din Districtul Făgăraș

Arpașu de Jos (m. *Alsóárpás*; g. *Unter-Arpach, Birdorf*).

Satul este așezat pe terasa joasă aflată deasupra luncii inundabile a Oltului în apropiere de vărsarea râului Arpașul Mare, la 28 km spre vest de Făgăraș.

În anul 1223, râul Arpaș (*rivulum, qui dicitur Arpas*) este menționat ca hotarul răsăritean al pământului dăruit mănăstirii cisterciene de la Cârța de către regele Andrei al II-lea¹³, fără însă a fi menționată localitatea. Satul a existat cu certitudine la finele secolului al XIV-lea – începutul secolului al XV-lea, când împreună cu alte sate a fost donat strămoșilor lui *Radu Vâlcă* și *Vasul*, fiii *răposatului Comșa*, lui *Radul*, fiul *răposatului Stoica* și lui *Stanislav Harabal*, fiul *răposatului Sandor de Vișt* de către Mircea cel Bătrân.¹⁴

La circa 5 km spre sud, pe Valea Gilorțului, în locul numit Podeiul, a existat o mănăstire ortodoxă cu hramul *Adormirea Maicii Domnului*, care a fost atestată prima dată în 1726 și arsă în 1761 din ordinul generalului von Bucow.¹⁵

Numele așezării provine de la râul Arpaș, al cărui denumire a fost dedusă din cuvântul maghiar *árpás* (= [loc cu] orz; orzos), fiind propusă și eventuala origine pecenegă.¹⁶ Ca o altă variantă, ar putea fi luată în considerare forma inițială *arpa* (orz) + *su* (apă), de originea turcică (pecenegă).

[13v] Numile Locurilor	Numele locurilor
Din Comunitate Arpasu inf. Districtul fagarasiu ¹⁷	Din comunitatea Arpașu de Jos, districtul Făgăraș
I. Numele districtului și al cercului Fagarasiu – Porumbak	I. Numele districtului și al cercului Făgăraș - Porumbac
II. Comunitatea opidului câte numiri are acu, care dintre ele este numai prin locuitoru locali si care este de tiera întreagă cunoscutu? Aceasta Comuna e cunoscuta numai sub Numele Arpasu inferiore in tota cuprinsulu	II. Comunitatea, târgul câte denumiri are în prezent, câte dintre ele sunt folosite pe plan local și câte sunt cunoscute în toată țara? Această comunitatea este cunoscută în tot cuprinsul [țării], numai cu numele [de] Arpașu de Jos.
III. auvutau vreodata cândva Comunitatea alta numire sau doara numai sau scrisu numele de acu? Nu au avutu	III. A avut vreodată comunitatea altă denumire sau a fost cunoscut doar cu numele de acum? N-a avut
IV. Cum să numeste Comunitatea dela începutu? Arpasu inferiore	IV. Care a fost denumirea originală a comunității? Arpașu de Jos
V. De unde sau inpopulat? Din Ani nestiuti sora [13r] sa stie, ca in acesta Comuna sa pomenitu familie Wass, Dobrin, Bojeri, Bogdan, Burszan, familii boeresti, si una familia de coloniști(!), care sub mai multe nume au fostu supuse Grofiloru Teleki Josef, Miha[ly] si ferenz.	V. De unde provine populația? Se știe de ani neștiuți, că în această comunitatea au fost pomenite familiile de boieri Wass, Dobrin, Boier, Bogdan [și] Bârsan și o comunitate de iobagi, care a fost aservită sub diferite forme conților József, Mihály și Ferenc Teleki.
VI.	VI.

¹³ DIR.C. 1951, 199-200.

¹⁴ Menționat în documentul emis de Paul Thomori, castelanul cetății Făgăraș în anul 1511 (PUȘCARIU, Ioan 1907, 85).

¹⁵ METEȘ, Ștefan 1936, 75-76.

¹⁶ ANTAL Lukács 1999, 53.

¹⁷ Colecția de manuscrise OSzK, FM 1/3814A, 1229, 13v-14v.

ce să stie de Comunu din tradițiuni monuminte
semne de memorii din memorande scrise sau tipărite
despre originea numelui si întielesulu lui în veri care
limbă aru fi loculu numitu?

—

VII.

Numirile topografice din hotarul Comunității?

Hotarul Comunitati Arpasu inferiore e asediatu in
drumu tieri vicinitata cu comuna Kerza si Arpasu
superiore despre apus, si [14v] despre răsăritu Ucia
inferiore si Ucia superiore, despre ameadidiie
Muntele Albota, Buteanu si si(!) Buntioia, despe
miadienopte apa Oltului.

Marime otarului alu Comunei Arpasu inferiore e de
6209 Parzelle.

Arpasu inferiore in 13/12 864.

Antistia comunala
Ioan Pavel jude
George Burszan batrin
басиле Богдан batrin
× Necolai Pavel batrin

Prin Lupsor Dobrin
Notariu comunalu

Ce se știe conform tradiției, [din] monuminte, semne
memoriale, acte oficiale în manuscris sau tipărite,
despre originea și etimologia numelui localității în
fiecare limbă [vorbită]?

(Nu s-a răspuns la înrebare. — n. n.)

VII.

Denumirile topografice din hotarul comunității?

Hotarul comunității Arpașu de Jos este așezat pe
drumul țării, [fiind] învecinat cu comunitățile Cârța
și Arpașu de Sus dinspre apus, dinspre răsărit cu
Ucea de Jos și Ucea de Sus, dinspre miazăzi cu
Muntele Albota, Buteanu și Buntoaia, [iar] dinspre
miazănoapte [cu] apa Oltului.

Mărimea hotarului comunității Arpașu de Jos este de
6209 parcele.

Arpașu de Jos, în 13 decembrie 1864

Oficialitățile comunității
Ioan Pavel, jude
George Bârsan, bătrân
Vasile Bogdan, bătrân
Nicolae Pavel, bătrân

Prin Lușor Dobrin
Notarul comunității

Arpașu de Sus (m. Felsőárpás; g. *Ober-Arpsch, Ober-Birdorf*).

Satul este așezat în pe valea râului Arpaș, la confluența pâraurilor Arpașul Mare și Arpașel, la 30 km spre vest-
sud-vest de Făgăraș.

Prima atestare documentară a localității provine din anul 1509, când este menționat boierul *Grozava de Felső-
Árpás*.¹⁸

Într-un loc neprecizabil din hotarul său, în intervalul de timp 1749-1769 a existat o mănăstire ortodoxă cu
hram necunoscut.¹⁹

[9v] Numile Locurilor

Din Comunitatea Arpasu superiore Dist: fagarasu²⁰

ar. I.

Numele districtului si alu cercului
Fagărasiu – Porumbacu

ar. 2

Comunitatea opidulu câte numiri are acu, care dintre
ele este numai prin locuitoru locali si care este de
tiara întreagă cunoscutu?

Comunitatea Arpasu superiore este în totu cuprinsulu

Numele locurilor

Din comunitatea Arpașu de Sus, Districtul Făgăraș

Art. I.

Numele districtului și al plasei
Făgăraș – Porumbac

Art. 2

Comunitatea, târgul câte denumiri are acum, câte
dintre ele sunt folosite pe plan local și câte sunt
cunoscute în toată țara?

Comunitatea este cunoscută în tot cuprinsul [țării] ca

¹⁸ PUȘCARIU, Ioan 1907, 75.

¹⁹ METEȘ, Ștefan 1936, 76.

²⁰ Colecția de manuscrise OSzK, FM 1/3814A, 9v-11v.

cunoscuta

ar. 3

auvutau vreodata cândva comunitatea altă numire sau dacă numai sau scrisu numele de acu?
nau avutu

ar. 4

Cum să numeste Comunitatea dela începutu?
Arpasiu de sus

ar. 5

De unde sau înpopulate?
Nu este cunoscutu

ar. 6

ce să stie de Comunu din traditiuni monumente
semne de memorii din memorande scrise sau tipărite
despre originea numelui si întielesulu lui în veri care
limbă aru loculu numitu?

—

[9r] ar. 7

Numirile topografice din otarulu Comunităt(!).
Comunitatea Arpasiu superioare este asiadita supt
munte si deoparte unu riu care curge din munte si
asia partea cea mai mica decatra reseritu a Comuni
să numeste Secelu, dară nu este fare numai din
partea Comuni acesta nume cunoscutu.

Acesta Comună sa vecineste cu Comunele Utsa de
sus, Arpasiu de josu si Streza Kertzisora.

Otarulu acestei Comune să vecineste erasi cu alu
descrișeloru Comune si să începe dela *cruce dintre
hotără* în mezuina cu Certza si merge pe *valea
negră* la *pereu lui Juon*, *Capu delniloloru calea dă
jiosu*, unde să bagă un darab de hotaru întral
Kertzisori pană în drumu de aicea la *crucea de
petră*, la *fintna(!) porcariloru*, *balta biboliloru costa*
[10v] *limineloru*, *piscu lupui*, *talpa Comenzi*
vinetarea, granitia cu tiara romanească si asia vine în
jiosu de cătră răsărit din virfulu muntelui, *plaiu
arpasului mare*, la *arini*, la *pereu lui vâcse* aicea să
baga hotarulu în alu Arpasului de josu la *Cilian*,
gostaiu apa în josu pene în *capu gruietului*, *pereulu
hotareloru*, la *gropile* si la *gruieturi* în *valea negra*
de unde sau începutu.

1^a Comuna acesta are 3 hotară unu să numeste *hotaru
din josu Calea Kertzi* pământ petrosu si apătușu să
semene în doi ani si a 3 anu sa ogoreste, suntu si
fănatuiri dară dau iarbă rea /: peru porcului :/.

2^a *hotaru Calea glajiaru* să hăsnueste tota așia ca
acela din 1 si este mai roditoriu în bucate dare

Arpașu de Sus.

Art. 3

A avut vreodată comunitatea altă denumire sau a fost
cunoscută doar cu numele de acum?
N-a avut

Art. 4.

Care a fost denumirea originală a comunității?
Arpașu de Sus

Art. 5

De unde provine populația?
Nu se cunoaște.

Art. 6

Ce se știe de genere, conform tradiției, [din] monumente,
semne memoriale, acte oficiale scrise sau tipărite
despre originea și etimologia numelui localității în
fiecare limbă [vorbită].
(Nu s-a răspuns la înrebare. – n. n.)

Art. 7

Denumirile topografice din hotarul comunității.

Comunitatea Arpașul de Sus este așezată sub munte
și pe malul unui râu (*Râul Arpaș* - n.n.) care curge din
munte, și astfel partea mai mică, dinspre răsărit a
comunității se numește *Săcelu*, dar această denumire
este folosită doar de către localnici.

Această comunitate se învecinează cu comunitățile
Ucea de Sus, Arpașu de Jos și Streza-Cârțișoara.

Hotarul acestei comunități se învecinează iarăși cu
cel al comunităților menționate, și începe de la *Crucea
dintre hotare* în răzorul cu *Cârța* și merge pe *Valea
Neagră* la *Pârâul lui Ion*, [la] *Capul Delnilor* [și]
Calea de Jos, unde o parte din hotar se bagă în cel al
Cârțișoarei, [și mai departe] până în drumul de aici la
Crucea de Piatră, la *Fântâna Porcarilor*, *Balta
Bivolilor*, *Coasta Liminelor*, *Piscul Lup[ul]ui*, *Talpa
Comenzii*, *Vinetarea*, granița cu Țara Românească și
așa coboară spre răsărit din vârful muntelui [spre]
Plaiul Arpașului Mare, la *Arini*, la *Pârâul lui Vâcșe*,
aici se bagă în hotarul Arpașului de Jos la *Chilian*,
urmărește apa în jos până în *Capul Gruiefului*, [la]
Pârâul Hotarelor, la *Gropile* și [la] *Gruieful* [până]
în *Valea Neagră*, de unde a început.

1. Comunitatea aceasta are trei hotare, unul se numește
Hotarul din jos de calea Cârții, [un] pământ pietros și
apătos, semănat doi ani și în al treilea este lăsat țelenit,
sunt [aici] și fănațe, dar dau iarbă rea (părul-porcului).

2. *Hotarul Calea Glăjariului* este folosită în același
fel ca cel dintâi, și este mai roditor în bucate, dar

fânețurile sunt tote asia de rele / peru porcului / [10r] III^a *hotaru Calea lui Bile* să lucră totu asemenea ca acelea lalte si să hăsnueste cu bucate Cucuruzu, săcare, hiriscă, ovesu, crumpene ca si acelealalte dară este de totu ne roditoriu pentru că este subț munte si e frementatu sarbedu livețile sunt lu (!) jose lacose si mai multe neroditoare.

Acesta Comună are padurea totu pre munte *Pislopu* (!) si *albota* unde se află lemne de fagu amestecate. Copaci mari si mai mărunte, sunt si pucintele de bradu.

Din acestea munti isvorescu riuri Arpasulu, Plevaia, albota si arpasiu mare si vinn(!) sau curgu prin Comună unde să împreună la olaltă si asia mai departe prin arpasiu de josiu, Certza si Oltu.

În Arpasiu mare în pedure să află una Glăjărie a Grofului Teleki în care să facu totu feliu de glăji [11v] / si se duc prin arendasi spre ale vinde în Romania.

La acela glăjărie sunt vreo 36 de căsi care să locuiescu numai de prin omeni Streini Bohemi si alti maestri de glajia.

Pe calea glajarii să afla unu putin alu Birsenestiloru si alu lui Hanes si Plevaia – în otarulu din josu putin tiuzului.

Arpașiu sup. 5 Ianuariu 1864(!)

× Nikolai Meriu jude
× Avram Dobrille jurat
× Josiv Nanu jurat

[Semnătură ilizibilă]
Not[ar]

fânețurile sunt la fel de rele (părul-porcului).

3. Al treilea, *Hotarul Calea Bălei* este lucrată asemenea celorlalte, și se folosește la [cultivarea de] bucate: porumb, secară, hrișcă, ovăz, cartofi ca și celelalte, dar este foarte neroditor, deoarece este sub munte [este] denivelat [și] searbăd, [iar] fânețele sunt joase, lăcoase și în general neroditoare.

Toate pădurile acestei comunități sunt pe Muntele *Prislop* și *Albota*, unde se găsesc păduri de fag amestecate, copaci mari și mai mărunți, [alături de care] sunt în număr mic și brazi.

Din acești munți izvoresc râurile *Arpașu*, *Plăvăița*, *Albota* și *Arpașu Mare*, și vin sau curg prin sat, unde se unesc și [curg] așa mai departe prin Arpașu de Jos, Cârța și [până la] Olt.

În [valea pârâului] Arpașu Mare, în pădure se află o glăjărie²¹ a contelui Teleki în care se fac tot felul de sticle (care sunt duse de către arendași să fie vândute în România).

La acea glăjărie sunt vreo 36 de case care sunt locuite numai de oameni străini, cehi și alți meșteri sticlari.

Pe Calea Glăjăriei se găsește un *putin*(?) a Bîrsăneștilor, și ale lui Haneș și Plevaia. În hotarul de jos *puțin tiuzului*(?).

Arpașu de Sus, 5 ianuarie 1865²²

Nicolae Meriu, jude
Avram Dobrilă, jurat
Iosiv Nanu, jurat

[Semnătură ilizibilă]
Notar

Beclean (m. *Betlen*, *Fogarasbetlen*; g. *Badlinen*, *Betlen*, *Betlehem*; s. *Bedloinen*, *Bethlehem*)

Sat situat pe terasa deasupra luncii inundabile a Oltului, aproape de vărsarea râului Săvăstreni, la 4 km spre vest-sud-vest de Făgăraș.

Prima menționare a satului provine din 1473, când, într-un document al lui Radu cel Frumos, jumătate din satul *Bîtlani* (Бѣтлані) a fost întărită boierului *Stoica Naneș* și rudelor sale, împreună cu mai multe domenii din diferite sate făgărășene²³, iar în anul 1512 apare menționat cu numele actual (*Stojka de Betlen*)²⁴.

Numele satului a fost dedus din numele onomastic maghiar *Bethlen* (formă prescurtată al numelui *Betlehem*). Apariția în izvoare al satului ca *Bîtlani*, ar putea indica și o origine românească sau eventual românizarea numelui la cancelaria Țării Românești.

²¹ Glăjăria a funcționat cu întreruperi de la începutul secolului al XVIII-lea până în ultimele decenii al secolului al XIX-lea. (vezi LAZĂR, Mircea Dan 2006, 218-219, cu bibliografia).

²² Anul 1864 apare în textul original ca urmare a unei erori de redactare. Data corectă este 1865, mai cu seamă, că ordinul privind completarea chestionarului a fost emis de Guberniu la data de 7 mai 1864 (vezi introducerea).

²³ DRH.B.1966, 238-240.

²⁴ PUȘCARIU, Ioan 1907, 95.

În urma ordinațiunii inclitului officiu tractuale avem onore de areporta (!), precumca Comuna nostra Becleanu nusuntemu în stare de asti de candu sau ursitu fara numai atata stimu dupa spuneria omeniloru celoru mai vechi cumca mai din tai Beclianu sau hotaritu despre amiadiadii cu Netotu, despre amiadia nopte cu oltu, despre resaritu cu Sercaia despre sfintitu cu Cartia. Insa este cea mai veche Comuna. Insa acuma sa margineste despre amiadia dii cu Savestrenu, despre amiadia nopte cu oltu, despre rasaritu cu fagarasiu si despre apusu cu Deridifu. – Pamantulu ce sa tine de Beclianu este si ne roditoru mai cu siama candu este varsare de apa de oltu si de rau.

Beclianu en 2 fauru 1865

Samoila Bojeriu jude
prin
Iuanu Bodirnea
notariu

În urma ordinului onoratului officiu al plasei [Beclean], avem onoarea de a raporta, că nu suntem în stare de a ști de când s-a înființat comuna noastră Beclean, știm doar atâta din spusele celor bătrâni, cum că la început Becleanul s-a învecinat dinspre miazăzi cu Netotu (*Gura Văii, n.n.*), dinspre miazănoapte cu Oltul, dinspre răsărit cu Șercaia [și] dinspre asfințit cu Cârța. Însă este cea mai veche comună. Însă acum se învecinează dinspre miazăzi cu Săvăstreni, dinspre miazănoapte cu Oltul, dinspre răsărit cu Făgărașul și dinspre apus cu Dridiful. – Pământul ce aparține de Beclean este neroditor, mai cu seamă când se revarsă apele Oltului și ale râului [Săvăstreni].

Beclean, în 2 februarie 1865

Samoilă Boieru, jude
prin
Ioan Bodârnea
notar

Berivoi

Localitate creată în 1964 prin unificarea satelor Berivoii Mari și Berivoii Mici.

Berivoii Mari (m. *Nagyberivoj*; g. *Gross-Berwein, Gross-Beriwa*)

Satul este așezat la poalele dealurilor submontane, pe malul drept (estic) al cursul mijlociu al râului Berivoi, la 11 km spre sud de Făgăraș.

Prima menționare documentară provine din anul 1486, când este amintit un cneaz (*Radol de Berowu*) din localitate.²⁶

În secolul al XVIII-lea în hotarul satului a existat o mănăstire ortodoxă cu un ieromonah, cinci călugări și opt călugărițe.²⁷

Numele satului poate fi dedus din antroponimul de sorginte slavă *Borivoj*, din componentele *Borti* (*bătălie*) sau *Ber* (*a lua*) + *i* (*și*) + *Voj* (*ostaș, războinic*), completat cu calificativul *mare*, care indică ori dimensiunea ori vechimea.

[16v] Numele locurilor²⁸

1. [Numele comitatului, districtului, cercului, scaunului de care se ține satulu.]

Comuna Berivoj mare sta în Districtulu fagarasiu sau tiara oltului. Tractulu Beclenu.

2. [Comunitatea, opidulu cate numiri are acu, care dintre ele e numai prin locuitorii locali si care e de tiera intriega cunoscutu?]

Denumirea locurilor

1. [Numele comitatului, districtului, plășii, scaunului de care aparține satul?]

Comunitatea Berivoii Mari se găsește în districtul Făgăraș sau Țara Oltului. Plasa Beclean.

2. [Câte denumiri are comunitatea, târgul în prezent, care dintre ele este cunoscută doar pe plan local și care de către întreaga țară?]

²⁵ Colecția de manuscrise OSzK, FM 1/3814A, 15v.

²⁶ *UbGDS* 1991, 472

²⁷ METEȘ, Ștefan 1936, 76-77.

²⁸ Colecția de manuscrise OSzK, FM 1/3814A, 16v-18v.

Comuna acesta sau numitu dela începutu Berivoÿ mare și este așezată pe unu locu oblu in departare de munti Carpatii ca de ¾ de milia, pelinga Comuna curge unu riu dela amediadi și merge dreptu spre miadianopte care desparte Comunele dinpreuna cu hotarele Berivoÿ mare de catra Berivoÿ micu, acela riu se numeste riu Berivoiului.

3. [Avut'a vro data comunitatia alta numire? Séu dor' numai s'a scrisu alt' minterea numele de acumu?]

Comuna este curatu romana in care comuna se afla 2 curti nemesesti, locuitori a 3^a parte sunt bojeri, care au Donatiuni si armalisuri a mana de la fost crai din vechime, iara 2 parti au fostu jobagi pana la anulu 1848 supusu curtiloru nemesesti din Comuna Berivoÿ mare.

4.^a [Cum sa numeste comunitatia dela începutu? Deunde s'a inpopulatu?]

Comuna acesta din vechime se chiama Berivoÿ mare, locuitori Comunei acestia sau pomenitu cu numele Comunei Berivoÿ mare, in sa deunde sau inpopulatu nu se stie.

5.^e [Ce sa stie de comunu din traditiuni, monumente semne de memori, din memorande scrisa seu tiparite despre originea numelui si intielesulu lui in veri care limba aru fi loculu numitu?]

In acesta comuna au fostu pana la stergerea granitiei si unu Oberlautenant-Kumndiur, dimpreuna Grasiuri de piatra zidite, curte si gradina pentru fosti Husari de granitie.

6.^e [Numirile topografice din otarulu comunitati?]

Spre miadia nopte de Comuna se chiama hotarul din josu cu Driculu,

Campsioru,

Dialu mare,

Dumbravitia

[16r] peste Rogina,

funiile,

intre mori,

Czermuri si

lunca riului,

acesta hotaru cu Dricurile numite consta din araturi, cea mai putin parte buna, ceai lalta mai multa de mijlocu si de coda, si pe lunca riului despre apusu in livedi de mijlocu

Cale sau drumuri comunale sentu,

calea fagarasiului, care merge oblu spre miadii nopte

Comunitatea aceasta s-a numit de la început Berivoiu Mare, și este așezată pe un loc drept, la o depărtare de circa ¾ de mile de Munții Carpați; pe lângă localitate curge dinspre miazăzi drept spre miazănoapte un râu care desparte hotarele localităților Berivoiu Mare și Berivoiu Mic și care se numește râul Bervoiu.

3. [A avut vreodată comunitatea alt nume? Sau s-a scris doar altfel numele de acum?]

Comunitatea este integral românească. În comunitate sunt două curți nobiliare, o treime dintre locuitori sunt boieri, care au în posesie donații și armalii de la foști regi din vechime, iar două treimi sunt foști iobagi, supuși până în anul 1848 curților nobiliare din Berivoiu Mare.

4. [Cum s-a numit comunitatea la începuturi? De unde provine populația?]

Comunitatea aceasta se cheamă din vechime Berivoiu Mare, locuitorii acestei comunități o cunosc [doar] ca numele [de] Berivoiu Mare, însă nu se știe de unde s-a populat.

5. [Ce se știe de genere din tradiții, [din] monumente, semne memoriale, acte scrise sau tipărite, despre numele și etimologia [numelui] localității în fiecare limbă [vorbită]?]

În această comunitate, până la desființarea graniței [militare] a fost un comandament al locotenentului major²⁹, împreună [cu] grajduri zidite din piatră, curte și grădină pentru foști husari-grăniceri.

6. [Toponimele din hotarul comunității?]

[Partea] dinspre miazănoapte a comunității se numește Hotarul din Jos cu trupurile:

Câmpșoru,

Dealu Mare,

Dumbrăvița,

Peste Rogină,

Funiile,

Între Mori,

Țărmuri și

Lunca Râului;

În acest hotar se găsesc terenuri arabile, în mică parte de calitate, celelalte fiind de calitate medie sau slabă, iar pe lunca râului spre apus sunt fânațe de calitate medie.

Căile sau drumurile comunității sunt:

Calea Făgărașului, care merge drept spre miază-

²⁹ Companiile regimentului de husari erau denumite după ofițerul comandant: compania colonelului, compania vicecolonelului, compania maiorului etc.

prin hotar pana la movila unde se hotaraste hotarul comunei Berivoi mare cu hotarul fagarasiului, calea rosie, din josu de satu merge in curmezis cu hotarul Comuna Copacielu, pana in hotarul Copacelului,

calea tieri, numita care vine de catra Szesciori si merge in curmezis peste hotaru si trece o vale numita Copacioasa, si merge catra rasaritu catra Herszeni, hotarului acesta miezukeneste catra rasaritu cu hotaru Copacielului si curge printre ele unu pareu numitu pareu glodului pana ce da in valea Copacioasa, de aici merge mezuina hotarului totu spre miadianopte pana la locul lui Streaza care locu se afla din josu de calea tieri, ca de 100 de pasii din cale in josu si taie dreptu catra reseritu, si se miezukeneste de catra hotarul Comunei Copacelu cu movili pana in valea copaceniilor care duce la fagarasiu, de acolo merge totu calea spre miadia nopte pana unde se despartieste calea copaceniilor cu calea care merge in Illieny, aici trece calea Copaceniilor peste unu cornu de hotaru alu Berivoiului mare si sa intilneste din josu de movila cu calea Berivoiului mare care duce la fagarasiu – spre apus se miezukeneste hotarul cu alu Berivoiului micu care miezuina este riul Berivoiului, numai din josu de firestreu feroiului spre unele livedi si araturi si peste rau spre asfintitu.

[17v] Catra miadia di de Comuna catra Munte se chiama hotarul din susu se despartu unulu de catra celalaltu susu disu[!] prin vatra comunei, despre apusu se miezukeneste cu hotarul Berivoiului micu si curge printre ele riulu Berivoiului celu mare care riu se incepe din muntele Beliea Illierenilor si a Szevestrenilor numite, numiri in acestu hotaru sentu

- a. la cruce in capu satului, araturi si livedi de mijlocu,
- b. la funtina reci, araturi si livedi jumătate bune si jumătate de mijlocu,
- c. la carbunariu, araturi si livedi bune,
- d. in capu Campului, araturi si livedi de coda in care dricu este si pasiunitu Comunei,
- e. funiile, araturi rele,
- f. coltiulu, araturi 2 parti de mijlocu a 3^a parte rele,
- g. lunca negra, aratura si livedi rele, in care dricu este pamantu roginos, mlacos si lutos si merge spre miadianopte si alaturea cu vatra Comunei pana in calea rosie si este locu de pasiune ca 14 jugare alu comunei ½ rogina si ½ buna,
- h. lunca riului dela vadu fetelor insusu livedi bune si de mijlocu.

noapte prin hotar, până la movila care marchează hotarul comunității Berivoi Mare cu hotarul Făgărașului,

Calea Roșie, din jos de sat, merge în curmeziș către răsărit către comunitatea Copăcel, până în hotarul Copăcelului,

Calea numită a *Țării*, vine dinspre Săsciori și merge de-a curmezișul peste hotar și trece o vale numită Copăcioasa, și merge către răsărit spre Hârșeni; hotarul acesta se învecinează către răsărit cu hotarul Copăcelului și curge prin ea un pârâu numit *Pârâul Glodului*, până ce se varsă în *Copăcioasa*; de aici răzorul hotarului merge tot spre miazănoapte până la Locul lui Streaza, care se afla la circa 100 de pași mai în jos de *Calea Țării*, și merge drept către răsărit, și se învecinează către hotarul comunității Copăcel cu movile³⁰ până în valea copăcenilor, care duce către Făgăraș; de acolo drumul merge tot spre miazănoapte până unde drumul Copăcelului se intersectează cu drumul care merge spre Ileni; aici drumul Copăcelului trece printr-un colț al hotarului Berivoiului Mare și se întâlnește mai jos de movilă cu drumul care duce de la Berivoiul Mare la Făgăraș – Spre apus se învecinează cu hotarul Berivoiului Mic, având ca hotar râul Berivoi, mai jos de Joagărul Feroiului găsindu-se la apus de râu fânețe și terenuri arabile.

[Partea de] către miazăzi de comunitate, către munte, se cheamă Hotarul de Sus [și] este despărțită de [apa] menționată [care trece] prin vatra satului; spre apus se învecinează cu hotarul Berivoiului Mic și curge printre ele Râul Berivoi, care izvorește în muntele numit Bălea Ilenilor și a Sevestrenilor; numele [trupurilor] din acest hotar sunt

- a. *La crucea din capul satului*, arături și fânețe de calitate mediocră,
- b. *La fântâna rece*, arături și fânețe [pe] jumătate bune, și [pe] jumătate mediocre,
- c. *La carbunari*, arături și fânețe bune,
- d. *În capul câmpului*, arături și fânețe slabe, în acest trup se află și pășunea comunității,
- e. *Funiile*, arături rele,
- f. *Colțul*, arături, două treimi mediocre, o treime rele,
- g. *Lunca neagră*, arătură și fânețe rele; pământul din acest trup, care merge spre miazănoapte lângă vatra satului până în Calea Roșie, este mlăștinos, smârcos și argilos; [aici] este [un] loc de pășune comunală de circa 14 iugăre, jumătate mlăștină, jumătate bună.
- h. *Lunca Râului*, de la *Vadul fetelor* în sus, [aici sunt] fânețe bune și mediocre,

³⁰ Semne de hotar.

i. din Adencata pana in Riu micu padure pediescu de alunu, carpen si fagu maruntu
Riu micu, pana de aspra démbului la pojana preseci cea cu feregile padure de fagu de mijlocu aceste 2 se tinu de comuna si sentu ale comunei,
 de la pojana preseci cea cu feregile in susu se incepe muntele Petriciao Popi, de catra rasaritu se hotareste cu muntele Petriciao Copaceniloru, precumu merge plain pana in varfu la golu unde se asente alaturea cu varfu de amedi, spre apusu se hotareste cu muntele scortia vine printre acele 2 munti o vale ce se numeste valcica scortei si Riu micu de susu si pana josu, acesta munte se tine de familia boernale Szokoll si Ganea din Berivoÿ mare, in acesta munte se afla Bradu, fagu, Pasiune si sneapanisu fara hazna,
 intre riu micu si intre Riu mare este un munte se chiama Scortia, cu padure de Bradu si de fagu si si (!) munte golu de pasiunitu / se povestea si acumu si mai inainte [17r] precumu aceia padure mai din veichime aru fi fostu a comunei / acesta munte elu stepaneste curtea nemesiasca din Berivoÿ mare, suptu polele numitului munte si intre acele 2 riuri se mai afla si unele livedi de fanatiu ale fostiloru coloni din Berivoiu mare,
 spre apusu sintu 2 munti alaturea ce se numescu picioru batranu si Banciu, care se tinu de proprietari Poppa Gheorghe Majoru cu confratelui (?) din V. Retza, acela munti sintu cu padure de bradu si de fagu si si (!) locu de pesiunitu de clasa de mijlocu, dela unu locu insusu si spre apusu este unu munte totu gol de clasa de coda numitu Belica Illieniloru ce se tine de proprietari familia Pirau din Illienÿ se vecinetestia spre apusu cu Belica Sevestreniloru precumu merge muchia de josu si pana in virfu spre amedia di cu munti de Romania.
 Mezuina acelui hotaru spre reseritu este din virfu Petricieli dela golu totu muchia in josu pe plaiu, pana unde se chiama curmatura din susu si iaradin plaiu in josu catra miadia nopte pana in Curmatura din josu, acolo este o poana rotunda si frumoasa, de acolo iarasi catra miadia nopte totu pe muchia pana unde se dice Poiana Petriceli, de aici in josu se ia Plaiu totu celu vechiu si vine pana in Poiana gauri de susu, de acolo se desparte 2 cali si merge miazuina pe ceai de desuptu pana la fantana varedieloru, si de acolo parcu adencali, de aicea in linie drepta catra miadia nopte pana la tenerogu megurenului in acesta stiucu de locu sentu numai pasiune comunale pe margine, de aicea in josu totu linie drepta spre miadia nopte se miezuinescu araturile cu movili de catra hotarulu Comunei Copacielu pana in drumu tieri numitu, de aicea se face unu crimungu (!) dreptu cetre reseritu pana la capu locului lui Bojeru Carolu din josu de drumu de aicea se ia linia drepta spre

i. Din Adâncata până la Râul Mic, [este o] pădure de alun, carpen și fag mărunț,
 [Pe] Râul Mic, până deasupra Dâmbului, [până] la Poiana Prisăcii cea cu ferigi [este] pădure de fag mediocră; aceste două [păduri] sunt ale comunității,
 De la Poiana Prisăcii în sus începe muntele Pietricica Popii, [care] se învecinează către răsărit cu Muntele Pietricica Copăcenilor, și merge drept în vârful golaș, unde urcă alături de vârfurile din sud; spre apus se învecinează cu Muntele Scoarța, [iar] între cei doi munți [este] o vale care se numește de sus până jos Vâlcica Scoarței și Râul Mic; acest munte aparține familiilor de boieri Socol și Ganea din Berivoiu Mare; pe acest munte sunt brazi, fagi, pășuni și jnepenișuri nefolisitoare;
 Între Râul Mic și Râul Mare este un munte, cu păduri de brazi și de fagi, și pășune montană (se povestește și acum ca și mai demult, precum că în vechime acea pădure ar fi fost a comunității), care se numește Scoarța. Acest munte se află în stăpânirea curții nobiliare din Berivoiu Mare. La poalele muntelui, între cele două râuri se găsesc fânețele foștilor iobagi din Berivoiu Mare.
 Spre apus sunt doi munți alăturați numiți Piciorul Bătrânului și Banciu, care sunt ai preotului Gheorghe Maior și ai confratelui [său] din Vaida-Recea; în acei munți sunt păduri de brad și de fag și locuri de pășune mediocre.
 De la un loc în sus și spre apus este un munte golaș de calitate slabă, numit Balica Ilenilor, care este proprietatea familiei Pirău din Ileni, [acesta] se învecinează spre apus cu Balica Sevestrenilor, [pe] toată creasta care urcă până în vârf spre miazăzi, la munții din România.
 Răzorul acelui hotar spre răsărit este din vârful Pietricelii, din partea golașă [pe] toată creasta în jos pe plai, până în locul care se cheamă Curmătura de Sus, iar din plai în jos către miazănoapte [merge] până în Curmătura de Jos, unde este o poiană rotundă și frumoasă, de acolo [merge] iar către miazănoapte, tot pe creastă, până la Poiana Pietricelei, de aici în jos plaiul coboară până în Poiana Găurii de Sus, acolo se desparte în două, și merge răzorul de jos până la Fântâna Varedielor, și de acolo [la] Parcu Adencali, de aici [merge] în linie dreaptă către miazănoapte până la Tenerogul Măgureanului, în marginea acestui loc sunt pășuni comunitare, de aici în jos, tot în linie dreaptă până la Drumul Țării se învecinează arăturile cu movilele de către hotarul satului Copăcel, de aici se face un ocoliș drept către răsărit până la Capul Locului lui Carol Boieru, de pe drumul de aici o ia în jos în linie dreaptă spre miază-

miadia nopte unde se întâlnesc [18v] capitile locurilor de aratura a Comunei Copacelu cu a Comunei Berivoi mari în capete, de aicea este o scursură ca de 400 de pasi pana alta movila adeca la capu loculu Popi din josu, apoi de aici totu dreptu pana la calea rosie unde se află 2 movili una spre răsăritu de pareu si una spre sfintitu departate una de catra alta ca 10 pasi.

Berivoi mari în 29 Ianuarie 1865

Jacob Redulescu jude
prin
Samuel Szokoll notar

noapte, [până] unde se întâlnesc capetele arăturilor satelor Copăcel și Berivoiu Mare, aici este o răpă de vreo 400 de pași până [la] o altă movilă, adică la *Locul Popii din Jos*, apoi de aici [o ia] tot drept până la *Calea Roșie*, unde se află [alte] două movile la circa 10 pași una de alta, [situate] la est și la vest de pârâu.

Berivoiu Mare, în 29 ianuarie 1865

Iacob Rădulescu jude
prin
Samuilă Socol notar

Berivoii Mici (m. *Kisberivoj*; g. *Klein-Berwein*, *Klein-Beriwa*)

Satul este așezat la poalele dealurilor submontane, pe malul stâng (vestic) al cursul mijlociu al râului Berivoi, la 11 km spre sud de Făgăraș.

Prima menționare documentară provine din anul 1507, când este amintit un boier (*Man, fiul răposatului Iuga din Berivoii Mici*) din localitate.³¹

În 1765 în hotarul satului este amintită o mănăstire greco-catolică.³²

Numele satului poate fi dedus din antroponimul de sorginte slavă *Borivoj*, din componentele *Borti* (*bătălie*) sau *Ber* (*a lua*) + *i* (*și*) + *Voj* (*ostaș, războinic*), completat cu calificativul *mic*, care indică ori dimensiunea ori faptul că localitatea este mai nouă.

[19v] Nimirile Locurilor³³

Numele locurilor

1. [Numele comitatului, districtului, cercului, sacunului de care se ține satulu.]

Comuna Berivoi mici sta în Districtul fagarasiu sau tiara oltului, Tractu Beclean

2^a. [Comunitatea, opidulu cate numiri are acu, care dintre ele e numai prin locuitorii locali si care e de tiera intriega cunoscutu?]

Comuna aciasta saū nūmitū dela începūt Berivoi mici, si ieste asediata pe ūnū locū oblū, în departare de Munti Carpati ca de ¾ de milū spre răsăritū de Comune curgē ūnū riū de catra amiadie di si merge catre miadie nopte, care desparte Comuna dinpreūna cū hotarele Berivoi mici de catra Berivoi mari, aciela riū sa nūmeste riu Berivoiulūi

3^a. [Avut'a vro data comunitatia alta numire? Séu dor' numai s'a scrisu alt'minterea numele de acumu?]

Comuna este curatu romane, locuitori a 3^a parte santu Bojeri cari aū Dunatiūni(!) si armalisuri amane, iare 2^{oo} parti din locuitori aū fostu Jobagī pana la anulu 1848 supusi Curti fiscale din fagaras

[1. Numele comitatului, districtului, plășii, scaunului de care aparține satul?]

Comunitatea Berivoii Mici este în Districtul Făgăraș sau Țara Oltului, Plasa Beclean.

2. [Câte denumiri are comunitatea, târgul în prezent, care dintre ele este cunoscută doar pe plan local și care de către întreaga țară?]

Comunitatea aceasta s-a numit de la început Berivoii Mici, și este așezată pe un loc drept, la o depărtare de circa ¾ de mile de Munții Carpați; la răsărit de localitate curge dinspre miazăzi drept spre miazănoapte un râu care se numește râul Berivoiu, care desparte hotarele localităților Berivoii Mici și Berivoii Mari.

3. [A avut vreodată comunitatea alt nume? Sau s-a scris doar altfel numele de acum?]

Comunitatea este integral românească, o treime locuitori sunt boieri care au donații și armalii, iar două treimi sunt foști iobagi, [care] până în anul 1848 au fost supuși Curții Fiscale din Făgăraș.

³¹ ANTAL Lukács 1999, 56.

³² METEȘ, Ștefan 1936, 77.

³³ Colecția de manuscrise OSzK, FM 1/3814A, 19v-20v.

4. [Cum sa numeste comunitatia dela inceputu? Deunde s'a inpopulat?]

Comăna sa chiama Berivoÿ mici de unde saū inpopulat nūsa stie

5. [Ce sa stie de comunu din traditiuni, monumente semne de memori, din memorande scrisa seu tiparite despre originea numelui si intielesulu lui in veri care limba aru fi loculu numitu?]

La aciaeste Comune sa spūne afi fostu ūna Manastire de lemnū din vechime macar ca si acūma sa mai vede ūrna unde aū fostu cladite sub Munte numita la Manastire unde santu ūnele Livedi frūmoase cū Pometu mūltū si care Pamanturi ...

6. [Numirile topografice din otarulu comunitati?]

Spre miadie nopte de Comūna se chiama Hotarulū din josu cū Driculū

Calia Sejsioriloru pana la Piatra Patri cū Aratauri bune si putine Livedi de mislocū,

dela Piatra Patri pana Calia Ileniloru Aratūri de mislocū,

Dumbrava si Boziu Aratūri de code si putine Livedi de mislocū decatra [19r] riu, acestia Dricūri hoterestu pre miade nopte cū hotarulū Hurezului prinū unele movili, Gruiu beri, Dialu Gisi, acestia santu araturi de mislocū si putine Livedi, Balta Marului araturi bune si de mislocū, pe marginea Dricului spre rasaritū Livedi de mislocū. – Cali saū Drumuri in acestu Hotarū santū Calia Sejsiorulū, Calia Hūrediulū, Calia fagarasiulū, Calia Riulū, si Calia tieri, care triecie in cūrmedisu peste Hattarū (!) si ducie catra Herjseni – miediūnile acelu Hattarū sentu spre rasariti Riu berivoiūlui, spre apusu apa Racovitza

spre amiadi de Comūna catra Munte, se nūmeste Hattarū din sufsu, cu numite Dricuri,

Hotarulū din sufsu pana in Drumū Brasiovulū Araturi si Livedi de coda in care Dricū este si o rogina numita intre Lacūri car nū sa pote hasnui nici intrūnū cipu, din Drumū Brasiovulū si pana la obratia Boacului araturi bune si de mislocū si putine Livedi, dela obratia Boacului si pana in Capu Campulū, araturi de Coade Pamanturi Petroase,

la Loagerū este Pasiune satiasca,

la capū Higiulū santu Pasiune Livedi de Coade, Lunca riulū, Livedi bune pana din sūsu de unde aū fostu Manastirea Calūgarillorū

Cringū Racovitzi este Pasiune satiasca si cū Livedi

4. [Cum s-a numit comunitatea la începuturi? De unde provine populația?]

Comunitatea se chemă Berivoi Mic, [dar] nu se știe de unde s-a populat.

5. [Ce se știe de genere din tradiții, [din] monumente, semne memoriale, acte scrise sau tipărite, despre numele și etimologia [numelui] localității în fiecare limbă [vorbită]?]

Se spune că în această comunitate ar fi fost în vechime o mănăstire de lemn, căreia încă i se mai văd urmele sub munte în locul numit Mănăstirea, unde sunt livezi frumoase cu mulți pomi și care pământuri ...³⁴

6. [Numirile topografice din hotarul comunității?]

[Hotarul] de la miazănoapte de sat se numește *Hotarul de jos* cu trupurile:

Calea Săsciorilor până la *Piatra Petri*, având terenuri arabile de calitate și puține fânețe mediocre; De la *Piatra Petri* până la *Calea Ilenilor* [sunt] arături [de calitate] medie;

Dumbrava și *Boziu* [sunt] arături de calitate slabă și puține fânețe mediocre către râu; aceste trupuri se învecinează către miazănoapte cu hotarul Hurezului prin câteva movile: [pe] *Gruia Berii*, *Dealul Gisi* sunt terenuri arabile mediocre și câteva fânețe; [în] *Balta Mărului* [sunt] arături bune și mediocre, [iar] la marginea dinspre răsărit [sunt] fânețe de calitate medie. Căile sau drumurile din acest hotar sunt: *Calea Săsciorului*, *Calea Hurezului*, *Calea Făgărașului*, *Calea Râului* și *Calea Țării*, care trece în curmeziș prin hotar și duce către Hârșeni. Marginile acestui hotar sunt *Râul Berivoi* la est și *Pârâul Racovița* la vest.

[Hotarul] de la miazăzi de comunitate, către Munte, se numește *Hotarul din sus*, cu următoarele trupuri:

Hotarul din sus până în Drumul Brașovului, arături și fânețe slabe. În acest trup este și o mlaștină numită *Între Lacuri*, care nu poate fi folosită sub nici o formă,

Din *Drumul Brașovului* până în *Obârșia Boacului* [sunt] terenuri arabile bune și mediocre și are câteva fânețe,

de la *Obârșia Boacului* până în *Capul Câmpului* sunt terenuri arabile slabe [fiind] pământuri pietroase,

la *Loagheru* este pășunea sătească,

la *Capul Higiului* sunt pășuni și fânețe slabe,

[la] *Lunca Râului*, până sus la locul mănăstirii,

³⁴ Fraza a rămas neterminată.

de coade cu tufisuri unde se numeste si Bungyetu, Pereu Purtori si petrisiu pana in Drumul Brasiovului araturi de mislocu si de coade, din Calea tieri si pana in Calia Reci Arini Gontzi sunt araturi de mislocu si de coade, pe margini si putine Livedi, din Calia Reci si pana in Czarina araturi mlacoase si putine Livedi de coade; Padure din Capu Piscului si pana in Parcu bornelor [20v] este de alunu fag si carpeni marunta, pe unu Dialu cu surupaturi spre partia catra rasarit, Pliasia este dela Parcu bornelor in sus si pana unde se hotareste cu muntele baba in aciestu stiuc de Padure este si o Pojane ce se numeste Pojana Plesi este Padure de fag si Bradu Lemnulu este de valma la toti Comunitasi (!) iare Pasiunea cie sa gaseste pe fatia acelui Locu se hasnuieste de familia Redesiu, muntele Baba este mai susu Pasiune si Bradi mari mai santu si sgiaburi aceista munte sa hasnuieste de familia Motocu din Sesciori $\frac{3}{4}$ si familia Radesiu din Berivoi mici $\frac{1}{4}$. Hartopu este totu mai sus in care munte este Bradi, si o Pojana rotunde de Pasiune sa tine de familia Rades; langa aciasta familia numita Rades are parte la acei munti si Stefanesti tocma de supra se afla muntele Belia Sevestrenilor este totu golu Pasiune de code, sa tine de familia Micu din Sevestreni si se hotareste spre amadi cu varfu Bellii, spre apusu este muntele Pietrile Popi Lunca si sciaburi, putini bradi, sa tine de familia Socoll si Gania din Berivoi mari, mai de supra si mai catra sfintitu este muntele Gropilile care munte este golu cu Pasiune si mai jos Bradi si fagi, sa tine de familia Radulea din Berivoi mari si se hotareste spre amiadi cu munti de tiara Romaniasca, cali si Drumuri prin acela hotaru santu Calia Riului calia muntelui, Calia Cringului, tote acestia mergu catra Padure, Calia tieri vine de catre V. Recie, si mergye (!) catra margineni, mediuini acestui hotaru sant, spre rasarit Riu Berivoiului care mergye la Campu de langa Calia riului, spre apusu Racovitza, apoi la Padure Piscu ascutitu, pana desupra fantani, de aicia sa incepe Plaiu si mergye totu pe mucie pana unde se gata

[sunt] fanețe bune, Crângul Racoviței este pășune sătească și fanețe slabe, pline cu tufisuri, pentru care se numește și Bungetul, [din] Pârâul Purtorii și Pietrosu până în Drumul Brașovului [sunt] terenuri arabile mediocre și slabe, [în] Arinii Gonții, dintre Calea Țării și Calea Recii, sunt terenuri arabile mediocre și slabe, [iar] pe margini câteva fanețe, din Calea Recii până în Țarina [sunt] arături smârcoase și câteva fanețe slabe, Păduri: din Capul Piscului până în Parcul Bornelor este [o pădure] cu aluni, fagi și carpeni mărunți; pe Pleașa, un deal cu surpături pe latura dinspre răsărit, situat în sus de Parcul Bornelor, până unde se învecinează cu Muntele Babei, este o pădure de fag și brazi, care este folosită în devălmășie de săteni; în această pădure se găsește [și] o poiană, care se numește Poiana Plesii, care este folosită la pășunat de familia Răzeșu; în Muntele Baba de mai sus [sunt] pășuni și [pădure de] brazi, și mai sunt și steiuri; trei pătrimi din acest munte sunt folosite de familia Motoc³⁵ din Săsciori, [iar] o pătrime de către familia Radeș din Berivoiu Mic. Pe Muntele Hârtopu mai în sus, este [pădure] de brazi și o poiană rotundă, o pășune care aparține familiei Radeș; lângă această familie Radeș [mai] au dreptul de folosință al acestui munte și Ștefăneștii. Tocmai deasupra se găsește muntele Belia Sevestrenilor, care se învecinează spre sud cu Vârful Belia [Mare], un loc golaș, cu pășune slabă, care aparține familiei Micu din Sevestreni, Spre apus este Muntele Pietrele Popii, [un loc] cu lunci și steiuri, [cu] puțin brazi, care este al familiilor Socol și Ganea din Berivoii Mari, Mai în sus și către asfințit este Muntele Gropilile, [care] se învecinează spre miazăzi cu munții din Țara Românească, un munte golaș cu pășune, [având] la poale [păduri] de brazi și fagi, care este al familiei Rădulea din Berivoiu Mare. Căile și drumurile din acest hotar sunt: Calea Răului, Calea Muntelui, Calea Crângului, toate acestea merg spre pădure, Calea Țării [care] vine de către Vaida-Recea și merge către Mărgineni. Hotarele acestei părți de hotar sunt: spre răsărit Râul Berivoi care curge [către] câmpul de lângă Calea Răului, spre apus [pârâul] Racovița, apoi la pădure Piscul Ascutit, până deasupra fântânii, unde începe plaiul și merge mai departe pe creastă, până unde se termină.

³⁵ Familie de boieri din Săsciori.

Tudor Bellias, jude

Tudor Bellias, jude

Besimbach (m. *Besimbák*, g. *Bessimbach*, *Lassenbach*)

Este așezat pe terasa deasupra luncii inundabile al Oltului, în apropiere de vărsarea pârâului Drăguș, la 17 km spre vest-sud-vest de Făgăraș.

Prima atestare documentară provine din anul 1534, când un boier local (*Comsa de Bessenbak*) este menționat printre jurații scaunului de judecată de la Făgăraș.³⁶

Numele satului provine din toponimul german *Bessenbach* (*Bessen* = pecenegi + *bach* = pârâu), care s-a impus atât în limba română, cât și în limba maghiară. Localitatea a fost renumită **Olteț** începând cu anul 1930.

[21v] Numirile locurilor
Din Comuna Beșimbach³⁷

Denumirea locurilor
din comunitatea Besimbach

În suprafața hotarelor noastre sîntu urmetorele numiri principali precûmu:

1. Valia Caselor valia acesta curge de pre hotarul Dragusului si intra prin mijlocu satului nostru pana ce de in Oltu si pentru că merge prin satu, sau capatatu numile de Valia Cafeloru

2. Valia hotarului, valia aceasta cîrge printre granitie hotarului nostru cû granita hotarulu Visti inf. in cepinduse de pe hotarul Visti superioare curge totu printre granite pana ce antra in Oltu, si asa deacolo sau capatatu numele de Valia hotarului

3. Valia Seliști, valia aceasta este o vale larga coftete, cu multe tufisuri si heleștiu, adecha murisuri, rugi si alte plante dese sîntu si livedi bune de funu ansa pentru desime au fostu fere dinse sau capatatu nume de Valia selisti pentru che seliste chiama desime.

4. Peraole Manasteri, Peraole aceftia sîntu ambe din potriva este unu locu frumosu, ansa nu pria largu, dara camu adinci, si se spune cei mai batrini ca din audu aru fi fostu in timpurile vechi o manăftire intru aeftia ambe Pereo, si asa de acolo se trage numele pana aștadi chemindule paraole manastirei [21r]

5. Paraul sipotului, acefta este unu parau nu departe de satu, si intru acefta Parau se afla o funtina cu apa forte buna curgatore, mai sîntu multe izvore sipotindu din coftele aeftui Parau forte desfatatore recorind pre cei ce biau din ele, si de acolo sau capatatu nume de Parau Sipotului

6. Parau Craiești, acesta este unu Parau cam secu, si spunu omeni cei mai batrini o fabula despre dinsulu: cha intru aiefta Pereu au foștu o funtina dintru care aru fi izvoritu vinu, si audindu Craiafa de funtina

În suprafața hotarelor noastre sînt următoarele denumiri principale, precum:

1. *Valea Caselor*. Valea aceasta curge prin hotarul Drăgușului și trece prin mijlocul satului, până se varsă în Olt, și deoarece curge prin sat și-a primit numele de *Valea Caselor*.

2. *Valea Hotarului*. Valea aceasta curge la granița hotarului nostru cu granița hotarului Viștei de Jos, începând din hotarul Viștei de Sus, [și] curge tot printre granițe până se varsă în Olt, pentru care a primit numele de *Valea Hotarului*.

3. *Valea Săliștii*. Valea aceasta este o vale largă, abruptă, cu multe tufisuri și helestău³⁸, adică [aici sînt] murisuri și alte plante dese și [mai sînt] fânațe bune, iar din cauza desisurilor și-a primit numele de *Valea Săliștii*, deoarece desișul se cheamă săliște.

4. *Pârâurile Mănăstirii*. Amîndouă pârâurile curg într-un loc frumos, [dar] nu prea larg și adînc, și bătrânii spun că au auzit că între cele două pârâuri ar fi fost în timpurile vechi o mănăstire, și de la aceasta i se trage numele *Pârâurile Mănăstirii* folosită până astăzi.

5. *Pârâul Șipotului*. Aceasta este un pârâu [care curge] nu departe de sat, și în valea acestui pârâu este o fântână cu apă foarte bună și mai sînt [și] multe izvoare desfătătoare care țâșnesc din coastele văii, care-i răcoresc pe cei care beau din ele, și de la acestea a primit numele de *Pârâul Șipotului*.

6. *Pârâul Crăiesii*. Acesta este un pârâu cam sec, și oamenii bătrâni spun o poveste despre ea: în [valea] acestui pârâu a fost o fântână din care țâșnea vin, și auzind crăiasa de fântâna aceasta a dat poruncă și a

³⁶ PUȘCARIU, Ioan 1907, 106.

³⁷ Colecția de manuscrise OSzK, FM 1/3814A, 21v-22r.

³⁸ Cuvânt neinterpretabil, pe baza contextului în nici un caz *heleșteu*.

acesta, au datu porunca, si au oprita ca nimenia sa nu mai bea dintrinsa vinu ce izvora fara de plata asa minteni spune ca aru fi secatu izvorulu vinului si aru fi izvoritu apa ansa nu buna de bautu, care pana astadi este apa cam esfie si selcie, si de acolo sau capatatu nume de Pereulu CraiŃi

7. Pereulu Strimba, acesta Pereu curge din hotarul Dragutului avindu curgeria matci lui forte stamba si cotita, si chitu curgeria lui intru linie driapta aru fi de 3/8 de milu, ansa prin strimbaturile si cotiturile cele are face o curgere de 6–7/8 de milu pana ce de in Oltu si pentru strimbaturile ei sau numitu Srimba

8. Balta Hamului Balta aceasta este unu locu josu Beltosu intru o suprafatie de 24-25 jugure si prin loculu acesta fost matca Oltului in timpu ca de [22v] 100 de ani, in care pana astadi este totu Balta streftie si alte plante trestose, Balta aceasta linga o coŃta covieata in forma unia ham [:::] in Balta acŃesta se afla Zipari forte minunati de mari pana la ½ ft de greu, se afla in Balta aceasta unele ochiuri aŃa de adinci in chitu pote fi adincimia pana peŃte 15-20 de stingini, pre termurile aceŃti Balti este unu feliu de iarba nu cunoŃcuta din care mincindu vita cornuta in timpu de 4-6 ore se umfla si more, care mai in totu anulu criepe de aceasta iarba cia 2-5 Vite ne avindu grija de acelu locu. si aŃa fiindu ca Balta aceasta este in forma unui ham coviiatu sau capatatu nume de Balta hamului.

9. Balta Trestiei, aŃasta Balta este in tro suprafatie de 5-6 Jugure de mare, in trinsa se afla numai trestie mare si dioŃa prin dinsa nu pote umbla nimeni nice cu picioru nice alte maestrie fiindu ca eŃte forte glodose si trestiose, si de acolia sau cematu nume de Balta Trestiei.

10. CarpeniŃu, acesta este unu locu sterpu nu mai de pafunitu se intrebuintiadia. si spunu cei mai batrini ca pe acesta locu au fostu o padure de lemnu de Carpenu care de acolo sau capatatu nume dicindui CarpeniŃu.

[22r] 11. Prundu, acesta este aleturatu linga apa Oltului si este unu locu petroŃu si niŃipofu fara de nice o planta folositor, si de acolo sau capatatu nume de prundu adecha locu puŃtiu petroŃu

12. Malu, acesta locu este cam coŃtiŃatu cu multe afundaturi si gruetie unde prin alocuria se afla unu felu de Pemintu malosu verde-vinetu care se pote intrebuinta la omeni seraci si pentru spoiria lecasurilor loru si pentru aŃta cia aceŃti malu folositoare unora numita malu: sau si numitu Malu.

AŃa alte numiri principali pre hotarele nostre nu se mai eŃte.

interzis tuturor sã bea din ea fără sã plătească, se spune cã imediat [ce s-a dat porunca] izvorul de vin a secat și a țâșnit apa, dar [aceasta] nu era bună de băut; izvorul are și în prezent o apă cam searbădă și sãlcie, și de la aceasta a primit numele de *Pârăul Crăiesii*.

7. *Pârăul Strâmba*. Acest pârău curge din hotarul Drăguțului, având valea foarte întortocheată și cotită, încât, dacă ar curge în linie dreaptă ar avea doar 3/8 de mile, însă datorită cotiturilor sale are până la vărsarea în Olt 3/4-7/8 mile, și datorită cotiturilor sale este numită *Strâmba*.

8. *Balta Hamului*. Balta aceasta este un loc jos, băltoș, cu o suprafață de 24-25 iugăre, și prin locul acesta a fost albia Oltului în urmă circa 100 de ani, în care până astăzi este baltă cu trestie și alte plante trestioase; balta aceasta [se găsește] lângă o coastă curbată în formă de ham [:::39]; în baltă sunt ȃipari foarte minunați de mari până la [greutatea] de 0,5 funți; în baltă sunt câteva ochiuri de apă atât de adânci, încât ating adâncimea de 15-20 de stâneni; pe ȃarmurile acestei bălți crește un soi de iarbă necunoscută⁴⁰, din care dacă mănăc vitele cornute, se umflă și mor în 4-6 ore, astfel în fiecare an pier din cauza ierbii acesteia și datorită neglijenței [păstorilor] în acel loc 2-5 vite. Și deoarece balta aceasta are forma unui ham încovoiat și-a căpătat numele de *Balta Hamului*.

9. *Balta Trestiei*. Această baltă are o suprafață în mărimea de 5-6 iugăre, în ea găsindu-se numai trestie mare și joasă, prin ea nu poate umbla nici cu piciorul nici cu alte metode, deoarece este foarte norioasă și plină de trestii, și de aceea se cheamă *Balta Trestiei*.

10. *Carpenișul*. Acesta este un loc sterp, întrebuințat doar pentru pășunat. Și spun cei mai bătrâni, că pe acest loc a fost [pe vremuri] o pădure de carpeni, și de la acesta și căpătat numele zicându-i *Carpenișul*.

11. *Prundul*. Acesta este alături de apa Oltului, și este un loc pietros și nisipos, fără nici o plantă folositoare, și din cauza asta și-a căpătat numele de *Prundul*, adică loc pustiul pietros.

12. *Malul*. Acest loc este cam abrupt, cu multe adâncituri și gruiete, unde pe alocuri se găsește un fel de pământ măloș verde-vinețiu, care este folosit de oamenii mai săraci la vopsirea caselor, și pentru malurile acestea folositoare pentru unii este numită *Malul*.

În afără de acestea, în hotarele noastre nu mai sunt

³⁹ Urmează a semilună aplatizată culcată pe spate, prin care autorul a încercat să reprezinte un ham.

⁴⁰ Lucernă sau lucernă sălbatică.

Beßimbach in 15 Noembre 864

Besimbach, în 15 noiembrie 1864

× Davidu Streza jude
× Zachÿ Stanisflau
× Thomaß Poppa
× Zachÿ Opria

David Streza jude
Zachi Stanislău
Toma Popa
Zachi Oprea

Prin I. Borzia Notariu

prin I. Borza notar

Bran (m. *Töröcsvár*; g. *Törzburg*, *Türzburg*, *Ditrchstein*)

Localitate situată în capătul sudic al Țării Bârsei, la sud de vărsarea pârâului Poarta în râul Turcului, la 48 km spre sud-est de Făgăraș.

Prima menționare a localității provine din anul 1367, când *magister Jacobus de Brassou nobilis de Drag*, a fost introdus ca proprietar alături de alte domenii din Țara Bârsei și în *possessio Terch*.⁴¹ În anul 1377 a fost menționată ridicarea cetății Bran (*novum castrum in lapide Tydrici aedificare*)⁴², menționată peste două decenii cu numele german (*castrum nostrum Terch vocatum*)⁴³, care a funcționat ca punct de vamă și pază a frontierei în următoarele secole.

În a doua jumătate a secolului al XVIII-lea în localitatea Peștera a existat o mănăstire ortodoxă(?) cu hramul Sf. Ioan Botezătorul.⁴⁴

Numele localității provine din cuvântul slavon *брана* (poartă), termen care se regăsește și denumirea germană (*Törzburg* = *Tor* + sufixul *s* + *burg*).

[139v] Nimirile locurilor din comuna Branu

Denumirea locurilor din localitatea Bran⁴⁵

Comuna colectiva Branu se tiene de cerculu Branului si Didtrictulu Fagarsiului /:in Tiera Barsiei:/ si se numesce romanesce in genere Branu ear germanesce „Törzburg” si magearesce Töröcsvár. Acesta Comuna, care se marginesce spre media nopte si resaritu cu otarul Tohanului Nou si al opidului Resnovu, spre media di cu gigantele munte Buceciu si Romania, ear spre apusu cu otarul Zernestilor si Tohanului Nou. – se dice ca si ar trage numirea Branu dela cuventulu slavonu „Brana” Porta – fara indoiela de acolo fiinduca aci ese calatoriulu chiaru ca prin una porta dein estinsulu siesu al Tierii Barsiei si intra in anima Comunei pre intre muntele „Magura”, ramura a muntelui Piatra Craiului si Delulu cetatii, ramura muntelui Bucieci. Acesta dalu si are numirea „Dealulu Cetatii” de acolo fiindu ca pre dinsulu se afla una cetate tare, edificatu pre una stinca tare, decatra cavalerii germani in evulu mediu, mai antaiu din lemn, apoi mai tardiu dein piatra quadrata, cum se afla astadi.

Comunitatea colectivă Bran aparține de plasa Bran și [de] Districtul Făgărașului (în Țara Bârsei) și se numește în mod obișnuit în românește *Bran*, iar în germană *Törzburg* și în maghiară *Töröcsvár*.

Această comunitate se învecinează spre miazănoapte și răsărit cu hotarul Tohanului Nou și al târgului Râșnov, spre miazăzii cu gigantul munte Bucegi și România, iar spre apus cu hotarul Zărneștiului și [al] Tohanului Nou. Se zice că și-ar trage numele [de] *Bran* din cuvântul slavon „*Brana*” Poartă. Fără îndoială, de aceea, fiindcă aici iese călătorul ca printr-o poartă din întinsul șes al Țării Bârsei, și intră în inima comunității, printre muntele „*Măgura*”, ramură a Muntelui Piatra Craiului și Dealul Cetății, ramură [al] Muntelui Bucegi. Acest deal se numește *Dealul Cetății*, deoarece pe el se găsește o cetate puternică, ridicată pe o stâncă masivă de către cavalerii germani în evul mediu, mai întâi din lemn, apoi, mai târziu din blocuri de piatră, cum este și astăzi.

⁴¹ *UbGDS* 1897, 279.

⁴² *UbGDS* 1897, 480.

⁴³ *UbGDS* 1902, 139-140.

⁴⁴ METEȘ, Ștefan 1936, 66.

⁴⁵ Colecția de manuscrise OSzK, FM 1/3814A, 139v-140v.

Comuna colectiva Bran sta din 10 plasi, numite aici Comune, cari sunt:

1. Sohodolu-lu, – numitu asia dela unu pereu, carele partea cea mai mare a anului si cu distingere pre vara si toamna seca.

2. Porta, – numitu dupa riulu Porta, carele fntanesce din muntele Buceci, curge spre media nopte si se varsa aprobe de castelulu mentiunatu in riulu „Turculu”;

3. Simonu, – numitu asa dela anonimulu (!) riu Simonu, care fontanesce din Buceci se impreuna cu Valia Tisii si alte ape mai micu [139r] se varsa spre reseritu la esirea din satu de in susu de castelu in riulu Moieciu.

4-5. Moieciu Inferiore si Moieciu Superiore – numiti asia dela riurile torente Moieciu Calda si rece, cari fntanescu din muntele Biceci, curgu spre media nopte, se impreuna in Moieciu Superiore si formedia riulu Moieciu, carele curgundu spre reseritu se impreuna aprobe de castelu dein susu mai antaiu cu Zbereiora apoi cu Simonulu, si formedia riulu Turculu carele se varsa in Barsa.

6. Fundata, – unde nuse afla apa rece curgatore nece funatani;

7. Sirnea, – numitu asa dela apa Sirnea, una apa mica;

8. Pestera, – numita asa dela una Pestera minunata, care se afla in acesta comuna si care are o lungime peste 1½ milu;

9. Magura, – numita dela anonimulu munte Magura, pe care jace;

10. Predelutu-lu, sub polele muntelui Magura, prelunga (!) care curge Turculu, carele riu si ar ave numirea de acolo, fiinduca lunga dinsulu se-ar fi tienutu multe Batalii si [---] de catra Turci in timpi vechi;

Comuna Colectiva Bran, care este peste totu delosa si montuasa, dela 1000-6000 petiore inaltime preste (!) Nivoulu (!) marei, are o suprafacia de = 31.720 Jugure (: a 1600 °□)

deintre care padure =	12.704 Jugure	”	”	”
”	” fenatia =	7.813 Jugure	”	”
”	” pasiune =	8.945 Jugure	”	”
”	” aratura =	1.428 Jugure	”	”
”	” neproductivu =	770 Jugure	”	”

/: pe aratura cresce cu distingere crumpenile, canepa, ovesulu, apoi putinu greu, secara si orsiu ./

In Comuna colectiva Branu se mai afla urmatorile numiri topografice si adeca:

[140v] Bradunaltu,
la Corlatie,
Poiana Alba,

Comunitatea colectivă Bran este formată din 10 plăși, numite aici comunități, care sunt:

1. Sohodolul, numit astfel după un pârâu, care în cea mai mare parte a anului, în special vara și toamna seacă.

2. Poarta, numit după pârâul Poarta, care își are obârșia în *Muntele Bucegi*, curge spre miazănoapte și se varsă în râul *Turcului*, în apropierea castelului menționat.

3. Șimon, numit așa după omonimul pârâu *Șimonu*, care își are obârșia în *Muntele Bucegi*, se unește cu [pârâul] *Valea Tisei* și alte ape mai mici, [și] se varsă dinspre răsărit la ieșirea din sat mai sus de castel în râul *Moeciu*.

4-5. *Moieciu de Jos* și *Moieciu de Sus*, numiți așa de la torentele *Moieciul Cald* și *Rece*, care își au obârșia în *Muntele Bucegi*, curg spre miazănoapte, se unesc în *Moieciu de Sus* și formează râul *Moieciu*, care curge dinspre răsărit, și se unește ceva mai sus de castel cu [pârâul] *Sbârcioaga* [și] apoi cu [pârâul] *Șimonu*, și formează râul *Turcului*, care se varsă în *Bârsa*.

6. *Fundata*, unde nu se află apă rece curgătoare [și] nici fântâni.

7. *Șirnea*, numită astfel după mica apă Șirnea;

8. *Peștera*, numită astfel după minunata peșteră⁴⁶ din această comunitate, care are o lungime de peste 1,5 mile.

9. *Măgura*, numită [astfel] după omonimul munte Măgura pe care se află.

10. *Predeluțul*, [de] la poalele muntelui Măgura, pe lângă care curge [Râul] *Turcului*, care și-ar avea numele de acolo, că pe lângă acesta s-au dat multe bătălii și [---] de către Turci în timpurile vechi.

[Terenul] comunității colective Bran este deluros și muntos între 1000-6000 picioare altitudine peste nivelul mării, având o suprafață de 31.720 iugăre (de 1600 stânjeni pătrați).

dintre care pădure = 12.704 iugăre

dintre care fânețe = 7.813 iugăre

dintre care pășiune = 8.945 iugăre

dintre care teren arabil = 1.428 iugăre

dintre care neproductiv = 770 iugăre

(pe terenurile arabile se cultivă în special cartofi, cânepă, ovăz, apoi puțin grâu, secară și orz)

În comunitatea colectivă Bran se găsesc următoarele denumiri topografice și adică:

Bardul Înalt,
La Corlație,
Poiana Albă,

⁴⁶ Peștera Liliiecilor.

sub Gorgona,
 la Balabanu,
 a Valea Tisii,
 Valea livedi;
 muntii:
 Prelusia,
 Vladioiu,
 Gaura,
 Gutianu,
 Pleasia,
 Secatura,
 Cheia /: stremtore intre doue stanci :/
 la Cetatiua,
 Zboreioara,
 Valea [...].ldiloru,
 Maguricea,
 la muntisioru,
 Valea Ulmului,
 Valea cu Calea,
 Valea Rudaritii,
 Valea Coacazii,
 Valea Gradisti;
 la andole,
 Malu Laichi,
 lacu boului,
 muntele Buesia,
 Barbuletiu,
 Lacu Zigera,
 Stanicioae,
 Clabucetu,
 Lupsioru,
 Zeppa,
 Verfulu Tomestiloru,
 Roia (- pamentu rovinosu -)
 la Baltinu,
 la Garligelle (!),
 Piseu,
 Horetii poreiloru,
 la Secatura,
 la podu Paltinului,
 Piseu strembii,
 poiana lunga,
 muntele Cozia si Pietrele;
 Verfulu lui Stravescu,
 sub oprisoriu,
 Valea Oarsei,
 Poiana Gruuiului rau,
 Valea Zitti si sub Stegrare;
 la Predelu,
 la Neglau,
 la Valea Ganii,
 la Hoderra,

*Sub Gorgona,
 La Balaban,
 La Valea Tisei,
 Valea Livezii;
 munți:
 Prelușa,
 Vlădoi,*

*Gaura,
 Gutianu,
 Pleșa,
 Secătura,
 Cheia (strâmtoare între două stânci),
 La Cetățuie,
 Zborăioara,
 Valea [...].ldilor,
 Măguricea,
 La Muntisoru,
 Valea Ulmului,
 Valea cu cale,
 Valea Rudăriței,
 Valea Coacăzei,
 Valea Grădiștii;
 La Andole(?),
 Malul Laichi(?),
 Lacul Boului,
 Muntele Buesia,
 Bărbulețu,
 Lacul Zigera(?),
 Stăncioae,
 Clăbucetul,
 Lupșorul,
 Zepa,
 Vârful Tomeștilor,
 Roia (pământ mlăștinis),
 La Baltinu(?),
 La Garligelle(?),
 Piseu,
 Horeii poreilor(?),
 La Secătura,
 La Podul Paltinilor,
 Piseul Strâmbii,
 Poiana Lungă,
 Muntele Cozia și Pietrele,
 Vârful lui Străvescu,
 Sub Oprisoru,
 Valea Oarsei,
 Poiana Gruuiului Rău,
 Valea Ziti și Sub Stegrare(?),
 La Predelu,
 La Neglău,
 La Valea Ganii,
 La Hodera,*

la Merellu,
la Cernille, - dela unu pereu, ce curge in Predealu,
prein unu pementu negru trinosu.

Comuna colectiva Branu se-a inpopulata dein
Romani Transilvaneni 1/3 si dein Romani dein
Romania 2/3, – deorece comunele Simonu, Moieciu
Inferiore si Superiore, Fundata, Sirnea, Pestera si
Magura in tempii mai vechi se-a tienutu de
Romania, pana candu ante cu 25 ani sau intrupatu de
catra Austria la Transilvania dein respectu la
regularei frontierei. Inpoporarea acestei comune sa
inceputu numai cam de 400-500 ani, dein cauza ca
in timpi carunti (!) si mai inainte de edificarea
castelului Branulu a fostu unu teritoriu padurosu, ba
chiar unu lacu imensu pana candu sau ruptu
coltiurile Magurei de Dealulu Cetatii, care a resistatu
si retienutu regulata curgere a riurilor si siau facutu
acestia cursulu de astadi.

Poporimea comunei coll. Branu, care sue la 10.000
anima Romane, afara de una fractiune mica de 100
anime Germani, Magiari si straini care ocupa
posturile oficialoru de frontiera, – este tota de
relegiune greco-or. Si se ocipa cu economia de vite
si putina agronomia.

Branu in 26 Iuliu 1864

Oficialu comunale

Iuga Puscariu jude

Puscariu not[ar]

La Merelu,

La Cernile, de la un pârau care curge în Predelu,
prtintr-un pământ negru mocirlos.

Comunitatea colectivă Bran s-a populat într-o treime
din români din Transilvania și în două treimi din
români din România, deoarece satele Șimon,
Moieciu de Jos și de Sus, Fundata, Șirnea, Peștera și
Măgura în timpurile vechi au aparținut de România,
până când în urmă cu 25 de ani au fost alipite de
către Austria la Transilvania, cu ocazia rectificării
frontierei.⁴⁷ Localitatea a început să fie populată în
urmă cu 400-500 de ani, din cauză că în timpurile
străvechi, de înainte de ridicarea castelului Bran,
[zona] a fost un ținut păduros, ba chiar [pe locul ei] a
fost un lac imens, până când s-a rupt bariera dintre
Măgura și Dealul Cetății, care a existat și reținut
apele râurilor, care abia după și-au făcut cursul de
astăzi.

Populația comunei colective Bran urcă până la
10.000 de suflete de români, în afara de o minoritate
de 100 de suflete de germani, maghiari și străini,
care ocupă posturile oficialilor de la frontieră. Este
toată de religie greco-ortodoxă și se ocupă cu
creșterea vitelor și într-o mică măsură cu agricultura.

Bran, în 26 iulie 1864

Oficialitățile comunitare

Iuga Pușcariu, jude

Pușcariu, notar

Breaza (m. *Breáza*; g. *Frauendorf*)

Localitatea este așezată la poalele Munților Făgăraș, pe malul drept (estic) al râului Breaza, la 17 km spre sud-sud-vest de Făgăraș.

Prima atestare documentară a satului provine din 1554, când Andrei Bathory data o scrisoare de la *Braza*.⁴⁸
În secolul al XVIII-lea în hotarul satului au fost menționate două mănăstiri ortodoxe numite *a Vătavului* și *a lui Mănișor*.⁴⁹

Numele apei și implicit al localității provine din cuvântul slavon *brěza* (= *mesteacăn*).⁵⁰

[33v] Inclitu Officiu Tractuale a Beclanului in
Fegerafsiu!⁵¹

Onoratului Oficiu al Plășii Beclean din
Făgăraș!

In urma Ordinulu din 13 Ianuarie 1865 № 69 avemu
oanoare de a Reporta precum ce Comuna nostre

În urma ordinului Nr. 69 din 13 ianuarie 1865, avem
onoarea de a raporta precum că comunitatea noastră

⁴⁷ Eveniment necunoscut din alte izvoare istorice.

⁴⁸ VERESS, Andrei 1929, 147.

⁴⁹ METEȘ, Ștefan 1936, 77.

⁵⁰ IORDAN, Iorgu 1963, 81.

⁵¹ Colecția de manuscrise OSzK, FM 1/3814A, 33v-33r.

Briadia isi retrage numele de acolo: in timpurile deimultu au fostu Duce anume Negruvode, acela siau claditu o cetate care pene in timpu de acuma se cunoaste terenulu si se numeste „coltu sub cetatia lui Negru vode” acela sau adusu din principatele Romana dintro comune ce si pane astedi se numeste Briadia niste locuitori de a colo, findu ce printipatele pe timpu de atuncia au fostu unite cu transilvania; si iau asedata pe acia unde pene astedi eđiste comuna noaste Briadia, si de acolo isi are numele predentu Briadia; Comuna noastre se hotereste decetre(!) reseritu cu comuna Netotu si Deřsani, de cetre sfintitu cu Liřsa de cetre amiade noape Pořsorta de cetre amiadie de cu munti Voivodeniloru, la comuna Briadia se afle pemintulu celu mai selbaticu si ne rodetoriu findu ce ea mai [33r] mare parte este peduriate si se tine ca mai putine parte de Clařsa prima, doe (!) parte de Clařsa secunda si cea mai mare parte de Clařsa Tertiu.

Briadia in 30^{lea} Ianuarie 1865

Officialu Comunalu
× George Vulcu
× Moise Pulise batrini
× Josif Pralia

Nicolae Nimeriale jude

Iuone Hařsiu, notariu

ięi trage numele de acolo: ęn timpurile de demult a fost [un] duce numit Negru Vodă, care ři-a clădit o cetate⁵², ale cārui ruine se vād ři acum [ęn locul] care se numeřte *Colřul [de] sub Cetatea lui Negru Vodă*. Acesta a adus din principatele Române – fiindcă ęn acel timp principatele erau unite cu Transilvania –, dintr-o localitate care pānă astăzi se numeřte Breaza⁵³, niře localnici, ři i-a ařezat aici, unde pānă astăzi este comunitatea noastră Breaza, ři de acolo ęři are numele actual [de] Breaza. Comunitatea noastră se ęnvecinează de cātre rāsărit cu comunitāřile Netotu ři Dejani, de cātre asfinřit cu Lisa, de cātre miazānoapte cu Pojorta [iar] de cātre miazăzi cu munřii Voivodenilor. ęn comunitatea Breaza se gāseře pāmāntul cel mai sālbatc ři neroditor, mare parte [a hotarului] este ęmpădurită, fiind puřin pāmānt de calitate, două părři [sunt] de calitate medie ři cea mai mare parte este de calitatea a treia.

Breaza, ęn 30 ianuarie 1865

Oficialitāřile comunitāři
George Vulcu
Moise Pulise bātrāni
Ioșif Pralia

Nicolae Nimereală, jude

Ioan Hasiu, notar

Bucium (m. *Bucsum*, *Kisbucsony*, *Sárkánybucsony*)

Ařeazarea este situată ęn regiunea dealurilor piemontale, pe cursul superior al pārāului Valea Scurtă, afluent al rāului řercaia, la 15 km spre sud-est de Făgăraș.

Prima atestare documentară a localitāři provine din anul 1556, cānd Anna Nádasdi, vāduva lui řtefan Mailat a ęntărit dreptul de proprietate asupra mai multor sate ři părři de sate, printre care ři *praedium Butzum*, unor familii boiereři din Recea, Hārseni ři Rāușor.⁵⁴

ęn secolul al XVIII-lea, ęn hotarul satului a existat o mănăstire ortodoxă zidită pe pāmāntul baronului Alvinczi, distrusă ęn anul 1761,⁵⁵ despre care se presupune că a avut hramul *Izvorul Tămăduirii*.⁵⁶

ęn ceea ce priveře originea numelui satului nu există pānă ęn prezent un consens, fiind luate ęn considerare *bucium* (trunchi de arbore, instrument muzical) derivat din cuvāntul latin *buccina* (trunchi de copac, tub), respectiv un derivat al antroponimului Bucal, un alint al lui Budimir.⁵⁷

⁵² Cetatea Breaza sau Cetatea lui Negru Vodă.

⁵³ Orașul Breaza din județul Prahova, avānd ca parte componentă localitāřile Breaza de Sus ři Breaza de Jos.

⁵⁴ PUȘCARIU, Ioan 1907, 125.

⁵⁵ METEȘ, řtefan 1936, 77-78.

⁵⁶ RUSU, Adrian Andrei / SABĀU, Nicolae / BURNICHIOIU, Ileana / LEB, Ioan Vasile / MAKÓ LUPESCU Mária 2000, 83-84 (cu bibliografia).

⁵⁷ ANTAL Lukács 1999, 58.

[24v] Numirile locurilor
dein Comunitatia Buciumu Districtulu fagarasiu⁵⁸

1. [Numele comitatului, districtului, cercului, sacunului de care se tiene satulu.]

Comunitatia Buciumu se tine de DiŃtrictulu fagarasiului, si impartirea politica atractului Mundra.

2. [Comunitatea, opidulu cate numiri are acu, care dintre ele e numai prin locuitorii locali si care e de tiera intriega cunoscutu?]

Comunitatia Buciumu Satu romanescu care se numeste si in posenta de tote tiara.

3. [Avut'a vro data comunitatia alta numire? Séu dor' numai s'a scrisu alt'minterea numele de acumu?]

Comunitatia Buciumu alta numire nau avutu, decatu numai Buciumu dela intemeliria lui.

4. Cumu se numeste Comunitatia dela inceputu?

Comunitatia dela inceputu seu numitu si se numesce Buciumu.

5. [Deunde s'a inpopulatu?]

Dupa traditiunea celoru vechi Comunitatia Buciumu sau inpopulatu prin adaugeria neste calugari si vreo cateva locuitori si sau inpopulatu Buciumu

6. [Ce sa stie de comunu din traditiuni, monumente semne de memori, din memorande scrisa seu tiparite despre originea numelui si intielesulu lui in veri care limba aru fi loculu numitu?]

De comunitate traditiunea spune ca in loculu nimitu la manastire au fi fostu una beserica numita Manastire cu cativa locuitori deintre cari era neste Calugari unde se cunoscu si acum ceva din zidurile beserici, asemenia si loculu unde Buciumulu caresi fiindu oerucetise (!) locuitori, si asa prein complaceria acelora sau formatu unu satu romanescu numitu Buciumu.

7. [Numirile topografice din otarulu comunitati?]

Deni Comunitatia Buciumu lipsescu afara de aratura care ilu posede totu hotarulu, fanatiu numitu la manastire, tufisui in otarulu din susu catre padure numitu Carpenisiu,

numele apelu, apa valia numita scurta care se scurge dein munte prin Comuna si se impreuna seu se varsa in Stramba Vadului, muschiu numitu pe Baltie.

In Comunitatia Buciumu fiindu ca nu zace originalitate

Denumirile locurilor
din comunitatea Bucium Districtul Făgăraș

[1. Numele comitatului, districtului, plășii, scaunului de care aparține satul?]

Comunitatea Bucium aparține de districtul Făgăraș, și împărțirea administrativă plasa Mândra.

2. [Câte denumiri are comunitatea, târgul în prezent, care dintre ele este cunoscută doar pe plan local și care de către întreaga țară?]

Comunitatea *Bucium* [este un] sat românesc cunoscut sub acest nume de toată țara.

3. [A avut vreodată comunitatea alt nume? Sau s-a scris doar altfel numele de acum?]

Comunitatea *Bucium* nu a avut altă denumire, decât *Bucium* [pe care o are] de la întemeierea sa.

4. Cum s-a numit comunitatea de la început?

Comunitatea s-a numit de la început și se numește [și acum] *Bucium*.

5. [De unde provine populația?]

După tradiția celor bătrâni comunitatea Bucium s-a populat prin aducerea unor călugări și a vreo câțiva [alți] locuitori și [care] au populat Buciumul.

6. [Ce se știe de genere din tradiții, [din] monumente, semne memoriale, acte scrise sau tipărite, despre numele și etimologia [numelui] localității în fiecare limbă [vorbită]?]

Tradiția comunității spune că în locul numit *La Mănăstire*, unde mai există urme din zidurile bisericii, a fost o biserică numită Mănăstire cu câțiva locuitori printre care niște călugări. De asemenea și în locul unde este [azi] Buciumul au existat câțiva locuitori, și astfel prin mutarea la un loc a acestora, s-a format un sat românesc numit Bucium.

7. [Toponimele din hotarul comunității:]

Din comunitatea Bucium lipsesc [în] afară de terenurile arabile pe care le posedă [în] toate hotarele, fâneața numită *La mănăstire*, *Tușișul* din hotarul de sus [de] către pădure numit Cărpensișul.

Denumirea apelu: apa numită *Valea Scurtă*, care curge din munte prin comunitate și se împreună sau se varsă în [pârâul] *Strâmba Vadului*, smârcul numit *Pe Baltă*.

Deoarece comunitatea Bucium nu are nimic specific,

⁵⁸ Colecția de manuscrise OSzK, FM 1/3814A,

nece nui legata de suvenirii nationali si asa nu putemu descoperi despre acestia ceva deslusire istoricescu seu limbistica.

Buciumu in 25 Iuliu 864

prin Juon Jurkagas not[ar]

nici nu este legata de simbolurile nationale, prin urmare nu putem descoperi despre ea lamuriri istorice sau lingvistice.

Bucium, în 25 iulie 1864

prin Ion Iurkagaș notar

Cârța (*Cârța-săsească*, *Cîrț*; m. *Kerc*; g. *Kerz*; s. *Kierz*, *Kierts*)

Localitatea se găsește pe terasa de asupra luncii inundabile, pe malul estic al râului Cârțișoara, în apropiere de vărsarea acestuia în Olt, la 32 km spre vest de Făgăraș.

Conform tradiției ordinului cistercian, mănăstirea de la Cârța a fost fondată în anul 1202, domeniul mănăstirii fiind hotărnicit la o dată necunoscută din primul deceniu al secolului al XIII-lea de către voievodul Transilvaniei Benedict, fiul lui Korlath (1202-1203, 1206, 1208-1209).⁵⁹ Mănăstirea este menționată în anul 1300 cu denumirea de *Candela*.⁶⁰ Prima menționare al satului propriu-zis provine din 1322, când sunt amintite între domeniile mănăstirii cu denumirea de *possessio Kerch*.⁶¹

Numele satului este dedus atât din traducerea în limba germană al cuvântului latin *candela* (*Kerze* = lumânare),⁶² cât și din termenul de origine slavă *krč* (= lăzuire, curătură).⁶³

[52v] Ortsbenennungen aus der Gemeinde Kerz,
Distrikt Fogarasch.⁶⁴

Numele locurilor din comunitatea Cârța,
Districtul Făgăraș

[1. Name des Comitats, Kreises, Bezirkes, Stuhles zu welchem die Gemeinde gehört.]

ad 1

Das Dorf Kerz gehört seit dem 1. November [1]863 zum Fogarascher Distrikte u[nd] z[war] zum Stuhlsamte Unter Porumbach.

Kerz [—] eigentlich mit den Gemeinden Arpas und Streza Kerzisoara und Collun enen [— —], denn diese letztgenannten Gemeinden sind Collonien von Kerz, wohin schon die Namen derselben namentlich Collun hindeuten.

[2. Wie vielerlei Namen der Gemeinde, ober Stadt leben jetzt; welcher von diesen Namen hat nur eine locale Ausbreitung, welcher ist landeskundig.]

ad 2

Der deutsche Name der Gemeinde ist Kerz, romanisch Kyrza Sasiasca, ungarisch Kercz, ist in der neueren Zeit oft durch den Namen Unter Kerz ersetzt worden; jedoch ist dieser letztere Namen weder im Inn (!) noch im Auslande so bekannt und üblich als der einfache Name Kerz. Uibrigens(!) muss schon hier bemerkt werden, was weiter unten unter Nro. 6 näher erläutert

[1. Numele comitatului, districtului, plășii, scaunului de care aparține satul?]

La 1.

Satul Cârța aparține începând cu 1 noiembrie 1863 de Districtul Făgăraș, și anume de plasa Porumbacu de Jos.

Cârța [se învecinează(?)] de fapt cu comunitățile Arpașu [de Jos] și Streza Cârțișoara și Colun, unul [— —], ultimele comunități sunt [de fapt] colonii al Cârței, după cum o indică numele lor, în special în cazul Colunului.

[2. Câte denumiri are comunitatea, târgul în prezent, care dintre ele este cunoscută doar pe plan local și care de către întreaga țară?]

La 2.

Numele german al comunității este *Kerz*, cel românesc *Cârța Săsească* [și] cel unguresc *Kercz*, dar în ultima vreme [Kerz] a fost înlocuit de numele *Unter Kerz*; cu toate acestea, acest ultim nume nu este cunoscut nici pe plan local, nici în afara localității, ea fiind cunoscută de genere cu numele simplu Kerz.

De altfel, trebuie menționat aici, după cum la nr. 6 va

⁵⁹ DIR.C. 1951, 200.

⁶⁰ UbGDS 1892, 216.

⁶¹ UbGDS 1892, 358.

⁶² ANTAL Lukács 1999, 59.

⁶³ IORDAN, Iorgu 1952, 7.

⁶⁴ Colecția de manuscrise OSzK, FM 1/3814A, 52v-53v.

werden wird, daß der deutsche Name Kerz der erste und ursprüngliche zur Bezeichnung der fraglichen Gemeinde gewesen ist.

[3. Hatte die Gemeinde vormals eine andere Benennung? Ober wurde etwa der jetzige Ortsname nur verschiedentlich geschrieben?]

ad 3

Die fragliche Gemeinde hat nie einen anderen Namen gehabt, als den sie jetzt führt, nämlich Kerz.

[4. Wann geschieht die älteste Erwähnung der Gemeinde?]

ad 4

Ist durch die Antwort auf Punkt 3 überflüssig geworden.

[5. Woher wurde dieselbe bevölkert?]

ad 5

Kerz ursprünglich eine rein deutsche Gemeinde, von den ersten deutschen Einwanderern im 12ten Jahrhundert gleichzeitig mit dem alten allbekannten Kloster im Orte gegründet, ist gegenwärtig von 5/9tel Deutschen |:Sachsen:| und 4/9tel Rumänen bevölkert.

[6. Was weisz man aus der allgemeinen Kenntniz, aus Sage und Tradition, aus geschriebenen und gedruckten Denkmälern über den Ursprung des Names und dessen Sinn und Bedeutung in jedem der verschiedenen Sprachen, welche dem Ort einen Namen gegeben?]

[52r] ad 6

Der deutsche ursprüngliche Name Kerz stammt von dem Namen des alten dortigen Klosters her, welches in der deutschen Uibersetzung (!) das Kloster der heilige Jungfrau zu den Kerzen |: de candelis:| hieß.

[7. Alle anderen im Bereiche des Gemeindeterritoriums vorkommenden topographischen Namen.]

ad 7

Die Gemeinde Umgebung zerfällt in 3 Theile u[nd] z[war] das Oberfeld, das Mittelfeld und das Unterfeld. Zum Ober- und Mittelfeld zählen auch die jenseits der Alt liegenden etwa 1/3tel des Kerzer Hatterts enthaltenden Feldgründe, sammt deren unter dem Namen la Met oder Pfaffenlach bekannten der Kerzer Gemeinde gehörigen Walde.

Im Oberfelde unterscheidet man folgende Riedbenennungen; u[nd] z[war]:

I. diessets der Alt:

a Alte Weier rumänisch: la jinur

b Au rom: En Kynapi

c hinterne Weier, rom: dupa lak

d Eisernes Thor, rom: la poarta de fier

e Rederiau |:wahrscheinlich aus dem lateinischen

fi explicat mai în detaliu, că numele german Kerz a fost [numele] cel dintâi și [cel] original care desemna comunitatea în cauză.

[3. A avut vreodată comunitatea alt nume? Sau s-a scris doar altfel numele de acum?]

La 3.

Comunitatea aceasta nu a avut niciodată altă denumire decât cea pe care o are acum, și anume Kerz.

[4. Care a fost cea mai veche menționare a comunității?]

La 4.

A devenit irelevant prin răspunsul la punctul 3.

[5. De unde provine populația?]

La 5.

Cârța a fost la început o comunitate pur germană, fondată de primii coloniști germani în secolul al XII-lea concomitent cu binecunoscuta mănăstire veche, fiind populată în prezent într-o proporție de 5/9 de germani (sași) și 4/9 de rumâni.

[6. Ce se știe de genere din tradiții, [din] monumente, semne memoriale, acte scrise sau tipărite, despre numele și etimologia [numelui] localității în fiecare limbă [vorbită]?]

La 6.

Numele original german *Kerz*, provine din numele vechii mănăstiri din localitate, al cărui nume se poate traduce în germană ca mănăstirea *Fecioarei Maria a lumânărilor* (de candelis).

[7. Alte denumiri topografice care apar în teritoriului comunității.]

La 7.

Teritoriul comunității este împărțit în trei părți: *Hotarul de Sus*, *Hotarul de Mijloc* și *Hotarul de Jos*. În *Hotarul de Sus* și *de Mijloc* ale teritoriului Cârței, sunt incluse în proporție de o treime și terenuri aflate dincolo de Olt. La acestea se mai adugă și pădurea comunității Cârța, cunoscută sub numele de *Met* sau *Pfaffenlach*.

În *Hotarul de Sus* se disting următoarele toponime, astfel:

I. În partea aceasta (malul sudic – n.n.) al Oltului.

a) *Alte Weier*, pe românește: *La Jinuri*,

b) *Au*, pe românește: *În cânepi*

c) *Hinterne Weier*, pe românește: *După lac*,

d) *Eisernes Thor*, pe românește: *La Poarta de fier*,

e) *Rederiau* (probabil din latinul *rudera*), pe românește:

Rudera:| rom: undiu
f Erdbeernau, rom: arinisch
g Schwarzbach, rom: vale niagra

II. Jenseits der Alt:
a Betz, rom: en ozes
b Rosenbühel
c Platz, rom: Pojeni

Im Mittelfelde
I diesseits der Alt:
a Krebsbrunnen, rom: vale raczilor
b Kattenbrunnen, rom: Siula
c Grundbrunnen, rom. Funtyna Grindului
d Mald, rom: Molda
e Ober der Landstraße, rom: din sus de drum
f Hahnenweg, rom: Grujez
g Lunka

[53v] II Jenseits der Alt
a Steinweg, rom: sub podisory
b Barenberg, rom: Biorda
c Gruju Korn
d Ebene, rom: Sies
e Betzgraben, pareu jeseki rom;

Im Unterfelde diesseits der Alt:
a Eichenwald, rom: Dombrava
b Teisch
c Ham
d Galgenweg, rom: dialu furcsilor
e Alte Weier, rom: la jinur
f Rohr, rom: Tresty
g Künstlerbrunnen, Funtyna Pochi rom;
h Pfarrerswiese, rom: livady Popi,
i Goldnergraben, rom: vale Opatului,
k Olter,
l Hirsengrenze, rom: Prund

Kerz am 12ten Jänner 1865

Johann Irlanner
Ortsvorstand

Unghiul,
f) Erdbeernau, pe românește: *Ariniș*,
g) Schwarzbach, pe românește: *Valea Neagră*

II. Dincolo de Olt:
a) Betz pe românește: *În Ozes(?)*,
b) Rosenbühel,
c) Platz, pe românește: *Poieni*

În Hotarul de Jos
I. În partea aceasta a Oltului:
a) Krebsbrunnen, pe românește: *Valea Racilor*
b) Kattenbrunnen, pe românește: *Siula(?)*
c) Grundbrunnen, pe românește: *Fântâna Grindului*
d) Mald, pe românește: *Molda*
e) Ober der Landstraße, pe românește: *Din sus de drum*
f) Hahnenweg, pe românește: *Gruieți*
g) Lunca

II. Dincolo de Olt:
a) Steinweg, pe românește: *Sub Podișor*
b) Barenberg, , pe românește: *Biorda(?)*
c) Grujul Cornului
d) Ebene, pe românește: *Șes*
e) Betzgraben, pe românește: *Pârâul Iesechi(?)*

În Hotarul de Jos, dincoace de Olt:
a) Eichenwald, pe românește: *Dumbrava*
b) Teisch
c) Ham
d) Galgenweg, pe românește: *Dealul Furcilor*
e) Alte Weier, pe românește: *La Jinuri*
f) Rohr, pe românește: *Trestii*
g) Künstlerbrunnen, pe românește: *Fântâna Popii*
h) Pfarrerswiese, pe românește: *Livada Popii*
i) Goldnergraben, pe românește: *Valea Opatului*
k) Olter
l) Hirsengrenze, pe românește: *Prund*.

Cârța, în 12 ianuarie 1865

Johann Iranner
Consiliul local

Ștampila comunității Cârța.

Cârțișoara

Oprea-Cârțișoara (m. *Oprakercisora*, *Nagykercpatak*; g. *Klein-Kerz*, *Kertschen*)

Satul este așezat pe malul vestic din regiunea cursului mijlociu al râului Cârțișoara, la 33 km spre vest-sud-vest de Făgăraș.

În anul 1322, între domeniile mănăstirii de la Cârța este amintit și un *possessio Kerch Olacorum*,⁶⁵ dar nu se poate stabili cu precizie dacă este vorba despre localitatea aceasta sau cea de pe celălalt mal (Streza-Cârțișoara) sau eventual amândouă. Prima menționare certă a localității provine din 1589, când apare sub denumirea de *Opra Kercsesora*.⁶⁶

La mijlocul secolului al XVIII-lea, pe teritoriul localității este menționată o mănăstire cu hram necunoscut.⁶⁷

Numele localității provine din cel al râului Cârțișoara, împreună cu cel al unui proprietar din secolul al XVI-lea. În anul 1968 satele Oprea-Cârțișoara și Streza-Cârțișoara au fost contopite, formându-se localitatea Cârțișoara.

[82v] Numirile locurilor⁶⁸

Din comunitatea Oprea Cartisora Districtulu fagarasiului

Punct 1

Numele comitatului sau a Districtului si cercului de care sa tine comuna?

La punctulu 1

Comuna satine (!) de Districtulu fagarasiului, cerculu Porumbacului inferiore in Transilvania mai are jurului acesta si alta numire Tiara Oltului.

Pctu 2

Comunitatea cate numiri are si care este dintre ele numai prin locuitori locali si care este de intreaga tiara cunoscuta?

La puct 2

Comunitatea are numai numele Oprea Cartisora, inasa locuitori din vecinatate onumescu (!) numai Cartisora dara numirea fundamentala si de Conscriptiune este Oprea Cartisora.

Punct 3

Numirea a comuna comuna (!) au avutu vreodata unu altu nume?

La punctu 3.

Nici odata comuna acesta alta numire nau avutu.

[82r] Pct 4

Cumu sau numitu comunitatea dela inceputu?

La pct 4

Comunitatea de la inceputu sau numitu Oprea Cartisora care comuna se otareste despre rasaritu cu

Denumirea locurilor

Din comunitatea Oprea-Cârțișoara, Districtul Făgărașului

Punctul 1

Numele comitatului sau a districtului și plășii de care aparține comunitatea?

La punctul 1

Comunitatea aparține de districtul Făgărașului, plasa Porumbacul de Jos în Transilvania; împrejurimile acestea mai au și [o] altă denumire: Țara Oltului.

Punctul 2

Câte denumiri are comunitatea și care dintre ele este cunoscută doar pe plan local și care este cea cunoscută de toată țara?

La punctul 2

Comunitatea se numește numai Oprea-Cârțișoara, însă localnicii din vecinătate o numesc numai Cârțișoara, dar denumirea de bază și de înregistrare este Oprea-Cârțișoara.

Punctul 3

A avut vreodată comunitatea o altă denumire?

La punctul 3

Comunitatea n-a avut nici odată altă denumire.

Punctul 4

Cum s-a numit comunitatea de la început?

La punctul 4

Comunitatea se numește de la începuturi Oprea-Cârțișoara; comunitatea se învecinează dinspre

⁶⁵ *UbGDS* 1892, 358.

⁶⁶ VERESS, Andrei 1931, 162.

⁶⁷ RUSU, Adrian Andrei / SABĂU, Nicolae / BURNICHIOIU, Ileana / LEB, Ioan Vasile / MAKÓ LUPESCU Mária 2000, 99 (cu bibliografia).

⁶⁸ Colecția de manuscrise OSzK, FM 1/3814A, 82v-85r.

comuna Sreza Cartisora între care curge pe graniția unui râu frumos cu Pesti de mai multe soiuri și spre apus se otărește cu comuna Scorei printre ală carara (!) hotare curge un pârâu numit Valia Opalului (!), oapa (!) ce merge cu cotituri în mergerea ei; catra miadia nopții otărește cu comuna Cartia de jos, spre miadia Dii se otărește cu granița Munților țierei românești.

Pct 5.

De unde sau înpopulatu?

La pct 5

Date scripturistice înprivinția (!) acesta nusa afla însă din Tradițiuni să știe că dela începutul venind aici 2 romani frați unul Oprea și altul Streza Barbalatu Streza au clădit comuna Streza Cartisora, apoi Oprea sau facutu pe partea aceasta apuseană a râului o colibă unde acum să afla comuna și casa sau numitu Oprea Cartisora. Apoi în adevăr că dela acesta Barbatu roman se trage înpopulatiunea acestei comuni.

[83v] Pct 6

Cesa știe de comunu din tradițiuni monumente despre originea numelui și înțelesul lui în veri care ar fi locul numitu?

La pct 6

Deorice (!) comuna este clădită de romani se cunoaște atăta de acolo că și din numea ei că este numită în limba română și este pană (!) diu de astăzi locuită numai sanguri de romani de religie greco-orăntală (!).

Comuna stă din o Strada mare și 10 străzi mai mici.

Pct 7

Numiri topografice din otarul comuni

La pctu 7

Pe teritoriul comunalu se afla pământuri arate care se numesc arături, fânețe numite și așa Livedi Pasiunitori

se afla o bucată de pământ numită Dumbrava care mai înainte era plină cu Stejari înprezent (!) foarte puțini, tufise de arini și mestecani să mai numesc Pereu,

se afla o coastă cu lemne de fag, Alun și Mesteacan numită Fruntea Malului,

una costă numită Costa Malului împreună cu Pereu Malului care nume îl are de acolo că se afla pe multe locuri [83r] pământu Malosu,

una Costa numită Pireu lui Handrașiu, acesta nume

răsărit cu comunitatea Streza-Cârțișoara, hotarul dintre ele fiind un râu⁶⁹ frumos cu mai multe soiuri de pești, și spre apus se învecinează cu comunitatea Scorei, printre ală cărui hotare curge un pârâu numit Valea Opalului, o apă cu albia întortocheată; către mieznoapte se învecinează cu comunitatea Cârța, [iar] spre miezăzi se învecinează cu granița munților Țării Românești.

Punctul 5

De unde provine populația?

La punctul 5

Nu se cunosc date scrise în această privință, însă din tradiții se știe că la început au venit aici doi frați români, unul [numit] Oprea și altul [numit] Streza. Bărbatul [numit] Streza a clădit comunitatea Streza-Cârțișoara, apoi Oprea a făcut în partea aceasta apuseană a [pârâului], unde se află comunitatea, o colibă și casa [lui] s-a numit Oprea-Cârțișoara. Astfel, de la acest bărbat român este întemeietorul acestei comunități.

Punctul 6.

Ce se știe în genere din tradiții [sau] monumente despre originea și etimologia numelui [localității] în fiecare limbă [vorbită].

La punctul 6.

Faptul că [această] comunitate este formată din români se poate recunoaște atât din faptul că ea poartă un nume românesc și este până în ziua de astăzi locuită doar de români de religie greco-orientală.

Comunitatea este formată dintr-o stradă principală și 10 străzi mai mici.

Punctul 7

Toponime din hotarul comunității.

La punctul 7

Pe teritoriul comunității se găsesc pământuri arate care se numesc arături, fânețe numite și livezi [sau] pășuni;

Este o bucată de pământ numită Dumbrava, care mai înainte era plină de stejari, în prezent [aceștia sunt] foarte puțini, [fiind] tufșuri de arini și mesteceni, [locul] se mai numește [și] Pârâu.

Este o coastă cu fagi, aluni și mesteceni numită Fruntea Malului.

[Este] o coastă numită Coasta Mălului, împreună cu Pârâul Mălului, numite astfel pentru că pământul de acolo este mârlos.

[Este] o coastă numită numită Pârâul lui Handrașiu,

⁶⁹ Râul Cârțișoara.

il are de la Barbatulu Handrea care se dice a fi muritu in acea padure, se afle aste 2 Coste cu Pedure tinare pintre (!) care curge Pareu Ursului, unde intimpurile mai vechi au fost multe gaori de Ursu.

langa acesta sa mai afla alta Costa forte Inalta numita Costa Sgiabului care nume il are de acolo ca sa vide peoparte costa ocolita cu Sgiabu.

Peduri de fagi cu Arbori batrini se afla Piscu Tarcestiloru, acesta nume il are de la unu Barbatu roman anumitu P. Tarcia care intaiu au facutu poteca pe acelu piscu.

mai santu alte paduri numite costele paraului Plesi.

Padurea de Bradu sa numeste pe Costele Mieriei si a Laiti unde se afla unu darab de pamantu inchis sa numeste Gradina. Se afla in pedurea de fagu una poiana Pleseiora ce dace langa unu pareu de acelasi nume.

[84v] sa mai afla alta poiana anumita poiana Sociloru la obarsia unui pareu de acelasi nume pe care cresc multi Soci.

sa afla in padurile de Bradu una poiana anumita poiana lui Budacu unde intaiu familia Budacu au facutu Stina si Staolu de oi.

este alta poiana numita poiana Mieriei este unu darab de ~~pamantu~~ Padure de Bradu numitu Dosulu Mieriei

se afla pe teritoriu comuni doi Munti unulu numitu Laita Cocori [--- ---] acesta munte santu feliele Laiti niste coste Sgiaburose si uti(?) unde sa tini multe Capre Salbatice. Lailetu unu Pareu ce cora (!) din costa peste niste Stinci de Sgiabosu. Cormatura Laiti, apoi Pereu Laptelui. celelaltu Munte sa numeste Valia Doamnei. in acesta Munte se dice ca intimpurile vechi in unu timpu de revolutiune fugind mai Multi oameni in acela munte pentru Scapare arfi (!) a fi muritu acolo o domna si de atuncia sau zisu Valia Domnei.

[84r] in acesta Munte sa afla locuri anumite de Semnatu una Stanca Inalta de Piatra facuta in forma ca Omulu unde apoi una bucata mare de locu si are numele de piatra ca Omu, in acesta Munte sa afla si unu Ieser mare De apa,

inpedurile acestora Munti sa mai afla Stinca de Sgiabu forte inalta anumita piatra Oi, fiindca acesta Stinca are pe deoparte unu coboris mai netedu catu sa poate sui Omulu, pe acesta piatra Ciobani de la oi facund loculu au suitu de multe ori Oile pe piatra deasupra unde santu forte scutite de rapiria Ursului.

Stramtoare sa afla mai mute (!) in sa ce mai numita

care si-a primit numele de la un bărbat [numit] Handrea [despre] care se zice că ar fi murit în acea pădure;

Între aceste două coaste cu pădure tânără curge Pârâul Ursului, unde în timpurile vechi au fost multe bărlaguri de urși.

Lângă acestea se mai află o coastă foarte înaltă numită *Coasta Sghiabului*, numită astfel că se vede pe o parte coasta ocolită cu steiuri.

Pe *Piscul Târceștilor* sunt păduri de fagi cu arbori bătrâni; locul își are numele de la un bărbat [numit] P. Tarcea, care a făcut prima potecă pe acel pisc.

Mai sunt [și] alte păduri numite *Coastele Pârâului Pleșii*.

[În] pădurea de brad [care] se numește *Coastele Mierii și a Laiții* se găsește o bucată de pământ închis [la culoare, care] se numește *Grădina*. În pădurea de fagi [există] o poiană [numită] *Pleșoara*, care se găsește lângă pârâul omonim.

Mai este o altă poiană, în care cresc mulți soci, numită *Poiana Socilor*, care se află la obârșia pârâului omonim.

În pădurile de brazi se află o poiană numită *Poiana lui Budacu*, în care familia Budacu a făcut cel dintâi stână și staul pentru oi.

[Mai] există o altă poiană, numită *Poiana Mierii*, [care este] într-o bucată de pădure de brazi numită *Dosul Mierii*.

Se află pe teritoriul comunității doi munți: unul numit *Laița Cocorii* [--- ---], [în] acest munte sunt *Fefeșele Laiții*, niște coaste cu steiuri și uti(?), unde sunt multe capre sălbatice. *Lăișelu* [este] un pârâu ce curge din coasta [muntelui] peste niște steiuri de piatră. *Curmătura Laiții*. Apoi *Pârâul Laptelui*. Celălalt munte se numește *Valea Doamnei*. Se zice că în timpurile vechi, pe vremea unei răscoale fugind mai mulți oameni în acest munte ar fi murit acolo o doamnă, și de atunci i s-a zis Valea Doamnei.

În acest munte se află câteva locuri de semnalat. O stâncă înaltă făcută din piatră în forma unui om unde este o bucată mare de loc și se numește *Piatra ca Omul*. În acest munte se află și un iezer mare de apă.⁷⁰

În pădurile acestor munți se mai află [și] un stei de stâncă foarte înaltă, denumită *Piatra Oii*, deoarece aceasta are pe una dintre laturi versanții mai lini, cât să poată urca omul, [și de aceea] ciobanii au urcat de multe ori oile pe această stâncă, pentru a le apăra de atacul urșilor.

Sunt mai multe strâmtoări, însă cea mai renumită este

⁷⁰ Este vorba de Lacul Bâlea.

este Stramtorea din cheia rea, la Balta lui Dimitrie, ~~la~~ Varfori anumite santu Varfu Laetelului
 plaiu numitu Vartiaja este din Meria ce trece in Valia Domni, plaiuri santu prin Pedure 2, unulu plaiu Mieri, altulu Cararia Laiti.
 teritoriulu acestei comuni sa uda prin trei [85v] riuri unulu vine din Laita numitu rîu Laiti, al doilea Valia Damni ce este din Iezeru din Muntele de acelasi nume care la capulu Piscului lui Bulia sanpreuna cu rîulu Bulia si asa vinu amintri spre miadia nopte despartindu granitia intre comuna cu comuna Streza Cartisora care apoi la fosta fabrica de hartie peteritoriul acestei comune care in anulu 862 sau contropitu prin focu, aci apoi sanpreuna cu acestea 2 in rîu Laita care facu laolalta o apa marisora siasa curgu spre miada nopte si la Cartza dau in oltu.
 Poeniti, care si are numele de acolo ca fiind inpre (!) apusulu pareului numai Tufisu, iara la isvorulu lui au fostu mica poinita si de acea isau datu Numele pereu Poenitzi.
 Sa afla si una bucata ca de 3 Jugere de noroiu care sa numeste Mlaca lui Lazar
 otarele se numestu(!): otaruli Sehaesului cu grulaita (!) otarulu Piscului mare cu Pisculu micu [85r] al treela(!) otarulu sa numeste otarulu din jos si cu fantînelele si arinulu si Coprinisulu, coprinisulu is are Numele de acolo ca primavara cresc multe flori albe numite coprine.

strâmtoarea din *Cheia Rea*, la *Balta lui Dimitrie*.
 Vârfuri renumite sunt: *Vârful Lăețelului*.
 Plaiul numit *Vartiaja* începe din *Meria* și trece în *Valea Doamnei*. În păduri [mai] sunt două plaiuri: unul [este] *Plaiul Merii*, celălalt *Cărarea Lăiții*.
 Teritoriul acestei comunități este udată de trei râuri: unul, numit *Râul Lăiții* vine din Lăița, al doilea [este] *Valea Doamnei*, care își are obârșia din iezerul din muntele omonim, care la capătul *Piscului lui Bălea* se unește cu *Râul Bălea* și așa vin de altfel spre miază-noapte, formând granița dintre comunitate și Streza-Cârțișoara, iar mai apoi la fosta fabrică de hârtie de pe teritoriul acestei comunități (care în anul 1862 a fost distrusă de un incendiu), aceste două ape se unesc cu râul Lăița, cu care fac laolaltă o apă mărișoară și așa curg spre miazănoapte și la Cârța se varsă în Olt.
 [Pârâul] *Poeniței*, care își are numele de acolo, ca fiind înspre apusul albiei numai tufişuri, iar la izvorul lui a fost o mică poieniță și de aceea i s-a dat numele Pârâul *Poeniței*.
 Mai este și o bucată de circa 3 iugăre de smârcuri care se numește *Mlaca lui Lazăr*.
 Hotarele se numesc: *Hotarul Sehaesului cu grulaita* (?), *Hotarul Piscului Mare* cu *Piscul Mic*.
 Al treilea hotar se numește *Hotarul din jos* și cu *Fântânile* și *Arinul* și *Coprinisul*. *Coprinisul* își are numele de acolo, că [aici] primăvara cresc multe flori albe numite coprine (narcise).

Streza-Cârțișoara (*Streja-Cârțișoara*; m. *Strezakercisóra*, *Kercisóra*, *Oláhkerk*, *Kiskercpatak*; g. *Streschen*, *Gross-Kerk*, *Oberkerk*, *Kertschen*)

Satul este așezat pe malul vestic din regiunea cursului mijlociu al râului Cârțișoara, la 33 km spre vest-sud-vest de Făgăraș.

În anul 1322, între domeniile mănăstirii de la Cârța este amintit și un *possessio Kerch Olacorum*,⁷¹ dar nu se poate stabili cu precizie dacă este vorba despre localitatea aceasta sau cea de pe celălalt mal (Streza-Cârțișoara) sau eventual amândouă. Prima menționare certă a localității provine din 1534, când apare sub denumirea de *Ztresza-Kertissora*.⁷²

Numele localității provine din cel al râului Cârțișoara, împreună cu cel al unui proprietar din secolul al XVI-lea. În anul 1968 satele Oprea-Cârțișoara și Streza-Cârțișoara au fost contopite, formându-se localitatea Cârțișoara.

[127v] Numirile locuirlor⁷³
 Din comunitatia Streza Cartisora Districtulu
 Fagarasu

Ptu 1iu
 Numele comitatului Districtului, si a cercului de care satine (!) comuna

Denumirea locurilor
 Din comunitatea Streza-Cârțișoara, Districtul
 Făgăraș

Punctul 1
 Numele comitatului, districtului și a cercului de care aparține comunitatea?

⁷¹ *UbGDS* 1892, 358.

⁷² WAGNER, Ernst 1977, 294.

⁷³ Colecția de manuscrise OSzK, FM 1/3814A, 127v-129r

La p. 1iu

Districul Făgăraşului, cercul Porumbacului inferioare în ținutul Transilvania, numita indeosebi Țiara Oltului.

Pct 2lia

Comunitatea cate numiri are acum, cara dintre ele numai prin locuitori locali si care e dintreaga tiara cunoscuta?

La pctu 2.

Comunitatea are doa numiri, adeca Streza Cartisora unulu și Cartisoara altulu ambele santu cunoscute, dara numele fundamentalu este este (!) Streza Cartisora nume roman care se trage dela Claditoriulu comunei barbatu numiti Streza.

Pctu 3.

Nu[...]a comuna vreodata au avutu alt nume?

La punctu 3.

Nici odata comuna aceasta alta numire nau avutu.

[127r] pct 4.

Cum sau numita comunitatia dela inceputu?

La pct. 4.

Streza Cartisora

pct 5.

Deunde este inpopulatu?

La pct 5.

Din traditiuni se vorbeste despre inpopulatiunia acestei comuna, ca la nceputu (!) venind aici 2 romani anume Oprea si Streza fosti frați care is facutu o coliba de locuitu laolalta, insa nuputind (!) ei trai la olalta din cauza unei certe ~~au~~ sau despartitu unul de altul, si asa ramaindu (!) Barbatul Streza spre rasaritu de raul Bulia si Laita unde sa si afla comuna cladita isa datu numele de Streza Cartisora nume il are pana astadi. Cartisore langa Streza isa adastu de acolo, ca pe timpul acela Sista (!) Satulu vecinu Cartza forte tare inpopulatu, siasa (!) cladindusa acesta comuna mai spre padure catra ameadia dii ia disu Cartisora. Streza deunde au venitu acesta barbatu desiguru nu se stie [128v] decatu ca in acesta comuna pomenitu numai romanu de religiune gr. orientala care pana astidi iese asia.

Pct 6.

Ce sa stie de comunu din traditiuni, monuminte, semne de memori, Scipte tiparite despre numirea locului si in care limba aru fi numitu?

La pct 6.

La punctul 1.

Districul Făgăraşului, plasa Porumbacul de Jos, în ținutul Transilvania, denumită mai cu seamă Țara Oltului.

Punctul 2

Câte denumiri are comunitatea în prezent? Care dintre ele este cunoscută pe plan local și care de întreaga țară?

La punctul 2

Comunitatea are două denumiri, adică unul Streza-Cârțișoara și altul Cârțișoara, ambele fiind folosite [în mod curent], dar denumirea principală este Streza-Cârțișoara, nume românesc, care se trage de la fondatorul comunității bărbatul numit *Streza*.

Punctul 3.

A avut vreodată comunitatea alt nume?

La punctul 3.

Comunitatea n-a avut nici o dată altă denumire.

Punctul 4.

Cum s-a numit comunitatea de la început?

La punctul 4.

Streza-Cârțișoara.

Punctul 5.

De unde provine populația?

La punctul 5.

Tradiția spune despre popularea acestei comunități, că la începuturi au venit aici doi români, anume frații *Oprea* și *Streza*, care și-au făcut o colibă în care au locuit împreună, însă din cauza unei certe n-au mai putut locui împreună, s-au despărțit unul de celălalt, și astfel a rămas bărbatul [numit] Streza la răsărit de râul *Bălea* și *Lăița*, [acolo] unde este clădită comunitatea, [cărui] i s-a dat numele de Streza-Cârțișoara, nume pe care îl are până astăzi. Cârțișoara s-a adăugat lângă Streza de acolo, că în acele vremuri exista foarte populat sat vecin Cârța, și astfel clădindu-se către miazăzi, către pădure această comunitate i s-a zis Cârțișoara. Nu se știe cu certitudine de unde a venit bărbatul [numit] Streza, știindu-se doar, că în această comunitate au fost și sunt și în prezent numai români de religie greco-orientală.

Punctul 6.

Ce se știe de genere conform tradiției, [din] monumente, semne memoriale, acte tipărite, despre numele localității în fiecare limbă [vorbită]?

La punctul 6.

În privința acesta odeslusire (!) mai chiară de cât cum să amintim în punctul al 5-lea că această comună este clădită de români prin urmare și numele ei are în limba română nu se poate da.

Pct 7.

Numirile topografice din otarul comunității

La punctul 7a

Comuna aceasta se vecinează despre răsărit cu Arpașul Sup. și la un colț cu teritoriul comunei Arpaș Inferiore, despre amiază Noaptea se vecinează cu teritoriul comunei Cartza de Jos, [128r] despre apăs cu teritoriul comunei Oprea Cartisora printre care otare curge un râu frumos cu apă foarte limpede și curată pe care râul să aflu în prezente una fabrică de Glaje a mai fost și una fabrică de hârtie care în Decembrie 1862 sau contopită prin foc. Triste ruine ale acestei fabrici să vadă astăzi pe partea de apăs a râului pe teritoriul comunei Oprea Cartisora, despre amiază di să vecinează cu Granita Munților țerei românești. Comuna aceasta are un teritoriu acesta (!) împărțit în trei otare, din care în tot anul unu să samana cu Cucurud și unu cu Sacara, al treilea rămâne pentru pașune la vite, care otari să ara în trei rânduri și Gunoiește apoi samana grâu sau Secara unde apoi cresc niste bucate foarte curate și sanatoase, de unde să cosească fân și să numește funții sau livedii [129v] unde pășă să numește pașune, are acesta comuna și multu tufisuri ce stă din lemn: Fag, Alun, Arin, Mestecan, Salcari, Calini și multe Maracini, are și păduri mari cu copaci de Fag și Brad foarte înalte au lungime peste 20 de Stînjeni pe teritoriul acestei comune se află 2 Munti anumite unu Bulia care nume îl trage de acolo că ~~un~~ cel dintâi care au pasunit acolo în munte au fost un roman anume Burlacu, care mai târziu dicându-se poiana Burlacului, așa datu apoi întregului teritoriu de Munte numele de Bulia. Apoi altu este anume Butianu iara nume românesc. În Muntele Bulia este un Iezer foarte mare și adânc din care iese un râu limpede și apă foarte curată care să numește râul lui Bule care apoi la capătul Piscului lui Bulia se preune cu Valia Domni iara un râu frumos. Care laolaltă curge înjos (!) la otar și la Mora de hârtie să preune cu râul Laita care apoi face o apă marisora [129r] care se bagă la Cartza în Olt. Pe ambele părți a acestui râu să află Gremi mari de pietre ce călătorind pe acolo trebuie oricând să acapăte

În privința aceasta nu se poate spune mai mult, decât cele amintite la punctul 5, [adică] această comunitate a fost clădită de către români, prin urmare și numele ei este un nume românesc.

Punctul 7.

Denumirile topografice din hotarul comunității

La punctul 7.

Comunitatea aceasta se învecinează spre răsărit cu Arpaș de Sus și la un colț cu teritoriul comunității Arpaș de Jos. Înspre mieznoapte se învecinează cu teritoriul comunității Cârța [de Jos]. Înspre apăs [se învecinează] cu teritoriul comunității Oprea-Cârțșoara, hotarul fiind un râu frumos cu apă foarte limpede și curată, pe valea căreia se găsește în prezent o glăjărie⁷⁴ și a mai fost și o fabrică de hârtie care a fost distrusă de un incendiu în decembrie 1862. Triste ruine ale acestei fabrici se văd [și] astăzi pe malul apăs al râului, pe teritoriul comunității Oprea-Cârțșoara. Dinspre miezăzi se învecinează cu granița munților Țării Românești. Comunitatea aceasta are teritoriul împărțit în trei hotare, dintre care în fiecare an unu este semănat cu porumb și unu cu secară, [iar] al treilea rămâne pășune pentru vite. Acest [ultim] hotar se ară de trei ori și se gunoiește, după care se seamănă grâu sau secară, și cresc apoi niste bucate foarte curate și sănătoase. [Locurile] de unde se cosește fânul se numesc fânețe sau livezi, [iar cele] unde pășă [animalele] se numesc pășuni. Comunitatea are și multe tufisuri în care cresc fagi, aluni, arini, mesteceni, sălcii, călini și mulți măracini. Are și păduri mari de fag și [de] brad, [acestea fiind] foarte înalte având înălțimea de peste 20 de stânjeni. Pe teritoriul acestei comunități se găsesc 2 munti, unu numit *Bălea*, care se numește astfel deoarece primul care a pășunat în acest munte a fost un român numit Burlacu, i s-a zis mai târziu *Poiana Burlacului*, dându-se apoi întregului munte numele de *Bălea*. Celălalt [munte] se numește *Buteanu*, de asemenea [un] nume românesc. În muntele *Bălea* este un iezir⁷⁵ foarte mare și adânc, din care iese un râu limpede și [cu] apă foarte curată, care se numește *Râul lui Bălea*, care [mai] apoi, la capătul *Piscului lui Bălea* se unește cu [pârâul] *Valea Doamnei*, [care este] de asemenea un râu frumos. Acestea curg împreună în josul hotarelor, iar la moara de hârtie se unesc cu râul Lăița, devenind o apă mărișoară, care se varsă la Cârța în Olt. Pe ambele părți al acestui râu se află grămezi mari de pietre, pe

⁷⁴ Glăjăria de la Cârțșoara fondată de conții Teleki în anul 1718. A funcționat cu intermitențe până în anul 1884, când a fost distrusă de un incendiu (RepSib 2003, 78; Lazăr, Mircea Dan, *op. cit.* 222, cu bibliografia).

⁷⁵ Lacul Bălea.

comptimire. Mai incolo pe teritoriul acestei comune creste multa ferega si peperigu si alta iarba rea de nutritie.

care oricine trece pe acolo trebuie să le ocolească. Mai incolo pe teritoriul acestei comunități crește multă ferigă, pipirig și alte ierburi nefolosibile ca nutreț.

Comăna de Jos (m: *Alsókomána, Felsőkomány*; g. *Komondjen*)

Localitatea este așezată pe terasa joasă de asupra luncii inundabile, în zona de vărsare a pârâului Comana în Olt, la 22 km spre est-nord-est de Făgăraș.

Prima menționare cunoscută a localității este din anul 1469, când apare ca *possessio Kwmana*.⁷⁶

În secolul al XVIII-lea, pe teritoriul localității este menționată o mănăstire ortodoxă cu hram necunoscut, distrusă în anul 1761.⁷⁷

Numele apei și implicit al satului provine din forma românească a etnonimului *cumanilor*, dar nu poate fi exclus nici denumirea lor din antroponimul *Coman*,⁷⁸ în timp ce *de jos* indică poziția sa pe firul apei.

[1v] Numirile locurilor ⁷⁹	Denumirea locurilor
din Comunitatea Comana de jos /inferioare/ Districtul Făgărașului.	din comunitatea Comana de Jos (Inferioară) [din] Districtul Făgăraș
Datele de colectiune se țin asupra următoarelor puncte de întrebări:	Datele colectate se țin asupra următoarelor puncte de întrebări:
1. [Numele comitatului, districtului, cercului, scaunului de care se ține satul.] Districtul Făgărașului, șeu Țera Oltului – Tractul Veneții de jos /inferioare/.	1. [Numele comitatului, districtului, plășii, scaunului de care aparține satul?] Districtul Făgărașului sau Țara Oltului – Plasa Veneția de Jos (Inferioară)
2. [Comunitatea, opidul cate numiri are acu, care dintre ele e numai prin locuitorii locali si care e de tiera intriega cunoscutu?] Comunitatea acu are numirea <u>Comana de jos</u> , și <u>Comana inferioare</u> – magiari ei țin Also Comana – șasi si nemții Unter Comana.	2. [Câte denumiri are comunitatea, târgul în prezent, care dintre ele este cunoscută doar pe plan local și care de către întreaga țară?] Comunitatea se numește acum <i>Comana de Jos</i> și <i>Comana Inferioară</i> – maghiarii îi zic <i>Alsókomána</i> – sașii și nemții <i>Unter Comana</i> .
3. [Avut'a vro data comunitatia alta numire? Séu dor' numai s'a scris alt' minterea numele de acumu?] Comunitatea nu au avută altă numire.	3. [A avut vreodată comunitatea alt nume? Sau s-a scris doar altfel numele de acum?] Comunitatea n-a avut altă denumire.
4. [Cum sa numeste comunitatia dela inceputu?] Comunitatea dela inceputu se numeste: Comana de jos	4. [Cum s-a numit comunitatea la începuturi?] Comunitatea se numește de la început Comana de Jos.
5. [Deunde s'a inpopulatu?] Nu sa scie de unde șau inpopulatu	5. [De unde provine populația?] Nu se știe de unde provine populația.
6. [Ce sa stie de comunu din traditiuni, monumente semne de memori, din memorande scrisa seu tiparite despre originea numelui si intielesul lui in veri care	6. [Ce se știe de genere din tradiții, [din] monumente, semne memoriale, acte scrise sau tipărite, despre numele și etimologia [numelui] localității în fiecare

⁷⁶ UbGDS 1981, 433.

⁷⁷ METEȘ, Ștefan 1936, 78.

⁷⁸ ANTAL Lukács 1999, 60.

⁷⁹ Colecția de manuscrise OSzK, FM 1/3814A, 1v

limba aru fi loculu numitu?]

Dein tradițiuni, monuminte semne de memorii despre origine numelui, nușe scie nimica.

7. [Numirile topografice din otarulu comunitati.]

Teritoriulu Comani de joșu, se învecinează denspre răsăritulu cu teritoriulu a Maerușului, alu Crișbavului, Tîntarilor, Comanei de fușu si alu Venetii de josu – despre amiaqi cu teritoriulu Venetii de josu, despre apusu: cu Apa Oltului, cu teritoriulu Ticoșului romanu si alu Crihalmei / Királyhalma / Königsberg – dinspre miađie noapte cu Apa Oltului, cu teritoriulu Crihalmei si alu Cuciulatei.

Numirile topografice mai însemnate in otarulu din sussu sunt următoarele:

Lunca lui Petru

balta bociului

Stîmturile

Slatina, unde șe află o fântână cu apă serată spre folosul Comunitati

Gruiu Vecariului, acela locu este aratură si ceva ridicatu, in formă Ovală, aci șoru aflu fruște de ole de pămîntu in mărime de o ferdăla gros de una latu de mână, se vorbește de Comunu că pe aceștu gruiu aru fi locuit oricînd omeni, pămîntulu este negru si bine roditoriu,

Inișiu și Velceaoa Heleșteului aci se afla unu izvoru cu apa buna nedeșecabila.

[1r] În otarulă de mișlocu numiri topografice mai însemnate sunt următoarele:

Valea Otarului, in marginea otarului de catră Cuciulata, este o vale mai multu șcă

Plesitia fetelor, o coștă putinu roditoare

Fontana lui Radu Voicu, nedeșecabilă cu apă bună gruișoru Capri

Pereu lui Trudu, unu rîu cu apă puțină nedeșecabilă cură dintrunu izvoru din Padure numitu Fonta (!) Jugei si șe deșiarță in rîulu ce curge prin marginea șatului decătră miađienopte numitu Valea Comanei gurguii lui Vlad

Lazu chendi

din joșu de Fontana Jugei lângă Pereu lui Trudu, se află o poiana puțin locu planu, care șe numește Pojana Mănăstirei, se vorbește de comunu, că aci arfi foștu orecîndu o mănăstire de Călugări, șemne nu șă află, locul șă foloșește ca pășiune de vite

Gropilele (!)

Rogina

drumul ducătoriu prein Comana de fușu in Pădurea cea mare

limbă [vorbită]?]

Tradițiile, monumentele [sau] semnele memoriale nu știu nimic despre originea numelui.

7. [Toponimele din hotarul comunității [sunt]:]

Teritoriul Comanei de Jos se învecinează dinspre răsărit cu teritoriul Măierușului, al Crizbavului, [al] Dumbrăviței, [al] Comanei de Sus și al Veneției de Jos; spre miazăzi cu teritoriul Veneției de Jos; spre apus cu apa Oltului, cu teritoriul Ticușului Nou și al Crihalmei (Királyhalma / Königsberg); spre miază-noapte cu apa Oltului, cu teritoriul Crihalmei și al Cuciulatei.

Toponimele mai importante din hotarul de sus sunt următoarele:

Lunca lui Petru,

Balta Bociului (sau Baciului),

Strămturile,

Slatina, unde se află un izvor de apă sărată folosită de comunitate,

Gruiu Văcarului,⁸⁰ acest loc este o arătură de pe o ridicătură în formă ovală; aici s-au găsit fragmente de vase de lut în mărime de o ferdelă, groase cât latul de mână; se vorbește în genere că pe acest grui ar fi locuit cândva oameni, pământul este negru și foarte roditor,

Inișul și Vâlceaoa Heleșteului, aici se află un izvor nesecabil cu apă bună.

În hotarul de mijloc sunt următoarele toponime mai însemnate:

Valea Hotarului, [se află] în marginea hotarului de către Cuciulata, este o vale mai mult seacă,

Pleșița Fetelor, o coastă puțin roditoare,

Fântâna lui Radu Voicu, [izvor] nesecabil cu apă bună, Gruisorul Caprei,

Pârâul lui Trudu, un râu nesecabil cu apă puțină, care curge dintr-un izvor din pădure numit Fântâna Iugăi și se varsă în râul numit Valea Comanei, care curge la marginea de miazănoapte a satului,

Lazul Chendi,

în jos de Fântâna Jugăi, lângă Pârâul lui Trudu, se găsește o poiană pe un mic loc drept, care se numește Poiana Mănăstirii. Se vorbește în genere, că aici ar fi fost cândva o mănăstire de călugări. Urmele [sale] nu se mai pot observa, locul fiind folosit ca pășune pentru vite,

Gropile(?),

Roghina,

Drumul care duce prin Comana de Susu în pădurea cea mare,

⁸⁰ Este vorba de situl arheologic Comana de Jos – Gruiu Văcarul (Cod RAN 40866.01; Cod LMI: BV-I-s-B-11268), cu nivele de locuire din perioada timpurie a epocii bronzului, prima vârstă a fierului, LaTène dacic, secolele VIII-IX și secolele XI-XIII.

Calea Piciori

Lazurile.

În otarul de joșu, șuntu următoarele numiri topografice:
Velceaia Gorzi, unde să marginește Comana de
cătră Venetia inferiore

Pișcu Contestiloru

Pișcu lui Marianu

Velceaia Dimi

Velceaia

Velceaia Gezuiniloru, aci se află unu ișvoru
nedeșecabilu cu apă bună

Dealul lui Banciu

La Cărmăiți

Dobrița

Balta Ungiului, unu lacu nedeșecabilu cu treștie

Balta Crapiloru, carea nu mai din eșundarea Oltului
șe împle cu apă, altu feliu ei totu șecă

Lunca Tomi, aratură și fenatiu

Plochșori

Lunca

La Crepu, aci șe află unu ișvoru nedeșecabilu cu apă
foarte bună

dupa garduri

gura Veii, aci trecându oltulu spre apușu șe afla un
fructu de otarū numitu Sîrbina, care lau ruptu apa
Oltului.

Din marginea otarului de mediulocu spre răsăritu [2v]
urmeșia Padurea dominală de stejari, în șe pasiunea
de iarba o folosește Comunitatea, aci se află urmă-
toarele numiri topografice:

Piscu Stăni, aci șe găsește unu ișvoru numitu
fontana lui Stan Micu cu apă bună nedeșecabilă

Costisu Pleși din joșu și din susu

Tăgietulu, aci este fontana Raciori, ișvoru cu apa
buna nedeșecabila

Velceaia Gardului, unu Pârău cu apă bună

de aci urmeadie Pădurea boerona /boerească/ unde
sunt următoarele numiri topografice:

Velcelele Bulzi, unū șgeabu de piatră înalta

Porta de Peatra, doi știlpi de peatră, una deoparte altu
de altu parte, în care merge drumu în Pădure printre ei

Larga, aci este Pereu lărgi cu apă bună

Meșteacănu lui Racokotzi (!)

Cometzi

Piatra Cerbului

Vîrful Ulmiloru

la Cordonu, aci e unu dealu înaltu unde pe timpul
Ciumei era Cordone cu invigilatori

Dabișu, unu verfu de dealu, cu o Stâncă de piatră,
din polele aceslui dealu curge unu rîu cu apă bună,
în care intrandu mai multe riuri se formadie Valea
Comanei, cu apa forte bună, care curgîndu spre

Calea Piciorii

Lazurile.

În hotarul de jos sunt următoarele toponime:

Vâlceaia Gorzii, unde se învecinează Comana cu
Veneția de Jos

Piscul Conțeștilor,

Piscul lui Marian,

Vâlceaia lui Dima (?),

Vâlceaia,

Vâlceaia Ghezuinilor, aici este un izvor cu apă
bună, care nu se seacă,

Dealul lui Banciu,

La Cărmăzi,

Dobrița,

Balta Ungiului, un lac nesecabil cu trestie,

Balta Crapilor, care se umple cu apă numai la revărsarea
Oltului, altfel seacă complet,

Lunca Tomii, arătură și fânețe,

Ploșșorii,

Lunca,

La Crepu, aici este un izvor cu apă foarte bună, care
nu se seacă,

Dupa garduri,

Gura Văii, aici trecând Oltul spre apus, se găsește o
bucată de hotar numit *Sârbina*, ruptă de către apa
Oltului.

Din marginea hotarului de mijloc spre răsărit urmează
pădurea domnească de stejari, însă pășunea [situată
aici] o folosește comunitatea. Aici sunt următoarele
toponime:

Piscul Stăni, aici se găsește un izvor nesecabil cu
apă bună numit *Fântâna lui Stan Micu*,

Costișul Pleșii din jos și din sus,

Tăgietelu, aici este *Fântâna Răciorii*, izvor nesecabil
cu apă bună,

Vâlceaia Gardului, un pârău cu apă bună

De aici urmează *Pădurea Boieronală* (boierească),
unde sunt următoarele toponime:

Vâlcelele Bulzii, [cu] un stei înalt de piatră;

Poarta de Piatră, doi stâlpi de piatră pe de o parte și
cealaltă, printre care trece drumul pădurii,

Larga, aici este Pârăul Lărgii, [un pârău] cu apă bună,

Mesteacănu lui Rakoczi,

Corneții,

Piatra Cerbului,

Vârful Ulmilor,

La Cordon, aici este un deal înalt, unde pe timpul
Ciumei erau cordoane [sanitare] cu veghetori,

Dabișu, un vârf de deal, cu o stâncă de piatră. La poalele
acestui deal își are obârșia un pârău cu apă bună, care,
după ce se varsă în ea mai multe pârăuri formează
[pârăul] cu apă foarte bună *Valea Comanei*, care

apușu prein Comana de Jos și prein Comana de Josu se deșiața în râul Oltului, pe acesta riu eșista mai multe mori de făina și driste de postavuri, în prejurului Dabișului se tienu Urși, Capre șelbatice si alte fiară.

Pișcurile scurte

Plaetiu

Pișcu Arșu

Cuiburile

Fizesu, unu dealu mai înaltu decâtu tote celelalte din

Padurea Comanei

Pișcu Vulturului

Măgura négră

Cetățiaoa, o stâncă de piatră pe un dealu înaltu, aci se află ruine si șemne de unu zidu de piatra

Părău Măneștilor

Pișcu Rociului

Părău lui Mihaiță

Pișcu lui Frațilă

Pișcu Mare

Valea secă,

de aci urmédă spre apus Padurea dominală de fagu, pașiunea ofoloșescu (!) ambele Comane, in care numiri topografici șuntă [2r] următorele:

Dosu Popi

Pișcu dintre Vei

Vale Gerbovei

Vîrfulu mlăciloru

Vîrfulu Pesteri, aci se afla o petră mare, dela natura așia de tare Cavată in cătu in intrulu iei incapu până in vro 600 oii, la capu deșpre amiađi are O gaura in forma unei porți, prin care potu intra Fiară șilbatice si alte animale, deașupra are boltă naturală, se om pôte umbla in picioare intrînsă, in lontrulu este intunecoșă.

La menezire, unde se vorbeșce că aru fi foștu o mănăstire de lemnă, la care se tienea Calugări; care șub Imperatorulu Josifu ca șă no o arda sau adușu in Comana de Josu, si eșista și astăđi in medioloculu satulu in poșșeșiunea Gr. unitiloru.

Parău Stanciului

Vârfulu Piciori

apa saratii, care nedesparte de cătră Venetia de Josu, se vorbeșce de comunu că in Curia dominală, din Comana inferioare aru fi locuitu mai demultu Regi si Principi si se numea Curtea Craiului.

S au scrșu in Comana de Josu in 3. faură 1865

Joane Popu de Comana, Parochu GC locale si Proprietariu

curgând spre apus prin Comana de Sus și prin Comana de Jos, se varsă în râul Olt; pe acest pârău există mai multe mori de făină și dârste de postavuri; în împrejurimile *Dabișului* sunt urși, capre sălbaticice și alte fiare.

Piscurile Scurte,

Plăiețul,

Piscul Ars,

Cuiburile,

Fizeșul, un deal mai înalt decât toate celelalte din

Pădurea Comanei,

Piscul Vulturului,

Măgura Neagră,

Cetățuia, o stâncă de piatră pe un deal înalt; aici se află ruinele și urmele unui zid de piatră,⁸¹

Pârăul Măneștilor,

Piscul Rociului (?),

Pârăul lui Mihăiță,

Piscul lui Frățilă,

Piscul Mare,

Valea Seacă.

De aici urmează spre apus Pădurea domnească de fag, [ale cărei] pășuni sunt folosite de cele două Comane, în care sunt următoarele toponime:

Dosul Popii,

Piscul dintre Văi,

Valea Gârbovei,

Vârful Mlăcilor,

Vârful Peșterii, aici se află o piatră mare, scobită atât de tare în mod natural, încât încap în interiorul ei până la 600 de oi, la capătul dinspre miazăzi are o gaură în forma unei porți, prin care pot intra fiarele sălbaticice și alte animale, se poate umbla în picioare prin ea, [dar] în interiorul ei este întunecoasă.

La Mănăstire, unde se spune că ar fi fost o mănăstire de lemn, în care erau călugări, care în timpul împăratului Iosif [al II-lea], ca să nu fie arsă, a fost dusă în Comana de Sus, și există până astăzi în mijlocul satului [fiind] în posesia greco-catolicilor.

Pârăul Stanciului,

Vârful Piciorii,

Apa Sărății, care ne desparte de Veneția de Jos;

Se spune în genere că în conacul domnesc din Comana de Jos ar fi locuit mai demult regi și principii și se numea *Curtea Craiului*.

S-a scris în Comana de Jos, în 3 februarie 1865

Ioan Pop de Comana, paroh greco-catolic local și proprietar

⁸¹ Cetatea Comanei (Cod RAN 40875.01) o fortificație medievală din secolele XIII-XIV (vezi ESKENASY, Victor 1981).

Joane Halmagianu, Docente GC localu si
Proprietariu

Ioan Hălmăgeanu, docent greco-catolic local și
proprietar

Costandin Popa, antistile comunale

Constantin Popa, primarul comunității

George Gică Popa
Niculae Coștia bătrâni
Joann Linu Proštu

George Gică Popa
Nicolae Costea bătrâni
Ioan Linu Prostu

prin George M. Pop

prin George M. Pop

Ștampila comunității Comăna de Jos

Comana de Sus (m. *Felsőkomána*)

Satul este așezat în zona piemontană a Munților Perșani, în partea de mijloc a cursului pârâului Comana, la 24 km spre est-nord-est de Făgăraș.

Prima menționare cunoscută a localității este din anul 1469, când apare ca *possessio Kwman*.⁸²

În perioada 1748-1767, pe pământul boierului Ion Maniu este menționată o mănăstire ortodoxă cu hram necunoscut.⁸³

Numele apei și implicit al satului provine din forma românească al etnonimului *cumanilor*, dar nu poate fi exclus nici denumirea lor din antroponimul *Coman*,⁸⁴ în timp ce *de sus* indică poziția sa pe firul apei.

[30v] Numiria locurilor⁸⁵

Denumirea locurilor

1. [Numele comitatului, districtului, cercului, scaunului de care se ține satul.]

La începutul tieri oltului ori la 1 milu in Districtulu Fagarasiului in tractulu Venetia inferioare sub pedure intre dealu Plesia, asia numitu pentru ca este totu golu si intre Peciora, adica picioru celu dreptu alu Petri Garbova jace Comuna Comana superioare / recte Culmena / fiindu ca sa populatu de la Comana inferioare, care jace pe o culme asediata, de unde si au capatatu numele Comana seu Culmana.

2. [Comunitatea, opidulu cate numiri are acu, care dintre ele e numai prin locuitorii locali si care e de tiera intriega cunoscutu? Avut'a vro data comunitatia alta numire? Séu dor' numai s'a scrisu alt'minterea numele de acumu?]

1. [Numele comitatului, districtului, plășii, scaunului de care aparține satul?]

La începutul Țării Oltului ori la o milă în Districtul Făgărașului, în Plasa Veneția Inferioară, sub pădure, între Dealul Pleașa, numit astfel că este complet golaș și între [dealul] Piciora, adică piciorul din dreapta al Pietrei Gârbovei, se află comunitatea Comana superioară (corect Culmeana), care și-a căpătat numele de Comana sau Culmana, fiindcă s-a populat din Comana inferioară care este așezată pe o culme.

2. [Câte denumiri are comunitatea, târgul în prezent, care dintre ele este cunoscută doar pe plan local și care de către întreaga țară? A avut vreodată comunitatea alt nume? Sau s-a scris doar altfel numele de acum?]

⁸² UbGDS 1981, 433.

⁸³ METEȘ, Ștefan 1936, 78.

⁸⁴ ANTAL Lukács 1999, 60.

⁸⁵ Colecția de manuscrise OSzK, FM 1/3814A, 30v-31r

Înainte de 1848 sau numitu Felső Comana, adică numai predicatu desnitativu(!), fara de a fi avutu Comuna vreodata altu nume.

3. [Deunde s'a inpopulatu?]

Popularizarea se dice de a fi fostu din Comana inf. in sa apriatu nu se pote constata, totusi se scie de comuna au constatu din familiile boernale, unele antepocale Gubernatu, Francu si Mijea, apoi din proprietariulu fiscu, care au colonisatu mai multe famili ale fostilor iobagi, dandula femini(!) pelunga facerea roboteloru de septamana dela 1-4 zile fora alimentare.

4. Poporu acestei comunei este forte asediatu si numera de 700-800 suflete, are in sa unu dialectu de vorbire de mare infemnatate, cu lungirea vocalelor. Posede cele trei familii boeronale mai multe mori si pioa si au totu joiulu de regale si drepturi care acumu se foloseste de comunu fara intrigi si egoism.

5. [Numirile topografice din otarulu comunitati.]

Comuna are numai doua otare, dintre care unu se foloseste in totu anulu, fiind unu joiu de pamantu negru si forte lesne delucratu(!) care se pote afemena pamantulu [30r] de ardealu, este in sa forte pucinu(!), incatu abea are fiecare lucretoriu cate o parcela de 300-400 ° □, celalalta parte se foloseste la doi ani, este forte paduritia si da putina roda.

Numirile otarulu nu suntu de insemnatate, precumu Veliciaoa mori, fiindu ca este apropiu de mora, la mestecanisiu, fiindu ca au fostu mesteceni, intre iazuri, dela iazu mori si valea ordmare si altele.

Ce se atinge de fenatiuiri acelea suntu totu in padure si portu numele poieni de vale, fiindu ca valea care este compusa din mai multe izvora este pe ambe parti marginita cu dealuri mari. Mai posedu uni dintre locuitori si pe dealuri fenatiuri, care tote porte numele proprietariulu si suntu formate din Lazuirea tufişurilor si a paduri, care este de Comunu la ambele Comane Comana inferiore si superiore si se foloseste la lemnaritu fara destingere, in pasunitu se au facutu orecari usuari intre sene nentarite prin lege.

Valea se formeza din alte paraia mai mici, precumu din valea Garbovi, fiindu ca izvoreste de petra Garbova, din valea Cerbului, unde sau aflat mai de multu Cerbi, din valea Racului, unde si astadi se afla raci, din valea Seca renumita cu pesti, pastravi si alte paraie.

Înainte de 1848 s-a numit *Felső Comana*, adică numai predicatul distinctiv, în afară de asta comunitatea nu a avut niciodată alt nume.

3. [De unde provine populația?]

Se zice că populația ar fi venit din Comana de Jos, însă [aceasta] nu se poate ști precis, totuși se știe în genere că [această] comunitate a fost formată din familiile boerești, unele de mare vechime Gubernatu, Frâncu și Mijea, și din proprietățile fiscalului, care au colonizat mai multe familii ale foștilor iobagi, dându-le obligații(?), pe lângă robota săptămânală de 1-4 zile [prestată] fără hrană.

4. Populația acestei comunități este foarte stabilă și numără cam 700-800 suflete, având însă un dialect mai specific [constând] din lungirea vocalelor. Cele trei familii boierești posedă mai multe mori și pive, și au tot feluri de regale⁸⁶ și drepturi, care acum sunt folosite în devălmășie fără intrigi și egoism.

5. [Toponimele din hotarul comunității:]

Comunitatea are numai două hotare, dintre care unul se folosește în fiecare an, fiind un soi de pământ negru și foarte ușor de lucrat, care se poate asemăna cu pământul din Ardeal, însă este foarte puțin, încât fiecare localnic are numai câte o parcelă de 300-400 de stânjeni pătrați, cealaltă parte [de hotar] se folosește din doi în doi ani, este foarte împădurită și dă puține roade.

Toponimele din hotar[e] sunt neînsemnate, precum *Vâlceaua morii*, fiindcă este aproape de moară; *La mestecăniș*, fiindcă [acolo] au fost mesteceni, *Între iazuri*, de la iazul morii și *Valea Ordmare* și altele.

În cea ce privește fânețele, acestea sunt toate în pădure și se numesc *poieni de vale*, fiindcă valea care este formată din mai multe izvoare este mărginită pe ambele părți de dealuri mari. Unii locuitori posedă fânețe și pe dealuri; acestea poartă numele proprietarului și au apărut ca urmare a defrișării tufişurilor și pădurilor, care sunt folosite pentru exploatarea forestieră în comun de ambele Comane, Comana de Jos și de Sus. În [cazul] pășunatului s-au făcut oarecare reglementări între ei, neîntărite prin lege.

Valea se formează din alte pârauri mai mici precum: din *Valea Gârbovii*, [numită astfel] fiindcă își are obârșia la *Piatra Gârbovei*, din *Valea Cerbului*, unde mai demult erau cerbi, din *Valea Racului*, unde și astăzi sunt raci, din *Valea Seacă*, renumită cu

⁸⁶ Beneficii nobiliare acordate de către suverani.

De mai mare însemnatate este valea Pesteri, care curge pe lungă (!) spinarea așa numitei Pesteri.

Aceasta este în forma unei pivnii în marime de 200 ° □, este formată în petra, cu ușa de petra naturale camu de 1½ ° și de 7 ° înălțime.

[31v] La intrare este întuneric și forma unei cripte de înmormântat boltit deasupra cu petra de varu întreaga, nu mai la mediolocu este o crepătură, pe de margini este petra crescută în forma de scaune și în funde spre dreapta în unghi, la intrare este o fereastră în forma de urloiu la case de lemn și cuptoriu de nuele, de unde vine pucina lumina, apoi uitându-se amu în dreapta, după ce sta ca ¼ ora poate vedea tate însă apropiindu-se de aceia fereastră se înflorește pucintelu, de orece tocmei(!) din acesta fereastră izvoarele parau numite și face orece funet, care în aceia gaura, în fața pământului la intrare resuna. Forte lesne ar putea curge apa prin peștera, însă fiindu izvoru în quantum mare și gaura în petra mică, se urca apa ca de 1' la dealu și curge pe lungă(!) peșteră până la ușa.

Această peșteră se întrebuințează de pastori de oi la timpuri plouioasă unde între până la 500 oi, apoi ciobani facu la ușa focu, și suntu mantuiți de tempestatu, foră de antru apa sau frigul acolo.

Tomna servește ca cosariu pentru ramatori, cari se îngreșă la ghinda.

În această peșteră se afla la 1000 care gunoiu, fără de alu duce cineva pentru departare.

Nu se poate leșa în nebagare de fuma pētra bulzu care Țiau capatu numele de la forma sa, acesta petra este este (!) una din cele mai bune pentru facerea varului trebuintuos la grajari (!) și este mai pretios ca celaltu și și (!) mai greu.

La picioru de dreapta alu acestei petre este ~~pet~~ porta de petra numită, acesta constă din [31r] doi stalpi de petra în afemea marime și la 10 ° de înalți, apoi la picioru mai subțieri (!), la mediolocu mai groși și la virfu eara mai subțiri, și în departare unu de altu de 1 ½ ° încatu numai unu caru pote pote merge, așa întâlnitori din paduri trebuie se fie totdeauna cu bagare de fuma, ca se nu se întâlnească acolo, fiindu pe aceea nu potu umbla cu caru nu mai cu picioru.

Pe acestea petri Ți în apropierea lor se afla nescari radacini dulci, forte gustoase, la noi de comunu Verigea numite, și se culege de trecatori.

Dela porta de petra îndreptu către nordvestu se afla alta petra mai mică în stanga lungă (!) calea de padure, în virfulu acelei se afla alta petra în forma

pești, păștrăvi și alte pâraie.

De mai mare însemnatate este *Valea Peșterii*, care curge pe spinarea lungă [a] așa numitei peșteri.⁸⁷

Aceasta are forma unei pivnițe săpate în piatră, cu mărimea de 200 de stânceni pătrați, având o ușă de piatră naturală cam de 1½ stânceni și înaltă de 7 stânceni.⁸⁸

La intrare este întuneric și [are] forma unei cripte funerare boltite cu piatră de calcar, numai [pe] la mijloc fiind o crăpătură. La margini și în colțul din dreapta din fund sunt blocuri de piatră în formă de scaune. La intrare este o fereastră în forma hornului caselor de lemn sau ale cuptorului din nuele, de unde intră puțină lumină, [dar mai] apoi uitându-se [omul] drept [în peșteră, abia] după un sfert de ceas poate vedea toate [ce sunt înăuntru], însă apropiindu-se de acea fereastră se înflorește puțințel. Deoarece tocmai din această fereastră își are obârșia pâraul menționat, apa curge cu mult zgomot care se aude și în fața gurii peșterii. Apa ar putea curge foarte ușor prin peșteră, însă debitul izvorului fiind mare iar gaura din piatră mică, nivelul apei crește cam un picior și curge pe lângă peșteră până la intrare.

Această peșteră, în care pot intra până la 500 de oi, este folosită de ciobani pe vreme ploioasă, când făcând foc la intrare scapă de intemperii, dar nu și umezeala și frigul din ea.

Toamna servește ca adăpost pentru rămătorii (porcii – n. n.) care se îngreșă la ghindă.

În această peșteră sunt circa 1000 de care de gunoi, care zace nefolosit.

Nu se poate lăsa nebagată în seamă [nici] *Piatra Bulzului*, numit astfel după forma sa. Această stâncă este una dintre cele mai bune pentru realizarea varului folosit la glăjării și este mai prețios și mai greu ca celălalt [tip de calcar].

La piciorul acestei stânci este *Poarta de Piatră*, care constă din doi stalpi de piatră cu dimensiuni asemănătoare, înalți de circa 10 stânceni, mai subțiri în partea inferioară și la vârf și mai groși la mijloc, în departare de un stâncen și jumătate unul de celălalt, încât numai un car poate trece [între ele], astfel [încât] cei care umblă [pe drumul] din pădure trebuie să fie întotdeauna cu bagare de seamă să nu se întâlnească acolo, fiindcă pe aici nu se poate umbla cu carul doar pe jos.

Pe aceste pietre și în împrejurimile lor se găsesc niște rădăcini dulci, foarte gustoase, numite la noi de genere *Ferigea*⁸⁹, care sunt culese de trecători.

⁸⁷ Peștera Comanei (menționată și la Comana de Jos).

⁸⁸ Date eronate. În realitate prima cifră se referă la înălțimea, iar cea de a doua la lățimea gurii peșterii.

⁸⁹ Probabil *feriguța* sau *iarba-dulce* (*Polypodium vulgare*).

foi de fagu pusa in fusu, de unde si au capatatu locului acesta numirea „*frundiariu*”.

Inca una dintre petritele cele demne de înfemnacu este ~~est~~ Cetatiaoa, aceste este dela petra bulsu catra ostu (!) in departare de 100 °□ si consta din unu turnuletiiu facutu dela natura de pietra cu ferestre si virfu la picioru unui dealu ca o culme prin urmare formeza dealu o beserica si turnu putin in dreapta de unde sau numitu.

Alte dealuri nu mai funtu de înfemnătate ci tata descrierea comunei si a otariului sau prenotatu pe scurtu.

La cererea reprezentantiunei comunale si alu Altora locuitori sau descriu.

La nord-vest de *Poarta de Piatră*, în stânga drumului din pădure, se găsește o stâncă mai mică, pe vârful căreia se află o altă stâncă în forma frunzei de fag pusă în sus (?), de unde locul acela a primit numele de *Frunzarul*.

Încă una dintre stâncele care este demn de menționat este *Cetățuia*, care se găsește la 100 de stânjieni pătrați (?) spre est de Piatra Bulzului și constă dintr-un turnuleț natural din piatră cu ferestre și vârf, [care se găsește] la piciorul unui deal ca o culme (?), apărând dealul ca o biserică având turnul puțin spre dreapta, de unde i se trage numele (?).

Nu mai sunt alte dealuri mai însemnate, prin urmare toată descrierea comunității și a hotarelor [sale] au fost descrise pe scurt.

Descrierea s-a făcut la cererea reprezentanților comunității și al altor locuitori.

Comana superioare in 4 fauru 865

Comăna de Sus, în 4 februarie 1865

Prin Georgiu Popu Grideanul
notariu

Prin George Pop Grideanul
notar

Copăcel (m. *Kopacsel*, *Sebeskopacsel*)

Localitatea este așezată pe valea pârâului Copăcioasa, în zona dealurilor submontane, la 11 km spre sud de Făgăraș.

Prima menționare a satul provine din 1473, când într-un document al lui Radu cel Frumos, domeniul *Copăcel* (Копъчел) a fost întărită boierului Stoica Naneș și rudelor sale, împreună cu mai multe domenii din diferite sate făgărășene.⁹⁰

Numele satului provine din diminutivul de la *copac* (*copac+el*), eventual o variantă mai veche a numelui pârâului Copăcioasa.

[40v] Onorate Domnule Jude Tractuale a Becklenului
in fegerasu⁹¹

Onoratule Domn Jude al Plășii Beclean
în Făgăraș

După capetata poruncă a Onoratului Domnu Jude Tractuale actuninduse alesi Comuniteci in Casa Judelui Jacob Greel, si bine inceleghinduse au facut umilitul Rapport care urmiade:

1^{ia} Communitatia Copatsel din Districtul fegerasului care se afle tocma sub poala muntelui si Culmia Padurii, imprejurulu caria se vedu afie (!) fost intimpurile (!) de de mult Arbori ~~de~~ si Copatsi, de unde se numeste Satuliu Copatsel se vede ase (!) fii format si Urdit prin locuitorii de mai multe Viacurii, sub Numele fiind ca atseia sar avut lectiura lor linga Copacii Padurii sii au luat Numele de Satulū Copatselū

2^{oa} In acesta Comune se vede adeverat cumca pe

În urma ordinului onoratului domn jude al plășii, adunându-se aleșii comunității în casa judelui Iacob Greel și înțelegându-se [asupra celor ce trebuie declarate] au făcut umilul raport care urmează:

1. Comunitatea Copăcel din Districtul Făgărașului, care se află tocmai sub poala muntelui și culmea pădurii, [în] împrejurul căreia se știe [că] ar fi fost în timpurile de demult arbori și copaci, de unde se numește satul Copăcel. Se știe a se fi format și urzit prin locuitorii [săi] de mai multe veacuri, primindu-și numele [de acolo] că aceia și-ar [fi] avut locuirea lor lângă copacii pădurii și a primit numele de satul Copăcel.

2. În această comunitate se vede într-adevăr cum că

⁹⁰ DRH.B.1966, 238-240.

⁹¹ Colecția de manuscrise OSzK, FM 1/3814A, 40v.

Viacūrille maidede mŭlt au avŭt niste famili cu mari dreptŭri insemnate, fiind cā in mijlocul Satului seved unele Monamente vecii care arate Ziduri incā inființe bŭne, iare ũnele se ved surŭpate si Contopite in Pamint de timpŭri nestiute acesta e ũna Dovade cŭm cā in acetia (!) monŭmente vecii pe timpuri nestiute se vede cumcā au lecut [40r] Niste famili cu drepturi de Nobilitate, din care Niamuri se sŭscine si se trage asteđi mai multe famili cŭ drepturi de Boeri care saŭ intinsŭ si saŭ inmŭlcit in Satŭl intreg _ Alte lucrŭrii cunoscute nŭne sint, decit ca acesta Comune sa se (!) avind pe timpŭl urđirei sale inprejŭr Pedure, locu neroditoriu, Padure cŭ Copacŭy, aŭ remas Numele Satului Copatselŭ. Acesta dupa anoastre Cŭnostince se face cunoscut.

in veacurile de mai demult au fost niște familii cu drepturi insemnate, fiindcā in mijlocul satului se vād unele monumente vechi din timpuri neștiute, unele având zidurile incā in stare bŭnă, iar altele sunt dārāmate și făcute una cu pāmāntul, acestea sunt una [dintre] dovezile cā in aceste monumente vechi de pe timpuri neștiute au locuit niște familii cu drepturi nobiliare, din care neamuri se mențin și se trag mai multe familii cu drepturi de boieri, care s-au rāspāndit și s-au inmŭlțit in satul intreg. Alte lucruri nu ne sunt cunoscute, decāt [faptul] cā aceastā comunitate având pe timpul urzirii sale pādure inprejur, loc neroditor, pādure cu copaci, numele satului a rāmas Copācel.

Facem cunoscut acestea, dupā cunoștințele noastre.

Copatsel a 31 Janŭarie 1865

× Jacob Greel jude
× Georg Manta
× Mateŭ Comsa betrini
× Niculae Grama
× Johann Nemes satului
× Alexe Comsa

× Alexe Cottzer jurat
× Georg Renca jurat
saŭ scris prin Ion Streza notar mp

Copācel, in 31 ianuarie 1865

Iacob Greel jude
George Manta
Matei Comșa bātrānii
Nicolae Grama
Ioan Nemeș satului
Alexe Comșa

Alexe Cottzer jurat
George Renca jurat
A fost scris de Ion Streza notar mp

Ștampila comunității Copācel

Corbi (m. *Korb*; g. *Korben, Rabendorf*)

Localitatea este așezată pe valea pârâului Corbul Mare (sau Corbul Ucei), la 22,5 km spre vest de Făgăraș.

Prima menționare documentară a satului provine din anul 1508, când apare ca *possessio Korbin*.⁹²

Numele satului provine de la numele apei care o traversează. In paralel există și opinia cā numele s-ar trage de la ocupația tradițională a locuitorilor săi: arderea cārbului de lemn.⁹³

[55v] Numirile Locurilor
Din comunitate Corbi Districtul fagarasiului⁹⁴

Denumirea locurilor
din comunitatea Corbi Districtul Făgăraș

№ I
Numele Districtului si cercului

Nr. 1.
Numele districtului și plășii.

⁹² PUȘCARIU, Ioan 1907, 76.

⁹³ ANTAL Lukács 1999, 63.

⁹⁴ Colecția de manuscrise OSzK, FM 1/3814A, 55v-57v.

La № 1
Făgăraș – Porumbacu

№ 2

Comunitate opidulue cate numiri are acu, care dintre ele ește numai prin locuitori locali care ește de tiara intriaga cunoscut?

La № 2

Comunitatea Corbi este in tot cuprinsul cunoscut

№ 3

Avutau vreodata comunitatia alt nume? Seu dar sau scrisu altmintrelea numele de acum?

La № 3

Nu au avut

№ 4

Cum se numește comunitatea dela inceput?

La № 4

Corbi

№ 5

De unde sau inpopulatu?

La № 5

Inpopulatiunia dupa audire dela ómeni batrânu, arfi fostu doi frati unu Streza, altu Ivanescu ciobani, in sa de unde au venit nune este cunoscut, si au facut Stana unde este satu acuma de au statu cu oile, iara Streza au avut [55r] un ficior de lau cematu Burszan si dupa acesta este si acuma familia Burszanestilor, Iwanescu este Ivanestilor, mai interdiu sau ivitu si alaturatu din mai multe parti felurite omeniri, si asia sau inpopulatu.

№ 6

Ce se stie din comunu din traditiune, monumente, semne de memorii, din memorande scrise sau tiparite despre originia numelui si intelesul lui in veri care limba aru fi locul numitu?

La № 6

Numele Satului vine dela apa care curge prin Satu: Corbu mare.

№ 7

Numirile Topografice din otarul Comunitati?

La № 7

Comunitate Corbi este așeadaata intre doa dealuri prin care cūrge una vale /Corbu mare/ si se scura in oltu.

Acașta comuna se vecineste de catra rasaritu cu Vistia de jos si Vistia de sus, decatra amiadi cu Carpati, de catra apus cu Ucia de sus si Ucia de jos, la mediade nópte cu Feldaru.

La nr. 1.

Făgăraș - Porumbac.

Nr. 2.

Comunitatea, târgul câte denumiri are în prezent, care dintre ele este cunoscută doar pe plan local și care de către întreaga țară?

La nr. 2.

Comunitatea Corbi este cunoscută în tot cuprinsul țării.

Nr. 3.

A avut vreodată comunitatea alt nume? Sau doar s-a scris numele altfel decât acum?

La nr. 3.

N-a avut.

Nr. 4.

Cum s-a numit comunitatea la începuturi?

La nr. 4.

Corbi.

Nr. 5.

De unde provine populația?

La nr. 5.

[Privind] popularea [satului], după cum s-a auzit de la oamenii bătrâni, ar fi fost doi frați, unul Streza și altul Ivănescu (însă de unde au venit nu ne este cunoscut), [care] au stat cu oile și au făcut stâna acolo unde este acum satul, iar Streza a avut un fecior care s-a numit Bârsan, din care se trage familia Bârsăneștilor, [din] Ivănescu [se trage familia] Ivăneștilor. Mai târziu au apărut și [li s-au] alăturat din mai multe părți diferiți oameni, și astfel s-a populat.

Nr. 6.

Ce se știe în genere conform tradiției, monumente, semne memoriale, acte scrise sau tipărite, despre originea numelui și etimologia [numelui localității] în fiecare limbă [vorbită]?

La nr. 6.

Denumirea satului vine de la apa care curge prin sat: Corbul Mare.

Nr. 7.

[Care sunt] toponimele din hotarul comunității?

La nr. 7.

Comunitatea Corbu este așezată între două dealuri, între care curge o vale (Corbul Mare) și [care] se varsă în Olt.

Această comunitate se învecinează de către răsărit cu Viștea de Jos și Viștea de Sus, de către miazăzi cu Carpații, de către apus cu Ucea de Jos și Ucea de Sus, [iar] la miazănoapte cu Feldioara.

Hotaru se incepe cu al Vistelor de jos dela Drumu teri otarul este intre al nostru si al Vistenilor granita Corbu micu merge Corbu micu si face si cu Vistenii de sus granita pene la cararia Visti, pelenge funi pene la hula Costi, si deci in sus pene sub munte [56v] in corbu, deci pe sub munte pene in corsor, si iara prein jos pene la casa din padure, si de la casa pe parau decatra Ucenii pene in poenile Corbului si deci pe paduri in jos si pe bungetelu in jos pene iara la Drumu al veciu, de unde sau inceput.

Toto teritoriu comunitati se inparte in trei otare unu otaru de catra Vistenii este reu cu multe parau si tot dialuri, al doilea otaru pe Corbu in sus este forte stremtu si putin roditoriu al treilea otaru este de catra ucenii pe poduri este foarte apatos nusa (!) face altceva bunu decatu ovasu si hirisca si la acestia trebuie in tot anu gunoitu, precum si celelalte otare trebuie in tot anu gunoite.

Unu otaru in totu anu ramane pentru pasunitu vitelor, in otaru din sus sentu mai in sus tufisuri de mestiacanu si se hasnueste de pasunitu vitelor, si aŝia mai in sus una padurea mestecata cu bradi, in sa bradi sentu de totu slabi, din sus de bradi este putina padure de fagu, inse forte frumoasa, din capu otarului din sus se [56r] incepe si apa Corbu mare care Zcurge (!) prin mijlocu otarului si prin satu pene in oltu si este foarte stricatoru la vremi ploioase otarului, in cat lau facutu foarte multu neroditoriu, alte ape in otaru din sus nu este, daŝatu undoo parao; peruol mare in padure, pereu din poenile corbului, Valea seaŝa, si acestia numai la vreme ploioase au apa si se scura tote in Corbu mare. In otaru decatra Vistia de jos este una apa Valia lui banu se incepe din otaru acela si se baga in Corbu mare la Drumu al veciu in Valia lui banu se tinu foarte multe broste. Decatra vistia de jos este corbu micu care formiada granitza otarului si se scurge in oltu, alte ape nu sentu nice in otaru acela de catu unele parao, pereu talharerului (!), se numeste asa fiindu ca acolo au fostu odata cuibu hotilor al telharilor, aceasta iara numai la vreme ploioasa are apa, si se scurge in Valia lui ban.

In otaru cu padurile este parau bungetului cu un izvor forte bunu.

In otaru din sus se afla doa isvore foarte buna unu la priponu, care este [57v] vara foarte rece si iarna caldu, unu la lazul suciului iara cu apa buna. dintra acestea doa izvoru se scurge apa in Corbu mare.

Familia Burszanestilor are un munte intre Arpaseni si Ucenii la verfu ce se ciamu podragu si se hasnuieste

Hotarul incepe cu [cel] al Viŝtei de Jos de la *Drumul Ţării*, hotarul dintre noi si al Viŝtenilor fiind [pârâul] *Corbul Mic*, care merge si face graniŝa si cu Viŝtea de Sus, până la *Cărarea Viŝtii*, [trece] pe lângă *Funii* până la *Hula Coastei*, si [merge] in sus până sub munte in *Corbu*, [continuă] sub munte până in [pârâul] *Corsor*, si mai departe in jos până la casa din padure, si de la casa pe pârâul de către Ucenii⁹⁵ până in poenile Corbului si pe paduri in jos si pe bungetul in jos, până [ajunge] iar la *Drumul Vechi* de unde a inceput.

Teritoriul comunităŝii se împarte in trei hotare. Primul hotar [cel] de către Viŝtea, este rău, numai dealuri si multe pârâuri. Al doilea hotar, [de] pe *Corbul* in sus este foarte îngust si puŝin roditor. Al treilea hotar este către Ucea, pe *Poduri*, este foarte apatos si nu se poate cultiva [aici] decât ovăz si hriŝcă, [dar] si la acestea trebuie dat in fiecare an gunoi, la fel ca si celelalte hotare trebuiesc gunoite anual.

Un hotar rămâne in fiecare an pentru pășunatul vitelor. In partea de sus al hotarului din sus sunt tufisuri de mesteceni si se folosesc la pășunatul vitelor. Tot așa, mai in sus [este] o padure amestecată de brazi, însă brazii sunt de calitate foarte slabă. Mai sus de brazi este o mică, dar foarte frumoasă padure de fagi. Din capul hotarului de sus își are obârșia si apa *Corbul Mare*, care curge prin mijlocul hotarului si sat până in Olt, si [care] la vremuri ploioase produce multe pagube in hotar, pe care-l face neroditor. In hotarul de sus alte ape nu mai sunt [in afară de] una-două pârâuri: *Pârâul mare din pădure*, *Pârâul din Poenile Corbului* [si] *Valea Seacă*, care au apă doar când plouă si se varsă toate in *Crobul Mare*. In hotarul de către Viŝtea de Jos este o apă [numită] *Valea lui Ban*, [care] își are obârșia in acel hotar si se varsă in *Corbul Mare* la *Drumul al vechi*. In *Valea lui Ban* sunt foarte multe broaște. Către Viŝtea de Jos este [pârâul] *Corbul Mic*, care formează graniŝa hotarului si se varsă in Olt. in acel hotar nu mai sunt alte ape in afara unui pârâu, *Pârâul Tălharelui*, [care] se numește astfel, deoarece acolo a fost odată cuibu hoților (al tălharilor). Acesta are apă tot numai in vreme ploioasă si se varsă in *Valea lui Ban*.

In hotarul cu padurile se găsește *Pârâul Bungetului*, care are un izvor foarte bun.

In hotarul de sus sunt doua izvoare foarte bune: unul [numit] *La pripon*, care este foarte rece vara si caldă iarna, altul la *Lazul Suciului*, de asemenea cu apă bună. Ambele izvoare se varsă in *Corbul Mare*.

Familia Bârsăneștilor posedă un vârf de munte care se

⁹⁵ Pârâul Corbul-Ucii.

de pasunitu oilor.

cheamă *Podragu*, [care se află] între [munții] Arpașului și a Ucei, pe care îl folosesc la pășunatul oilor.

Corbi in 20 Decemvrie 864

Corbi, în 20 decembrie 1864

Ermolae Schomerdolia
× Iuon Coftia
× Lazar Opris jurati
× Iuon Chistian

prin

Burszan mp
not com

Iermolaie Șomerdolia
Ioan Costea
Lazăr Opris jurați
Ioan Chistian

prin

Bârsan mp
not[ar] com[unal]

Ștampila comunității Corbi

Cuciulata (m. *Kucsuláta*, *Kocsolád*; s. *Katschelôtn*)

Localitatea este așezată în lunca Oltului, în punctul în care pârâul Lupșa părăsește zona deluroasă, la 26 km spre est-nord-est de Făgăraș.

Prima menționare certă a localității este din anul 1372, când apare într-un document emis de voievodul Vladislav-Vlaicu, cu numele de *villa Kotzalat*.⁹⁶

În anul 1758 pe teritoriul localității a fost menționată o mănăstire, despre care nu se cunosc alte amănunte.⁹⁷

În cea ce privește numele satului, acesta ar putea să provină din cuvântul *căciulat* sau din antroponimul *Kucsulad*.⁹⁸

[60v] Numirile locurilor
din comunitatia Cuciulata Districtulu Fogarasiului⁹⁹

1. Cum sa numeste cu numele Districtulu si cerculu
de care sa tine satulu?
Districtulu fogarasiului cerculu Venetian

2. Comunitatea acu cate numiri are, care dintre ele e
numai printre locuitoriu localiu si care e de tara
cunoscute?
Caciulata, Cuciulata dintre care de tara e cunoscutu
Cuciulata

3. Avutau vro data candva alta numire comunitatia?
Nau avutu niciu o data alta numire comunitatea nostre
de catu numai Cuciulata

Denumirea locurilor
din comunitatea Cuciulata, Districtul Făgăraș

1. Cum se numește districtul și plasa de care
aparține satul?
Districtul Făgăraș, Plasa Veneția.

2. Câte denumiri are comunitatea în prezent, care
dintre ele este cunoscută doar pe plan local și care de
către întreaga țară?
Căciulata [și] Cuciulata, dintre care în țară este
cunoscută [doar] Cuciulata.

3. A avut vreodată comunitatea alt nume?
Comunitatea noastră n-a avut nici o dată altă denumire,
decât Cuciulata.

⁹⁶ DRH.B 1966, 15.

⁹⁷ METEȘ, Ștefan 1936, 79.

⁹⁸ ANTAL Lukács 1999, 64.

⁹⁹ Colecția de manuscrise OSzK, FM 1/3814A, 60v.

4. Cum sa numeste comunitatea dela inceput?

Cuciulata

5. Deunde sau inpopulatu?

Necunoscutu fara dupa cum sa dice cele mai vechi famili santu Clem si Stroie in comuna nostra

6. Ce sa stie de comunu, din traditiuni, monuminte, semne de memorie, din memorande scrise sau tiparite despre originia numelui si intelesulu lui in veriu care limba ar fi loculu numitu?

Paduria aseza numita piatra cerbului cu despartire intele Harhamu Dabisa si Pliasia, aicia sa afla in unu sgiabu de piatra o pestera in care dupa ce intra omulu ca 3 orgiu prin piatra sa descide ca o odaie intratata de mare catu putu sa stia pana 40 de persone intransa sa afla una troacea taiata in piatra care tutu dia una e plina de apa limpede si forte buna.

7. Care santu numirile topographice din hotaru?

Inisiu,

rosorele den josu,

mestecanis, in vecinatatia hotarului Comanei de josu,

livadea

Vadu Sacu, in vecinatatea hotarului Fantani.

Campu din susu si

Magura piatra cerbului in vecinatatea hotareloru Lupsia si Fantana.

Balta tipari,

balta sacului,

balta ungiului,

balta purici(?) si

tiparia in vecinetatia hotareloru Ungra si Fantana.

Cuciulata in 2^a Fauer 1865

× Ioun Csinca

× Iuon Lazaru

× Sofron Cantoru

× George Comsia

Agapie Boer batrin

4. Cum s-a numit comunitatea la începuturi?

Cuciulata.

5. De unde provine populația?

Nu se cunoaște, în afară de ceea ce zice că familiile cele mai vechi ale comunității sunt Clem și Stroie.

6. Ce se știe în genere conform tradiției, monumente, semne memoriale, acte scrise sau tipărite, despre numele și etimologia [numelui] localității în fiecare limbă [vorbită]?

6. Așa numita pădure *Piatra Cerbului*, cu părțile *Harhamul*, *Dabișa* și *Pleașa*. Aici, într-un stei de piatră se găsește o peșteră (*Peștera din Piatra Cerbului* – n. n.), în care după ce intră omul cam 3 stânjeni, prin piatră se deschide o sală într-atât de mare încât pot sta [în ea] până la 40 de persoane. În ea se găsește o troacă tăiată în piatră, care toată ziua e plină cu apă limpede și foarte bună.

7. Care sunt toponimele din hotarul comunității?

Inisiu,

Râzoarele din jos,

Mestecănișul, în vecinătatea hotarului Comănei de Jos,

Livada

Vadul Sec, în vecinătatea hotarului Fântâni.

Câmpul de Sus și

Măgura Piatra Cerbului, în vecinătatea hotarelor Lupșei și Fântâni.

Balta [cu] țipari,

Balta Sacului,

Balta Unghiului,

Balta Puricii și

Țipăria în vecinătatea hotarelor [cu] Ungra și Fântâna.

Cuciulata, în 2 februarie 1865

Ion Cinca

Ion Lazăr

Sofron Cantoru

George Comșa

Agapie Boier, bătrân

Ștampila comunității Cuciulata.

Dejani (m. *Dezsán*, *Dezsány*; g. *Danesdorf*)

Localitatea este așezată la poalele dealurilor submontane, pe cursul superior al râului Săvăstreni, la 15 km spre sud de Făgăraș.

Prima atestare documentară a sa provine din anul 1453, când domnul Țării Românești, Vladislav al II-lea, îl întărea pe Stanciul Dijanul cu copiii și nepoții lui, în posesia a diferite domenii, între care o treime din *Dijani* (Дижани).¹⁰⁰

La sud de sat, pe proprietatea fiscului a existat o mănăstire ortodoxă care a fost menționată prima dată la 1748, fiind arsă în 1761.¹⁰¹

Se presupune că numele satului provine din numele *Des*.¹⁰²

[25v] Dovade!¹⁰³

Adeverință!

Înainte de Infintaria Graniti Militare cū sūte de anŷ
Stremosi nostri prin fometile de atŷnci au fostŷ silitŷ
a se imprestii in tote lŷmia si tote tiara, venindŷ ŷni
pene la acestŷ Pemintŷ Pedŷretiuŷ ŷnde aŷ fostŷ pre
Vremŷrile de atŷnci nŷmai Padŷri, inse satŷ nŷ, si
asie adŷnindŷsu ŷni despre o parte, alti despre alte
parte aŷ facŷtŷ o sotietate, aŷ incepŷtŷ a zidi Caŷse
si insŷsi (?) ei isi de ei (!) saŷ sfetuitŷ asi pune Nŷme
de satŷ, Deszanŷ, de acela saŷ trasŷ Nŷmele Satŷlŷi
scrise noi de aici, asie aŷ remasŷ Stramosi nostri
aicia pene la Infintaria Granizi cŷ Numele Satului
Deszanŷ ŷnde Densi aŷ si primitŷ arme.

Hotarŷlŷ a acestei Comŷnitati Deszanŷ au fostŷ si
este ŷna Pemintŷ forte pedŷretiuŷ, si se hotaritŷ
decatra reseritŷ cŷ hotarŷlŷ Receŷ pamintŷ de Claŷsa
ceia mai ria, spre amiade di se hotareste cŷ Granita
Tierei romanesti cŷ Padŷri si Mŷnti [---], decatra
apŷsŷ cŷ hotarŷlŷ Comŷnei Briaza Pamintŷ
neroditoriŷ si dicatra miedie nopte cŷ Recia si
Netotŷ Pemintiŷ pedŷretiuŷ de Claŷsa a 3^a forte raŷ,
pre linga tate in Comunitatea nostre pre cita stimu
Desanŷ se trage de acolo deŷnde saŷ disŷ mai susŷ,
dela venirea stremosiloru si asezaria aicia nŷ aŷ avŷtŷ
altŷ Nŷme ŷtrein si nici [25r] nŷ are si cŷ aceja Conditu
seŷ chematŷ acesti Omeni Slobozi / libertŷs /
asze denpentŷrŷ stiinta asternuremŷ aciasta Dovade
Inclitŷlŷi Officiŷ Tractuale spre petrecerea mai
departe.

Deszanŷ in 28 faŷrarie 1865

× Simion Moldovan jŷde
× George Mailat jŷrat

Membrii Comunităŷii
× Jŷon Papdavid
× Jŷon Paparad
× Wasile Mailat Ilini

Cu sute de ani înainte de înfiinŷarea Graniŷei Militare,
datoritŷ foametei din acele timpuri, strŷmoŷii noŷtri
au fost nevoiŷi sŷ se împrŷstie în toatŷ lumea ŷi toatŷ
ŷara. Unii au venit pŷnŷ pe acest pŷmŷnt împŷdurit,
unde în acele vremuri n-au fost sate [ci] numai
pŷduri, ŷi astfel adunŷndu-se unii dintr-o parte, alŷii
din alte pŷrŷi, au fondat o comunitate [ŷi] au început sŷ
zideascŷ case ŷi s-au sfŷtuit între ei, punŷnd numele
satului Dejanŷ, [ŷi] de aici se trage numele satului
scris de noi aici, [ŷi] aŷa au rŷmas strŷmoŷii noŷtri cu
numele satului Dejanŷ, pŷnŷ la înfiinŷarea
Regimentului de Graniŷŷ, cŷnd au primit arme¹⁰⁴.

Hotarul acestei comunităŷi Dejanŷ a fost ŷi este un
pŷmŷnt foarte împŷdurit, ŷi se învecineazŷ dinspre
rŷsarit cu hotarul [satului] Recea, (pŷmŷnt de clasa
cea mai rea), spre miazŷzi se învecineazŷ prin pŷduri
ŷi munŷi [---] cu graniŷa Țării Româneŷti, de cŷtre
apus cu hotarul comunităŷii Breaza (pŷmŷnt
neroditor) ŷi de cŷtre miazŷnoapte cu Recea ŷi
Netotu (pŷmŷnt împŷdurit de clasa a III-a foarte rea).
Pe lŷngŷ toate, din cŷte ŷtim în comunitatea noastrŷ,
Dejanŷul se trage de acolo de unde s-a spus mai sus,
de la venirea strŷmoŷilor ŷi aŷezarea [de] aici nu a
avut nume strŷin ŷi nici nu are, ŷi cŷ aceia [care] au
fondat [satul] au fost oameni liberi (*libertus*).
Astfel pentru ŷtiinŷŷa am aŷternut [pe hŷrtie] aceastŷ
adeverinŷŷ, [cŷtre] onoratul oficiu al plŷŷii pentru a
putea fi trimis mai departe.

Dejanŷ, în 28 februarie 1865

Simion Moldovan, jude
George Mailat, jurat

Membrii comunităŷii
Ioan Papdavid
Ioan Paparad
Vasile Mailat Ilini

¹⁰⁰ DRH.B 1966, 193-194.

¹⁰¹ METEŷ, ŷtefan 1936, 79.

¹⁰² ANTAL Lukŷcs 1999, 64.

¹⁰³ Colecŷia de manuscrise OSzK, FM 1/3814A, 25v-25r.

¹⁰⁴ Satul Dejanŷ a fŷcut parte din Compania a IX-a (cu sediul la Lisa), al Regimentului I de Graniŷŷ de la Orlat.

× Jüon Peraska
 × Wasile Sliaju
 × Toader Recinas
 × Jüon Foka
 × George Foka
 × Spiridon Paparad
 × Simion Popa
 Juon Solomon

Ioan Perasca
 Vasile Sliaju
 Toader Răcinaș
 Ioan Foca
 George Foca
 Spiridon Paparad
 Simion Popa
 Ioan Solomon

Oficial Parochiäle . . . David Dobrin

Oficial parochial: David Dobrin

D[...] c. t. sp. Pavel Popparad
 Paroch Gr. catolicu

Pavel Paparad,
 paroh greco-catolic

Drăguș (m. *Dragus*; g. *Drachendorf*)

Sat situat pe cursul mijlociu al râului Drăguș, pe malul estic al acestuia, la 18 km spre sud-vest de Făgăraș. Prima menționare a localității provine din anul 1486, când într-un document apare numele boierului *Maine de Dragus*.¹⁰⁵

O conscripție de la mijlocul secolului al XVIII-lea menționează pe teritoriul satului trei mănăstiri (*Mănăstirea cea mare și bătrână; Mănăstirea lui Calotă și Mănăstirea Comși Codrea*).¹⁰⁶

Se consideră că numele satului are la origine diminutivul lui *Drag*.¹⁰⁷

[27v] Numirile Locurilor¹⁰⁸

Denumirea locurilor

1. [Numele comitatului, districtului, cercului, scaunului de care se tiene satulu.]

Comuna Dragusiu sta in Districtulu fagarasiului sau Tiara Oltului Tractulu Simbeti

2. [Comunitatea, opidulu cate numiri are acu, care dintre ele e numai prin locuitorii locali si care e de tiera intriega cunoscutu?]

Comuna aciasta sau numitu dela inceputu Dragusiu si este asezata in departare de Munti Carpat ca de $\frac{3}{4}$ de milu pe lenge Comuna curge o Vale de la sudu spre nord care e inpreunate spre amiazi lenge Comuna din 2 Parao unul oblu despre sudu numitu Draguselu altulu din Valia dintre muntele Vistisora numitu Jazulu Dragusului, trecandu spre apusu de Comuna curgu catra Oltu.

3. Comuna este curatu romana, locuitori jumetate sunt Boieri care au Donatiuni si armalisuri amene si acuma de 200 de ani si mai demultu de vechi. – jumetate au fost Jobagi pene la anulu 1848 supusi Curti din Comuna Sambeta inferiore.

1. [Numele comitatului, districtului, plășii, scaunului de care aparține satul?]

Comunitatea Drăguș se află în Districtul Făgăraș sau Țara Oltului, Plasa Sâmbăta.

2. [Câte denumiri are comunitatea, târgul în prezent, care dintre ele este cunoscută doar pe plan local și care de către întreaga țară?]

Comunitatea aceasta s-a numit de la început Drăguș și este așezată la o distanță de $\frac{3}{4}$ de milă depărtare de Munții Carpați. Pe lângă comunitate curge un pârâu de la sud spre nord, care se formează, din confluența la sud de comunitate, a două pârâuri, unul [care vine] direct dinspre sud numit *Drăgușelu*, altul [care vine] din valea din muntele Viștioara numit *Iazul Drăgușului*, [care] trecând spre apus de comunitate curg către Olt.

3. Comuna este integral românească, jumătate [dintre] locuitori fiind boieri care posedă donații și armalii, de acum 200 de ani sau mai vechi. [Cealaltă] jumătate sunt foști iobagi, [care] până în anul 1848 [au fost] supuși Curții [fiscale] din comunitatea Sâmbăta de Jos.

¹⁰⁵ ANTAL Lukács 1999, 65.

¹⁰⁶ METEȘ, Ștefan 1936, 81.

¹⁰⁷ ANTAL Lukács 1999, 65.

¹⁰⁸ Colecția de manuscrise OSzK, FM 1/3814A, 27v-28v

4. [Avut'a vro data comunitatia alta numire? Séu dor' numai s'a scrisu alt'minterea numele de acumu?]

Comuna se chiama Dragusiu, in Anulu 1857 s au numitu de nou fosta Pretura a Avrigului de care se tinea in Absolutismu cu nume germanu Drachendorf, pe care inse seteni nul cunosc, si nici Comunele vecine nu stiu nimica de acelu nume.

5. [Deunde s'a inpopulatu?]

Comuna de unde sa inpopulatu nu se stie.

6. [Ce sa stie de comunu din traditiuni, monumente semne de memori, din memorande scrisa seu tiparite despre originea numelui si intielesulu lui in veri care limba aru fi loculu numitu?]

La aceasta Comuna se spune a fi fostu 2 Menestiri de lemnu in vechime una ise mai vede si acuma urma in gredina domnesca sub munte numita Gredina munestiri, si unde mai sta si acuma una Chruce de piatra mică, lenge aceia Gradina e o poiana mare cu mai multi Pomi oluiti numita la Menestire unde pene de curunda se mai vedea Chruce la morminturi calagerali, al 2^{ea} Menestire se fu fost in alta Poiana spre apusu de Pereulu numit Dragusului ce se zici alu Comsi, uni vreau a sti ca aceasta manastire sar fi mutatu in Comuna vecina Besimbach unde si acuma este, inse fiind ca Comuna are acuma Biserica de piatra asia o au prefacutu in Scola, inse nu se stie bine de e asa sau nu.

7. Spre nord de Comuna Hotarulu se chiama Denjosu de Satu in

Driculu Megurenilor nume de la un Delureanu si fantanele dela cateva izvore,

Rovina numita pentru o Rovina in acelu Dricu numiri mici sunt:

Lacul Boti(?) dela un Pereu, intre Carari, care sta intre 2 Cali,

tufele mici,

Tufele Stogurilor,

Tufele Putineiului –

acesta Hataru in Dricurile numite consta din Araturi bune de mijlocu si de code, si putine Livedi bune si de mijlocu

Cali sau Drumuri comunale sunt [27r]

din comuna spre nord est Calea Sasilor, Drumu spre Sembeta inferiore si [---] de [--- ---] din acesta Drumu oblu spre nord catra comuna Besimbacu, numita Calia Besimbacului

Cali de Hotaru

Calia Hichiului,

4. [A avut vreodata comunitatea alt nume? Sau s-a scris doar altfel numele de acum?]

Comunitatea se numeste Drăguș. În anul 1857, când au alipit-o din nou de Pretura Avrig, de care aparținea în [timpul] absolutismului, a purtat numele german de *Drachendorf*, pe care însă sătenii nu-l cunosc și nici comunitățile învecinate nu știu nimic de acel nume.

5. [De unde provine populația?]

Nu se știe de unde provine populația comunității.

6. [Ce se știe în genere din tradiții, monumente, semne memoriale, acte scrise sau tipărite, despre numele și etimologia [numelui] localității în fiecare limbă [vorbită]?]

Se spune că în această comunitate în vechime ar fi fost două mănăstiri de lemn. Uneia i se mai vede și acum urma în grădina domnească [de] sub munte, numită *Grădina mănăstirii*, unde mai stă și acum o cruce mică de piatră. Lângă acea gădină este o poiană mare cu mulți pomi [fructiferi] altoiți, numită *La Mănăstire*, unde până de curând se mai vedeau crucile de pe mormintele călugărilor. A doua mănăstire a fost în[tr-o] altă poiană, căreia i se spune *Al lui Comșa*, la apus de pâraul numit Drăgușului, unii spun că această mănăstire s-ar fi mutat în comunitatea vecină Beșimbac unde este și acum, însă fiindcă comunitatea are acum biserică de piatră au transformat-o în școală, însă nu știe bine de e așa sau nu.

7. Hotarul de la nord de comunitate se numeste *Din jos de Sat*, cu

Trupul Măgurenilor, numit după un Delureanu și

Fântânile, [numit] după câteva izvoare,

Rovina, numită [astfel] fiindcă e mlaștină.

În acel trup toponimele minore sunt:

Lacul Boti(?), [numit] după un pârau,

Între cărări, care este între două cărări,

Tufele mici,

Tufele stogurilor,

Tufele putineiului.

[În] acest hotar, în trupurile amintite sunt arături bune, mediocre și slabe, și puține fânețe bune și mediocre.

Căi sau drumuri comunale sunt:

din comunitate spre nord-est *Calea Sașilor*, drumul spre Sâmbăta de Jos și [---] de [--- ---] acesta, drumul [care duce] drept spre nord către comunitatea Beșimbac, numită *Calea Beșimbacului*.

Drumurile de țară [sunt]:

Calea Hichiului,

Calia Stogurilor,
Calia Luncii,
Calia Rovini,
Calia infundata etc

Hotarul se mezuineste spre nord cu Besimbacu si Sembeta inferiuru, spre est cu Hotarul Sembetei superioare prin un Pereu numitu Valea Podului, si prin Hotaru curge si altu pereu numitu Pereu micu.

Spre susu de comuna catra Munte se chiama Hotarul din susu se desparte de celalaltu mai nainte scrisu prin un Drumu comunale din comuna oblu spre est catra Comuna vecina Sembeta superioare, numiri suntu

a) Tiarina Araturi bune si putine Livedi
b) Stupina araturi de mijlocu
c) Lazurile araturi bune
d) Sigitea araturi bune si de mijlocu
e) tina rea o Rovina care taie spre sud tote aceste Dricuri in o Linie 200 ° cu Livedi mlacoase rele, apoi vine Bularda araturi lutoase, si Mlacurile Livedi rele unde suntu multe isvore reci, aci isvoreste Pereul Valia Podului si de aci spre nord curgindu desparte intre Dragusu si Sembeta Hotarele, si alta Pereu numitu Velcica ce curge oblu spre Comuna si aci apoi se impreuna cu Valea Dreguselu

apoi urmeaze Marginea ce se intinde pene in Pedure sub Munte, Areturi forte petrose

Branistea, Pedure domniasca jumetate la sesu jumetate pe Polele muntelui cea dinteiu numita Alunisu aci e Gradina Menestiri mai nainte pomenita cea de al 2^{lea} numele Motiul Branist sau piciorul Vladiki / se povestia mai nainte ca aceasta pedure aru fi fost al dominiului episcopu care Episcopu sau Vledica ar fi fost la Sembeta inferioare / aleturia cu aceasta Braniste este Pedurea Comuni o parte la Sesu numita Peduricea oprita, alta pe Munte numita Mukia Dragusiului Pedure de fagu si Bradu pe ambele costele Muki

in pedurea cea oprita suntu mai multe Poieni cu numirile urmetore

al Comsi,
al lui Bonasiu,
al lui German,
al Hupli,
al Comsili,
la Caroiu,
la Chilia Gafti,
la Claia Cojocariului,
la Curmatura Conti.
Parae sunt:
Pereul tinosu,

Calea Stogurilor,
Calea Luncii,
Calea Rovinei,
Calea Înfundată etc.

Hotarul se învecinează spre nord cu Beşimbac şi Sâmbăta de Jos, spre est cu hotarul Sâmbetei de Sus, printr-un pârâu numit Valea Podului. Prin hotar [mai] curge şi [un] alt pârâu numit Pârâul Mic.

În sus de comunitate, către munte, se numeşte Hotarul din sus, [fiind] despărţit de celălalt, mai sus menţionat printr-un drum comunal [care merge] drept spre est, către comunitatea vecină Sâmbăta de Sus. Toponimele sunt:

a) Țarina, arături bune şi puține fânețe;
b) Stupina, arături mediocre;
c) Lazurile, arături bune;
d) Sigitea(?), arături bune şi mediocre;
e) Tina rea, o mlaștină care taie spre sud toate acestea pe o lungime de 200 de stâneni, cu fânețe smârcoase, rele; Apoi urmează Bularda, arături lutoase şi Mlăcile Livezii rele, unde sunt multe izvoare reci. Aici, își are obârșia pârâul Valea Podului, şi de aici curge spre nord, despărţind hotarele dintre Drăguş şi Sâmbăta, [mai este] şi un alt pârâu numit Vălcica, care curge drept spre sat şi acolo se varsă în Valea Drăguşelului.

Apoi urmează Marginea, [cu] arături foarte pietroase care se întinde până sub munte la pădure;

Branistea, pădure domnească, jumătate la șes, jumătate pe poalele muntelui. Cel dintâi se numeşte Alunișul, aici e Grădina Mănăstirii pomenită anterior, cel de-al doilea se numeşte Moșul Branistii sau Piciorul Vlădicii (se povestea mai demult, că această pădure ar fi fost al domnului episcop, care episcop sau vlădică ar fi fost la Sâmbăta de Jos).

Alături de această Braniste este pădurea comunitară, partea [de] la șes se numeşte Păduricea oprită, alta [de] pe munte se numeşte Muchia Drăgușului, [fiind o] pădure de brazi şi fagi, pe ambele coaste ale muchiei.

În pădurea oprită (în Braniste – n. n.) sunt mai multe poieni cu următoarele denumiri:

A Comșii,
A lui Bonasiu,
A lui Gherman,
A Huplii,
A Comșilor,
La Caroiu,
La Chilia Gaftii,
La Claia Cojocarului,
La Curmătura Conții.
Pârâurile [de aici] sunt:
Pârâul Tinosul,

Dreguselulu(!) largu,
Dreguselulu Merului,
Pereul Racilor
 in Pedurea ce sloboda sunt:
La Curmatura o Poiana mare
la Steigea de de supt,
la Steigea dea supra,
 la Golu Pasiune deasupra Peduri
 la Sniapenu
Chrinta
Recorelele locu frumosu de Pesune aproape de
 Verful Muntelui,
Piatra rosie sgiabu tocma lenge Verful Muntelui se
 intinde din Vale in Vale catu nu pote trece nime
 peste Verfu pe aci.
 Parae sunt:
Pereulu Sneapenului,
Peraole fulgerisului,
Pereul Sipotelor,
Pereu lui Drugoiu.
 Plaiuri:
Cararea Lacului,
 a Belului,
Cararea lunga,
Cararea fenteni,
Cararea latilor [28v]
Pe Muchi un Plaiu si picior de Munte in fagetu,
Calia Muntelui un Plaiu pe Polele Muntelui intre
 Dregusale cu acelasi nume,
Pisculu Dadului, un Piscu pe Polele Muntelui intre
 Dreguselulu largu si Pereul de linga Braniste cu
 Plaiu pe densulu
 deasupra Poeni Curmaturi intrun Pisku intre fagetu
 si Bradetu sus in munte au fost una Piramida de
 triangulatu in ani 1853–860.
 Pe sub pedurea de la Sescu trece o cale dela est oblu
 spre vest care desparte pedurea comunale de Hotarul
 comuni, Cararea Lupilor de aci in sus pene in Virful
 Muntelui se miezenueste pedurea in Proprietatea
 familior boieresti din Vistea ~~super~~ inferiore, mai
 inteiu pedure marunta si pe Munte Pedure mare si
 spre nord cu comuna vecina adeca in Hotarulu Visti
 superioare pene in capul Hotarului.
 Din pedure in josu aleturea ~~de~~ cu Dricurile numite
 pene in Comunitate dea lungu sta Driculu
Draguselulu Livedi si pe o parte si de alta de Pereulu
Dreguselulu, cu numirile
 la al lui Mihaiu
 la Pripona
 al Girbi
 la Mlaca Muntelui sau Rovina lui Serban, o Rovina
 cu Glodu la Pereulu adencatu,

Drăgușelul Larg,
Drăgușelul Mărului,
Pârâul Racilor.
 În pădurea slobodă sunt [poienile]:
La Curmătură, o poiană mare,
La Steghia [de] dedesubt,
La Steghia deasupra,
La Gol, pășune deasupra pădurii,
La Jneapănul;
Crinta,
Răcorelele, [un] loc frumos de pășune aproape de
 vârful muntelui;
Piatra Roșie, [un] stei [aflat] tocmai lângă vârful
 muntelui, [care] se întinde dintr-o vale în alta, încât
 nu poate trece nimeni peste vârful de aici.
 Pârâurile sunt:
Pârâul Jneapănului,
Pârâul Fulgerișului,
Pârâul Șipotelor,
Pârâul lui Drugoiu.
 Plaiuri:
Cărarea lacului,
[Cărarea] Belului,
Cărarea lungă,
Cărarea fântânii,
Cărarea Lașilor.
Pe Muchii, un plai și picior de munte în făget;
Calea Muntelui, un plai pe poalele muntelui între
 Drăgușale cu același nume,
Piscul Dadului, un pisc cu plai, pe poalele muntelui
 între [pârâul] *Drăgușelul larg* și pârâul de lângă
 Baniște.
 Deasupra *Poienii Curmăturii* pe un pisc, sus în
 munte, între făget și brădet, în anii 1853-1860 a fost
 o piramidă [semn – n.n.] de triangulație.
 Pe sub pădurea din șes, trece o cale de la est, drept
 spre vest, care desparte pădurea comunitară de hotarul
 comunității. *Calea Lupilor* [care merge] de aici în sus
 până în vârful muntelui se învecinează [cu] pădurea din
 proprietatea familiilor boierești din Viștea de Jos,
 mai întâi pădure măruntă și pe munte spre nord cu
 comunitatea vecină, adică hotarul Viștii de Sus, până
 în capătul hotarului, pădure mare.
 De la pădure în jos, alături de trupurile aminite, până
 în sat, de-a lungul sunt: trupul *Drăgușelul*, fânețe pe
 de o parte și pe alta al Pârâului Drăgușelului, cu
 toponimele:
La al lui Mihai,
La Pripoană,
Al Gârbii,
La Mlaca muntelui sau Rovina lui Șerban, un smârc
 noroios lângă *Pârâul Adâncata,*

la Curmătura,
și aleturia cu acestu Dricu din Padure pene lenge
Comune și ~~pe~~ pene în miezuina cu Vistea superioare
și dela un loc în jos pe Valea numita Iazulu
Dragusului, Driculu Pisculu și Seca Livedi crește
numai un feliu de Jarba numita Perulu Porculu și
mai multu tufisui cu poiana.

Poenile cari sunt se cheama

în Lazu

la al Tzuni

la al Lascului

la al Gridinanului,

Muntianului,

Tina seci,

în Perlituri,

Pisculu Iazului,

Piscu Mohoriciului,

Parae

Pereulu Sili,

Seaca,

Pereulu Semnelor,

Pereulu Radului Mateiu,

Pereulu Puturosu

Surupeturi (!) sunt:

Ripa Tisti,

Ripa Malului,

Ripa Popii,

Capu Pukului.

Aleturia în acesta:

Driculu Zaristea pementu comunale, jumătate Livedi
spre nordu

Peste Vale arături și

Bungetu Arături și Livedi rele, celu din urmă se
oterește spre apusiu Vistea superioare și de la un locu
spre nordu cu Hatarulu Visti inferioare, și spre nord
cu Comuna Besimbacu prin Movili.

Perae sunt.

a) Pereulu Crangului,

b) Valea Hotarului care face miezuina cu Vistea
superioare și inferioare,

numiri mici în acestu Dricu:

în Carbunari

în Piciorul Zeristi,

în Poiana Pepeli,

în funi,

în Capul Campului,

Cali: Drumul comunale din Comuna spre sud-vest
catra Vistea superioare, și spre nord vest catra Vistea
inferioare.

Și aleturia cu acestu Dricu Driculu Lunca din
Comuna pine în mezuina catra nord de ambe partile
de Vale Livedi.

La Curmătura.

Și alături de acest trup din pădure și până în granița
cu Viștea de Sus și de la un loc în jos pe valea
numită *Iazul Drăgușului*, [sunt] trupurile *Piscul* și
Seaca, fânețe [care sunt] mai mult tufișuri cu poieni,
[în care] crește numai un soi de iarbă, numită părul
porcului.

Poenile de aici se numesc:

În Laz,

La al Tzuni(?)

La al Lascului,

La al Grideanului,

[La al] Munteanului,

[La] Tina secii,

În Pârlituri,

Piscul Iazului,

Piscul Mohoriciului,

Pârâuri:

Pârâul Silii,

[Pârâul] Seaca,

Pârâul Semnelor,

Pârâul lui Radu Matei,

Pârâul Puturos.

Râpele sunt:

Râpa Tisti,

Râpa Malului,

Râpa Popii,

[Râpa] Capul Pukului.

Alături în acest [hotar sunt]:

Trupul *Zariștea*, pământ comunitar, jumătate fânețe,
Spre nord:

Peste Vale, arături și

Bungetul, arături și fânețe rele, acesta din urmă se
învectinează spre apus [cu] Viștea de Sus și de la un
loc spre nord cu hotarul Viștii de Jos și spre nord,
prin movile cu comunitatea Beșimbac.

Pârâurile sunt:

a) *Pârâul Crângului,*

b) *Valea Hotarul*, care este granița cu Viștea de
Superioară și Inferioară.

Toponime minore din acest trup:

În Cărbunari,

În Piciorul Zeristii,

În Poiana lui Pepelea,

În Funii,

În Capul Câmpului.

Căi: drumul comunal din comunitate spre sud-vest,
către Viștea de Sus și spre nord-vest către Viștea de
Jos.

Și alături de acest trup [mai este și] trupul *Lunca*,
[care ține] din sat până la limita nordică, [fiind] pe
ambele părți ale *Văii Livezii*.

Din comuna spre sud-est mai e un drum comunale numitu Calea Lisii, si altul catre Munti numita Calia Sigitii,

in Hotarul din sus, mai sunt si alte Cali de Hotaru numite

Calea Lacului,

Calia Siovarului,

Calia Velceleur,

Calia Husarilor.

Dragusiu in 10 Noiembrie 1864

George Gyerman, jude

Spre sud-est de comunitate mai este un drum comun al care se numește *Calea Lisii* și altul, către munte numită *Calea Sigiții*.

În hotarul de sus mai sunt și alte drumuri de țară, [care sunt] denumite:

Calea Lacului,

Calea Siovarului,

Calea Vâlcelelor,

Calea Husarilor.

Drăguș, în 10 noiembrie 1864

George Gherman, jude

Dridif (m. *Dridif*; g. *Deidrich*, *Dreydif*, *Tritten*; s. *Didref*)

Localitatea se găsește pe terasa de asupra luncii inundabile al Oltului, la confluența pârâului Dridif și a pârâului Negrișor, la 7 km spre vest de Făgăraș.

Prima atestare documentară a satului datează de la începutul secolului al XVI-lea, când între în anul 1509 este amintit boierul *Balas de Drid*.¹⁰⁹

Se presupune că numele satului provine din numele de origine germană *Dietrich*, care poate fi considerat și numele întemeietorului ei.¹¹⁰

[29v] Descrierea Comunei Dridiff¹¹¹

În urma ordinațiunii inclitului officiu tractuale avem onore de reporta precumca Comuna nostra Dridiff esiu retrace numele (!) seu de acolo precumca nobilulu celu mai din tai care au locuitu în comuna nostra leau chimatu Dridiffi si asa dare de la acela se ciamu satulu nostru Dridifu Care ieste despre amiadia dii Ludisoru despre amiadia noapte Oltu despre resaritu Becleanu si despre amiada apusu Voila.

Dridiffiu 3 fauru 1865

Nicolae Csora jude
Joze Szaim jurat
Petru Opris jurat
Juan Romitza jurat
prin Nicolae Streza, Notar

Descrierea comunității Dridif

În urma ordinului onoratului officiu al plășii [Beclean – n. n.] avem onoarea de a raporta, precum că comunitatea noastră Dridif își trage numele de acolo, precum că nobilul care a locuit cel dintâi în comunitatea noastră s-a numit Dridif și așadar de la acela și-a primit numele satul nostru Dridif, de care este înspre miazăzi de Ludișor, înspre miazănoapte Oltul, înspre răsărit Becleanul și înspre apus Voila.

Dridif, 3 februarie 1865

Nicoale Ciora, jude
Iosif Saim, jurat
Petru Opris, jurat
Ioan Romiță, jurat
prin Nicolae Streza, notar

Ștampila comunității Dridif.

¹⁰⁹ PUȘCARIU, Ioan 1907, 76.

¹¹⁰ ANTAL Lukács 1999, 66.

¹¹¹ Colecția de manuscrise OSzK, FM 1/3814A, 29v.

Dumbrăvița (*Țânțari, Țânțariu*; m. *Szunyogszeg, Szunyogszék*; g. *Schnackendorf*; s. *Schnockenderf*)
Localitatea se află în partea vestică a Țării Bârsei, pe cursul mijlociu al pârâului Homorod, la vărsarea pârâului Valea Caselor, la 44 km spre est de Făgăraș.

Prima atestare documentară a localității provine din anul 1470, când apare sub numele de *Swnyokzegh*.¹¹²

În a doua jumătate a secolului al XVIII-lea și prima jumătate a secolului al XIX-lea în localitate se afla comandamentul companiei a XII-a al Regimentului I de Graniță de la Orlat.

Denumirea satului provine din numele maghiar *Szunyogszeg* (= *Colțul Țânțarilor*) din (*szűnyog* = Țânțar + *szeg* = colț, ungher), care a fost preluată tradusă atât de români cât și de sași. Începând cu anul 1960 localitatea a fost redenumită Dumbrăvița.

[133v] Numirile locurilor¹¹³

Denumirea locurilor

Comunitatea Tientiaru se tine de Comitatul și Districtul Făgărașului și Cercul Branului nu are alta numire fara numai Tientiaru = Szunyogszeg carea este cunoscuta de tiara întreaga, nua au avutu nici odata alta numire nice nu sa scrisu fara Tientiaru = Szunyogszeg, dela inceputu sau numitu aseca ca mai susu, sau inpopulatu de candu au venitu romani in Arđialu, din traditiuni, monominte semne de memori memorande scrise sau tiparite despre originea numelui si intelesului in susu numitele 2 limbi de unde e locu numitu nu sa scie,

numirile topografice ale otarului Comuni de aratura santu Campu de sufsu, de josu, si de mislocu, care acesta din urma se mai numeste jumătate Costa, si jumătate Grui popi, peste totu in marime de 1166 Jugare 1125 IIe, de pasiunile et (!) tufisiu anumita fetiele in marime de 1629 Jugare 44 IIe de Finatiu Lunca de sufsu, Lunca de josu, Hamaradia, fatea Puscasiului si Popilnica in marime de 3588 Jugare 1486 IIe, Desiertu inmarime 106 Jugare 641 IIe, Padure Obersia Hamaradi, Obersia Popilnici, in marime 3295 Jugare 259 IIe, Virfu Plestia de catra amedia nopte, Paraua sintu Valia Carbuni, Valea Caselor, Curtu mare, Curtu micu, Popilnica mica, Pereu lui Roman, care curgu in aseca numita Hamarade.

Mai departe comunitatea nostra Tientiaru se marginește despre Rasaritu cu comuna Nou Ujfal, despre miadia nopte cu comuna Krisba, despre apusu cu Comuna Venetia de Suflu si Gried, despre amiadia di cu Comuna Vledeny si cu orasiulu Codlea – Zeiden, insfirsitu celea lalte ce se afla sub punct 7 [133r] si aice ne pomenite in otarulu nostru nu se afla.

Tientiaru 3^{lea} Juniu 1864
Antistele Comunal

Comunitatea Țânțari aparține de Comitatul și Districtul Făgărașului, Plasa Branului neavând alt nume decât Țânțari = Szunyogszék sub care este cunoscută de țara întreagă. Nu a avut altă denumire și nu s-a scris nici o dată altfel [decât] Țânțari = Szunyogszék. De la început s-a numit așa [cum am scris] mai sus. S-a populat de când au venit românii în Ardeal. Din tradiții, monumente, semne memoriale, acte scrise sau tipărite, despre originea și etimologia numelui în cele două limbi menționate (română și maghiară – n.n.), nu se știe [nimic].

Toponime din hotarul comunității: arături sunt [la] Câmpul de Sus, de Jos și de Mijloc, jumătate din acesta din urmă se mai numește [și] Coasta, iar [cealaltă] jumătate Grui[ul] Popii, toate în suprafață de 1166 iugăre, 1125 stânjeni pătrați. Pășunile și tufișul numit Fețele au o suprafață de 1629 iugăre, 44 stânjeni pătrați. Fânețele Lunca de Sus, Lunca de Jos, Hămăradea, Fața Pușcașului și Popâlnica au o suprafață de 3588 iugăre, 1486 stânjeni pătrați. Loc sterp în mărime de 106 iugăre, 641 stânjeni pătrați. Pădure [este la] Obârșia Homorodului, Obârșia Popilnicii în mărime de 3295 iugăre, 259 stânjeni pătrați. Vârful Pleşța [este] către miazănoapte. Pârăurile sunt: Valea Cărbunelui, Valea Caselor, Curtul Mare, Curtul Mic, Popilnica Mică, Pârâul lui Roman, care se varsă în așa numitul Homorod.

Mai departe comunitatea noastră Țânțari se învecinează dinspre răsărit cu comunitatea [Satu] Nou ([Barca]Ujfal), dinspre miazănoapte cu comunitatea Crizbav, dinspre apus cu comunitatea Veneția de Sus și Grid, dinspre miazăzi cu comunitatea Vlădeni și orașul Codlea (Zeiden). În sfârșit, celelalte ce se află sub punctul 7 și aici nu sunt pomenite nu se află în hotarul nostru.

Țânțari, 3 iunie 1864
Primarul comunității

¹¹² *UbGDS* 1981, 468.

¹¹³ Colecția de manuscrise OSzK, FM 1/3814A, 133v-133r.

Făgăraș¹¹⁴ (m. *Fogaras*; g. *Fogarasch*, *Fugrasch*; s. *Fugresch*, *Fugreș*)

Localitatea se află în luncă, la vărsarea râului Racovița în Olt, fiind atestat documentar în anul 1291, cu denumirea de *possessio Fogros*.¹¹⁵

Se consideră că numele localității ar avea la origine hidronimul de origine turcică (pecenegă) *Fagarsu* (=apa sau *pârâul cu frasin*) (*fagar* = frasin + *su* = apă).¹¹⁶

[489r] Helynevek
*Fogaras városából*¹¹⁷

Toponime
din orașul Făgăraș

Fogaras – e’ nevet viselő Magyar Vidéknek egyetlen Városa, melyet mostani uralkodó Ferencz Jósef ausztriai Császfár Ő Felsege különös kegyel-méből 1863. Oktober 12^{én} 31745. számu okirátával a’ szabad városok sorába emelt, ’s közigazgatásilag a’ vidéki hatóságtól függetlenné tett. Fekszik az Olt folyam bal partján, ’s felső Feher megyéhez egy 1783^{ba} II. Jósef Császfár által építtetett fedett hid köti. Fogaras e’ neven kívül Holzdorf, Fayresch vagy Fragetschmarkt, ’s oláhul Fagarasu-nak is nevezetik, de ezen elnevezések közül csakis „Fogaras” es „Fagarasu” név bir helybeli, ugy szintén ország-szertei elterjedéssel.

Fogarast es Várát Krisztus születése után 15^{ik} évbe mint bolgár várost, Augustus Császár építette, 104^{be} Trajanus elpusztította, 207^{be} Claudius ismét fölépítette és „Casurgis” nevet adott, 376^{ba} a Hunok romba döntve⁽ⁱ⁾, 1300^{ba} ujbol felépíttetett, és „Fogaras” nevet kapott.

Az „ujjabbkori ismeretek tára” szerint Fogaras várát 1310^{be} akkori erdélyi vajda Upor vagy Apor László építtetvén, a munkások napibére jelölül estén-ként fagarasokat osztatott ki, melyeket hétvégivel kész pénzrel cseréltett ki. A’ hagyomány szerint Fogaras nevezet az említett fa-garasokból szarmaz-tatják. E’ fzerint „Fogaras” e’ néven 1300–1310^{ik} évek oltá említetik.

Fogaras városát különböző népfajok lakván, ugy látszik, hogy a’ Magyar ajkuak az eredeti lakosok, az oláh ajkuak a’ Fogarast kelet, dél es nyugotrol övező vidékből, a’ német ajkuak a’ Fogaras és vidéke északi részén levő szász helységekből telepedtek le. Fogaras 1595^{be} csakis négy utszát számlált, Székely, Betlen, Olt és Malom utszák nevezete alatt.

A’ Székely utsza – mely most Huréz utszának nevezetik, nevet a’ fžékely-magyar lakosaitól vette,

Făgăraș este singurul oraș al acestei regiuni din Ungaria, care prin Ordinul Nr. 31745 din 12 octombrie 1863, emis prin deosebita grație a Alteței Sale Imperiale Franz Ioseph al Austriei a fost ridicat la rangul de oraș liber și scos de sub jurisdicția autorităților districtuale. E așezat pe malul stâng al râului Olt, legându-se de comitatul Alba-Superioară printr-un pod acoperit, construit din ordinul împăratului Iosif al II-lea în anul 1783.

În afara denumirii [maghiare] *Fogaras* e cunoscut și ca *Holzdorf*, *Fayresch* sau *Fragetschmarkt*, cât și *Făgăraș* pe românește, dar dintre aceste denumiri doar *Fogaras* și *Făgăraș* sunt răspândite atât pe plan local cât și pe plan național.

Făgărașul și cetatea sa au fost clădite ca oraș bulgar în anul 15 după nașterea lui Hristos de către Augustus Caesar, distrusă în 104 de Traian, reconstruită în 207 de către Claudius, cu numele de *Casurgis*, fiind distrusă de huni în 376⁽ⁱ⁾¹¹⁸, a fost reconstruit din nou în 1300 și a primit numele de Făgăraș.

Conform celor din *Ujjabbkori ismeretek tára*¹¹⁹, cetatea Făgărașului a fost construită de către voievodul de atunci László Upor sau Apor, care a plătit în fiecare seară groși de lemn¹²⁰, care puteau fi schimbați la sfârșitul săptămânii în bani adevărați. Pe baza acestei tradiții denumirea de Făgăraș s-ar trage de la acești groși de lemn. Astfel Făgărașul este atestat încă din anii 1300-1310.

Orașul Făgăraș fiind locuit de diferite nații, se pare că cei dintâi locuitori ar fi fost maghiarii, românii venind din ținuturile de la est, sud și vest al Făgărașului, iar germanii din satele sășești de la nord de Făgăraș și împrejurimile sale.

În anul 1595 Făgărașul a avut doar patru străzi, numite străzile Secuilor, Beclean, Oltului și Morii. *Strada Secuilor*, care se numește în prezent *strada*

¹¹⁴ Chestionarul orașului Făgăraș a fost publicat cu excepția documentului în limba germană în CSAKI Árpád 2012, 151-152.

¹¹⁵ *UbGDS* 1892, 177.

¹¹⁶ VOFKORI László / LÉNÁRT Anna 1999, 32.

¹¹⁷ Colecția de manuscrise OSzK, FM 1/3814A, Fol. Hung. 1114/41, 489r-493r

¹¹⁸ (i) A’ fogarasi vár katonai levéltárába talált okirat 1812^{ki} másolata szerint / Conform copiei din anul 1812 al unui document din arhiva militară a cetății Făgăraș – *Notă în textul original*. Documentul scris în limba germană a fost inclus în text (vezi mai jos).

¹¹⁹ HACKENAST Gusztáv 1851, 307.

¹²⁰ În limba maghiară *fa garas*.

mostani elnevezésit [489v] pedig az ezen utszához délre eső legközelebbi Huréz /:magyarul: Bagolyfalva, mivel Huhuréz magyar nyelven annyit tesz mint bagoly:/ oláh helysegtől nyerte.

Betlen utsza – a' töle nyugotra eső Betlen olah helysegről nevezetett el.

Olt utsza – mivel az Olt vizére vezet.

Malom utsza, mely most Görög utsza nevet visel. Előbbi nevezet az ottan volt fejedelmi lisztelő malmoktól vette. Mostan pedig azért neveztetik Görög utszának, mivel a' keleti görög nem egyesülteknek egyháza ottan diszlik.

1688^{on} innen, Erdélynek a' felséges Habsburg ház uralma alá lett átmenete után emelkedtek következő utszák:

Vadkert, mely a nemzeti fejedelmek vadaskertéből szakaszatott ki a' várparancsnokság által ház helyek jeletettek, melyekért az ottan lakok a' katonai kincstárnak évenként 20-30 xr dijt fizetnek.

Commendans kert, e' városrész a' városparancsnok kertje lévén, miután házak épültek, megtartotta mint utsza is a' Commendans kert nevezetét. Az itten lakok, éppugy, mint a' vadkertiek, évenént taxát fizetnek.

Süveges Utsza, e' nevezetét részint süveg alak-járól, részint hajdan süveg keszítő lakositol vette.

Timár Utsza, kivétel nélkül kordován készítő timár lakofairol nevezetett el.

Ilyén utsza, a' város délkeleti irányában fekvő Ilyén oláh helysegről nyerte nevezetét.

Alsó-Felső Oláhság /:Rumunia:/ oláh ajku lakosairol nevezetett el.

Czigánysor /:Czigania:/ lakosai nevet viseli.

Lenkert Utsza, e' városrész egy hason nevű dülőből szakaszatván ki, nevezete is meg maradt.

Dülők, határrészek:

Csuteria: a' város észak keleti részin, az Olt vize bal partjan, nevét vette ez oláh szóból „Csuta” vagy magyar nevén Szarvas, [490r] a' nemzeti fejedelmek vadas kertje volt, melyből a' Vadkert nevű városrészt is szakaszatott. Álladalmi birtok.

Lenkert, a' Város lentermely dülője volt, de az Olt folyam gyakori ki áradása következtében felhagytak e' nevezetes czikk termelésével, 's most veteményesnek használtatik.

Óvár, a' város legjobb füvet termő helye, elnevezésit a' hagyomány jzerint onnan vette, hogy a' vár vagy erősség a' mejsze multban ott volt, de nyoma nem latszik.

Rotunda, rétság és gabona termő hely, nevezetét azon kerekdedségtől vette, melyet az ettől észak, kelet és

Hurezului, își trage numele de la foștii săi locuitori secui. Denumirea de azi vine de la satul Hurez (în maghiară *Bagolyfalva*)¹²¹, deoarece huhurez înseamnă bufniță în limba maghiară) care este cea mai apropiată spre sud de ea.

Strada Beclean, denumită astfel după satul românesc Beclean aflat la vest de ea.

Strada Oltului, deoarece duce către Olt.

Strada Morii, care se numește în prezent *strada Grecilor*. Numele vechi l-a primit de la morile care produceau făina principilor. În prezent se numește strada Grecilor, deoarece acolo a fost ridicată biserica ortodoxă.

După 1688, anul anexării Transilvaniei de către Casa imperială a Habsburgilor au apărut următoarele străzi:

Parcul de vânătoare, care a fost scoasă din parcul de vânătoare al principilor de către comandamentul cetății în scopul ridicării de locuințe, pentru care se plătesc anual 20-30 de craițari în trezoreria armatei.

Grădina Comandantului, acest cartier a fost grădina comandantului, păstrându-și numele și după ce s-au construit case. Cei care locuiesc aici plătesc la rândul lor taxă, ca și cei din *Parcul de vânătoare*.

Strada Căciularilor, este numită astfel datorită forme sale și al ocupației locuitorilor ei.

Strada Tăbăcarilor, și-a primit numele de la tăbăcarii de aici, care produceau cordovan.

Strada Ileni și-a primit numele de la localitatea românească Ileni aflată la sud-est de ea.

România de Sus și de Jos, numită după locuitorii săi români.

Strada țiganilor (Țigănia) poartă numele locuitorilor.

Strada Grădina Inului, acest cartier s-a format în trupul omonim, păstrându-și denumirea și în prezent.

Trupuri, hotare:

Ciutăria. Este în partea nord-estică a orașului, pe malul stâng al Oltului. Este numit după cuvântul românesc *ciută* (cerb în limba maghiară), deoarece a fost parcul de vânătoare al principilor, din care s-a dezmembrat cartierul Parcul de vânătoare. Este domeniu de stat.

Grădina de in. A fost locul unde se cultiva pe vremuri inul, dar această îndeletnicire a fost abandonată datorită deselor inundații ale Oltului, în prezent aici sunt grădini de zarzavat.

Cetatea veche. Cea mai bună fâneauță a orașului, care se numește astfel deoarece tradiția spune că în acest loc ar fi fost pe vremuri o fortificație, dar urme ale acesteia nu se vede deloc.

Rotunda. Luncă și loc unde se cultivă cereale, care este

¹²¹ *Satul Bufniței sau Bufnițelor.*

délnyugotra hajló határ emelkedettség idéz elő a szemlélőnek.

Prilogia /:prilozsa:/ terméketlen, sovany, testvizes agyagos retseg. Ezen a' több határrászeknél emelkedettebb dűlőnek észak nyugoti lejtős oldalan egy kristály tiszta forras vagyon, mely Fejedelem asszony kútjának nevezetetik. A' hagyomány azt beszéli e' fejedelmi szép forrásról, mely lentebb kis patakka alakul, hogy első Apafy Mihaly fejedelem nője, a' szep lelkű és erényű Bornemissza Anna, asztalát naponta e' forrás könnyű vizével láttatta el, 's innen vette maig is elő Fejedelem asszony kútja Fürstenbrunn /:oláhuł Fontina Kreiesi:/ kiérdemelt szép nevezet. Vajha Apafy Mihály fejedelem is e' forrás tiszta jozanító vizét használta volna rendes és kedvenc italául, ugy nem vérzett volna el oly fok hazafi a' bakó bárdja alatt.

Csikos kert, a' nemzeti fejedelmek [alatt] csikos kert lehetett, most csaknem a' legjobb szántó földek.

Rákovicza köze, forrásos posványos térség. Neve-zetét a Rákovicza nevű meleg vizű kis folyamtol nyerte, mely kis folyo a' Rétsei havasok „Izvoare” /:forrasok:/ nevet viselő egyikéből eredven, a' rétsei, berivoi, jzesztsoi és hurezi határok közt, délről egyenest északnak [490v] tartva, a' városon felyűl m[int]e[gy] 900. német öl távolságban a' várost csak-nem középén áthasito berivoi havasi patakba ömlik. E' kis patak rákokat bőven termő meleg vizetől nyerte elnevezesit. A' fogarast átmetsző berivoi patak név alatt ösmeretes sebes futásu havasi folyam, a' berivoi „Szkarcz” /:kéreg:/ nevű havasbol ered, 's délről egyenest északnak tartva, a' város észak felé eső határán az olt vizébe rohan.

Tégla csűrök, dűlő, agyagos föld, az ottani téglá és cserép vető csűröktől vette nevezetét.

Fekete sár, fekete vizenyős föld.

Luda /:oláhuł Lut:/, agyagos föld.

Mélytó, rétség az olt vize mellett, az ezen dűlőben levő két tó adta nevezetet.

Hofszak, hofszu hasábu szántó földek.

[491v] Extractus

Anno Christi 15.

Augustus Caesar erhob das Bulgarische Schloss Fogaras in Dacien.

Anno 104. Unter Trajano Romischen Kaiser wird Fogaras eingenommen und zerstört.

Anno 207. Stellen die Römer und Claudius Caesar Fogaras und Clausenburg wieder her, das erstere wird Claudiopolis das ist Claudio Stadt, das andere Caesurgis Daciae genannt.

Anno 376. Wird Caesurgis von den Hunnen zerstört.

numită astfel după rotunjimea sau denivelarea sa care este vizibilă dinspre nord, est și sud-vest de la acest loc.

Priloga. Luncă argiloasă, smârcoasă, lipsită de valoare și neproductivă. În partea nord-vestică a acestui trup, care este mai înaltă decât celelalte hotare este un izvor cu apă cristalină care este denumită *Fântâna Crăesii*. Tradiția spune despre acest izvor frumos, care mai jos se transformă într-un pârau, că a fost sursa principală de apă a sufletistei și virtuosei principese Ana Bornemissza, nevasta principelui Mihai Apaffi I, și datorită acestui fapt i se spune până în prezent *Fântâna Crăesii* (în maghiară *Fejedelemaszszony kútja*, în germană *Fürstenbrunn*). Ar fi fost bine dacă apa curată și revigorantă a acestui izvor ar fi fost băutura preferată și zilnică a principelui Mihai Apafi, căci astfel nu s-ar fi vărsat sângele atâtor ardeleni sub barda călăului.

Grădina mănșilor. A fost locul hergheliei în timpul principilor, în prezent sunt cele mai bune arături.

Între Racovițe. Loc smârcos cu izvoare. Și-a primit numele de la micul râu cu apă caldă Racovița, care râu își are obârșia în muntele Izvoare din munții de la Recea, și trecând de la sud spre nord în hotarele satelor Recea, Berivoi, Săsciori și Hurez, la circa 900 de stânjeni nemțești de oraș, se varsă în pâraul Berivoi care trece prin mijlocul orașului. Numele său vine de la racii care trăiesc în număr mare în apele sale calde. Rapidul râu montan numit *Pâraul Berivoi*, care curge prin localitate, își are obârșia în muntele *Scoarța* de la Berivoi, și curgând drept dinspre sud spre nord, se varsă în Olt în hotarul de pe latura nordică a orașului.

Cărămidăria. Trup cu pământ argilos, numit astfel după cărămidăriile de aici.

Tina neagră. Pământ negru, smârcos.

Lutul. Pământ argilos.

Lacul adânc. Luncă lângă apa Oltului, denumită astfel după cele două lacuri din acest trup.

Hosszak. Arături alungite în formă de fășii.

Extractus

Anno Christi 15.

Augustus Caesar a ridicat cetatea bulgară Făgăraș în Dacia.

Anul 104. Făgărașul este cucerit și distrus în timpul împăratului roman Traian.

Anul 207. Romanii și împăratul Claudius reconstruiesc Făgărașul și Clujul, primul se numește *Claudiopolis*, ceea ce înseamnă *Orașul lui Claudius*, celălalt poartă denumirea de *Caesurgis Daciae*.

Anul 376. Caesurgis a fost distrus de huni.

Anno 1300. Ist Fogaras abermahlen erbaut und Fogaras benannt.
 Anno 1342. Wird Törtzburg und Fogaras unter Ludovico befestigt.
 Anno 1529. Acrediert Stephanus Báthory zu Fogaras.
 Anno 1570. Bauet Step[hanus] Báthory zwei Thürme zu Fogaras.
 Anno 1576. Cristoph Báthory Vajda in Transilvaniae.
 Anno 1581. Succedirt Sigismund Báthory.
 Anno 1594. Transilvania dem Kaiser Rudolpho, d[em] v[on] Sigismondo übergeben.
 Anno 1598. Siebenbürgen an den Kaiser.
 Anno 1606. Stephanus Báthory.
 Anno 1608. Gabor Bathory.
 Anno 1613. Bethlen Gabor.
 Anno 1630. Georgus Rákotzi bauet die Schantz an das Schloss Fogaras.
 Anno 1661. Johannes Kemeny.
 Anno 1662. Michael Appafy wohnt in Fogaras nebst seiner Familie.
 Anno 1690. Töchly

Nota pro Historia!

Moelan hatte eine Schwester vom Nadasdy zur Frau.
 Fogaras kam daher an die Nadasdy'sche familie.
 Fogaras wird den Nadasdi'schen abgenommen.

Copia des alten Fogaras!

Da die Malcontenten längstens ein Auge hatten auf Fogaras, solches dem Kaiser zu entreissen, dieses Project dem in Siebenbürgen vom Herrn General Feld Marchal Rabuti[n] Exellenz zurückgelassen nunmehrigen Herrn General Wachtmeister [491r] v[on] Tige zur Wissenschaft gekommen, hat derselbe so viel als er sich bei damabligen Umständen zugelas-

Anul 1300. Făgărașul a fost întemeiat din nou și numit Făgăraș.
 Anul 1342. Branul și Făgărașul sunt fortificate sub Ludovic¹²².
 Anul 1529. Ștefan Báthory¹²³ este atestat la Făgăraș.
 Anul 1570. Ștefan Báthory¹²⁴ a construit două turnuri la Făgăraș.
 Anul 1576. Cristofor Báthory¹²⁵, voievod al Transilvaniei.
 Anul 1581. Îi urmează Sigismund Báthory¹²⁶.
 Anul 1594. Sigismund a predat Transilvania împăratului Rudolf.
 Anul 1598. Transilvania [este] a împăratului.
 Anul 1606. Ștefan Báthory (corect Bocskai¹²⁷ – n.n.).
 Anul 1608. Gabriel Báthory.¹²⁸
 Anul 1613. Gabriel Bethlen.¹²⁹
 Anul 1630. Gheorghe Rákoczi [I]¹³⁰ construiește valul [de apărare al] cetății Făgăraș.
 Anul 1661. Ioan Kemény.¹³¹
 Anul 1662. Mihai Apafi [I]¹³² locuiește la Făgăraș alături de familia sa.
 Anul 1690. [Imre] Tököly.¹³³

Notă istorică!

Moelan¹³⁴ a avut-o pe sora lui Nádasdi ca soție.
 Prin urmare Făgărașul a intrat în posesia familiei Nádasdy. Făgărașul [a fost] luat de Nádasdy.

Copie a vechiului Făgăraș!

Intenția rebelilor de a lua Făgărașul împăratului, și care din acest scop îl țineau sub observație permanentă, a ajuns la cunoștința domnului general de cavalerie von Tige¹³⁵, care a fost lăsat în Transilvania de excelența sa domnul general feldmareșal Rabutin,¹³⁶ care a întărit în măsura în care i-a stat în putință în acele timpuri, cu niște

¹²² Ludovic de Anjou, rege al Ungariei (1342-1382).

¹²³ Ștefan Báthory al II-lea de Șimleu, voievod al Transilvaniei (1529-1534), tatăl principelui Ștefan Báthori.

¹²⁴ Ștefan Báthory, principe al Transilvaniei (1571-1586), rege al Poloniei și Mare Duce la Lituania (1576-1586).

¹²⁵ Fratele lui Ștefan Báthory, voievod al Transilvaniei (1575-1581)

¹²⁶ Voievod (1581-1586) și principe (1586-1594, 1594-1598, 1598-1599, 1601-1602) al Transilvaniei.

¹²⁷ Principe al Transilvaniei (1605-0606).

¹²⁸ Principe al Transilvaniei (1608-1613).

¹²⁹ Principe al Transilvaniei (1613-1629).

¹³⁰ Principe al Transilvaniei (1630-1648).

¹³¹ Principe al Transilvaniei (1660-1662).

¹³² Principe al Transilvaniei (1662-1690).

¹³³ Principe al Transilvaniei (1690-1691).

¹³⁴ Ștefan Mailat, voievod al Transilvaniei (1534-1541), a luat-o de soție pe Anna, sora lui Tamás Nádasdy, comitele palatin al Ungariei.

¹³⁵ Johann Karl, Graf von Tige (1662-1729), comandantul cavaleriei austriece din Transilvania.

¹³⁶ Jean Louis Rabutin de Bussy (1642-1717), comandant militar al Transilvaniei între 1703 și 1707.

sen, mit einiger Mannschaft diesen Ort verstärket, an Munition und andern Benöthigten versehen lassen, es wäre auch diese Fursorge nicht vergebnes den mit Anfang des May 1707 liessen sich hin und wieder ein in der Gegend von Fogaras einige Partheien von den Curutzen blicken, so dass die Vestung gleichsam Ploquirt war, der Comandant machte dahero alle nöthige Anstalten, Verpollatisierte den Graben, liess die alte Brücke, dahero alle nöthige Anstalten, Schanz reparieren, setzte das Schloss in nöthigsten Defensions Stand zu machen, ihnen durch besagten Herrn Generalen v[on] Tige wissen gemacht wurde, dass die Malcontenten Fogaras mit einer Belagerung droheten, Er Herr Comandant alle nöthige praecautiones und Vorsehung zu nehmen habe und die Vestung im Falle eines Angriffes bis auf den letzten Mann vertheidigen sollte, weilen man auf einen Seccurs hoffe, und gewiss im Siebenbürgen noch dieses Jahr eintreffen würde, den 29 July liessen sich auf den Anhöhen nebe die dem dorfe Galatz einige Trouppe von den Curutzen sehen, welche ohngefähr, so viel man orthteilen konnte, 300 Mann zu Pferd welche auch Posto auf den Anhöhen nahmen, den 30. sahe man mehrere Cavallerie allda ankommen, den 3. July wurde von den Malcontenten und Rebellen welche in 6000 Tolpatschen und 2000 Pferden beatund unter Comando der C[om]es Petro oder Peterfy das Lager geschlagen und Fogaras berennt, auch sogleich auf der Anhöhe an dem Altflusse zwei Batarien angelegt, und an Verschanzungen zu arbeiten angefangen, den 7. July wurde die Brücken Schantz mit 2000 Mann mit Stürmender Hand eingenommen, als worin 1 Fähnrich mit 20 Mann sich 3 ganze Stunden tapfer gewehrt, und sich auch glücklich mit 7 Mann [492v] in das Schloss reterirte, der Comandant habe bereits den 3. July das Schloss unter Wasser gesetzt, allein die grosse Dürre hat nur die Vestung an a Orten unter Wasser zusetzen verursacht. Den 9. haben die Kurutzen mit 17 schwären Stücken und 2 Morsel aus ihren Schantzen auf das Schloss zu schiessen angefangen, allein der Comandant that mit der Garnison einen schönen Widerstand, dass die Curutzen mit Verlust von mehr als 300 Todten und Verwundeten, darunter des Petri Adjutant nebst einem anderen Ungarischen Edelmann sich befanden, abzuziehen gezwungen fanden die in der Schantz zurückgebliebenen 300 Talpatschen und 100 zu Pferd hat der Comandant in einem Ausfall angegriffen und verjaget welche dem

oameni (trupe – n.n.) acel loc, și a trimis acolo muniție și alte lucruri necesare.

Acest lucru a fost cu atât mai necesar, încât la începutul lunii mai a anului 1707, curuții aveau susținere în zona Făgărașului, apărând din ce în ce mai des, prin urmare fortificația a ajuns să fie izolată. În consecință comandantul, atenționat de către domnul general von Tige, în privința iminentei asedierii Făgărașului de către rebeli, a luat toate măsurile necesare pentru starea de asediu care urma să vină: a curățat șanțul de apărare (lăsând însă podul vechi în starea în care era) și a reparat valul [din jurul] cetății.

Domnul comandant a trebuit să ia toate măsurile de precauție și providențiale necesare și în cazul unui atac, trebuia să apere fortificația până la ultimul om, deoarece nu exista o certitudine că ajutoarele sperate vor ajunge cu siguranță în acest an în Transilvania.

Pe data de 29 iulie pe înălțimile de lângă satul Galați s-a făcut văzută o grupare de curuți foarte răsfirată, care însă era formată din cel mult 300 de călăreți, și care au instalat pe înălțimile menționate un post de observație. Pe data de 30 au fost văzuți sosind și alți călăreți.

Pe data de 3 iulie, nemulțumiții și rebelii în număr de 6000 de pedestrași și 2000 de călăreți, aflați sub comanda contelui Pekri¹³⁷ sau lui Péterfy¹³⁸ au ocupat înălțimile de lângă Olt, și au început să construiască două baterii și tabără întărită cu val de apărare.

Pe data de 7 iulie valul de apărare al podului, care avea ca garnizoană un *Fähnrich*¹³⁹ cu 20 de oameni, a fost asediat de 2000 de oameni, iar după ce au rezistat plin de curaj timp de trei ore încheiate cei 7 supraviețuitori norocoși s-au retras în cetate.

Comandantul a început să umple cu apă șanțurile cetății încă din 3 iulie, dar datorită secetei mari, acestea au putut fi umplute doar parțial.

Pe data de 9 [iulie], curuții au început să bombardeze valurile de apărare ale cetății cu 17 piese de artilerie grea și 2 mortiere, dar comandantul și garnizoana au rezistat eroic, astfel încât curuții au suferit pierderi de peste 300 de oameni (morți și răniți), între care se găsea și adjutantul lui Pekri¹⁴⁰ împreună cu un alt nobil maghiar.

Atacatorii au fost nevoiți [să ridice asediul și] să se retragă, lăsând în tabăra întărită 300 de pedestrași și 100 de călăreți. Comandantul [Făgărașului] i-a atacat și i-a alungat, obligându-i să-l urmeze pe Pekri, iar

¹³⁷ Lőrinc Pekri (1656-1709), general curuț, comandant al trupelor din Transilvania între 1705 și 1707.

¹³⁸ Comandant curuț neidentificabil.

¹³⁹ Stegar; ofițer de rang inferior.

¹⁴⁰ Gábor Daniel de Vârghiș. (cf. *Historia* al lui Cserey Mihály).

Petri nachfolgten die Schantz aber verbrennen und verheeren lassen, so dass den 29. July kein Curutz mehr zu sehen war. Im Schloss in Fogaras bestaude die Besatzung in 149 Mann zu fuss, 36 Mann Rekrut, dann 80 freiwillige Walachen. Tode sind geblieben 1 Leut[e]n[ant], und 38 Mann, plesirt 1 Hauptmann 1 Hodnogy und 69 Köpf. Von den feindlichen Schüssen ist die Mauer und die 2 Thürm gegen den Altfluss stark beschädigt worden, gleich nach der Belagerung ist der Herr General v[on] Tige nach Fogaras gekommen und hat den Petki gegen Haromszek mit 1000 Mann Cavalerie verfolgt.

Der im Fogarascher Archiv des Schlosses vom Jahre 1707 befindlichen Relation vollkomen gleichlautend.

Fogaras den 30. Januar 1812.

Ungard mp
Rittmeister et Schloss Comandant.

[493r] Felseges Kir[ályi] Főkormány Szék!

A Felseges Kir[ályi] Főkormány Széknek 1864 Május hó 7^{al} 6670–1864 szám alatt kelt kegyelmes rendelethez alapon a Pesti Frigyes magyar tudós társasági tag által kivánt helynevek öfzve irásat 1 darab melléklettel szerencsés alolirt tanács alázatosan felterjeszteni.

A Felseges Kir[ályi] Főkormanysek,
alázatos szolgálai,
fogaras város tanácsa

Herzing Josef mp.

Szilagyai Samu
h[elyi] jegyző

Fogaras, Marsius 27^{en} 1865

tabăra [lor] a fost arsă și devastată, astfel încât la data de 29 iulie prin împrejurimi nu se mai vedea nici un curuț.

În timpul asediului, garnizoana cetății de la Făgăraș era formată din 149 de infanteriști, 36 de recruți și 80 de voluntari români. [Pierderile s-au ridicat la] un locotenent și 38 de soldați morți și un căpitan, un locotenent și 69 de soldați răniți. Focul [de artilerie al] inamicului a afectat grav zidul [de incintă] și cele două turnuri în partea dinspre Olt.

Imediat după asediu, domnul general von Tige a venit cu 1000 de călăreți la Făgăraș și l-a urmărit pe Petki spre Trei Scaune.

Copia complet identică al relatării din anul 1707 din arhivele cetății Făgăraș.

Făgăraș, în 30 ianuarie 1812

Ungard mp
Căpitan de cavalerie și comandantul cetății.

[Către] Sublim[ul] Guberniu Regal!

Pe baza onoratului ordin cu numărul 6670/1864 din 7 mai 1864 al Sublimului Guberniu Regal, mai jos notatul consiliu, are onoarea de a trimite împreună cu o anexă, conscripția toponimelor solicitată de către membrul academiei Pesti Frigyes.

Supușii servitori
al Sublimului Guberniu Regal
consiliul orașului Făgăraș

József Herzing, mp

Samu Szilagyai,
notarul localității

Făgăraș, 27 martie 1865

Grid (Gridu; m. Grid; g. Grit; s. Grät)

Satul este așezat la poalele vestice ale Munților Perșani, pe valea pârâului Grid (Valea Satului), la 19 km spre est de Făgăraș.

Prima atestare documentară a localității este din anul 1469, când este menționată ca *possessio Grips*, împreună cu alte localități aflate între Olt și Munții Perșani.¹⁴¹

Originea numelui apei și implicit a localității este necunoscută, putându-se lua eventual în considerare că se trage dintr-un nume.

¹⁴¹ UbGDS 1981, 433.

[44v] Numirea locurilor!
Din Comunitatea Gridu Districtu fegerasiului¹⁴²

Datele de colectiune sa estinde a supra urmetorelor puncte de intrebare.

1. Cumu sa numeste cu numele Districtulu si cerculu de care sa tine satulu?

Districtulu fogarasiului cercu Venetianu

2. Comunitatea acee cate numiri are, iara dintre iele e prin locuitori locali, si care ie de tiara intriaga cunoscuta?

Alta numire comunitatea aceasta nare de catu Gridu.

3. Avutu vreo data Comunitatea alta numire?

Nu a avutu nici odata alta numire.

4. Cumu sa numeste Comunitatea dinceputu?

Gridu

5. De unde sau inpopulatu?

Locuitoriuu celui mai vechiu este cu numele Coman Ciurilla cunos[44r]cutu ca capu familiaru boernalu.

6. Ce sa stie de comunu din traditiuni, monumente semne de memorande scrisa sau tiparita despre originea numelui si intielesulu lui in veri care limba aru fi loculu numitu?

Valia satului care isvoreste de mukia dealului de catra tiara barsi, si curge prin satu dea lungu.

7. Care santu numirile topografice din otarulu comunitati?

Mogila sasului,

obersia paraului lui Ralie,

Balta de la mora Craiasca,

balta si valia Bersenariloru,

seaisu,

balta seaisului,

parau roginii,

bolovanu unde juca ficiori si fetele in vremurile vechiu,

podu lui orzan,

apa municelului,

capu homoricului,

Crucia lui Lascu, in vecinatate Sercaeniloru si Venetia din josu,

[45v] Gruia popi,

[---] cu Tintiereni,

piscu popi,

Denumirea locurilor!
din comunitatea Grid, Districtul Făgăraș

Datele colectate se extind asupra următoarelor puncte cu întrebări.

1. Cum se numește districtul și plasa de care aparține satul?

Districtul Făgăraș, Plasa Veneția.

2. Câte denumiri are comunitatea aceasta în prezent, și care dintre ele este cunoscută doar pe plan local și care de către întreaga țară?

Comunitatea aceasta n-are alt nume decât Grid.

3. A avut vreodată comunitatea alt nume?

N-a avut niciodată alt nume.

4. Cum s-a numit comunitatea la începuturi?

Grid.

5. De unde provine populația?

Primul locuitor a fost capul unei familii de boieri și s-a numit Coman Ciurilă.

6. Ce se știe de genere conform tradiției, monumente, semne memoriale, acte scrise sau tipărite, despre numele și etimologia [numelui] localității în fiecare limbă [vorbită]?

Valea Satului¹⁴³ care își are obârșia pe creasta dealului de către Țara Bârsei și curge prin sat.

7. Care sunt toponimele din hotarul comunității?

Movila sasului,

Obârșia pârâului lui Ralie,

Balta de la moara crăiască,

Balta și Valea Bârsenilor,

Seaisu(?),

Balta Seaisului,

Pârâul Roginii,

Bolovanu, unde dansau feciorii și fetele în vremurile de demult,

Podul lui Orzan,

Apa Muncelului,

Capul Homoricului,

Crucia lui Lascu, în vecinătatea Șercaiei și a Veneției de Jos,

Gruia (sau Gruicul) Popii,

[---] cu Țânțărenii,

Piscul Popii,

¹⁴² Colecția de manuscrise OSzK, FM 1/3814A, 44v-45r

¹⁴³ Pârâul Grid.

mogila cu Trei [---] si Vlederini, aicia vecinu suntu tintiereni,
bordeiu lui Vasi din dialu, si
Crucia Greci, si
Porta Tatorilor, in vecinatatea Vlederenilor si Persenarilor,
obersia runcului,
piscu runcului,
valia Slatini pe aicia se afla fontana cu apă sarata,
mogila de la mlaca,
fantana rece,
dosu si varfu lazului,
tiarmurile picori,
mogila fantana corni,
valia Persenarilor,
lunca si piscu pareuliului
crucia de piatra,
drumul mare,
Tiongela, aici suntu vecini Persenari si Vadeni.
Valia tiongeli,
podu de piatra,
parau la dialu cu Sarcaeni,
masa Gridului,
 [---],
 [45r] mislocu Dumbravi,
mogila de piatra cu numele domnului,
Codru Dragusianului.

Gridu in 3 fauru 1865

× George Mihaila jude
 × Jacob J. Boeru
 × Mateiu Dregiciu
 × Juon Cicernia
 × Jacob Dregiciu
 × Nicolai Bursanu
 × Jacob Modortsa
 × Jacob Comanitia
 × George T. Dragiciu
 × David Boeru
 × David Jacob Popa

scris de Fogaraș not

Movila cu Trei [---] și Vlădeni, aici vecini sunt cei din Țânțari,
Bordeiul lui Vasi din deal, și
Crucea Grecii, și
Poarta Tătarilor, în vecinătatea celor din Vlădeni și din Perșani,
Obârșia Runcului,
Piscul Runcului,
Valea Slatinii, pe aici este o fântână cu apă sărată
Movila de la mlacă,
Fântâna rece,
Dosul și Vârful Lazului,
Țărmurile picorii(?)
Movila fântânii cornului,
Valea Perșanilor,
Lunca și Piscul Pârâului,
Crucea de piatră,
Drumul mare,
Țoanghela, aici sunt vecini cei din Perșani și Vad,
Valea Țoanghelei,
Podul de piatră,
Pârâul [de] la dealul cu Șercăienii,
Masa Gridului,
 [---],
Mijlocul Dumbrăvii,
Movila de piatră cu Numele Domnului,
Codrul Drăgușanului.

Grid, în 3 februarie 1865

George Mihăilă, jude
 Iacob I. Boieru
 Matei Drăgici
 Ioan Cicernea
 Iacob Drăghici
 Nicolae Bârsanu
 Iacob Modorcea
 Iacob Comăniță
 George T. Drăghici
 David Boeru
 David Iacob Popa

scris de Fogaraș notar

Gura Văii (*Netotu*; m. *Netot*, *Netéte*; g. *Gross-Schwarzdorf*)

Satul se află la poalele munților, pe cursul superior al râului Netot (Netotu), la 14 km spre sud-sud-vest de Făgăraș. Prima atestare documentară a localității provine din anul 1556, când boierul *Bukur de Netotul* apare ca membru al scaunului de judecată al Țării Făgărașului.¹⁴⁴
 La mijlocul secolului al XVIII-lea, pe teritoriul localității a fost menționată o mică mănăstire cu hram necunoscut.¹⁴⁵

¹⁴⁴ PUȘCARIU, Ioan 1907, 126.

¹⁴⁵ METEȘ, Ștefan 1936, 82.

Numele satului derivă din cuvântul *netot*, cu sensul de *parte*, *bucată din ceva*, fiind o eventuală referire la posesiunea asupra văii și localității. După anul 1960 localitatea a fost redenumită *Gura Văii*.

[73v] Inclitulului Officiu Tractualu alu Becleanului
in Fagarasiu¹⁴⁶

Onoratului Oficiu al Plasei Beclean

în Făgăraș

In urma ordinului din 13 Ianuarie 1865 № 69, avem Onore de araporta precumu Comuna noastre Netot, ise retrage numele de acolo dupe audite dela Mosi si Stremosi nosti, in timpulu dedemultu aru fi fostu 2 oameni nobili, anume Dumitru Liabu si Stoika Lazia si dinsi aru fi denumitu numele la satulu nostru presente Netotu care este pene acuma numele acela. Comuna nostre Netot se hotereste dinspre reseritu chu (!) Comuna Degani si dinspre apusu chu Comuna Posorta de cetre amiaze di chu ~~chu~~ Muntele Comuni Posorta care se cheame Valia Posorti si Muntele Degenariloru chu numele Presiaca. La Comuna noastre Netot se afle Pemintulu celu mai reu si selbaticu si neroditoriu si se tine ciai mai putinica parte de Clasa prima 2 parti de Clasa secunda si 5 parti de Clasa atreilea.

Ca urmare al ordinului Nr. 69 din 13 ianuarie 1865, avem onoarea de a raporta precum comunitatea noastră Netotu, își trage numele după cele auzite de la moși și strămoși, în timpurile de demult ar fi fost doi nobili, anume Dumitru Leabu și Stoica Lazia, și aceștia ar fi denumit cu numele actual satul nostru Netotu, care are până acum acest nume.

Comunitatea Netotu se învecinează dinspre răsărit cu comunitatea Dejani și dinspre apus cu comunitatea Pojorta, de către miazăzi cu muntele comunității Pojorta, care se numește Valea Pojortii și muntele celor din Dejani numit Prisaca.

În comunitatea noastră Netotu se găsesc pământurile cele mai rele și sălbatiche și neroditoare, o mică parte [din ele] fiind de calitate, două părți de calitate a doua și cinci părți de calitate a treia.

Netot in 2lea Februaru 1865

Officialu Comunalu

Netotu, în 2 februarie 1865

Oficialitățile comunității

× Iuon Roman
× Iuon Radu Liabu
× Moyse Rutariu batrini George Liabu jude
× Aron Wisoly
Nocolai Iaru

Ioan Jaru mp, Notaru

Ioan Roman
Ioan Radu Leabu
Moise Rotaru bătrâni George Leabu, jude
Aron Vișoi
Nicoale Jaru

Ioan Jaru mp, notar

Ștampila comunității Netotu.

Hârșeni (*Hărșeni, Hârșeni, Herseni, Herșeni*; m. *Herszény, Hersény*)

Satul este așezat pe cursul mijlociu al râului Sebeș, pe malul estic al acestuia, la 10 km spre sud-sud-est de Făgăraș.

Prima atestare documentară a localității provine din anul 1471, când *Salomone kenezio de Hercz in sua ac totius communitatis dictae villae Hercz nomine*, participa la introducerea orașului Brașov în posesia satelor Șercaia și Pârâu.¹⁴⁷

Se consideră că numele satului provine din antroponimul *Hârs*, derivat din *Hrisant* sau *Hrisostom*.¹⁴⁸

¹⁴⁶ Colecția de manuscrise OSzK, FM 1/3814A, 73v.

¹⁴⁷ *UbGDS* 1981, 494.

¹⁴⁸ CONSTANTINESCU, Nicolae A. 1963, 74.

În urma ordenului din 13/1 a. C. avem onóre de a raporta, pre čumčă Comuna nóstra iři trage numele, fiindu 4 familii de boeri si una de nemesiu, si nemesiu lau čhiematu Herseni, si Comuna în timpurile veichi siau čhapatatu munele, fiindu acela nemesiu, čă întâiu proprietariu ču numele ante čisu, îi dice si astedi Herseni,

Comuna nóstră să hotareste de čatra răsăritu ču Comuna Toderitia, de čătre amedia [46r] ču Merdsineni si Sebesiu, de čătra medianópte ču ~~Copacelu~~ si Illeni, ři de čătra sfintitu ču Copacelu,

Comuna nostra are cea mai mare parte a hotariului roditoru si cealalta parte ne roditoriu, hotarul este între 2 ape, ři în anulu trecutu nu sau luat u nici una ródu fiindu undare de ape.

Herseni in 2 Fauru 1865

раѢ8 ф8т8 ж8Ѣ8

Simeon Lie notariu

În urma ordinului din 13 ianuarie a[nul] c[urent] avem onoarea de a raporta, precum că Comunitatea noastră își trage numele [de acolo]: au fost 4 familii de boieri și un nobil, și nobilul s-a numit *Hârseni*, și [astfel] din timpurile de demult comunitatea și-a căpătat numele, fiindcă acel nobil cu numele menționat, primul dintre proprietari, îi zice și astăzi *Hârseni*.

Comunitatea noastră se învecinează de către răsărit cu comunitatea Toderița, de către miazăzi cu Mărgineni și Sebeș, de către miazănoapte cu Ileni și de către asfințit cu Copăcel.

Comunitatea noastră are cea mai mare parte a hotarului roditor și cealaltă parte neroditor. Hotarul este între două ape, și în anul trecut nu au fost adunate roade fiindcă a fost inundație.

Hârseni, în 2 februarie 1865

Radu Fătu, jude

Simeon Lie notar

Ștampila comunității Hârseni.

Holbav (m. *Holbák*; g. *Hohlbach*, *Faulbach*; s. *Faulbech*)

Satul este așezat în apropiere de obârșia pârâului Holbav, în inima ramurii sudice a Munților Perșani, la 38 km spre sud-est de Făgăraș.

Prima atestare documentară a localității provine din anul 1589, când apare ca *possessio Holbak*,¹⁵⁰ dar ea era la acea dată o întemeiere recentă (de circa două-trei decenii).¹⁵¹

Numele apei și implicit al localității provine din hidronimul de origine germană *Hohlbach* (*Hohl* = gol + *Bach* = pârâu), care a fost preluată atât în limba română, cât și în maghiară.

[78v] Comuna Olbavu¹⁵²

Comunitatea Holbav

Comuna Olbavu se ține de Districtulu Fagarasiului tractulu Mundrii, ea are 132 de Numere cu 780. suflete toti romani cari se tragu din Italia din Cetatea Roma.

Comuna Olbavu are una Biserica noua si una veche

Comunitatea Holbav aparține de Districtul Făgăraș, Plasa Mândra. Ea are 132 de numere [de case] cu 780 [de] suflete, toți români, care se trag din Italia din cetatea Roma.

Comunitatea Holbav are în mijlocul satului, pe unde

¹⁴⁹ Colecția de manuscrise OSzK, FM 1/3814A, 46v-46r.

¹⁵⁰ VERESS, Andrei 1931, 162.

¹⁵¹ ANTAL Lukács 1999, 73.

¹⁵² Colecția de manuscrise OSzK, FM 1/3814A, 78v-78r.

stricata ambe din piatra didite si una scola din lemn
facuta si coperita cu tiagla in midloculu satului, pe
unde merge si o valcea mai mica.

Comuna Olbavu se afla intr'unu locu josu sub dealu
si intre dialuri care se vecineste cu otarele si comuna
Vulcanu mai spre amiadi si despre amiadia di cu
Comuna Poiana Merului, despe apus cu Comuna
Sinca noua dupa cursu apelor care trecu pe acolo, si
despre rasaritul de vara orasului Codlea, care are si o
magura [78r] inalta jumetate cum merge muchia despre
reseritu de vara si dupa varsatura apei spre Codlea
este si se tiene de orasulu Codlea, iara ceastalalta parte
despre apusu o parte din aceasta este a comunei
Olbavulu după semnele si crucile facute de Olbaviani
si Codleni.

Si ca aceasta padure care se afla la magura pe paman-
turile Olbaviane in cetatea sub magura este tota a
Bisericii Comunitatei noastre Olbavu, care adevereaza
decatra noi mai josu insemnatii

Olbavu in 10 Noemvrie 864

Nicolae Avram Jude

prin

Joane Mija mp

Notariu

curge și o vâlcea mică, o biserică nouă și una veche
stricată, ambele zidite din piatră și o școală făcută din
lemn și acoperită cu țiglă.

Comunitatea Holbav se află într-un loc jos [de] sub
deal și între două dealuri, și se învecinează cu hotarele
și comunitatea Vulcan mai spre miazăzi și dinspre
miazăzi cu comunitatea Poiana Mărului, dinspre apus
prin cursul apelor care trec pe acolo cu comunitatea
Șinca Nouă și dinspre răsăritul de vară [cu] orașul
Codlea, care are și o măgură înaltă. Jumătatea crestei
[măgurii – n.n.] dinspre răsăritul de vară și apele care
curg spre Codlea aparțin de orașul Codlea, iar cealaltă
parte, [cea] dinspre apus este al comunității Holbav,
despărțit de semnele și crucile făcute de cei din
Holbav și Codlea.

Și această pădure care se află pe măgură pe
pământurile Holbavului în cetatea¹⁵³ de sub măgură
este toată a bisericii comunității noastre Holbav,
[lucru] care este adevărat de noi [cei] care semnăm
mai jos.

Holbav, în 10 noiembrie 1864

Nicolae Avram, jude

prin

Ioan Mija mp

notar

Hurez (m. *Huréz*, *Bagolyfalva*; g. *Reitzdorf*, *Reißdorf*, *Huress*)

Satul este așezat pe cursul inferior al pârâului Hurez, la 5 km spre sud de Făgăraș.

Prima sa atestare provine din anul 1453, când domnul Țării Românești, Vladislav al II-lea, îl întărea pe
Stanciul Dijanal cu copiii și nepoții lui, în posesia a diferite domenii, între care o treime din satul *Huhurezi*
(X8x8pези).¹⁵⁴

Numele satului provine din *huhurez* (pasăre de pradă nocturnă înrudită cu bufnița).

[48v] In urma ordincunu (!) Della 12 (!) Ianuarie
865 № 69 se face cunoscutu despre numiria
Locurilor a Comunitetii Hurediu pre cum urmiadie;
Din Stramosi nostri amu auditu cumce sau asezatu in
Loculu unde este Satulu 6 Plugari adece Szařsu
Calemin Poppa Onergie Bojeru Konstantie Revancia
Stiria Vinerelu Iliascu Teritze si Komsia Pite, si asa
fiind ce acestia Oameni sau asezatu intre Arinisuri si
Tufisuri sau tinutu / Peseri / Huhurediu si au tot cintatu
huhu sii (!) asia au remasu numele Comunii pene
astedi Huredu,

Pemintu este intru asemenia Oblu 3 perti Roditoare si
a 4 partia este Sletinoase in catu nu poți merge preste

În urma ordinului Nr. 69 din 12 ianuarie 1865, facem
cunoscute toponimele din comunitatea Hurezu, după
cum urmează;

Am auzit de la strămoșii noștri, că în locul unde este
satul s-au așezat [pe vremuri] șase plugari, adică
Colemin Sasu, Onergie Popa, Constanție Boieru,
Știrea Revancea, Vinerel Ilașcu Tărăță și Comșa Pită,
și astfel așezându-se acești oameni între arinișuri și
tufișuri, [acolo] au fost *Huhurezi* (păsări) și [care] au
tot cântat *huhu* și așa i-a rămas până astăzi numele
comunității Hurez.

Pământul este drept, [având] trei părți roditoare și a
patra parte este slătinoasă, încât nu se poate umbla

¹⁵³ Cetatea medievală *Schwarzburg* de pe latura sudică a Măgurii Codlei.

¹⁵⁴ *DRH.B* 1966, 193-194.

elu, are 4 Ape care curge dela Munte prin hotarul nostru catre fogerasiu si Betlianu.

Hurediu in 1 fauru 865¹⁵⁵

George Szařsu jude comunal
× Jose Samoile Szařu
× Jose Socats
Daniele Benzia
Zaharia Szokats

prin Benzia notar

prin ea. Sunt patru ape care curg prin hotarul nostru de la munte către Făgăraș și Beclean.

Hurez, în 1 februarie 1865

George Sasu, jude comunal
Iosif Samoilă Sasu
Iosif Socaci
Daniel Benzea
Zaharia Socaci

prin Benzea notar

Ștampila comunității Hurez.

Iași (m. *Jás*, *Kisjás*; g. *Jasch*, *Jassau*, *Jasswen*)

Localitate situată pe cursul superior al pârâul Vâlcioara, la 9,5 km spre sud-sud-vest de Făgăraș.

Prima sa atestare provine din anul 1453, când domnul Țării Românești, Vladislav al II-lea, îl întărea pe Stanciul Dijanul cu copiii și nepoții lui, în posesia a diferite domenii, între care o pătrime din satul *Iași* (Аши).¹⁵⁶

Numele satului provine din etnonimul *iașilor*, o populație sarmatică făcând parte din grupul alanilor¹⁵⁷, atestată în cursul secolelor XIII-XVI în România și Ungaria.

[50v] Inclitu Officiu Tractuale a Beclianuliu
in Fagarasiu¹⁵⁸

Onoratu[lui] Oficiu al Plășii Beclean
în Făgăraș

În urma Ordinul (!) din 13 Ianuarie 1865 № 69 avem onore de a Reporta prečumče Comuna nostre Jaas is retrace numele de a čolo: în timpurile de demultu au fostu Grofu Teleky si familie (!) Bucur Gavrille si Ivann a ciesta se retragu din printipatele Transilvania in Comuna nostre ce si pene astezi senumeste Jaas niste locuitori de acolo fiind ca printipatele petimpu de atunca aufostu totu din Transilvania si iau asedatu pe aceia unde pene astedi ediste Comuna nostre Jaas; Comuna nostre se hotereste de catre reseritu cu Comuna Szevestreny de catre sfintitu cu Ludisoru de catre miadie nopte Beclianu de catre amiadie die Teleky si Wařda Retza la Comuna Jaas se afle pamintulu ciel mai akru si neroditoru fiindu ca cia mai mare parte este apetose si se tine cia mai putine parte de clařsa prima doo perti de clařsa

În urma ordinului Nr. 69 din 13 ianuarie 1865, avem onoarea de a raporta, precum că comunitatea noastră își trage numele de acolo: în timpurile de demult contele Teleki și familiile Bucur, Gavrilă și Ivan, care au venit din principatul Transilvaniei în comunitatea noastră care și până astăzi se numește Iași, au așezat niște locuitori, [aduși] din Principate[le Române] care în acel timp țineau tot de Transilvania, aici, unde până astăzi este comunitatea noastră Iași. Comunitatea noastră se învecinează către răsărit cu comunitatea Săvăstreni, către asfințit cu Ludișor, către miază-noapte cu Becleanul, [iar] către miazăzi cu Teleki[-Recea] și Vaida-Recea. În comunitatea Iași se află pământul cel mai acru și neroditor, fiindcă [în] cea mai mare parte este apătoasă, fiind [doar] o mică parte de primă clasă, două părți de clasa a doua și cea

¹⁵⁵ Colecția de manuscrise OSzK, FM 1/3814A, 48v.

¹⁵⁶ DRH.B 1966, 193-194.

¹⁵⁷ ANTAL Lukács 1999, 74.

¹⁵⁸ Colecția de manuscrise OSzK, FM 1/3814A, 50v.

sećunda si cia mai mare parte de clafsa Tertia.

mai mare parte de clasa a treia.

Jass in 9 februar 1865

Iași, în 9 februarie 1865

× George Bućur
× Naftalie Gavrilla batrini
× Jacob Mares

Officiul Communalu
Barbu Pieplia Jude
Iuan Ivann
Notariu

George Bucur
Naftalie Gavrilă bătrâni
Jacob Mareş

Oficiul comunităţii
Barbu Pieplia, jude
Ioan Ivan
Notar

Ştampila comunităţii Iaşi

Ileni (m. *Illény*; g. *Elisdorf, Illeschdorf*)

Localitatea este situată pe cursul inferior al râului Sebeş, la 6 km spre sud-sud-est de Făgăraş.

Prima atestare documentară a satului provine din anul 1511, când boierul Mănilă din Ileni (*Manyila de Illyen*) este amintit între membri scaunului de judecată al Făgăraşului.¹⁵⁹

Numele său provine din antroponimul Ilie (*Ilie + eni*), care este atestat şi de numele german.

[49v] Descrierea Satului Ileni¹⁶⁰

Descrierea satului Ileni

Satulu nostru Ileni substa peunu pozesiune plana, dintre carele posesiune suntu 100. Jugere neproduc-tivu, si se margeneste spre amezea di cu Herseni despre amiaze nopte cu Reusoru si despre reseritu cu Toderitza si despre apusu cu Urezu.

Numele Satului se retrage de acolo fiindu celu din tei locuitoriu cu numele Ilie si au luvatu (!) in Casatorie pe Iliana si aceia au fost Nobile si deni aceia au remasu Satulu cu numele dinsiloru numitu Ileni.

si prin aceste se adeveriaze prin subtscrişi oficialu Comunale

Satul nostru Ileni se află pe un teren plan, din care 100 de iugăre sunt neproductive, şi se mărgineşte spre miazăzi cu Hârseni, dinspre miazănoapte cu Răuşor şi dinspre răsărit cu Toderiţa şi dinspre apus cu Hurez.

Numele satului se trage de acolo, că [pe vremuri] cel dintâi locuitor care se numea Ilie a luat-o în căsătorie pe Iliana, care a fost nobilă şi de la numele acestora a rămas satul cu numele [de] Ileni.

Şi acestea sunt adeverite de către semnatarii [de la] oficiul comunităţii

Ileni en 29 Ianuarie 1865

Ileni în 29 ianuarie 1865.

Jose Motza Jude

Josif Moţa jude

× Serban Millia batrin
× Temas Forkos batrin

Şerban Milea bătrân
Tămaş Fărcaş bătrân

prin Zaharie Korniat notar

prin Zaharia Corniat, notar

¹⁵⁹ PUŞCARIU, Ioan 1907, 87.

¹⁶⁰ Colecţia de manuscrise OSzK, FM 1/3814A, 49v.

Stampila comunității Ileni

Lisa (m. *Lisza*, *Lésza*; g. *Lissa*)

Sat situat la poalele munților, pe valea pârâului Lisa, afluent al râului Sâmbăta, la 16 km spre sud-vest de Făgăraș.

Prima atestare documentară a sa provine din anul 1527, când boierul *Radul de Lisza* este amintit între membrii scaunului de judecată al Făgărașului.¹⁶¹

La mijlocul secolului al XVIII-lea, pe locul *Poiana Palerului*, pământul familiei boierești *Paler* a existat o mănăstire, care a fost distrusă din ordinul generalului von Buccow în 1761.¹⁶²

Numele satului se poate deduce din termenul slavo-român *lis* (cu sensul de *pleșuv*).¹⁶³

[62v] Numirile locurilor
din comunitatea Lisa Districtulu fagarasiualui¹⁶⁴

Denumirea locurilor
din comunitatea Lisa, Districtul Făgăraș

1^a [Numele comitatului, districtului, cercului, scaunului de care se ține satul.]

Comuna Lisa, in Districtulu fagarasiu, cercula jambata

1. [Numele comitatului, districtului, plășii, scaunului de care aparține satul?]

Comuna Lisa, în Districtul Făgăraș, Plasa Sâmbăta.

2^a-3^a [Comunitatea, opidulu cate numiri are acu, care dintre ele e numai prin locuitorii locali si care e de tiera intriega cunoscutu? Avut'a vro data comunitatia alta numire? Séu dor' numai s'a scrisu alt'minterea numele de acumu?]

Comuna Lisa are numai unica numire, si este de tiara ce se chiama a oltului in triaga cunoscutu, si alta numire nare.

2-3. [Câte denumiri are comunitatea, târgul în prezent, care dintre ele este cunoscută doar pe plan local și care de către întreaga țară? A avut vreodată comunitatea alt nume? Sau s-a scris doar altfel numele de acum?]

Comuna Lisa are doar un singur nume, prin care este cunoscută de întreaga țară care se cheamă a Oltului, și alt nume nu are.

4^a-5^a [Cum sa numeste comunitatia dela inceputu? De unde s'a inpopulatu?]

numirea la aceasta Comnuitate este dela inceputu Lisa, ensa inpopulatiunea este cu totulu necunoscuta.

4-5. [Cum s-a numit comunitatea la începuturi? De unde provine populația?]

Comunitatea s-a numit de la început Lisa, însă este cu totul necunoscut cum s-a populat.

6^a [Ce sa stie de comunu din traditiuni, monumente semne de memori, din memorande scrisa seu tiparite despre originea numelui si intielesulu lui in veri care limba aru fi locului numitu?]

de comunu se scrie atata fiindu parte dintre locuitorii dotati au Donatie bojemale dela Maria Theresia si Anna Barnomitza scrise parte cu munu, parte tiparite in limba latina si are cuprinsulu locului Lisa.

6. [Ce se știe de genere din tradiții, monumente, semne memoriale, acte scrise sau tipărite, despre numele și etimologia [numelui] localității în fiecare limbă [vorbită]?]

De genere se scrie [doar] atât [că o] parte dintre locuitorii au donații boierești în limba latină, care se referă la Lisa, de la Maria Terezia¹⁶⁵ și Anna Bornemissza¹⁶⁶, unele scrise cu mâna, altele tipărite

¹⁶¹ PUȘCARIU, Ioan 1907, 87.

¹⁶² METEȘ, Ștefan 1936, 81-82.

¹⁶³ ANTAL Lukács 1999, 74.

¹⁶⁴ Colecția de manuscrise OSzK, FM 1/3814A, 64v-64r.

¹⁶⁵ Maria Terezia, împărăteasa Țărilor Ereditare Austriece, regină al Ungariei și al Boemiei (1740-1780).

¹⁶⁶ Anna Bornemissza (cca. 1630-1688), soția principelui Mihály Apaffi I (1661-1690).

7^a

numirile tipografice (!) din otarul Comunitatii sunt,
calia Jembeti,
calia Posorti,
la fontinele,
insinta,
pe tiarina,
cararia campului,
calia Netodtului,
colnicu de josu si de susu,
calia Brezy,
calia Restoci,
calia Dumbravitzy,
calia Draguisiului,
Lunca,
apa riului care curge din muntele [62r] Zseliagu,
muncelu si Pleasa Lisi numitu,
suptu cuprinsulu acestora este Gropana,
pereu chilii,
Curmatura cu fețele,
Piscu,
pereu tiganului,
pereulu ferecatu,
piscu corni,
piscu Plesy,
pereu capatini,
beuca,
fatia feci,
apa feci care curge din muntele Jîmida si Pleasa Lisi,
suptu coprinsul muntelui Jîmida e trasnita pereu
pietei si paduricia.
Teritoriulu Comunei Lisa se margineste de catra
Comunile vecine Breaza, Posorta, Voivodeni mici,
Jambata de susu, si de ctara a miađi cu muntele Valia lui
Mogasiu ce tine de proprietatea comunei Voivodeni
mici.

Lisa in 18 Novembrie 1864

Juon Akim Popa
Jude comunalu
George Kristea
Not[ar]

7.

Toponimele din hotarul comunității sunt:
Calea Sâmbetei,
Calea Pojortii,
La Fântâni,
Insinta,
Pe Țarină,
Cărarea Câmpului,
Calea Netotului,
Colnicul de Jos și de Sus,
Calea Breazei,
Calea Răstoci,
Calea Dumbrăviței,
Calea Drăgușului,
Lunca,
Apa râului (Lisa – n.n.), care curge din munții numiți
Jelej, Muncelu și Pleșa Lisei,
Sub aceștia este [*Vârful*] *Groparia,*
Pârâul Chiliei,
Curmătura cu Fețele,
Piscul,
Pârâul Țiganului,
Pârâul Ferecat,
Piscul Cornii,
Piscul Pleșii,
Pârâul Căpățânii,
Beuca,
Fața Secii,
Apa Secii, care curge din Muntele Simida și *Pleșa Lisei.*
Sub muntele Simida este *Trăsnița, Pârâul Pietrei și*
Păduricea.
Teritoriul comunității Lisa se învecinează cu cel al
comunităților vecine Breaza, Pojorta, Voivodeni Mici
[și] Sâmbăta de Sus, și de către miazăzi cu muntele
Valea lui Mogoș, care este proprietatea comunității
Voivodeni Mici.

Lisa, în 18 noiembrie 1864

Ioan Achim Popa,
Judele comunității
George Cristea,
Notar

Ludișor (m. *Ludisor, Ludasér*; g. *Spieldorf*)

Localitatea este așezată pe cursul mijlociu al pârâurilor Dridif și Ludișor, la 10 km spre sud-vest de Făgăraș.

Prima sa atestare documentară provine din anul 1476, când jupanul Șerban și fratele său Aldea, au primit de la Basarab Laiotă cel Bătrân, alături de domenii din alte sate făgărășene satul Ludișor și muntele Ludișor (Л8дишор и съ падиниом що се зовет Л8дишор).¹⁶⁷

Etimologia numelui satului este incertă, putându-se lua în considerare cuvântul slavon *lud*, cu sensul de *tânăr* sau *simplic*, împreună cu sufixul diminutiv *-șor*.

[65v] Numirile Locurilor din comunitatea Ludisoru Districtulu Fagarasului ¹⁶⁸	Numele locurilor din comunitatea Ludișor, Districtul Făgăraș
1. [Numele comitatului, districtului, cercului, scaunului de care se tiene satulu.] Districtulu Fagarasului tractu Sambataeanu	1. [Numele comitatului, districtului, plășii, scaunului de care aparține satul?] Districtul Făgăraș, Plasa Sâmbăta.
2. [Comunitatea, opidulu cate numiri are acu, care dintre ele e numai prin locuitorii locali si care e de tiera intriega cunoscutu?] Comunitatea Ludisoru are unica Numire si e di Tiara intriega cunoscutu.	2. [Câte denumiri are comunitatea, târgul în prezent, care dintre ele este cunoscută doar pe plan local și care de către întreaga țară?] Comunitatea Ludișor are [această] unică denumire și [prin care] este cunoscută în toată țara.
3. [Avut'a vro data comunitatia alta numire? Séu dor' numai s'a scrisu alt'minterea numele de acumu?] Comunitatea nau avutu vrerodata alta numire.	3. [A avut vreodată comunitatea alt nume? Sau s-a scris doar altfel numele de acum?] Comunitatea n-a avut niciodată alt nume.
4. [Cum sa numeste comunitatia dela inceputu?] Comunitatea de la inceputu se numeste Ludisoru.	4. [Cum s-a numit comunitatea la începuturi?] Comunitatea se numește de la început Ludișor.
5. [Deunde s'a inpopulatu?] Comunitatea este una din cele mai vechi din loculu.	5. [De unde provine populația?] Comunitatea este una dintre cele mai vechi din regiune.
6. [Ce sa stie de comunu din traditiuni, monumente semne de memori, din memorande scrisa seu tiparite despre originea numelui si intielesulu lui in veri care limba aru fi loculu numitu?] Comunitatea au fostu limba romana.	6. [Ce se știe de genere din tradiții, monumente, semne memoriale, acte scrise sau tipărite, despre numele și etimologia [numelui] localității în fiecare limbă [vorbită]?] Comunitatea a fost [de] limbă română.
7. Numirile Topografice(!) din Ceritoriulu(!) Comunitati sint Calia Arinilor, unu Pamintu cu Arini desi, Valia Caseloru, Calia Dridifului, Cocorisela, Dialu Cocorosi, care unu locu neardilosu, Calia Cocorului, Calia Arinisului, Valia Cafeloru, Calia Fulej catra Netotu, Calia Intra Negrila, tufile desi, Valia Cafeloru de susu, Dialu ticului, Valia Netotoului curge din riu Deganiloru.	7. Toponimele din teritoriul comunității sunt: <i>Calea Arinilor</i> , un pământ cu arini deși <i>Valea Caselor</i> , <i>Calea Dridifului</i> , <i>Cocorișul</i> , <i>Dealul Cocoroși</i> , cere [este] un loc neargilos <i>Calea Cocorului</i> , <i>Calea Arinișului</i> , <i>Valea Caselor</i> , <i>Calea Fulei</i> , către Netotu <i>Calea Între Negrilă</i> , tufe dese, <i>Valea Caselor de Sus</i> , <i>Dealul Ticului</i> , <i>Valea Netotului</i> , curge din râul Dejanilor,

¹⁶⁷ DRH.B. 1966, 254, 255.

¹⁶⁸ Colecția de manuscrise OSzK, FM 1/3814A, 65v-65r.

Calia Fasului,
Calia Stagariului,
Calia Negri,
Calia Hurezului.

Tericile (!) vecine sintu anumirilor Topografice sintu Comunitatia Posiorta, Voivodeni Mari, Dridifu, Luta, Iasi, Reca si Netotu.

[65r] Padurile Comunitati sintu la Lisa pe diace si la Comuna Briada pe Muscu.

Ludisoru in 6 November 1864.

Joun Comanits Jude
Nicolae Zaharie not[ar]

*Calea Fasului (sau Faşului),
Calea Stăgarului (sau Stejarului),
Calea Negrii,
Calea Hurezului.*

Teritoriile care se învecinează cu numitele toponime sunt Comunitatea Pojorta, Voivodenii Mari, Dridif, Luța, Iași, Recea și Netotu.

Pădurile comunității sunt la Lisa pe *Diace* și în comunitatea Breaza pe *Muscu*.

Ludișor, în 6 noiembrie 1864

Ioan Comănici, jude
Nicolae Zaharia, notar

Lupșa (m. Lupsa, Kislupsa; g. Lupscha, Wolfsdorf; s. Lupsche)

Satul este situat între piemontii munților Perșani, pe cursul superior al pârâului Cuciulata, la 27 km spre est-nord-est de Făgăraș.

Prima sa atestare documentară certă provine din anul 1539, când apare sub numele de *Lwpsa*.¹⁶⁹

La baza originii numelui localității stă cuvântul *lup*.

[67v] Numerile locurilor!

Din comunitatia Lupsa in Districtulu Fagarasiului
Tractulu Venetia de josu in Transilvania¹⁷⁰

1^a [Numele comitatului, districtului, cercului, scaunului de care se tiene satulu.]

Comunitatea Lupsia ieste o comune dintre celia mai veci comuni, are in sine numai 34 locuinte intru care locuieste 38 de familii

2^a [Comunitatea, opidulu cate numiri are acu, care dintre ele e numai prin locuitorii locali si care e de tiera intriega cunoscutu?]

In Comunitatea Lupsa sa afla cia mare parte dintre locuitori care santu nostani dela inceputulu aesti comuni ansa 1/6 parte dintre locuitori sau retrasu din alte parti ale Transilvaniei in aciasta Comune, ansa numai romani sa afla ca locuitori.

3^a [Avut'a vro data comunitatia alta numire? Séu dor' numai s'a scrisu alt' minterea numele de acumu?]

Comunitatea Lupsia nau avutu altulu nume ansa acesta nume se trage din inceputulu de la lupi fiindu intre dialuri, paduri si petri unde au locuitu lupii.

4^a [Cum sa numeste comunitatia dela inceputu?]

Comunitatia nau avutu altulu nume fara numai Lupsa.

Numele locurilor

din comunitatea Lupșa din Districtul Făgăraș,
Plasa Veneția de Jos în Transilvania

1. [Numele comitatului, districtului, plășii, scaunului de care aparține satul?]

Comunitatea Lupșa este o localitate dintre cele mai vechi localități, având numai 34 de locuințe, în care locuiesc 38 de familii.

2. [Câte denumiri are comunitatea, târgul în prezent, care dintre ele este cunoscută doar pe plan local și care de către întreaga țară?]

Cea mai mare parte dintre locuitorii comunității Lupșa sunt băștinași de la începuturile acestei comunități, însă o șesime dintre locuitori au venit în această comunitate din alte părți ale Transilvaniei, însă localnicii sunt toți români.

3. [A avut vreodată comunitatea alt nume? Sau s-a scris doar altfel numele de acum?]

Comunitatea Lupșa n-a avut alt nume, iar acest nume își are originea de la începuturi, de la lupi, fiindcă între dealuri, păduri și stânci au trăit lupi.

4. [Cum s-a numit comunitatea la începuturi?]

Comunitatea nu a avut alt nume decât Lupșa.

¹⁶⁹ SCHEINER, Walter 1926, 86.

¹⁷⁰ Colecția de manuscrise OSzK, FM 1/3814A, 67v-67r.

5^a [Deunde s'a inopulatu?]

Comuna Lupsia sau inopulatu dentiu ca una dintre cele mai batrine comuni prin familia Chilia care sau retrasu mai de ora catera sute de ani dela ardialu in aceasta Comuna si acuma deodata sa afla din familia aceia mai multu de 2/3 locuitori inmultiti. Dupa aceia familia sau retra (!) aicia familia Brandia din tiara oltului si asia si familia Bosiala din Comuna Vadu si Buciumianu din Buciumi din tiara oltului Districtulu fagarasiului la infintiaria granitorilor.

6. [Ce sa stie de comunu din traditiuni, monumente semne de memori, din memorande scrisa seu tiparite despre originea numelui si intiesulu lui in veri care limba aru fi loculu numitu?]

Monumente si altele semne spre aducere aminte in terinulu acesti Comuni nusa afla.

7. Numira topografica din otarele acesti comuni sunt.

- A, Randurile,
- b, Velciuoa sau pisculu Velceli
- c, sub Magura,
- d, finatia,
- e, carina dela biserica
- f, dialu oveseloru,
- g, Dosu Caribunari,
- h, parau bladari,
- i, Dosu Caribunari (!),
- ~~ke~~ varfu si fatia carbunari
- k, parau Caribunari,
- l, sub pisculu Dumbravi
- m, la spoieli.

In Paduria Lupsi santu denumiri

- aa, Dumbravitza
 - bb, Cioara
 - cc, poiana Clozari
 - dd, fatia ria
 - ee, piscu Dumbravi,
 - ff, valia gardului,
 - gg, varfulu, fatia ~~si~~ dosu si pasu lapadatoru [67r] hh, fatia Criaii
 - ii, pisculu tiganului,
 - kk, Pestera,
 - ll, Varfulu dosulu, fatia harhamiclului
 - mm, Cornulu harhamului si
 - nn, Valia Lupsi, ca hotaru.
- Altele denumiri in jurulu acesti comuni ale sale propri nu sa mai afla.

Lupsia in 3 Fauru 1865

× Pavelu Chilia Jude comunal

5. [De unde provine populația?]

Comuna Lupșa, s-a populat prima, ca una dintre cele mai vechi comunități prin familia Chilia, care a venit în această comună în urmă cu câteva sute de ani din Ardeal și s-a înmulțit ajungând să reprezinte două treimi dintre localnici. După aceea familie, pe vremea înființării graniței militare, a venit aici familia Brânză din Țara Oltului, și [tot] așa familia Bosială din comuna Vad și [familia] Buciumeanu din Bucium, din Țara Oltului, Districtul Făgărașului.

6. [Ce se știe de genere din tradiții, monumente, semne memoriale, acte scrise sau tipărite, despre numele și etimologia [numelui] localității în fiecare limbă [vorbită]?]

Monumente și alte semne de memorie nu se află în teritoriul acestei comunități.

7. Toponimele din hotarele acestei comunități sunt:

- a, *Rândurile*,
- b, *Vâlcea* sau *Piscul Vâlcele*
- c, *Sub Măgură*,
- d, *Fâneța*,
- e, *Țarina de la Biserică*,
- f, *Dealul Oveselor*,
- g, *Dosul Cărbunari*,
- h, *Pârâul Blădari(?)*,
- i, *Dosul Cărbunari*,
- [j], *Vârful și Fața Cărbunari*,
- k, *Pârâul Cărbunari*,
- l, *Sub Piscul Dumbrăvii*,
- m, *La Spoieli*.

În pădurea de la Lupșa sunt [următoarele] toponime:

- aa, *Dumbrăvița*,
- bb, *Cioara*,
- cc, *Poiana Clozari*,
- dd, *Fața Rea*,
- ee, *Piscul Dumbrăvii*,
- ff, *Valea Gardului*,
- gg, *Vârful, Fața, Dosul și Pasul Lepădaților*,
- hh, *Fața Criaii(?)*,
- ii, *Piscul Țiganului*,
- kk, *Peștera*,
- ll, *Vârful Dosului, Fața Harhamiclului*,
- mm, *Cornul Harhamului și*
- nn, *Valea Lupșei*, ca hotar.

În jurul acestei comunități nu mai sunt alte denumiri [topografice].

Lupșa, în 3 februarie 1865

Pavel Chilia, jude comunal

× Candulu Rosiala batrin
× George Brandea batrin

Câdea Rosalia, bătrân
George Brandea, bătrân

prin Alsa Lisba notariu

prin Alsa Lisba, notar

Ștampila comunității Lupșa.

Luța (m. *Luca*; g. *Lutza*, *Lutzen*)

Satul se află pe cursul inferior al râului Netotul, la 7 km spre sud-vest de Făgăraș.

Prima atestare documentară a sa provine din anul 1556, când moșia Luța (*territorium quoddam predium Lucza vocatum*), a fost întărită în posesia mai multor familii de boieri.

Originia numelui localității este incertă, putându-se eventual lua în considerare o variantă a numelui *Lucia*.

[64v] Conspectu

Pintru Tienire Pamuntului si pintru numile Locului¹⁷¹

În anu 1579 Boeri din Retza io vindut unu de locu pustie anumite Lutz la Algya Boerul si Toadesiului in bani 69 flr. 60 xr. si din acesta nume locului Lutz se facu satul Lutza care documenturile sintu si acuma in state la Dnu Csorba Ferentz in oppidu Fogaras.

Lutza 3ª Febr. 865

× Vasile Lud Jude
Toma Manesci Batrin

Szathmári mp
notar

Conspect

Pentru cuprinsul pământului și pentru numele locurilor

În anul 1579 boierii din Recea i-au vândut un loc pustiu numit *Lutz* lui Aldea Boierul și [lui] Toadeșiu, cu prețul de 69 de florini și 60 de crăițari, și pe acest loc *Lutz* s-a făcut satul Luța. Documentele sunt depuse în prezent la Dl. Ferenc Csorba în târgul Făgăraș.

Luța, 3 februarie 1865

Vasile Lud, jude
Toma Mănescu, bătrân

Szathmári mp
notar

Mărgineni (m. *Marginen*, *Marzsinen*, *Marsina*, *Mardsina*; m. *Marschen*, *Marginen*)

Satul se află în apropiere de poalele munților, pe cursul superior al râului Mândra, la 14 km spre sud-sud-est de Făgăraș.

Prima atestare documentară a localității provine din anul 1437, când Vlad Dracul a dăruit satul Mărgineni (Мърчиненій) unor slujitori de ai săi.¹⁷²

La mijlocul secolului al XVIII-lea, pe locul familiei boierești Pandrea a existat o mănăstire ortodoxă.¹⁷³

Numele localității are sensul de „*cei care sunt la margine/la graniță*”.

[71v] Conspectu¹⁷⁴

Conspect

¹⁷¹ Colecția de manuscrise OSzK, FM 1/3814A, 64v.

¹⁷² PUȘCARIU, Ioan 1907, 55.

¹⁷³ METEȘ, Ștefan 1936, 82.

¹⁷⁴ Colecția de manuscrise OSzK, FM 1/3814A, 71v-72v.

Acesta Comune sau asediatu aica inca decindu au vintu Romani dein ardialu adeca de 1760 de ani si sau asedatu aica de Margine, si acuma se numeste Margineny_ si pane in vremea Militarasari adeca in anul 1762 amu fostu Oameni liberi_ Insa prinu Majestate inalte a Domnitoarei Maria Teresia in numitulu anu 1762 toate Comuna au primitu arme si nici unulu nau fugitu de arme, nici altulu streini nau venitu in satulu nostru Margineny, si au slugitu toate Comuna ca Granitieri in Cinste si Omenie pena la desfiintarea granitiei in Anulu 1851 sfirsitului lui Martie.

Asa dare Comuna nostre Margineny candu sau asedatu aica au capatatu urmetori Munte care ne intre ruptu pane si diua de astadi de toti locuitori Lemnaritu si pesunatu sau hesnuitu.

Adeca

Clebucetu care in Conscriptia din anulu 1758 dupa inalta Cesare si cu muna scrise a Majestate suale sau reinduitu(!) Una Comisiune nepertinore pe Ecellentia sua Dominulu Generalu v. Reielectter cu № 68/X eldt^a Sabiu(!) in 16 Decembre 1862 si au aflu de dreptu cumca Clebucetu si Pitsoarele dinsului, Plaju hel mare Ratza si Padinille se tine de Clabucetu si suntu mesurate precum urmiadie

Riedu Clabucetu

Ried Plaju pel mare sub № Top., 1981 a/ au 850 Jugere

Ratza " " " 1981 b/ " 895 "

Padinu " " " 1981 c/ " 849 "

[71r] aceia munti suntu ale Comuni, sub pada daneloru pentru hesnuitu de Lemneritu si Pasuna.

Acestia Munti are urmetoarele Cefe si Movile adeca de catre amiade di Oaia si muntele Namaja alui Baron Brukenenthal, de cetre sfintitu apa adeca Reu si Pedurea Bojereasca a Copaceniloru, de cetre Miedia noapte Lergucioara peduria Sebesieniloru din josu si de cetre rasaritu Walia Sarcaitzu, care pe anu plateste Comuni Dare de 307 fln 21 x w. a.

Alu 2^{lia} Munte

Ciganu care dupa Catastru de mesuratu este mesuratura Ridu la Copacelu sub №. Top. 35736 cu 160 Jugere 400 II. vine inainte, si se afla sub Stapinirea Comuni Margineny, si are urmetoarele Cefe si Movili, de catra rasaritu si amiadie de Valea lui Buzduganu de catre sfincitu Bancu, si de catra miada noapte parau hotarului si Stanisoara satiasca a Copacienilor.

Din Lergucoara in josu unde este Capu muntelui pe

Această comunitate s-a așezat aici încă de când au venit Românii în Ardeal, adică de 1760 de ani, și s-au așezat aici în *margine*, și acum [satul] se numește Mărgineni. Și până în vremea militarizării, adică în anul 1762 am fost oameni liberi. Însă prin [ordinul] Înaltei Sale Majestăți, Domnitoarea Maria Terezia, în anul 1762 menționat, toată comuna a primit arme¹⁷⁵ și nici unul n-a fugit de arme, nici alți străini n-au venit în satul nostru Mărgineni, și a servit toată comuna în cinste și omenie ca grăniceri, până la desființarea Graniței Militare [de la] sfârșitul lui martie în anul 1851.

De când a fost întemeiată, comuna noastră Mărgineni, a primit următorii munți, pe care toți locuitorii îi folosesc neîntrerupt până în ziua de astăzi pentru lemnărit și pășunat.

Adică

[Muntele] *Clăbucet*, care în conscripția Maiestății Sale Imperiale scrisă cu mâna, din anul 1758, s-a format o comisie imparțială cu [ordinul] Nr. 68/X emis la Sibiu în 16 decembrie 1862, [condusă de] Excelența Sa domnul General von Reielectter¹⁷⁶, care a stabilit măsurând *Clăbucetul* și *Picioarele* acestuia, *Plaiul cel Mare*, *Rața* și *Padinile*, care fac parte din *Clăbucet*, au următoarele dimensiuni:

Trupul(?) *Clăbucet*

Trupul *Plaiul cel Mare*, cu Nr. topografic 1981a, are 850 iugăre

Rața, cu Nr. topografic 1981b, are 895 iugăre

Padina, cu Nr. topografic 1981e, are 849 iugăre

Acei munții sunt ai comunității, sub paza acestora, pentru a fi folosiți pentru lemnărit și pășunat.

Acești munți au următoarele cefe și movile: de către miazăzi *Oaia* și muntele *Nimaia* al baronului [von] Bruckenthal, către asfințit, apa, adică râul și pădurea boierească a celor din Copăcel, către miazănoapte *Lărgușoara*, (Pădurea Sebeșenilor) în jos și de către răsărit *Valea Șercăiței*, pentru care se plătește o taxă anuală de 307 florini [și] 21 crăițari w. a.(?).

Cel de-al doilea munte

[Muntele] *Țiganul*, care după cadastrul de măsurători este măsurat [ca] Trup [de] la Copăcel, cu Nr. topografic 35736, având 160 de iugăre și 400 de stâneni [pătrați], și se află sub stăpânirea comunei Mărgineni, și are următoarele cefe și movile, de către răsărit și miazăzi *Valea lui Buzdugan*, de către asfințit *Bancu*, și de către miazănoapte *Pârâul Hotarului* și stânișoara sâtească a celor din Copăceni.

În jos de *Lărgușoara*, unde este capătul muntelui pe

¹⁷⁵ Satul a făcut parte din compania a X-a al Regimentului I de Graniță de la Orlat.

¹⁷⁶ Ofițer austriac neidentificabil.

Calia Raului camu 1000 II. nisa abate apa cuviincoasa in satu nostru Margineny de 2. Petri de Moare, care curgu din Munti nostri Margineny adeca Lergucoara, Parau Ratky, Corbu si Otsa, apoi din Ciganu Parau hotarului Parau cu mesteceni, Parau lui scopala si Paraole care Curge din Lunca Ciganului.

Asisderea Cefeale hotarului de la Troci în josu, Iazu celu batrinu pana da in Iaszu care vine din Riu la Restoci, aica pesenu Jadu (!) si apuceanmu pe Calia Colzului si venimu pe Jitoe in josu pana in Calia Rogini, apoi de aci mergemu pana in Jezuletu, si demu in Drumuletz unde ne hotarimu cu Herseny pana in Teisu, si de aci inainte toma Drumuetzu unde ne hotarim [72v] cu Todericiu pana la Parau Todericioara de acolo toma pana in Drumu Ceri, de aici innainte mergemu pe Meodi pana in Valea la alui Zaharie, de aci inainte mergemu pe Parau hotarului, pane unde se seaca Valcaoa, si de aci inainte ne hoterimu cu Sarcaizeny cu fatia Wai.

Calea Râului, [sunt] cam 1000 de stânjeni, [aici] se abate spre satul nostru Mărgineni, apa necesară pentru o [moară] cu două pietre. [Apele] care curg din munții Mărgineniului sunt: *Lărgușoara*, *Pârâul Ratky*, *Corbul* și *Oța*, apoi din Țiganu: *Pârâul Hotarului*, *Pârâiele cu mesteceni*, *Pârâul lui Scopală* și *Pârâul* care curg din *Lunca Țiganului*.

De asemenea cefeale hotarului de la Troci în jos [sunt] *Iazul cel bătrân*, până da în *iazul* care vine din *râul de la Răstoci*, aici trecem vadul(?) și [o] apucăm pe *Calea Colțului* și venim pe *Jitoaie(?)* în jos până în *Calea Roghinei*, apoi de aici mergem până la *Iezuleț*, și dăm în *drumuleț*, unde până în *Teiș* ne învecinăm cu Hârseni. Și tocmai aici [este] *drumulețul* prin care ne învecinăm cu Todericiu, până la *Pârâul Todericioara*, [și] de acolo tocmai până în *Drumul Țării*. De aici mergem înainte pe *Meodi(?)* până la *Valea lui Zaharia*. De aici mergem înainte pe *Pârâul Hotarului* până unde se seacă *Vâlceaua*, și de aici înainte ne învecinăm cu cei din Șercăița prin *Fața Văii*.

Mardsineny in 7 faoru 1865

În numele Comitetului

Juon Chivailu jude
Zachy Trudelle notar

Mărgineni, în 7 februarie 1865

În numele comitetului:

Ion Chivailu, jude
Zaharia Trudelle, nota

Ștampila comunității Mărgineni.

Mândra (m. *Mundra*, *Mondra*; g. *Kladendorf*, *Klagendorf*; s. *Maindre*)

Satul este așezat pe terasa joasă aflată deasupra luncii inundabile, în apropiere de vărsarea râului Mândra în Olt, la 6 km spre est de Făgăraș.

Prima atestare documentară a sa provine din anul 1400, când Mircea cel Bătrân i-a întărit pe boierii Micul și Stoia din Mândra (Mondra) în proprietatea jumătății satului.¹⁷⁷

Numele localității poate fi dedus din cuvântul slavon мадръ, cu sensul de *frumos*, *falnic*.

[69v] Numirile locurilor
din Comuna Mandra Districtul fagarasului¹⁷⁸

Numele locurilor
din comunitatea Mândra, Districtul Făgăraș

I. [Numele comitatului, districtului, cercului, scaunului de care se ține satul.]

Districtul fagarasiului tractul Mandra tiara Oltului

I. [Numele comitatului, districtului, plășii, scaunului de care aparține satul?]

Districtul Făgăraș, Plasa Mândra, Țara Oltului,

¹⁷⁷ PUȘCARIU, Ioan 1907, 55.

¹⁷⁸ Colecția de manuscrise OSzK, FM 1/3814A, 69v.

Comuna Mandra

II. [Comunitatea, opidulu cate numiri are acu, care dintre ele e numai prin locuitorii locali si care e de tiara intriega cunoscutu?]

Mandra Comuna siau pastrat acelu nume din vechime si acum fera derivari acestu nume sil are numirea dela Comunali si de intriaga tiara, acesta Comuna este unu satu din cele mai vechi in tiara Oltului.

III. [Avut'a vro data comunitatia alta numire? Séu dor' numai s'a scrisu alt'minterea numele de acumu?]

Aciasta Comuna nu au avutu alte numiri

IV. [Deunde s'a inpopulatu?]

Comuna sau inpopulatu prin venirea mai multi famili din tiara spre primirea jobagii

V. [Ce sa stie de comunu din traditiuni, monumente semne de memori, din memorande scrisa seu tiparite despre originea numelui si intielesulu lui in veri care limba aru fi loculu numitu?]

Monumente vechi nusa afla

Comuna isi sustine scola din anul 1850 siacia(!) este reorganisata prin Domnul Protpp Petru Popescu

VI. Numirile topografice ale hotarului sunt.

Gruitu

Delmeile

Valia Mori

Dealul tucatiuliloru

Comunile

Gura Oarti

sub Casta

de sub Dealu

De dealu

funiile

Valia Gardului

Tufasa

tanaragele

Kringu judeului

Lunca Crangii

lucuri (!) sterpe si paduri nuvem (!)

Comuna cu in hoatara sa margineste catre rasaritu cu hotarul Serkai si alu Vadului dinspre amiadia di cu hotarul toderitiu despre amiadia nopte cu Oltul, despre sfintitu cu hotarulu ~~hotar~~ Rausorului.

Mandra 12/11 864

Gurg Smatiu jude

prin I Floria notariu

Comunitatea Mândra.

II. [Câte denumiri are comunitatea, târgul în prezent, care dintre ele este cunoscută doar pe plan local și care de către întreaga țară?]

Comunitatea Mândra și-a păstrat acest nume din vechime până în prezent, fiind folosit de către localnici și de întreaga țară. Această comunitate este una dintre cele mai vechi sate din Țara Oltului.

III. [A avut vreodată comunitatea alt nume? Sau s-a scris doar altfel numele de acum?]

Această comunitate n-a avut alte denumiri.

IV. [De unde provine populația?]

Comunitatea s-a populat prin venirea din țară a mai multor familii de iobagi.

V. [Ce se știe de genere din tradiții, monumente, semne memoriale, acte scrise sau tipărite, despre numele și etimologia [numelui] localității în fiecare limbă [vorbită]?]

Nu există monumente vechi.

Comunitatea dispune de școală din anul 1850, și aceea a fost reorganizată de către domnul Protopop Petru Popescu.

VI. Toponime hotarului sunt:

Gruieșu,

Delmeile,

Valea Morii,

Dealul Tucatiulilor(?),

Comunele,

Gura Oartei,

Sub Coastă,

De sub Deal,

De Deal,

Funiile,

Valea Gardului,

Tufoasa(?),

Tenerogurile,

Crângul Judeului,

Lunca Crângului.

Locuri sterpe și păduri nu avem.

Hotarele comunității se învecinează către răsărit cu hotarul Șercaiei și al Vadului, dinspre miazăzi cu hotarul Toderiței, dinspre miazănoapte cu Oltul [și] dinspre asfințit cu hotarul Râusorului.

Mândra, 12 noiembrie 1864

George Smatiu, jude

prin I. Florea, notar

Ohaba (m. *Ohába*, *Sárkányszabadja*)

Satul se află în valea pârâului Șercăița, în apropiere de vărsarea acestuia în râul Șercaia, la 16 km spre est-sud-est de Făgăraș.

Prima sa atestare documentară provine din anul 1476, când jupanul Șerban și fratele său Aldea au primit de la Basarab Laiotă cel Bătrân, alături de domenii din alte sate făgărășene jumătate din satul Ohaba și un munte neprecizat (охаба съ падиниом ...) din apropierea sa.¹⁷⁹

Pe teritoriul localității a fost menționată fără alte precizări o mănăstire ortodoxă distrusă în anul 1761 din ordinul generalului von Buccow.¹⁸⁰

Numele satului provine din termenul slavon *oxaба* (= ohabă), cu sensul de moșie ereditară inalienabilă, scutită de impozite și de alte prestații.

[76v]¹⁸¹ I. [Numele comitatului, districtului, cercului, scaunului de care se ține satul.]

Districtulu Fagarasiului, tractulu Mundra, tiara oltului, Comuna Ohaba

II. [Comunitatea, opidulu cate numiri are acu, care dintre ele e numai prin locuitorii locali si care e de tiera intriega cunoscutu?]

Ohaba, comuna aceeaŝta ŝi-au paŝtratu aceŝtu nume din vechine si acumu fara deviare. Aceŝta numire si-o are nunumai (!) de locuitorii comunali, vecini ci si de tiera intrega. Ohaba foŝta ŝtatiune companiei a 11^{lea} din Regimentulu Romanu de frontieri № 16 dela organizare din anulu 1756 pana la deŝfiintiarea urmata in a. 1851, a caroru edificiiuri de cuartiere inca si astadi mai essista.

III. [Avut'a vro data comunitatia alta numire? Séu dor' numai s'a scrisu alt'minterea numele de acumu?]

Acesta comuna n'a avut alte numiri.

IV. [Cum sa numeste comunitatia dela inceputu?]

Comuna totu Ohaba sau numitu dela inceputu.

V. [Deunde s'a inpopulatu?]

Comuna s'au inpopulatu prin venirea mai multoru familii romane dela Mureŝiu, Tarnave si Arieŝiu cu infiintarea Regimentulu de graniceri, spre primirea armeloru.

VI. [Ce sa stie de comunu din traditiuni, monumente semne de memori, din memorande scrisa seu tiparite despre originea numelui si intielesulu lui in veri care limba aru fi loculu numitu?]

Monumente vechi nu ŝe afla.

I. [Numele comitatului, districtului, plăŝii, scaunului de care aparține satul?]

Districtul Făgăraș, Plasa Mândra, Țara Oltului, Comunitatea Ohaba.

II. [Câte denumiri are comunitatea, târgul în prezent, care dintre ele este cunoscută doar pe plan local și care de către întreaga țară?]

Comunitatea Ohaba și-a păstrat acest nume fără schimbare din vechime până în prezent. Acest nume este folosit de locuitorii comunei, vecini chiar și de țara întreagă. Ohaba a făcut parte din compania a XI-a a Regimentului Românesc de Graniță nr. 16¹⁸², de la organizare[a sa] în anul 1756, până la desființarea care a avut loc în a[nul] 1851, ale cărui edificii de încartuire mai există și astăzi.

III. [A avut vreodată comunitatea alt nume? Sau s-a scris doar altfel numele de acum?]

Această comunitate n-a avut alte nume.

IV. [Cum s-a numit comunitatea la începuturi?]

Comunitatea s-a numit de la început tot Ohaba.

V. [De unde provine populația?]

Comunitatea a fost populată prin venirea mai multor familii românești de pe Mureș, Târnave și Arieș, la înființarea Regimentul de grăniceri pentru a primi arme.

VI. [Ce se știe de genere din tradiții, monumente, semne memoriale, acte scrise sau tipărite, despre numele și etimologia [numelui] localității în fiecare limbă [vorbită]?]

Nu sunt monumente vechi.

¹⁷⁹ DRH.B. 1966, 254, 255.

¹⁸⁰ METEȘ, Ștefan 1936, 82-83.

¹⁸¹ Colecția de manuscrise OSzK, FM 1/3814A, 76v-76r.

¹⁸² Regimentul I de Graniță Românesc (1. Walachen Grenzinfanterieregiment) de la Orlat, fost denumit înainte de 1765 Regimentul de Graniță Nr. 16 (Grenzinfanterie-regiment Nr. 16). La Ohaba se găsea comandamentul companiei a XI-a.

Comuna Justiene școla din anul 1818 înființată, aceea este din an 1856 reorganizată prin Dom. Puscaru.

VII. Nimirile topografice a otarului comunei sunt.
Lunca Podului,
Cretiu Jugi,
Puturosu /pareu incetu curgatoriu/
Valcele /feantiu între 2 parae baltose.
Crângu spinare de dealu, aratura.
„Podei” locu padurosu de pasiune.
„Lunca lui Maris” cu paraele lui „Roman”,
valceaoa Bulii padure buna de fagu, carpenu, plop.
In otarul de aratura se afla unu locu in marime de 8 jugare, despre care se dice, ca ar fi arsu pamantu [76r] in forma de vulcan, unde acuma se afla numai unu trestiiș cu morastu, acolo se afla si gansce jalbatice candu si candu.
Comuna cu otarul ei se marginesce: catra rafaritu cu otarul Sincii vechi, juntu padurile Sincii, veștu cu otarul Siarcăitii si a comunii Vadu, si in nordu cu otarul Vadului.

Ohaba in 27 Iuliu 1864

× Iuonu Comaromi, Jude

Popu Not

Comunitatea are [o] școală înființată în anul 1818, reorganizată din anul 1856 de către Domnul Puscaru.

VII. Toponimele din hotarul comunității sunt:
Lunca Podului,
Crețul Iugii,
Puturosul, [un] pârau care curge încet,
Vâlcelele, fânețe între două pârauri băltoase,
Crângul, spinare de deal [cu] arătură,
Podei, loc păduros de pășunat,
Lunca lui Mariș, cu *pârâul lui Roman,*
Vâlceaoa Bălei, pădure bună de fag, carpen și plop.
În hotarul de arătură este un loc în mărime de 8 iugăre, despre care se spune, că ar fi ars pământul ca un vulcan, [și] unde acum se află doar un trestiiș mlăștinos, în care din când în când sunt și găște sălbatice.
Hotarele comunei se învecinează către răsărit cu hotarul Șincii Vechi, [acestea] sunt pădurile Șincii, [spre] vest cu hotarul Șercăiței și a comunității Vad, și în[spre] nord cu hotarul Vadului.

Ohaba, în 27 iulie 1864

Ioan Comaromi, jude

Pop, not[ar]

Pârâu (*Părău*; m. *Páro*, *Mikófalva*; g. *Berau*, *Mikesdorf*)

Sat situat pe terasa deasupra luncii Oltului la confluența pâraurilor Pârâu (Grid) și Valea Comorii (Muncel), la 17 km spre est de Făgăraș.

În cursul secolului al XIII-lea pe teritoriul localității a existat satul Debran, al cărui preot (*Bernardum de Debran*) este menționat în anul 1235,¹⁸³ care a fost distrus în timpul invaziei mongole de la 1241. În anul 1462 este menționată ca *Mikófalva* (*possessio Mykofalwa*),¹⁸⁴ iar în anul 1469 a fost atestat sub numele actual (*possessio Porwar*),¹⁸⁵ nume care va rămâne neschimbat după secolul al XVI-lea.

Numele satului poate fi dedus din *pârâu*, în timp ce numele Debran provine din cuvântul de origine slavă дѣбрь, cu sensul de *gura văii*, *râpă*, în timp ce *Mikófalva*, înseamnă în limba maghiară *Satul lui Mikó*.

[87v] Numina locurilor
din comunitatea Pareu Districtului Fogarasiului¹⁸⁶

Datele de colectiune se estindu asupra urmatoarelor puncte de intrebare.

1., Cum sa numeste cu numele Districtulu si cerculu de care se tine satulu?

Numele locurilor
din comunitatea Pârâu, Districtul Făgăraș

Datele colectate se extind asupra următoarelor puncte cu întrebări.

1. Cum se numește districtul și plasa de care aparține satul?

¹⁸³ DIR.C. 1951, 286.

¹⁸⁴ UbGDS 1981, 136

¹⁸⁵ Idem, 433.

¹⁸⁶ Colecția de manuscrise OSzK, FM 1/3814A, 87v-87r.

Districtulu fogarasiului cerculu Venetian

2., Comunitatea acu cate numiri are, cara dintre ele e numai prin locuitoriu locali si care e de tara intriage cunoscuta?

Alta numire nu are decatu Pareu

3., Avutau vro data comunitatia alta numire?

Nau avutu niciu odata alta numire

4., Cum sa numeste comunitatia dela inceputu?

Pareu

5., Deunde sau inpopulatu?

Inpopulaciunia Comunei e asia de veche catu nu pote sti nimenia, dupa cum sa dice ar fi forte de multu

6., Ce sa stie de comunu din traditiuni, monumente semne de memorande scrisa sau tiparita despre originea numelui si intielesulu lui in veri care limba aru fi loculu numitu?

O apa ce trece prin misloculu satului din isvor la lunca marginestiului si lunca Muncelului in acarei tiarmure in comuna sa afla o fantina cu apa sarata.

[87r]

7., Care santu numirile topografice din otarulu comunitati?

Gura grosiloru,

fantana preotiloru,

la fantana dela paraulu boului

Cornu dumbrava rara in vecinatatea comunei Persani,

mucia ugiului ratei si mora craiasca

gura drumului

gura lunci

tanarogu manitiului

apa muncelu o lunca de cositu

in capulu piscului calului

capu pisculu lungu

gaora dracului si crutia lui Lascau in vecinatatia cu Gridani,

mucia selifmiacu

lazu lui Ilie

capu feti cu stejariu /mucia/

cursulu api prihodiste

fantana din varfulu petrisului

maru dulce /pe mucie/

Capu cremenisului

fantana din Capu cremenisului

obersia calbasasi mariu

calia Venetieniloru de josu

crutia lui Butum

obersia stucii /movila/

din trei hotare

Districtul Făgăraș, Plasa Veneția.

2. Câte denumiri are comunitatea în prezent, care dintre ele este cunoscută doar pe plan local și care de către întreaga țară?

Nu are altă denumire decât Părău.

3. A avut vreodată comunitatea alt nume?

Nu a avut nici o dată alt nume.

4. Cum s-a numit comunitatea la începuturi?

Părău.

5. De unde provine populația?

Popularea comunității este așa de veche încât n-o știe nimeni, [dar] după cum se spune a fost foarte demult.

6. Ce se știe de genere din tradiții, monumente, semne [și] acte scrise sau tipărite, despre numele și etimologia [numelui] localității în fiecare limbă [vorbită]?

Trece o apă prin mijlocul satului de la izvor la *Lunca Mărgineștiului* și *Lunca Muncelului*, pe al cărui mal, în comunitate, se află un izvor cu apă sărată.

7. Care sunt toponimele din hotarul comunității?

Gura Groșilor,

Fântâna Preoților,

La fântâna de la Pârâul Boului,

Cornul Dumbrava rară, în vecinătatea Perșaniului

Muchia Unghiului Raței și Moara Crăiască,

Gura Drumului,

Gura Luncii,

Tenerogul Măniciului(?),

Apa Muncelu, o luncă de cosit,

În Capul Piscului Calului,

Capul Piscul Lung,

Gaura Dracului și Crucea lui Lascău, în vecinătatea cu Grid,

Muchia Selifmiacu(?),

Lazul lui Ilie,

Capul Feței cu Stejari (muchie),

Cursul Apei Prihodiste,

Fântâna din Vârful Pietrișului,

Mărul Dulce (pe muchie)

Capul Cremenishului,

Fântâna din Capul Cremenishului,

Obârșia Călbășașului(?) Mare,

Calea Venețienilor de Jos,

Crucea lui Butum,

Obârșia Știucii (movilă),

Din Trei Hotare.

Vecinatanile Comunelor Venetia de susu si de josu:

Știuca

pana la Arini

oltetu

marginea de josu

ungiu fagului

hotarisu cu comuna Helmiagu si Oltu

peste oltu

ungiu Orijini si ungiu Persi

Crangu

fantana Crangului

Slonitia

restoca

poiana Cangestiloru

piscu marginetului.

Pareu in 3 Fauer 1865

Simion Butta

× George Cangia jude

× Juon Onna

× Jakab Stan Ona

× Ilie Consia

× David Onna

× Lascu Siulia

× Georgie David Onna

× Nicolae Butta

prin mine

George Cierbu notar

[În] vecinătatea comunităților Veneția de Sus și de Jos:

Știuca,

Până la Arini,

Oltețul,

Marginea de Jos,

Unghiul Fagului.

Hotarul cu comunitatea Hălmeag și [râul] Olt:

Peste Olt,

Unghiul Originii(?) și Unghiul Perșii,

Crângul,

Fântâna Crângului,

Slonița,

Răstoaca,

Poiana Cângeștilor,

Piscul Mărginețului.

Părau, în 3 februarie 1865

Simion Butta

George Cangia, jude

Ion Ona

Iacob Stan Ona

Ilie Conșia

David Ona

Lascu Șeulea

George David Ona

Nicolae Butta

prin mine

George Cerbu, notar

Ștampila comunității Părau.

Perșani (m. *Persány*; g. *Perschan*)

Satul se află pe cursul mijlociu al pârâului Părau, la ieșirea acestuia dintre dealurile de la poalele vestice a Munților Perșani, la 20 km spre est-sud-est de Făgăraș.

Prima atestare certă a sa provine din anul 1527, când o parte din *possessione Persany* este menționată ca fiind în posesia lui Ladislau de Grid.¹⁸⁷

Numele satul provine din antroponimul de origine slavă *Pērša*,¹⁸⁸ la care s-a adăugat sufixul *-ani*.

[89v] Numirile locurilor

din comunitatia Persaniu Districtulu Fogarasiului¹⁸⁹

Numele locurilor

din comunitatea Perșani, Districtul Făgăraș

1. cum sa numeste cu numele Districtulu si cerculu

1. Cum se numește districtul și plasa de care aparține

¹⁸⁷ PUȘCARIU, Ioan 1907, 101.

¹⁸⁸ CONSTANTINESCU, Nicolae A. 1963, 346.

¹⁸⁹ Colecția de manuscrise OSzK, FM 1/3814A, 89v-89r.

de care se tine comuna?

Districtulu fogarasiului cerculu Venetian

2. Comunitatea cate numiri are acu, cara dintre ele e numai prin locuitoriu locali si care e de tara intriage cunoscutu?

Nau avutu niciu odata alta numire decatu Persani acestu nume e si de tiara intriaga cunoscutu.

3. Avutau vro data candva alta numire comunitatia?

Nau avutu alta numire de catu Persani.

4. Cum sa numeste comunitatia dela inceputu?

Persani

5. De unde sau inpopulatu?

Dupa cum se dice descălecaria loru au fost pe candu era numai paduri intro poiana ce se numia Balusi si avandu ei vite sar fi trasu vitele spre locul unde acum e comuna dandu de unu izvoru de sare unde apoi le fugeau vitele dela pasunitu pentru saratura si asa au parasitu locul Balusi si au intemeiatu satulu in apropierea apei sarate in misloculu paduri. _ numindulu Persani pentru ca in padure unde sau pusu au fostu unu Parsecu roditoriu,

6. ce sa stie din traditiuni, monuminte semne de memori [89r] din memorande scrise sau tiparite despre originea numelui si incelesulu lui in veriu care limba ar fi locul numitu?

Nu sa afla, sa pote insa ca in archivulu Districtulu fogarasiulu sa fie. in misloculu paduri unile ruini de unde au fostu o manastire.

7. Numirile topografice din otarulu comunei santu

Gruil porcului

higiu

Valia gardului

Varetele

glimia finisului

Mira

Ciscu glodului

Monastiria

Cheau

Ciscu runcului

Piciora

dosu Vaislaturi

dosu piciori

Lunca Cocorosa

piscu gavani

comunitatea?

Districtul Făgăraș, Plasa Veneția.

2. Câte denumiri are comunitatea în prezent, care dintre ele este cunoscută doar pe plan local și care de către întreaga țară?

N-a avut niciodată alt nume decât Perșani, [și] cu acest nume este cunoscută de țara întreagă.

3. A avut vreodată comunitatea alt nume?

N-a avut alt nume decât Perșani.

4. Cum s-a numit comunitatea la începuturi?

Perșani.

5. De unde provine populația?

După cum se zice, descălecare [strămoși]lor a fost pe vremea când [aici] erau numai păduri și o poiană care se numea Bălușu, și având ei vite, au tras cu vitele spre locul unde este acum comunitatea, dând de un izvor cu sare, unde le fugeau vitele de la pășune la sărătură, așa au părăsit locul Bălușu și au întemeiat satul în mijlocul pădurii, în apropierea apei sarate. L-au numit *Perșani*, deoarece în pădure unde s-au așezat a fost un *piersic* roditor.

6. Ce se știe de genere din tradiții, monumente, semne memoriale, acte scrise sau tipărite, despre numele și etimologia [numelui] localității în fiecare limbă [vorbită]?

Nu se știe, se poate însă ca în arhivele Districtulu Făgăraș să fie [date]. În mijlocul pădurii sunt niște ruine [în locul] unde a fost o mănăstire¹⁹⁰.

7. Toponimele din hotarul comunității sunt:

Gruil Porcului,

Higiu,

Valea Gardului,

Vărățiile (Vărățele),

Grimia Finişului,

Mira,

Piscul Glodului,

Mănăstirea,

Cheaul(?),

Piscul Runcului,

Picioara (Chicioara),

Dosul Văislăturii,

Dosul Piciorii (Chiciorii),

Lunca Cocoroasa,

Piscul Găvani,

¹⁹⁰ În literatura de specialitate nu există informații cu privire la această mănăstire.

calile Vadului
Dialu slatină cu roghina.

Persani in 5 fauer 1865

× Niculae Piascan jude
× Stan Entra
× Stan Horoiasu
× Aldia Gats
× Stan Matrea
× Adam Stutia
× Bucur Mamula
× Juon Stutie

Jerimia Macidon

Căiile Vadului,
Dealul Slatinii cu Roghina.

Perșani, în 5 februarie 1865

Nicolae Piascan, jude
Stan Entra
Stan Horoiasu
Aldea Gaț
Stan Matrea
Adam Ștuța
Bucur Mamula
Ion Ștuție

Ieremia Macedon

Poiana Mărului (*Poiana Mărul*; m. *Almásmező*; g. *Obstwald, Pojen, Bleschenbach*)

Satul este așezat în inima ramurii sudice a Munților Perșani, pe cursul superior al râului Șercaia (Șinca), la 37 km spre sud-est de Făgăraș.

Prima atestare documentară a localității provine din anul 1589, când apare ca *possessio Poiana Marului*,¹⁹¹ fiind întemeiată cu circa două-trei decenii în urmă.¹⁹²

[91v] I. [Numele comitatului, districtului, cercului, scaunului de care se ține satul.]

Districtulu Fagarasiu, tractulu Mundra, Tiera oltului, Comuna Poiana Merului¹⁹³

II. [Comunitatea, opidulu cate numiri are acu, care dintre ele e numai prin locuitorii locali si care e de tiera intriega cunoscutu?]

Poiana Merului aciasta numire se deriva dela unu maru in o poiana la medisloculu comunei unde sau edificatu scola. Poiana Merului au fostu primoloco supusă fostului Domnu terestru Nalatzi care dein preuna cu sambata de susu leau vîndutu Principelui Brancoveanu, si celu dein urma la moartea lui au testatu comunele numite bisericei Sf. Treime in Brasiov, acesta mai auca (!) drepturile regale si o parte de padure.

III. [Avut'a vro data comunitatia alta numire? Séu dor' numai s'a scrisu alt'minterea numele de acumu?]
acesta comuna nau avutu alte numiri

IV. [Cum sa numeste comunitatia dela inceputu?]
Comuna totu Poiana Merului de la inceput sau numitu

I. [Numele comitatului, districtului, plășii, scaunului de care aparține satul?]

Districtul Făgăraș, Plasa Mândra, Țara Oltului, Comunitatea *Poiana Mărului*.

II. [Câte denumiri are comunitatea, târgul în prezent, care dintre ele este cunoscută doar pe plan local și care de către întreaga țară?]

Numele Poiana Mărului se trage de la un măr [care] era într-o poiană în mijlocul comunității, [în locul] unde s-a construit școala. Poiana Mărului a fost la început supusă domnului terestru Nálácz¹⁹⁴, care împreună cu Sâmbăta de Sus au fost vândute principelui Brâncoveanu¹⁹⁵, acesta din urmă, la moarte, le-a lăsat prin testament comunitățile numite bisericii Sf. Treime din Brașov. Aceștia mai au ca drepturi regale și o parte de pădure.

III. [A avut vreodată comunitatea alt nume? Sau s-a scris doar altfel numele de acum?]
Această comunitate n-a avut alt nume.

IV. [Cum s-a numit comunitatea la început?]
Comunitatea s-a numit de la început Poiana Mărului.

¹⁹¹ VERESS, Andrei 1931, 162.

¹⁹² ANTAL Lukács 1999, 77-78.

¹⁹³ Colecția de manuscrise OSzK, FM 1/3814A, 91v-91r.

¹⁹⁴ István Nálácz (1632-1688), postelnic și consilier al principelui Mihai Apafi I, comite de Hunedoara și urmașii săi.

¹⁹⁵ Constantin Brâncoveanu, domn al Țării Românești (1688-1714). Vânzarea a avut loc în jurul anului 1695.

V. [Deunde s'a inpopulatu?]
acesta sau inpopulatu cu venirea mai multoru familii
dela Bran

VI. [Ce sa stie de comunu din traditiuni, monumente
semne de memori, din memorande scrisa seu tiparite
despre originea numelui si intielesulu lui in veri care
limba aru fi loculu numitu?]
Monumente vechi nu se afla
Comuna au edificatu scola in anu 1850 mai nainte
sau invetiatiu tinerimea in casile invatatoriloru dare cu
durere fare suceso favorabilu.

VII. Numirile topografice ale otarului comunei sunt
Dealul vulcanului,
Vurfu (!)
Schoarecele,
Calea Sasului,
Magura,
Dalu (!) frasinului,
Pietrosu,
Plasa teiului,
Kemenitu si dosu Strimbului,
Hopecu si branistea,
otarul e muntosu padure pasiune agri fenatii sunt
sunt (!) mestecate padurea se afla anume partea
catre Tohanu vechiu, forte devastata in genere se afla
mai multi mesteceni si anini, agri partea cea mai
mare numai cu sapa se poate lucra si cu mare
osteneala si deligentia numai pote tieranu culege
fructele munci sale.
[91r] Comuna cu otarul se marginesce catre reseritu
cu otarul Vulcanului la sudu otarul Zernesciloru
vestu padurile Sinci nor (!) nordu padurile sinci si a
olbavului.

Poiana Merului in 14 Noiembrie 864

× Cuman Flangia jude

prin
Smedria notar
mp

V. [De unde provine populația?]
Această [comunitate] s-a populat prin venirea mai
multor familii de la Bran.

VI. [Ce se știe de genere din tradiții, monumente,
semne memoriale, acte scrise sau tipărite, despre
numele și etimologia [numelui] localității în fiecare
limbă [vorbită]?]
Monumente vechi nu sunt.
Comunitatea a construit școala în anul 1850. Mai
înainte tineretul a învățat în casele învățătorilor dar
cu greutate și fără prea multe rezultate.

VII. Toponimele din hotarul comunității sunt:
Dealul Vulcanului,
Vârful,
Șoarecele,
Calea Sasului,
Măgura,
Dealul Frasinului,
Pietrosul,
Pleşa Teiului,
Chemenișul(?) și Dosul Strâmbului,
Hopecul(?) și Braniștea.
Hotarul este muntos, pădurile, pășunile, arabilul și
fânețele sunt amestecate. Pădurea [care] se află în
părțile de către Tohanul Vechi este foarte devastată,
aici fiind în general mesteceni și arini. Majoritatea
terenurilor pot fi lucrate numai cu sapa, țăranul
putând să culeagă roadele muncii sale cu mare
osteneală și sânguință.
Hotarul comunității se învecinează spre răsărit cu
hotarul Vulcanului, la sud cu hotarul Zărneștiului,
[la] vest cu pădurile Șincii, [la] nord cu pădurile
Șincii și al Holbavului.

Poiana Mărului, în 14 Noiembrie 1864

Coman Flangea, jude

prin
Smedria, notar
mp

Pojorta (*Poșorta, Poșorita, Pojorâta; m. Posorta*)

Satul este așezat pe malul estic al râului Breaza, pe cursul mijlociu al acestuia, la 13 km spre sud-sud-vest de Făgăraș.

Prima atestare documentară a localității provine din anul 1589, când apare ca *possessio Posorita*.¹⁹⁶

¹⁹⁶ VERESS, Andrei 1931, 162.

Etimologia numelui localității este incertă, dar este posibil să aibă la bază cuvântul slav *požariŭ*, cu sensul de foc mare, incendiu.

[99v] Numirile Locurilor din Comunitatea Posiorta Districtulu Fogarasiu ¹⁹⁷	Numele locurilor din comunitatea Pojorta, Districtul Făgăraș
1. [Numele comitatului, districtului, cercului, scaunului de care se ține satul.] Districtulu Fogarasiu Tractulu Sembetianu	1. [Numele comitatului, districtului, plășii, scaunului de care aparține satul?] Districtul Făgăraș, Plasa Sâmbăta.
2. [Comunitatea, opidulu cate numiri are acu, care dintre ele e numai prin locuitorii locali si care e de tiera intriega cunoscutu?] Comunitatea Posorta are unica Numire si e de Tiara intriega cunoscuta.	2. [Câte denumiri are comunitatea, târgul în prezent, care dintre ele este cunoscută doar pe plan local și care de către întreaga țară?] Comunitatea are un singur nume, Pojorta și prin ea este cunoscută în întreaga țară.
3. [Avut’a vro data comunitatia alta numire? Séu dor’ numai s’a scrisu alt’ minterea numele de acumu?] Comunitatea nau avut verodata (!) alta numire.	3. [A avut vreodată comunitatea alt nume? Sau s-a scris doar altfel numele de acum?] Comunitatea n-a avut niciodată alt nume.
4. [Cum sa numeste comunitatia dela inceputu?] Comunitatea de la inceputu se numesce Posorta.	4. [Cum s-a numit comunitatea la început?] Comunitatea se numește Pojorta de la început.
5. [Deunde s’a inpopulatu?] Comunitatea este una din cele mai vechi din Szeculi (!).	5. [De unde provine populația?] Comunitatea este veche de secole, fiind una dintre cele mai vechi.
6. [Ce sa stie de comunu din traditiuni, monumente semne de memori, din memorande scrisa seu tiparite despre originea numelui si intielesulu lui in veri care limba aru fi loculu numitu?] Comunitatea aufost (!) de limba romana.	6. [Ce se știe de genere din tradiții, monumente, semne memoriale, acte scrise sau tipărite, despre numele și etimologia [numelui] localității în fiecare limbă [vorbită]?] Comunitatea a fost de limbă română.
7. Numirile topografice din teritoriulu Comunitati sunt: Calea Woyvodenilor, Pruneria un pemintu pe care au fost odata pruni inplantati, pereu Podului, pereu Tischului, Spoeli, valea Caseloru, Esuletiulu, Cercele, marginea roginii, Kringul pereul topilelor, pereul porasca, poiana Cocosiuului, roginosa, Calea Sasului,	7. Toponimele din teritoriul comunității sunt: <i>Calea Voivodenilor,</i> <i>Prunăria</i> , un pământ unde au fost plantați pruni pe vremuri, <i>Pârâul Podului,</i> <i>Pârâul Tișului(?)</i> , <i>Spoieli,</i> <i>Valea Caselor,</i> <i>Ieșulețul,</i> <i>Cercele(?)</i> , <i>Marginea Roghinii,</i> <i>Crângul,</i> <i>Pârâul Topilelor,</i> <i>Pârâul Porasca,</i> <i>Poiana Cocosuhui,</i> <i>Roginoasa,</i> <i>Calea Sasului,</i>

¹⁹⁷ Colecția de manuscrise OSzK, FM 1/3814A, 99v-99r.

Toderesti,
 Calea Recii,
 Gropila,
 hotarul din mijloc,
 tiarina veche,
 Rede,
 Calea Brezi in Capu Satului,
 Luturi,
 Crucia Stanciului,
 Calea Netotului,
 petrare,
 mercecine,
 Leculetii,
 Calea Cornului,
 Lazuri,
 Calea Dumbrevi,
 funtina,
 Stana,
 Calea prehudesti,
 Gergeleu,
 Gevan,
 gevenel,
 Lunca,
 respopulu,
 Dialu mori.

Teritoriile vecine a numirilor topografice sunt Comunitatea Lisa, Braza, Netotu, Ludisor, voivodeni [99r] mari si Voivodeni mici.

Pedurile Comunitati sunt Valya Posorta, care se afla intre teritorill Comunitatilor Braza si Netotu.

Munti Comunitati sunt Padina Zanga si Walea Posorti.

Teritoriile vecine sintu Alpi (!) din Comunitatea Recea, Woyvodeni mari si principatele romane.

Walea Zangi Izvor de ape principalu escurge din Granitia Principatului roman si se inpreuna mai multe perao care se inpreuna in Oltu.

Posorta in 2 November 864

× Moyse Druge, Antiste
 Samuile Moldovan, not[ar]

Toderești,
Calea Recii,
Gropile,
Hotarul din mijloc,
Țarina veche,
Rede(?),
Calea Breazei în capătul satului,
Luturi,
Crucea lui Stanciu,
Calea Netotului,
Pietrare,
Mă răcini,
Lăculețul,
Calea Cornului,
Lazuri,
Calea Dumbavei,
Fântâna,
Stâna,
Calea spre Hudești,
Ghergheleu,
Găvan,
Găvănel,
Lunca,
Răspopul,
Dealul morii.

Teritoriile învecinate cu [aceste] toponime sunt comunitățile Lisa, Breaza, Netotu, Ludișor, Voivodenii Mari și Voivodenii Mici.

Pădurile comunității sunt [în] *Valea Pojorta*, care se află între teritoriile comunităților Breaza și Netotu.

Munții comunității sunt *Padina Zanga* și *Valea Pojortii*.

Teritoriile vecine sunt munții din comunitatea Recea, Voivodenii Marii și Principatele Române.

Valea Zangii [este] un izvor [ale] cărui ape curg din granița Principatului Român și se unește cu mai multe pârâuri, care [laolaltă] se varsă în Olt.

Pojorta, în 2 noiembrie 1864

Moise Druge, jude
 Samoilă Moldovan, notar

Porumbacu de Jos (m. *Alsóporumbák*; g. *Unter-Bornbach*, *Unterforrembach*, *Unterporumbach*, *Warmbach*; s. *Pormbich*)

Sat așezat pe terasa de asupra luncii inundabile a Oltului, în apropiere de vărsarea râului Porumbac, la 41 de km spre vest de Făgăraș.

Prima sa atestare documentară provine din anul 1466 când apare ca *possessio Porumbok*.¹⁹⁸

În a doua jumătate a secolului al XVIII-lea pe teritoriul localității a fost menționată o mănăstire ortodoxă ridicată pe proprietatea fîscului.¹⁹⁹

¹⁹⁸ *UbGDS* 1981, 239.

¹⁹⁹ METEȘ, Ștefan 1936, 83.

Etimologia numelui localității provine din hidronimul de origine săsească *Porrembach* (*Porrem* = păstrăv + *Bach* = pârâu), care s-a impus în forma sa românească, la care se adaugă *de Jos*.

[93v] Numirile locurilor

Din comunitatea Porumbaculă Inferiore Districtul
Făgărașu²⁰⁰

Pt. 1^{mu}.

Numele Comitatului, Districtului, cercului, scaunului de care să țină satul

ad Pt. 1^{mu}.

Satul acestă sau ținut și se tine de Districtul făgărasului. După numirea de obște să țină că este în țara oltului, care numire este remasă din vechime.

Pt. 2^a.

Comunitatea câte numiri are acum, care dintre ele e ce mai cunoscută în țara întregă și care dintre ele e numai prin locuitori locali cunoscută?

Ad Pt. 2.

Numirea acestei comune sau cunoscutu din vechime Porumbaculă de jos /: inferiore :/ și nici au avut nici are altă numire.

Pt. 3^{lea}.

Avutau verodată cândva Comunitatea altă numire? Sau dară sau dară (!) numai sau scrisu altmintia nume de acum?

Ad Pt. 3.

Comunitatea aciasta nau avut nici odată altă numire nici sau scrisu vreodată altmintea.

[93r] Pt. 4.

Cum să numește comunitatea dela început?

Ad Pt. 4.

Dela început și până astăzi să numește Comunitatea Porumbaculă Inferiore /: de josu :/.

Pt. 5.

De unde sau înpopulat?

Ad Pt. 5.

Precum este cunoscut Populația acestei comunități este din vechime, care nici prin tradiție nici prin Istorici nuse pomenește nimica despre modul înpopulației acestei Comunități, așa dară de bună samă putem țină că depe timpurile venirii romanilor în Transilvania, fiind aciasta singură prin romani locuită din vechime, și una din cele mai înpopulate și mai mari din tot Districtul acesta. Popo[rul] se cunoște de legia gr. ortodox[a] și o parte și de legia gr. Cat. Așa și uni cari pe timpu

Numele locurilor

din comunitatea Porumbacu Inferior, Districtul
Făgăraș

Pct. 1.

Numele comitatului, districtul, plășii, scaunului de care aparține satul?

La pct. 1.

Satul acesta a aparținut și aparține de Districtul Făgăraș. După numele folosit de obște, se zice că este în Țara Oltului, nume rămas din vechime.

Pct. 2.

Câte denumiri are comunitatea în prezent, care dintre ele este cunoscută de către întreaga țară și care doar pe plan local?

La pct. 2

Numele acestei comunități este cunoscut [încă] din vechime [ca] Porumbacu de Jos (Inferior), nici n-a avut și nici nu are alt nume.

Pct. 3.

A avut vreodată cândva comunitatea alt nume? Sau s-a scris doar altfel numele de acum?

La pct. 3

Comunitatea aceasta n-a avut niciodată alt nume [și] nici [nu] s-a scris altfel numele de acum.

Pct. 4.

Cum s-a numit comunitatea la început?

La pct. 4.

De la început și până astăzi se numește comunitatea Porumbacu Inferior (de Jos)

Pct. 5.

De unde provine populația?

La pct. 5.

Precum este cunoscut populația acestei comunități este din vechime. Nici prin tradiție, nici de către istorici nu se pomenește nimic despre modul în care s-a populat această comunitate. Așadar, de bună seamă putem zice [că întemeierea satului a fost] din timpul venirii românilor în Transilvania, fiindcă acesta este locuit din vechime numai de români și este unul dintre cele mai mari și mai populate din tot districtul acesta. Populația este de religie ortodoxă, iar o parte și de religie greco-catolică, mai sunt și unii

²⁰⁰ Colecția de manuscrise OSzK, FM 1/3814A, 93v-96v.

mai scurtă sau mai lungă să popru[...] spe ase hrăni aici, cari se țin de diverse legi mai cu seamă de legi rom. Cath.

Dintre locuitori romani de aici se află mai multe familii date din timpurile Principilor magyari cu Diplome de nobilitate, cari dimpreună cu alți [94v] mulți în timpul Majestății sale Imperătesei Maria Theresia sau formată ca soldați de graniță, cei dotați cu Diplome se numesc boerani.

Pt. 6.

Ce să știe de comunu din tradițiuni, monuminte, semne de memorii, din memorandă scrisă sau tipărite despre originea numelui și înțelesului lui în veri care limbă ar fi locul numit?

Ad Pt. 6.

Din tradițiuni nusă știe alta nimica neaflândușă nici memorandă nici alte scrieri, fără numai un loc în hotarul din jos lingă oltu, în dreptul Comunei săcădăți în granița cu hotarul avrigului, care să numește „Lăzăretu” aflândușă în timpurile vechi acolo pentru toți ce vroia se triacă pe drum sau oltu pusă Lăzăretu /: Contumaz :/.

Pt. 7.

Numirile Topografice din hotarul comunității?

ad Pt. 7.

Comunitatea Porumbaculă inferioare se otărește de către răsărit sărăți, sau peste otaru acesta îngust cu Comuna Skorey, despre media nopte cu riulă așa numit oltu, care ne desparte otarul acestei Comunități de alu Comunității glimboca și o parte de alu Comunei Sakădăți, de către occidentu [94r] cu otarul Comunității Avrig la așa numitul păreu Racoicioă, și decătră međa die cu otarul Porumbacului de sus /: superioare :/ la așa numitul Dealu ripa galbenă.

Tot teritoriul acestei Comunități este împărțită în otarul din sus, otarul de mijloc și otarul de jos. din care otară totu a treilea an rămâne unul numai singur pentru pășunătura adevărată a celorlalte se întrebuință pentru semănătura de griu, săcară, cucuruș, ovăz și hrișcă, precum și de fână. In toate hotările acestei Comuni să afla în partea de către međa die forte multu pământ, care puțin e roditor și se numește Bireu de unu preț forte de jos, așa și totu celalalt otaru, numai prin gunoie multă dă roduri.

Padure se afla din sus de Comuna Porumbaculă de sus de către međa die, însă numa un codru, fiindu forte tină și mică numită Piscu lung, fața râului care ce din urmă este de preună cu a Porumbacului de sus, pereu feți fața varului careș tinere in toate

care pentru un timp mai scurt sau mai îndelungat au venit să trăiască aici, și care sunt de diferite religii [dar] mai cu seamă [sunt] romano-catolici.

Dintre locuitorii români de aici sunt multe familii care au primit în timpul principilor maghiari diplome nobiliare, care împreună cu mulți alții, în timpul Majestății Sale Împărăteasa Maria Terezia au devenit soldați grăniceri. Cei care au primit diplome se numesc boieri.

Pct. 6.

Ce se știe de genere din tradiții, [din] monumente, semne memoriale, acte scrise sau tipărite, despre numele și etimologia [numelui] localității în fiecare limbă [vorbită]?

La pct. 6.

Din tradiții nu se știe altceva nimic, [în sat] neexistând, nici documente, nici alte scrieri, în afară de un loc din hotarul de jos [de] lângă Olt, în dreptul comunității Săcădate, în graniță cu hotarul Avrigului, care se numește *Lazaretul*, acolo aflându-se în timpurile vechi, pentru toți cei care vroiau să circule pe drum sau să [treacă] Oltul, [un] *Lazaret* (*Contumaz*)

Pct. 7.

Toponimele din hotarul comunității?

La pct. 7.

Comunitatea Porumbacu Inferior se învecinează de către răsărit [cu] Sărata sau peste hotarul acesta îngust cu comunitatea Scorei, dinspre mieznoapte cu râul numit Olt, care desparte hotarul acestei comunități de [cel] al comunității Glâmboacă și [cu] o parte din [hotarul] comunității Săcădate, de către vest la pâraul numit *Racovicioara* cu hotarul comunității Avrig, și de către miezăzi la așa numitul *Dealul Râpa Galbenă*, cu hotarul Porumbacului de Sus (Superior).

Tot teritoriul acestei comunități este împărțit în *hotarul de sus*, *hotarul de mijloc* și *hotarul de jos*. Dintre aceste hotare la fiecare al treilea an, unul rămâne numai pentru pășunat, adică ogorit, celelalte fiind folosite pentru a se semăna grâu, secară, cucuruș, ovăz și hrișcă, precum și ca fână. Dintre toate hotarele acestei comunități, către miezăzi este foarte mult pământ care este puțin roditor. [Acesta] se numește *Bireu*(?), [terenul de aici] având un preț redus. De altfel și celelalte hotare devin roditoare doar dacă sunt gunoite.

Pădurea [comunității] se găsește în sus de comunitatea Porumbacu de Sus, însă numai o bucată tânără și mică, numită *Piscul Lung*, *Fața Râului*, aceasta din urmă este comună cu Porumbacu de Sus, *Pârâul Feții* [și] *Fața Varului*, care-s [de asemenea]

aceste păduri se afla [95v] deosebite feluri de lemne adeca: fagu, Carpenu, alunu, mestiacanu în grosime celu mai multă ca la 8 degete.

Înca se află o maeriște fiscală denafară de comunitate decătră međa nopte cu o grădină dimpreună, și aproape de aciastă unele ogrădi pentru finațu, asa se uda tocma marginea Comunități decătră occidentu de unū rîu forte frumosu în care multă mai multe mori de măcinatu, pia de a lucra haine /:lubane și cioareci:/ totū în acela rîu este o fabrică de rachiu fiscală, care riu să începe din munte și curge prin Porumbaculū de susu, Porumabculu de josū /:inferiore:/ și spre međa nopte de comunitatea si se curge în oltū. totū acestă rîu desparte pădurea față riului ce este depreună a Porumbacului superioare și Porumbacului inferioare de Pădurea fiscală. Peste acestu rîu se afla tocma lîngă Comunitate unu podū de lemnu camū la 35 stingini de lungă.

Granița de catră răsăritū o formiadă unū pereu numitu cărbunarea, dinū vechime au avutū acestū nume pereulū și până astăzi sau păstratū, totu acolo aproape catra Comunitate este unu pereu numitū [95r] glodū, pentru noroiulū celu multu celū aduce apă cu sine așa numitū.

În hotarulū de miđlocu curge unū pereu de cătră međa die numitu Liscovū care se începe dinu pădure, și a lui începătură se numeste obîrșia liscovului si desparte până la unu locū pădurea Porumbacului de susu și a Porumbacului de josū, curge prin Porumbaculu superioare și să curge lînga Comunitatea Porumbaculū inferioare în riulū celu mare mai susū descrisū.

Decătra sfințitu este unu pîriu numitū Teisulu, care să începe din otarulū de miđlocu și alū de josu despartîndule unulū decătră altulū și se scurge în oltū. Mai este unū pîriu decătră sfințitu numitu carbonaru care deosebește peste totu otarulū Porumbacului inferioare de alu Comunități Avrigū și se începe din hotarulū avrigului și se curge oltu. Nu departe de acesta pereu catră resăritū este unu locu mai înaltu care se numește Cetățaoa, această numire este remasă din Vechime.

Se mai află o baltă decătră occidentū numită balta Teisulului, pentru că se împreună cu pârău Teisulului. [96v] Vaduri este așa numitulū vadu vechiu, unde este trecatoarea peste oltu la Sakadate și numitulū vadu nou unde se trece oltu către Comuna Glimbocă, ambe vaduri de cătră međa nopte de comunitate.

tinere. În toate aceste păduri sunt diferite soiuri de arbori, adică: fag, carpen, alun, mesteacăn, în grosime [de] cel mult până la 8 degete.

În afara comunității, către miazănoapte se găsește o fermă al fiscului, împreună cu o grădină și aproape de aceasta, câteva ogrăzi cu fânațe.

Marginea de către apus a comunității este udată de un râu²⁰¹ foarte frumos pe care [sunt] mai multe mori de măcinat [făina] și pive pentru confecționarea hainelor (lubane²⁰² și cioareci). Pe acest râu care își are obârșia din munte și curge prin Porumbacu de Sus, Porumbacu de Jos (Inferior) și merge spre miazănoapte de comunitate și se varsă în Olt, este și o distilerie de rachiu a fiscului. Tot acest râu desparte pădurea *Fața râului*, folosită de Porumbacu de Sus și de Porumbacu de Jos împreună, de pădurea fiscului. Tocmai lîngă comunitate, peste acest râu este un pod de lemn lung de cam 35 de stînjeni.

Granița de către răsărit este formată [de] un pârău numit *Cărbunarul*, care avut [acest] nume și îl păstrează și până astăzi. Tot acolo, aproape de comunitate este un [alt] pârău numit *Glod*, care are acest nume de la marea cantitate de noroi pe care o duce apa.

În hotarul de mijloc curge dinspre miazăzi un pârău numit *Lișcovul*, care începe din pădure din locul care se numește *Obârșia Lișcovului*, și desparte până într-un loc pădurea Porumbacului de Sus și Porumbacului de Jos, [și] curge prin Porumbacu Superior, trece pe lîngă comunitatea Porumbacu Inferior, și [se varsă] în râul cel mare menționat mai sus (Oltul – n.n.).

De către asfințit este un pârău, numit *Teișul*, care începe din hotarul de mijloc și acela de jos, [și] despărțindu-le unul de celălalt se varsă în Olt.

Către asfințit mai este un pârău numit *Cărbunarul*²⁰³, care desparte peste tot hotarul Porumbacului Inferior de [cel] al comunității Avrig, [și] care pornește din hotarul Avrigului și se varsă în Olt. Nu departe de acest pârău, către răsărit este un loc mai înalt, care se numește *Cetățuia*, denumire care este rămasă din vechime.

Către asfințit se mai află o baltă numită *Balta Teișului*, pentru că se unește cu *Pârăul Teișului*.

Vaduri sunt așa numitul *Vadul vechi*, unde este trecătoarea peste Olt către Săcădate și cel numit *Vadul Nou*, se trece Oltul către comunitatea Glâmboaca. Ambele vaduri sunt la miazănoapte de comunitate.

²⁰¹ Râul Valea Porumbacului.

²⁰² Haină de postav sau de pănură făcută acasă.

²⁰³ Greșeală de redactare. După cum s-a scris mai sus, teritoriile Porumbacului de Jos și al Avrigului sunt despărțite de pârăul Racovicioara.

Comuna Porumbaculă inferioare este tăiată de către răsăritul către occidentu prin Drumul cel mare numit Drumu Braşovului.

Comunitatea Porumbacu Inferior este tăiată de la răsărit la apus, de Drumul cel mare, numit Drumul Braşovului.²⁰⁴

Porumbacu de Sus (m. *Felsőporumbák, Óporumbák, Újporumbák, Porumbák*; g. *Ober-Bornbach, Oberforrembach, Oberporumbach, Holztaube, Warmbach*; s. *Pormbich*)

Sat aşezat pe cursul mijlociu al râului Porumbac, la 41 de km spre vest-sud-vest de Făgăraş.

Prima sa atestare documentară provine din anul 1466 când apare ca *possessio Porumbok*.²⁰⁵

La mijlocului secolului al XVIII-lea în locul *Purcărița* de pe teritoriul localității a existat o mănăstire ortodoxă, care a continuat să funcționeze și după ce a fost distrusă din ordinul lui von Buccow.²⁰⁶

Etimologia numelui localității provine din hidronimul de origine săsească *Porrembach* (*Porrem* = păstrăv + *Bach* = pârâu), care s-a impus în forma sa românească, la care se adaugă *de Sus*.

[97v] Protocolu
din 28. Decembre 864²⁰⁷

Protocolul
din 28 decembrie 1864

luatu la oficiul comūnale Porūmbacu superioare in
Senşulu ordinaciunei
in cauşa denūmirilorū locurilorū din comūnitatea
Porūmbacu defus (!), Diştrictulū Fagaraşului.

luat la oficiul comunităţii Porumbacu Superior în
conformitate cu ordinul
privind denumirea locurilor din comunitatea
Porumbacu de Sus, Districtul Făgăraş.

De fatia fiind
Din partea oficiului comūn[al]
Judele com[unităţii] [---] Gritu
Notariulū [comunităţii] I[oan] Comsia
ca actūantu
Din partea comunei
Membri de Comiteetu (!)

Fiind de faţă
Din partea oficiului comunităţii
Judele comunităţii [---] Gritu
Notarul comunităţii Ioan Comşa
ca actuantu
Din partea comunităţii
Membrii comitetului

Datele de colectiūni a denūmiriloru locūriloru sa
eştiundu afupra ūrmatoareloru pūnte de întrebaciuni.

Datele de colectare a denumirilor locurilor se extind
asupra următoarelor puncte de întrebări.

1.
Numele comitatului, Diştrictului, cerculu scaūnului
de care se tine ŷatūlu?

Ad 1.
Satulu Porūmbacū defūş sa tine de Districtulu fagaraşului

1.
Cum se numeşte comitatul, districtul, plasa, scaunul de
care aparţine satul?

La 1.
Satul Porumbacu de Sus aparţine de Districtul
Făgăraş.

2.
Cate nūmiri are comunitatea acum, care dintre e' le
(!) e nūmai prin locuitori locali, si care e' de tara
intriage cunoşcuta?

Ad 2.
Comunitatea are nūmai unna (!) [97r] Numire de
Porumbacu defus, care e de tiara întreaga cunoşcuta.

2.
Câte denumiri are comunitatea în prezent, care dintre
ele este cunoscută doar pe plan local şi care de către
întreaga ţară?

La 2.
Comunitatea are numai un nume: Porumbacu de Sus,
care este cunoscut de ţara întreagă.

²⁰⁴ În manuscris nu sunt trecute data şi numele celor care au contribuit la completarea chestionarului.

²⁰⁵ *UbGDS* 1981, 239.

²⁰⁶ METEŞ, Ştefan 1936, 83.

²⁰⁷ Colecţia de manuscrise OSzK, FM 1/3814A, 97v-98r.

3.
Avutau ver odata candva comunitatia alta numire?
Sau doar numai sau scriju altmintrea numle de acūm?
Ad 3.
Comūnitatea nau avūtū nici cand alta nūmire.
4.
Cūm sa nūmeste comūnitatea dela inceputu?
Ad 4.
Comūnitatea se nūmeſce dela inceputu Porumbacu defus.
5.
Deunde sau inpopūlatu?
Ad 5.
Necunoſcutu de unde.
6.
Ce sa ſtie de comun din tradiţiuni, monuminte semne de memorii din memorande scriſa sau tiparite despre originea nūmelui si intielesūlu lui in vere care limba [98v] ar' fi loculu nūmitu?
Ad 6.
De comūnū nū ſa scie neci din traditiuni neci din altceva nimica, neci ca sintu monūminte sau semne de memorii din memorande scriſa sau tiparite despre originea nūmelui comunitatei.
7.
Care suntū nūmirile topografice din hotarulū comunitati d. e. tiarina, tabla, aratru, intornatura, pareu, fanatiu, Munte, padure etc. etc. (!)?
ad 7
Numirile topografice din hotarulū comūniatei santu urmatoarele:
a. Pe podū aratrū apatosu si aſiezatu in hotarulu din ſus
b. Manastirea, paſiune frumoaſa intre padure Piscu treſtiutzi si Maguricea
c. Burcaciū munte frumuselu in granitza cu teritoriulu Romaniei si a [98r] comunei vec. Avrigū.
d. Pūha si coſta ambi munti fiscali, dintru munti aceſtea curge un isvoru de apa nūmitu Porumbacelu, si se impreuna cu riulu mare care curge din muntele valea Szarati si se petrece prin mijloculu comunitatei porūmbacu defus si hotarele ei pana in teritoriulū comunei invecinate Porūmbacu inferioare
e. piscu treſtiutei si Maguricea paduri tinere pe locu inaltiatiu
f. Meſtecaniſiu fanatiu si tufisiu in hotarulu din mijlocu, intre aceſtea si araturi locu apatoſu si rece
g. Szaliſtea aratru in hotarulū din jos, locu largutiū si
3.
A avut vreodată comunitatea alt nume? Sau s-a scris doar altfel numele de acum?
La 3.
Comunitatea n-a avut niciodată alt nume.
4.
Cum s-a numit comunitatea la începuturi?
La 4.
Comunitatea se numește de la începuturi Porumbacu de Sus.
5.
De unde provine populația?
La 5.
Nu se cunoaște de unde.
6.
Ce se știe de genere din tradiții, monumente, semne memoriale, acte scrise sau tipărite, despre originea și etimologia numelui localității în fiecare limbă [vorbită]?
La 6.
De genere nu se știe nici din tradiții, nici din altceva nimic, nici nu sunt monumente sau semne memoriale, [respectiv] documente scrise sau tipărite despre originea numelui comunității.
7.
Care sunt toponimele din hotarul comunității, de exemplu țarină, tablă, arătură, întornătură, pârâu, fânațe, munte, pădure etc. etc.?
La 7.
Toponimele din hotarul comunității sunt următoarele:
a) *Pe pod*, arătură apătoasă, situată în hotarul de sus.
b) *Mănăstirea*, pășune frumoasă între pădurea *Piscul Trestiuții* și *Măguricea*.
c) *Bărcaciū*, munte frumușel la granița cu teritoriul României și al comunei vecine Avrig.
d) *Puha* și *Coasta*, ambii munți ai fiscalui. Din acești munți își are obârșia o apă numită *Porumbăcel*, care se unește cu râul mare curge din *Muntele Valea Sărății* și trece prin mijlocul comunității Porumbacu de Sus și hotarele ei, până în teritoriul comunității învecinate Porumbacu Inferior.
e) *Piscul Trestiuții* și *Măguricea*, păduri tinere pe [un] loc înalt.
f) *Mestecănișul*, fânațe și tufișuri în hotarul de mijloc, între acestea [sunt] și arături; loc apătos și rece.
g) *Săliște*a, arătură în hotarul din jos, loc lărguț și

neted, de calitate mijlocie.
Cu aceia sa încheie protocolul si sa subscrie

[---] Gritu jude
prin Ioane Comsia notar

× Gavrilă Papjanosiu
× Nicolae Solomia
× George Francu
× Ioan Blidariu
prin Pamsia L. preot

neted, de calitate mijlocie.
Cu acesta se încheie protocolul și se semnează.

[---] Gritu, jude
prin Ioan Comșa, notar

Gavrilă Papianoș
Nicolae Solomia
George Frâncu
Ioan Blidaru
prin L. Pamșa preot

Ștampila comunității Porumbacu de Sus.

Râșor (m. *Reusor*; g. *Reissen*, *Ruißen*, *Ruschor*, *Uferbach*)

Satul este așezat pe cursul inferior al râului Sebeș, la 4 km spre sud-vest de Făgăraș.

Prima menționare a satului provine din 1473, când într-un document al lui Radu cel Frumos satul *Râșorul* (Рѣшорл) a fost întărită boierului Stoica Naneș și rudelor sale, împreună cu mai multe domenii din diferite sate făgărășene²⁰⁸

[101v] Aratare
Despre retrageria Reusiorului²⁰⁹

Riusioru sa retrace din Riu ce curge din Muntele Wacaria si se Infunde in Oltu, acolo sau diditu vro citeva Colibe si lisau pusu numele Riușioru.

Riușioru în 26 Ianuarie 1865

oficiulu Comunale

Absalom Grama jude
prin Absalom Popp Not[ar]

Dovadă
Despre originea Râșorului

Râșorul se trage din râul care curge din Muntele Văcâria și se varsă în Olt, lângă care au fost zidite câteva colibe și li s-a pus numele de Râșor.

Râșor, în 26 ianuarie 1865

Oficiul comunal

Absalom Grama jude
prin Absalom Pop notar

Recea

Localitatea s-a format pe cursul superior al râului Săvăstreni, la 13 km spre sud de Făgăraș.

Prima atestare documentară a localității provine din anul 1486, când cneazul *Zlawo de Reeck* este citat ca martor într-un proces.²¹⁰ În cursul secolului al XVII-lea, domeniul și satul au fost divizate, părțile purtând numele proprietarilor, reunificarea având loc abia în 1968.

La mijlocul secolului al XVIII-lea sunt semnalate două mănăstiri, una pe locul numit *a Luchii*, cealaltă pe pământul principesei Cantacuzino, ambele fiind distruse în 1761 din ordinul generalului von Buccow.²¹¹

Etimologia numelui satului este incertă putând fi luat în considerare atât calificativul *rece* al izvoarelor sale, cât și un antroponim.

²⁰⁸ DRH.B.1966, 238-240.

²⁰⁹ Colecția de manuscrise OSzK, FM 1/3814A, 101v.

²¹⁰ UbGDS 1991, 472.

²¹¹ METEȘ, Ștefan 1936, 100.

[131v] Descrierea satului Teleki Recia²¹²

Satulu nostru Teleki Recia are o posesiune siesoase, si se marginescu ca si Viada Recia catra rasaritu cu satulu Berivoiu, catra midiadi cu muntele Baba, catra apusu cu satulu Degeani si Netotu, catra medianopte cu satulu Ludisoru, Jasiu, Sevestreny si Seciori, acesta Comune inca cu Voda Recia una Comuna iatatstate (!), se deosebesc una de alta numai prin unu pareu. Pamentulu acestui satu consta dupa e constate (!) si la V. Recia parte dein lutu apatosu si parte dein patrisiu carele cuprinde in stratulu seu 4 pana in 5 urme totu acelasi soi de pamanatu.

Acesta Comuna au avutu mai intai numele „Recia mica” si si are originea sa de acolo fiinduca exista si in diua de adi multe isvore reci dela care si au capatatu acelu nume. Teleki Recia sau Recia telekiana vine de acolo, fiindu [131r] in acesta Comune ca si in Voda Recia au fostu proprietatea ce mai mare a Vodesei Cantacusina adeca toti fosti iobagi telechieni a fostu ai vodesei insa candu au daruitu pe cei dein Voda Recia fiscului pe acestea ia daruita Contelui Teleky dela care se dice adi Teleky Recia sau Recia telekiana.

Recia telekiana in 2 fauru 1865

David Josu, jude

Descrierea satului Teleki-Recea

Satul nostru Teleki-Recea se situează pe loc de șes și se învecinează ca și Vaida-Recea către răsărit cu satul Berivoii [Mici], către miazăzi cu *Muntele Baba*, către apus cu satul Dejeni și Netotu, către miazănoapte cu satele Ludișor, Iași, Săvăstreni și Săsciori. Această comunitate este considerată o singură comunitate împreună cu Vaida-Recea, de care este despărțită doar printr-un pârâu. Pământul acestui sat, după cum se poate constata și la Vaida-Recea este parțial lutos [și] apăsos, și parțial pietros, [și] cuprinde în stratul său [de la] 4 până la 5 urme de pământ de același soi(?).

Această comunitate s-a numit la început *Recea Mică*, datorită numărului mare de izvoare reci care există și în ziua de azi, de la care a primit acest nume. [Numele de] Teleki-Recea sau Recia Telekiană, vine de acolo, fiind[-că] această comunitate, ca și Vaida-Recea a fost cea mai mare proprietate a Vodesei Cantacuzino²¹³, adică toți foștii iobagi din localitate au fost ai vodesei, însă când [aceasta] i-a dăruit pe cei din Vaida-Recea fiscului, pe aceștia i-a dăruit contelui Teleki, de unde i se zice azi Teleki-Recea sau Recia Telekiană.

Teleki-Recea, în 2 februarie 1865

David Iosu, jude

Vaida-Recea (*Vaida-Rece, Vaida-Recea*; m. *Vajdarécse*; g. *Waywodretsch*)

[159v] Descrierea Satului nostru Vodă Recia²¹⁴

Satulu nostru Vodă Recia substa pe una posesiune plana, si sa veciniațe despre rasaritu cu Satulu Berivoiu, despre miază de cu Teritoriulu muntele Baaba, despre apusu cu Satulu Degani si Netotu, despre miază nopte cu Ludisoru, cu Satulu Iaasi, Szevestreni si Sesciori, si ieste cu Recia Telekiana totu unu Comunu, pe carele ambe Reci, numa singura apa riulu carele curge dein munte prinu midsloculu amindoa le dosebeste, avindu acestia Reci, in alte privintia unu Catastru, unu Teritoriulu de otaru, padure si Munte.

Pamintulu aciestui Satu consta parte deinu lutu apatosu, si parte deinu pietrisu, carele cuprinde in stratulu seu 4

Descrierea satului nostru Vodă-Recea

Satul nostru Vodă-Recea se găsește pe o posesiune plană, și se învecinează dinspre răsărit cu satul Berivoii [Mici], dinspre miazăzi cu teritoriul Muntelui Baba, dinspre apus cu satele Dejeni și Netotu, dinspre miazănoapte cu Ludișor, cu satele Iași, Săvăstreni și Săsciori. Și [Vaida-Recea] formează o comunitate cu Recia Telekiană, cele două Reci fiind despărțite doar de apa râului care curge din munte prin mijlocul celor două, [deoarece] în afară de asta, aceste două Reci au cadastru, hotare, păduri și munți comune.

Pământul acestui sat este parțial lutos [și] apăsos, și parțial pietros, [și] care cuprinde în stratul său [de la]

²¹² Colecția de manuscrise OSzK, FM 1/3814A, 131v-131r.

²¹³ Una dintre soțiile voievodului Serban Cantacuzino al Țării Românești: Elina Cantacuzino Vodă sau Maria Cantacuzino Vodă.

²¹⁴ Colecția de manuscrise OSzK, FM 1/3814A, 159v-159r.

pana in 5 urme totu același soi de pamantu.

Mai consta inca si dein feregii, prunduri, sgiaburi si alte afundisu ne roditore.

Aceasta Comuna au avutu mai intiu numele seu numai Recia si aciestu nume isi are [159r] originia de acolo, de oreca sa afla mai multe izvoare reci, caria dupa cumu sa aflatu deinu unele traditiuni verbale numele acesta „Recia” descalecându unu Omu cu Numele Stanislavu si dandu de isvore reci, au ramasu aicia, si asia fundandusa ~~Co~~ Satu iau datu numele Recia.

Mai tirziu si a primitu predicatul Vodă Recia, adeca Recia lui Vodă. Caria să trage de acolo, de ore cie fiscalu de ~~atuncia~~ acuma care lacuiescu in prezentu aicia au fostu iobagi Vodesei Cantacusina, si fiindu aceasta ca prima persona in Satu, isa adaogatu aciestei Comuna Voda Recia, caria dupa limba magiare sa dice Waida Recia, insa de prezentu sa numeste Recia ducale, caria dinu partia Officiului Comunalu sa adevieria.

4 până în 5 urme de pământ de același soi(?).

[În hotar] mai sunt feregii, prunduri, steiuri de piatră și alte lucruri [asemănătoare] neroditoare.

Această comunitate la început a purtat doar numele de Recea, iar acest nume își are originea de acolo, deoarece [aici] erau mai multe izvoare reci. După cum spune tradiția orală, numele Recea [se trage de acolo, că] descălecând [aici] un om numit *Stanislav* și dând de izvoare reci, s-a stabilit aici, și fondând astfel satul i-a dat numele Recea.

Mai târziu și-a primit prenumele de Vodă Recea, adică Recea lui Vodă. Care se trage de acolo: deoarece [cei supuși] fiscalui de acum, care locuiesc în prezent aici au fost iobagii lui vodă Cantacuzino, și fiind aceasta cea mai însemnată persoană din sat, s-a adăugat [numelui] acestuia, comunitatea [numindu-se] *Vodă Recea*, căreia în limba maghiară i se zice *Vajda-recse*, însă în prezent se numește *Recea Ducală*, care este adevărat de către oficiul comunității.

Antistie Comunale

Recia ducale 2^a fauru 1865

Ioun Paparad mp jude

Primăria comunității

Recea Ducală, 2 februarie 1865

Ion Poparad, jude, cu propria mână

Sărata (m. *Szarata*, *Szeréte*; g. *Salzdorf*)

Satul s-a format pe cursul inferior al pârâului Sărata, la 38 km spre vest-sud-vest de Făgăraș.

Prima sa atestare documentară provine din anul 1466, când apare ca *possessio Zaratha*.²¹⁵

Numele văii și implicit al localității provine de la numeroasele izvoare sărate de aici.

[102v] Numirile locurilor

Din comunitatea Sarata in Districtulu Fagarasiu²¹⁶

1° Cumu fa numește Districtulu cerculu jau scaunul? Districtulu Fagarasiului, cerculu Porumbacu inferiore

2° Cate numiri are Comunitatea? Sarata fi alte numiri nu a avutu

3° Avutau vreodata comunitatea alte numiri? Nu au avutu alta numire

4° Cum fa numește comunitatia dela inceputu? Comunitatea dela inceputu [102r] totu numele Sarata au avutu fi altu nu aua pututu avea fiindu ca acestu nume fa trage dela izvoarele cele cu apa sarate ce fa afla pre otaru acestei comnitati.

5° De unde jau inpopulatu?

Numele locurilor

din comunitatea Sărata din Districtul Făgăraș

1. Cum se numește districtul, plasa sau scaunul? Districtul Făgărașului, Plasa Porumbacu de Jos.

2. Câte denumiri are comunitatea? Sărata n-a avut alte nume.

3. A avut vreodată comunitatea alt nume? N-a avut alt nume.

4. Cum s-a numit comunitatea la începuturi? Comunitatea a avut de la început tot numele Sărata, și alt nume nu a putut avea, fiindă acest nume se trage de la izvoarele cu apă sărată care se află în hotarul acestei comunități.

5. De unde provine populația?

²¹⁵ *UbGDS* 1981, 239.

²¹⁶ Colecția de manuscrise OSzK, FM 1/3814A, 102v-107v.

Aceste comuna e inpopulatu din patru famili ji anume familia Balea, Drace, Masariu ji Casanu carea acuma ja schimbatu Numele in Stenciulea, aceste familiuntu din vechime in asta Comuna afediate ji, ji (!) numele comunei totu aceste familii lau botedatu de ai dice Sarata, pe linga aceste au mai aleturatu mai terdiu familia Caleferiu ji Lupea, din alte parti venite.

6° Ce ja stie de comunu, din traditiuni, monumente semne de memorii?

Mai jusu pomenitele patru familii au avutu una Donatie subscrisa de Negru ji Pascu Voda Domnulu Romaniei fiindu recunoscuta ji de capitanulu supremu de atuncea alu Districului Fagarasiu [103v] Sasca ji de vice capitanulu Boeriu Ciechi in care era in scrisu mai multe Drepturi ale acelu patru familii.

7° Numirile Topografice din otarulu comunitatii:

A. Otarul acestei comunitati e mai lunga ca mai lata ji ste ingranitia de rejaritu cu otarul Comunei Scoreiu de catra apusu cu otarul Comuni Porumbaculu inferiore ji alu Porumbaculu superiore pana sub padure ji de aci prin padure stam ingranitia cu padure fuscusca (!), de catra amedie dii in Romania, la catre amedia nopte cu riulu oltului.

Ji in acestu otaru fantu urmetorele numiri topografice: Incepind din riulu oltulu este unu Dricu numitu oltrovulu acolo au fostu trestii ji de acolo are numele, mai in jusu totu pe partea de catra apusu Driculu Huluboasa acolo intru unu tinutu sta apa din ploie, mai catra munte infusu altu Dricu [103r] numitu Drumulu Neamtului pe acolo au fostu candva una poteca de picioru pe care ~~este~~ mergeau din Comuna Sasiasca Cartia nemti de ~~este~~ in Porumbaculu inferiore in Drumulu tieri ji au remasu cu numele jusu difa, mai catre munte este Drumulu tieri, ji trecandu mai incolo este Valea Comuni care curge spre amedia nopte din Comuna ji apoi ja intorce spre apusu ji tracandu aceasta este unu dealu delu (!) rotundu defupra cu jiesu largu ji se numeste Dealu Cherbunari care fiindu ca au facutu candva Cherbuni de arine au remasu cu numele acesta, din acestu delu ja mai intinde unu jesu Ku tufisji ji ai dice fata popi. Mai incolo altu Dricu de ai dice ogradile cu valea mieri ji fundulu mieri pana sub sprancea acesta este o culme frumosa cu tufisji de unde ja incepe padurea ji acesta este otarul din partea de catre apusu.

Aceasta comunitate s-a populat din patru familii, si anume familiile Bălea, Drace, Măsariu și Cazan, care acum și-a schimbat numele în Stănciulea. Aceste familii sunt așezate în această comunitate din vechime, și numele acestei comunități tot acele familiile l-au dat de-i zice Sărata. Pe lângă aceste [familii] mai târziu venind din alte părți, s-au alăturat familiile Calefariu și Lupea.

6. Ce se știe de genere din tradiții, monumente, semne memoriale?

Cele patru familii pomenite mai sus au avut donație semnată de Negru [Vodă²¹⁷] și Pascu Vodă²¹⁸ Domnii României, în care erau înscrise mai multe drepturi ale acelu patru familii, care au fost recunoscute și de Sasca²¹⁹, căpitanul suprem de atunci al Districtului Făgăraș și de vicecăpitanul Boeriu Ciechi²²⁰.

7. Toponimele din hotarul comunității:

A. Hotarul acestei comunități este mai lung decât lat, și se învecinează la răsărit cu hotarul comunității Scorei, de către apus cu hotarul comunităților Porumbacu de Jos și Porumbacu de Sus, până sub pădure, și de aici prin pădure se învecinează cu pădurea fiscului, de către miazăzi cu România, [iar] către miază-noapte cu râul Olt.

Și în acest hotar sunt următoarele toponime: Începând de la râul Olt este un trup numit *Ostrovul*, unde a fost trestii și de acolo [își] are numele. Mai în sus, tot în partea de către apus [se găsește] trupul *Huluboasa*, acolo într-un loc stă apa după ploaie. Mai sus către munte, [se găsește] alt trup numit *Drumul Neamțului*, pe unde a fost cândva o cărare care ieșea la Porumbacu de Jos în *Drumul țării*, pe care mergeau nemții din comunitatea săsească Cârța și i-a rămas numele de la sus menționată [cărăre]. Mai către munte este *Drumul țării* și trecând mai încolo este Pârâul Sărata care curge spre miazănoapte din comunitate și apoi se întoarce către apus, și trecând acesta, este un deal rotund cu un platou larg deasupra care se numește *Dealul Cărbunării*, care, fiindcă aici s-au făcut cândva cărbuni din arini a rămas cu numele acesta. Pe acest deal se întinde un platou cu tufişuri și îi zice *Fața Popii*. Mai încolo alt trup de îi zice *Ogrăzile*, cu Valea Mierii și *Fundul Mierii*, până sub *Sprancea*, care este o culme frumoasă cu tufişuri, de unde începe pădurea. Și acesta este hotarul din partea de către apus.

²¹⁷ Negru Vodă, întemeietorul legendar al Țării Românești.

²¹⁸ Personaj necunoscut. Nici unul dintre domnitorii Țării Românești n-a purtat acest nume.

²¹⁹ Personaj necunoscut.

²²⁰ Personaj necunoscut.

B. Intorcandune pe otarul din midilocu despre amadi spre miadi nopte care ȝa numește Valea mun[104v]-telui prin care midilocu alu aceștui otaru curge Valea Comunei in care curgu ȝi nește ȝfvara ȝarate mai ȝub padure ește unu tinutu de locu de ai dice fundatura unu ȝiesu intre deluri de unde eȝi trage numele, venindu ȝpre miadia nopte pe vale mai in josu ȝa afla Comunitatea Sarata pe langa apa aceșta in doo renduri Case printre care curge apa, mai ȝuntu doo hudili ȝtrimte in partea ȝpre raȝaritu unde curge unu pareu ce ȝa numește Nicula, din Satu injosu ȝa intinde unu ȝiefu ȝtrimtu tatu pe valea Comuni intre delurile mai ȝusu diȝe ȝi acelu ȝesu ȝa numește Saliste. Mai catra oltu ȝa retundieȝcu de amandoa parti delurile ȝi ȝucindusa apa ȝpre apusu, din partea catra munte intru una ȝiesu ȝa dice la Lacu acolo ȝuntu fantani cu apa ȝarata, care ȝcurgend din multe parti ȝa face una valcica ȝi curge in valea Comuni, prește acește ape ește contrasiu (:poditoriu:) care ȝta ȝub ordinatu C. Directiuni [104r] Finantiare, trecandu drumul aceștiu fostu mai inainte drumu de Comunicatu alu Tieri, ȝa intinde unu pareu de ȝa numeste Gloduri dupa nemulu pamantului pota fi numele, ȝi trecandu Drumulu nou de Comunicatiune in prezentu ȝi mai injosu ește unu dricu numitu Saraturile, ȝi acelu pamantu e forte ȝaratu incatu nici iarba nu crește fara ȝta locu altu de ȝare in timpu ȝerinu, ȝi mai catra oltu ește una balta cu trestie ȝi apa pe acoloau merȝu odata oltu.

C. Intorcandune ȝpre reȝaritu tunamu (!) in otarulu in granitia otarulu Comunei Scoreiulu ește Driculu Bretea care trage numele dupa pamantu ȝi trecem calea care duce din Sarata la Colunu pește oltu ȝa afla driculu Scoreiului prin care curge un pereu din otarulu Scoreiului ȝi de acolo trage numele mai catra munte ește una fantana cu numele fantana Crangului mai incolo driculu Lunca ȝi de aci ȝa ridice un locu mai inaltu pe ȝub care trece Drumulu tieri din acelu dricu delurosu curge [105v] mai multe parao dintre care una ȝe numește Valea Eriniloru unde ȝantu ȝi gauri de Erini. ȝi aȝie dricul aceșta ȝa numește Valcele, mai incolo trece calea care duce la Scoreiu, mai incolo ește una vale de ȝe numește Valea Raciloru, care curge in otarulu Scoreiului, in partea catre apusu ește Valea Nicula care curge in Comuna noștra Sarata, mai catra Padure ește unu tinutu de ȝa numește Bolovanu albu, ȝi de aci in ȝusu catre munte ȝa incepe padurea.

D. Incepandu in Driculu paduri ește Braniștea cu ȝteȝiari ȝiȝcuȝiasca prin care curge unu pareu ȝi acela ȝa numitu mai inainte Pereu Satului, acuma de cand a au ceputu ȝiȝcuȝașca acea Dumbrava in parau in ȝusu care mai inainte au fostu al Comunei Sarata, ia

B. Intorcându-ne pe hotarul din mijloc, dinspre miazăzi spre miazănoapte, care se numește *Valea Muntelui*, în mijlocul căreia curge pârâul Sărata, în care se varsă niște izvoare sărate. Mai sub pădure este un teren căruia i se zice *Fundătura*, un șes între dealuri, de unde își trage numele. Venind pe vale în jos spre miazănoapte, pe lângă apa aceasta se găsește comunitatea Sărata, care este așezată pe două rânduri [de] case printre care curge apa. Mai sunt străzi(?) strâmte în partea dinspre răsărit [al satului], unde curge un pârâu care se numește *Nicula*. De la sat în jos, tot pe valea pârâului Sărata, se întinde un șes îngust între dealurile mai sus menționate, și acel șes se numește *Săliște*. Mai către Olt se aplatizează(?) dealurile din cele două laturi [ale văii], și apa luînd-o spre apus, în partea [de] către munte a unui șes [căruia i] se zice *La Lac*, sunt fântâni cu apă sărată, care curgând din [mai] multe părți formează o vâlcică care se varsă în pârâul Sărata. Peste aceste ape este [un] bac (poditor), care se află în subordinea Cesarei Direcțiunii Financiare. Trecând drumul acesta, [care] a fost mai demult drumul principal al țării, este un pârâu care se numește *Gloduri* (numele îi poate veni de la numele pământului). Trecând de noul drum de comunicare, care în prezent este mai jos [de cel vechi], este un trup numit *Săraturile*, [unde] pământul este atât de sărat, încât nu crește nici iarba, fără a fi acolo altceva decât sare. Și mai către Olt este o baltă cu trestie și apă, pe unde a curs odată Oltul.

C. Întorcându-ne spre răsărit, intrăm în hotarul de lângă granița hotarului comunității Scorei, [unde] este trupul *Bretea*, care [își] trage numele [de] după pământ. Și trecând calea care duce din Sărata la Colun [de] peste Olt, se află trupul *Scoreiului*, prin care curge pârâul din hotarul Scoreiului, de la care își trage numele. Mai către munte este o fântână numită *Fântâna Crângului*. Mai incolo [este] trupul Lunca, unde se ridică un loc mai înalt, sub care trece drumul țării. Din acest trup deluros curg mai multe pârâuri, dintre care unul se numește *Valea Erinilor*, în care sunt și găuri de *erini*. Și așa trupul acesta se numește *Vâlcele*. Mai incolo este o vale care se numește *Valea Racilor*, care curge în hotarul Scoreiului. În partea [de] către apus este *Valea Nicula*, care curge în comunitatea noastră Sărata. Mai către pădure este un ținut care se numește *Bolovanul Alb*, și de aici în sus către munte începe pădurea.

D. [La] începutul trupului pădurilor este *Braniștea*, [o pădure] cu stejari a fîscului, prin care curge un pârâu, care mai demult se numea *Pârâul Satului*, [dar] acum, de când acea dumbravă de pe pârâu în sus, care mai înainte a fost a comunității Sărata a devenit

schimbato numele pereului și ai dice pareu Sasului, și acea dumbrava numai ca și o padiasca și au datu în minile arendatorului de atunci ca numele nou ie cunoscutu [105r] care parte la Dumbrava din parau în jusu și au numitu și Crangu și alui, din Dumbrava în jusu și numește Calea muntelui – valea muntelui care vine prin Comuna și locutini, mai către apus este unu pareu Seaca și totu și spre apus și mai dice picioru Slobodu fiindu nui oprită la lemnele ce și afle pre acolo, apoi și începe către munte una pădure de fagu și carpenu frumoșe și și numește Smida și și trage numele de la fimeora, aceste este a Comuni Sarate în această pădure sunt mai multe parau și acele și numește parau Smidei unde este fimeurișu altu parau și numește paraulu lui Ianos și alu treilea paraulu Cacardaei, mai încolo și cubaramu în riulu Tânu care are acestu nume fiindu în acela le tundu ciobani în această riu și și curu unu parau de și numește Parau lui Mateiu și și se curu amendoa în riulu Porumbacului și apoi și începe picioru de munte numitu Plaiulu cine și spre [106v] apus preste una culme de delu numita coșta Tânuului din coștele acestia curge doo parau numite Paraoale Caldărilor fiindu ca sunt adanci porta a celu nume și acele și și curu în riulu celu mare care curge prin Comunele Porumbace, ceva mai la delu este alta parau numitu Parau Curmături fiindu curge din Curmeture Plaiului, în această și și curu parau Pleși și și parau lui Corlatu între aceste doo Parao și afla Pîșculu lui Corlatu cu un și iacu micu unde este și tina pentru oii, către riu celu mare și spre apus, în riu este unu și giabu de petre preste care curge apa cale cincispradiace orgu de jusu și acolo neșă numește Genune, în partea și spre referitu numitu în riu Tânuului iara este și pișaiu de apa și și această și numește valtore. Muntele celu daintaiu și numește Plesia cu și tina de oi acolo este una petre de și și numește după numele familiei Petre lui Casanu, pre această sunt [106r] mai multe potece și numite Poteculu Bucsi, alu Dogariu, alu Plesiti, și celu lungu și Poteculu celu nou, în acestu munte este de înșamnatu Pîșcul cu Mesteceni, mai la delu este locul numitu aștupatura unu și iesu micu și înprejiuratu cu bradii, mai în jusu și începe poteca de picioru ce duce în muntele Bonta, acolo sunt doo și tani pentru oi, aci este de înșemnătate Bulfulu unu și giabu de petra ca unu turnu, de sub și tani curu unu isoru alu Bonti numitu, de la și taniile aceste și spre răsăritu și fuorește riulu Tânu, și și spre apus este locul numitu varteja una coșta forte iute cu una poteca care duce în muntele valea Sarati. Dela și taniile din muntele Bonta și spre amedi întru una muchie în granitia cu muntele Scoreiului este nitielu și iesu și acolo și afla unu lacu cu apa, de sub această

a și fiscului, au schimbat numele și râului și și se zice *Pârâul Sasului*. Acea dumbravă a fost dată arendatorilor doar în pază, și de atunci e cunoscută cu numele nou. Partea din dumbravă de pe și râu în sus, care s-a numit și *Crângul Satului*, se numește [acum] *Calea Muntelui*. *Valea muntelui* care vine prin comunitate și *locutini*(?), mai către apus este *Pârâul Seaca*, și tot spre apus și se mai zice [unui loc] *Piciorul Slobod*, fiindcă exploatarea lemnului de acolo nu e oprită. Apoi, către munte [este] o pădure frumoasă de fag și carpen care este a comunității Sărata, [și] care se numește *Smeada*, și și trage numele de la zmeură. În această pădure sunt mai multe și râuri și acestea se numesc *Pârâul Smeadei*, unde este zmeurișul, alt și râu se numește *Pârâul lui Ianos* și al treilea *Pârâul Cacardaei*. Mai încolo coborâm în *Pârâul Tânu*, care are acest nume fiindcă în acesta tundu ciobanii [oile]. În acesta se varsă un și râu care se numește *Pârâul lui Matei*, și se varsă amândouă în *râul Porumbacului*. Apoi începe picioru de munte numit *Plaiul*, [care] și spre apus peste o culme de deal numită *Coasta Tânuului*. Dincoastele acesteia curg două și râuri. *Pârâul Căldărilor*, care poartă acest nume fiindcă e foarte adânc, și [care] se varsă în râul celu mare care curge prin comunitățile Porumbacu. Ceva mai la deal este [un] alt și râu, numit *Pârâul Curmăturii*, fiindcă curge din *Curmătura Plaiului*. În acesta se varsă *Pârâul Pleșii* și *Pârâul lui Corlatu*. Între aceste două și râuri se află *Pîșcul lui Corlatu* cu un și iac mic unde este și tina pentru oi. În râul celu mare dinspre apus este un stei de piatră peste care curge apa de la o înălțime [de] cincisprezece și tănjeni, locul numindu-se *Genune*. Spre răsărit în *Pârâul Tânuului* amintit, este [o] și piuă de apă și acesta se numește *Vâltoare*. Primul munte se numește *Pleașa* și are o și tână de oi. acolo este o și tână, care se numește după numele familiei *Piatra lui Casanu*. În acest [munte] sunt mai multe poteci numite *Poteca Bucșii*, a *Dogarului*, a *Pleșitei* și *Cea lungă* și *Poteca cea nouă*. În acest munte trebuie menționat [și] *Pîșcul cu mesteceni*. Mai la deal este locul numit *Aștupătura*, un și es mic și înconjurat de brazi. Mai în sus începe cărarea care duce la *Muntele Bonta*, în care sunt două și tani pentru oi. Aici trebuie menționat *Bulzul*, un stei de piatră ca un turn. De sub și tani curge un izvor numit *Al Bontii*. La răsărit de aceste și tani și și are obârșia și râul *Tânu*, și și spre apus este locul numit vârtelul, o coastă(?) foarte iute, cu o potecă care duce în muntele *Valea Sărății*.

La și zăzi de și tanele din *Muntele Bonta*, pe o muchie în vecinată cu *Muntele Scoreiului* este puțin loc plan și acolo se găsește un lac. Pe sub acesta sunt

învofreſcu cateva îfvoare ſi ſa numeſcu paraole
teiloru [107v] fiindu ca ſa afla forte multu lemn de
teiu, mai in fuſu eſte de mediuna in muntele valea
Sarati, care ſa tine deo parte de Comuna noſtra ſi a
treia eſte alu familiei Boernale Strava din
Porumbacul ſuperiore acolo eſte una padina larga
intre grozave deluri ſi nu departe eſte ſi garnitia cu
Romania in varful muntelui.

Sarata in 12 December 864

Oficiulu Comunale

Maſsariu jude

× Nicolae Oana
× Nicolae Gritu juratu
× George Cismasiu batrin
× Mateiu Marcu

Prin Balea Not[ar]

mai multe izvoare care se numesc *Pârâurile Teilor*,
fiindcă acolo se găsesc mulți tei. Mai în sus este
granița din Muntele Valea Săratei, din care două
treimi sunt ale comunității noastre și o treime a
familiei boierești Strava din Porumbacu de Sus.
Acolo este o padină largă [situată] între dealuri grozave
și nu departe este și granița din vârful muntelui cu
România.

Sărata, în 12 decembrie 1864

Oficiul comunității

Măsariu, jude

Nicolae Oana, jurat bătrân
Nicolae Gritu, jurat bătrân
George Cismașu, jurat bătrân
Matei Marcu, jurat bătrân
prin Balea, notar

Ștampila comunității Sărata.

Săsciori (m. *Szeszcsor*, *Szecsér*)

Satul este așezat pe cursul mijlociu al râului Hurez, la 9,5 km spre sud de Făgăraș.

Prima atestare documentară a sa provine din anul 1437, când boierul Stanciu și fratele său Roman, a primit de la Vlad Dracul alături de alte domenii făgărășene și satul *Sessori Lovistyen*.²²¹

Originea numelui este incertă, putând fi dedus din diminutivul pluralului etnonimului *sașilor* sau din numele *Sas*.

[121v] Descrieria Satului Siesciori²²²

Satulu nostru Sasciori substa pe una poſseſiune
plană, dintre carele poſseſiuni suntu neroditoare; si sa
veciniađa despre miađa đii Recia miađa nopte Urezu,
despre rasaritu Berivoi, si despre apusu cu Satulu
Szevestreni, pamantulu alu acestui Satu consta parte
dinu lutu apatosu, si parte dinu apamintu (!) pietrosu,
carele cuprinde in stratulu seu 2. pana in trei urme
totu acielasu soiu de pamintu.

Numele seu ieste de acolo retrasu fiindca in vechime
au locuitu in acestu Satu si unu Sasu, si de acolo iau
reماسu numele Sesciori care dinu partia Officiulu
Comunalu sa intareste.

Descrierea satului Săsciori

Satul nostru Săsciori este așezat pe un teren plan,
dintre care terenuri sunt neroditoare. Se învecinează
dinspre miazăzi cu Recea, [dinspre] miazănoapte cu
Hurez, dinspre răsărit [cu] Berivoi [Mici] și dinspre
apus cu satul Săvăstreni. Pământul acestui sat [în]
parte din lut apăsos și în parte din pământ pietros,
care cuprinde în straturile sale două, până la trei
urme, din același soi de pământ(?).

Numele său se trage de acolo, fiindcă în vechime a
locuit în acest sat și un sas, și de acolo i-a rămas
numele de Săsciori, [lucru] care este adeverit din
partea oficialităților comunității.

²²¹ PUȘCARIU, Ioan 1907, 51.

²²² Colecția de manuscrise OSzK, FM 1/3814A, 121v.

Sesciori alu 28^a Ianuarie 1865

Săsciori, la 28 ianuarie 1865

× Nicolae Mottok Jude
× Josef Iacob Mottok batrin
× Affanasie Mottok batrin
G. Czetz Not[ar]

Nicolae Motoc, jude
Iosif Iacob Motoc, bătrân
Afanasie Motoc, bătrân
[prin] G. Czetz, notar

Ștampila comunității Săsciori.

Săvăstreni (*Savastreni, Sevestreni*; m. *Szevesztrény*; g. *Sestern, Waldhaus*)

Satul este așezat pe cursul mijlociu al râului Săvăstreni (Dejani), la 9 km spre sud de Făgăraș.

Prima menționare documentară provine din anul 1589, când apare cu numele de *possessio Zevestreny*.²²³ Numele localității ar putea fi dedus din varianta *Sevestru* antroponimului *Silvestru*.²²⁴

[122v] Descrierea Satului Sievestreni!²²⁵

Descrierea satului Săvăstreni!

Satulu nostru Sievestreni, substa pe una posesiune plană, prinu midslocu caruia curge unu Riu, carele dinu Munte isu ia izvorulu seu, si sa veciniađa despre miađa đii cu Recia, miađa niapte cu Urezu si Beclianu, despre rasaritu cu Siesciori, si despre apusu cu Satulu Iaasi pamintulu alu acestui Satu consta parte dinu lutu amestecat cu piatră, parte numa dinu pamintu pietrosu, care cuprinde afundisu in stratulu seu 4. pana in 5 urme totu acelasi soiu de pamintu.

Numele seu este de acolo retrasu fiindca la incieputu au fostu unu proprietariu cu numele Szevestreny, dinu care isau trasu si numele Comuni, caria denu partea Officiului Comunalu sa adeveriađa.

Satul nostru Săvăstreni se află pe un teren plan, prin mijlocul căruia curge un râu, care își are izvorul în munte, și se învecinează dinspre miazăzi cu Recea, [spre] miazănoapte cu Hurez și Beclean, dinspre răsărit cu Săsciori și dinspre apus cu satul Iași. Pământul acestui sat este în parte lut amestecat cu piatră și în parte pietros, [și] are în adâncimea în stratului său [de la] 4 până la 5 urme de pământ de același soi.

Numele său provine de acolo, fiindcă la început a fost [aici] un proprietar numit Sevestreni, de la care se trage și numele comunității, care este adeverit din partea oficiului comunității.

Sievestreni alu 28^a Ianuarie 1865

Săvăstreni, la 28 ianuarie 1865

Pantilimon Dobrin
× Nicolai Laria batrin
Josif Mottok jude
G. Czetz Not[ar]

Pantelimon Dobrin
Nicolae Laria, bătrân
Iosif Motoc, jude
G. Czetz, notar

²²³ VERESS, Andrei 1931, 162.

²²⁴ CONSTANTINESCU, Nicolae A. 1963, 146.

²²⁵ Colecția de manuscrise OSzK, FM 1/3814A, 122v.

Ștampila comunității Săvăstreni.

Sâmbăta de Jos (m. *Alsószombatfalva*; g. *Unter-Mühlendorf, Unter-Sombath*)

Satul este situat pe terasa deasupra luncii inundabile, la vărsarea râului Sâmbăta în Olt, la 12,5 km spre vest de Făgăraș.

Prima atestare documentară provine din anul 1291, când apare cu numele de *possessio Zumbothel*.²²⁶

La mijlocul secolului al XVIII-lea pe teritoriul localității a existat o mănăstire greco-catolică, care în anul 1755 era în posesia ortodocșilor.²²⁷

Numele localității provine de la târgurile care se țineau aici în cursul zilelor de sâmbătă,²²⁸ la care s-a adăugat indicativul *de Jos*.

[3v] Numurile locurilor!²²⁹

Numele locurilor!

I. Comuna Sambeta inferioru!

se numeste Sambeta, pentru ca in momentul deantaiu candu seu inceputu ase face satu, seu intimplatu deau fostu diô aceia sambeta, si deinu cauza aciasta au ramas si numele comunei Sambeta, inferioru se numeste pentru ca suntu 2 comuni cu numele Sambeta, si pentru acesta cea deinsusu se numeste superioru si cea deinjosu se numeste inferioru.

II. Campulu calea Sambetei,

se numeste asa pentru ca este unu drumu deintru o comuna intru alta, si campulu prelanga calea acesta se numeste calea Sambetei

III. Campulu Dealu arinului,

pentru aceia se numeste asa pentru ca se afla neste arini langa acelu dealu si deinu cauza acesta se numeste campulu acela dealu arinului,

IV. Campulu dealu rastociloru,

pentru aceia se numeste asa ca este unu dialu si langa dealu se afla o gavauna (!) rastoca si deinu cauza aceasta se numeste campulu de pre numitul dialu, dialu rastocilor,

V. Campulu Fundu Alunisului,

se numeste asa pentru ca in timpul strabunilor au fostu neste aluni pe locul acela si dein cauza aceasta au ramas campulu acela numit fundu alunisului,

[3r]VI. Campulu peste riulu voili,

se numeste asa ca se afla unu darabu de otaru peste riu catra voila si otarulu acela se numeste peste riulu voila,

I. Comunitatea Sâmbăta Inferioară.

Se numește *Sâmbăta*, deoarece la început, în momentul în care s-a început fondarea satului s-a întâmplat să fie o zi de sâmbătă, și din această cauză i-a rămas numele comunitatea Sâmbăta. Se numește de Jos, pentru că există 2 comunități cu numele Sâmbăta, și de aceea cea din sus se numește *Superioară*, și cea din jos se numește *Inferioară*.

II. Câmpul Calea Sâmbetei.

Se numește astfel pentru că este un drum [care duce] dintr-o comunitate în cealaltă, câmpul de lângă această cale se numește *Calea Sâmbetei*.

III. Câmpul Dealul Arinului.

Se numește astfel pentru că lângă acel deal sunt niște arini și din această cauză se numește câmpul acela *Dealul Arinului*.

IV. Câmpul Dealul Răstocilor.

De aceea se numește astfel, [fiindcă] este un deal și lângă deal se află o gavauna(?) [cu] răstoacă și din această cauză se numește câmpul de pe dealul amintit *Dealul Răstocilor*.

V. Câmpul Fundul Alunișului.

Se numește astfel pentru că pe vremea străbunilor au fost [aici] niște aluni și din această cauză a rămas câmpul acela denumit *Fundul Alunișului*.

VI. Câmpul Peste Râul Voilei.

Se numește astfel [deoarece] o bucată de hotar se află dincolo de râul de către Voila²³⁰ și hotarul acela se numește *Peste Râul Voila*.

²²⁶ UbGDS 1892, 177.

²²⁷ METEȘ, Ștefan 1936, 83.

²²⁸ GYÖRFFY, György 1987, 453.

²²⁹ Colecția de manuscrise OSzK, FM 1/3814A, 3v-4v.

VII. Campulu dealu Trungiuri,

se numeste asa pentru ca se afla langa una lunca ce este intre neste ungiuri, si dealulu este deasupra acei lunci, si pentru aceasta se numeste dealu Trungiului

VIII. Campulu Trungiuri,

se numeste asa pentru ca este una lunca langa comuna, si langa alta, si langa unu dealu, si deinu cauza aceasta se numeste intre ungiuri / Trungiuri

IX. Campulu deinu riu pana in glodu,

se numeste asa pentru ca se afla unu darabu de campu intre apa riului sambetei si intre apa glodulu si dein cauza aceasta se numeste campulu acela dein rau pana in glodu

X. Campulu Lunca,

se afla unu campu de funatu la midiloculu otarului si dein cauza aceasta se numeste campulu acela de funatu Lunca

XI. Campulu dealu Strambej,

se numeste, pentru ca se afla unu parau curgatoriu dein otaru numitu stramba, si langa paraulu acela este unu dealu, si acesta dealu se numeste dealu strambej,

XII. Campulu Haumu,

se numeste, pentru ca se afla unu campu ~~homo~~ humosu / cu huma / si deinu cauza aceasta se numeste campulu acesta Haumu,

[4v] XIII Campulu pe dumbrava

se numeste asa pentru ca este o padurie de stesariu in oataru, si campulu langa paduria aceasta se numeste pe dumbrava

XIV Campulu Secaturile

se numeste asa pentru ca este unu campu prein care mergiau unu riu, si riulu au secatu adeca seau facuta mergerea pre aivea, si matca veche au ramasu seca si deinu cauza acesta se numeste campulu acela Secaturile

XV Campulu numitu Intre Velcele

se numeste asa pentru ca este unu campu intre 2 valcele / pereu / si campulu acela se numeste, campulu Intre Velcele.

XVI Campulu Lunca riului

se numeste asa pentru ca este una lunca de funate prelange riulu sambetei, si acesta campu se numeste Lunca riului.

VII. *Câmpul Dealul Trunghiuri.*

Se numește astfel deoarece se află lângă o luncă care este între niște unghiuri și dealul este deasupra acelei lunci și de aceea se numește *Dealul Trunghiuri*.

VIII. *Câmpul Trunghiuri.*

Se numește astfel pentru că este o luncă lângă comunitate și lângă alta și lângă un deal și din această cauză se numește *Între Unghiuri (Trunghiuri)*.

IX. *Câmpul din Râu până în Glod.*

Se numește astfel pentru că această bucată de câmp se află între apa Sâmbetei și între apa Glodului și din această cauză se numește câmpul acela *din Râu până în Glod*.

X. *Câmpul Lunca.*

La mijlocului hotarului se găsește un câmp de fânețe și din această cauză se numește câmpul acesta de fânețe *Lunca*.

XI. *Câmpul Dealul Strâmbei.*

Se numește [astfel] pentru că este un pârâu care curge din hotarul numit *Strâmba*, și lângă pârâul acela este un deal, și acest deal se numește *Dealul Strâmbei*.

XIII. *Câmpul Haum.*

Se numește [astfel] pentru [acesta] că este un câmp humos (cu humă) și din cauza aceasta se numește câmpul acesta *Haum*.

XIII. *Câmpul Pe Dumbravă.*

Se numește astfel, pentru că în hotar este o pădure de stejari și câmpul de lângă pădurea aceasta se numește *Pe Dumbravă*.

XIV. *Câmpul Secăturile.*

Se numește astfel pentru că este un câmp prin care trecea un râu și râul acesta a secat, adică și-a schimbat cursul și matca veche a rămas seacă și din cauza aceasta câmpul acela se numește *Secăturile*.

XV. *Câmpul numit Între Vâlcele.*

Se numește astfel pentru că este un câmp între două vâlcele (pârâuri) și câmpul acela se numește câmpul *Între Vâlcele*.

XVI. *Câmpul Lunca Râului.*

Se numește astfel pentru că este o luncă cu fânețe pe lângă râul Sâmbăta și acest câmp se numește *Lunca Râului*.

Sambeta inferiora in 1 Noemvrie 1864

Sâmbăta Inferioară, în 1 noiembrie 1864.

× Ioanu Sichie jude
× Ioanu Bertia batrin jurat
× George Radu batrin jurat
× George Musath batrin jurat
prin

Ioan Sichie, jude
Ioan Berteia, bătrân jurat
George Radu, bătrân jurat
George Mușat, bătrân jurat
prin

Ștampila comunității Sâmbăta de Jos.

Sâmbăta de Sus (m. *Felsőszombatfalva*, *Szombatfalva*; g. *Ober-Mühlendorf*, *Ober-Sombath*)

Satul se găsește în regiunea cursului mijlociu al râului Sâmbăta, la 14,5 km spre vest-sud-vest de Făgăraș. Prima atestare documentară a sa provine din anul 1437, când boierul Stanciu și fratele său Roman au primit de la Vlad Dracul alături de alte domenii făgărășene și proprietatea lui Baicu și Vlad din Sâmbăta de Sus.²³¹ La sfârșitul secolului al XVII-lea Constantin Brâncoveanu a ctitorit o mănăstire cu hramul „Adormirea Maicii Domnului și Izvorul Tămăduirii” care a fost distrusă în anul 1785 de către autoritățile austriece.²³² Numele localității are aceeași etimologie ca și Sâmbăta de Jos, la care s-a adăugat indicativul *de Sus*.

[32v] Numirile locurilor²³³

Numele locurilor

I dein comunitate Sambeta superioare in
Districtul fagarsiului

I(?) din comunitatea Sâmbăta Superioară din
Districtul Făgăraș

[1. Numele comitatului, districtului, cercului, scaunului de care se tiene satulu.]

ad. 1.

se tine de Districtulu fagarsiului cercul Sambetianu, si are numai acestu nume pomenitu dein vechime, se tine de tara oltului, care in tote Transilvania e sub numele „tara oltului” cunoscute

[1. Numele comitatului, districtului, plășii, scaunului de care aparține satul?]

La 1.

Aparține de Districtul Făgăraș, Plasa Sâmbăta, și are numai acest nume pomenit [încă] din vechime. Aparține de Țara Oltului, care în toată Transilvania este cunoscută cu numele [de] Țara Oltului.

[2-4. Comunitatea, opidulu cate numiri are acu, care dintre ele e numai prin locuitorii locali si care e de tiera intriega cunoscutu? Avut’a vro data comunitatia alta numire? Séu dor’ numai s’a scrisu alt’minterea numele de acumu? Cum sa numeste comunitatia dela inceputu?]

ad. 2. 3. si ad. 4.

afare de numirea sub 1 nu are alte nume

[2-4. Câte denumiri are comunitatea, târgul în prezent, care dintre ele este cunoscută doar pe plan local și care de către întreaga țară? A avut vreodată comunitatea alt nume? Sau s-a scris doar altfel numele de acum? Cum s-a numit comunitatea la început?]

La 2., 3. și 4.

[În] afară de denumirea de la 1. nu are alt nume.

[5. Deunde s’a inopulatu?]

ad. 5.

Poporulu dein acesta comuna constandu numai dein curatu romani, Comuna nu se stie de unde sa inopulatu, de ore ce acestu satu e unul dein cele mai vechi ale „Teri oltului” in obste ca si toti romani dein Transilvania sunt colonisati dein Italia aica (!).

[5. De unde provine populația?]

La 5.

Populația din această comunitate constă numai din români veritabili. Nu se știe de unde s-a populat comunitatea, deoarece acest sat este unul dintre cele mai vechi [din] Țara Oltului, [și] deopotrivă cu toți românii din Transilvania sunt colonizați aici din Italia.

²³¹ PUȘCARIU, Ioan 1907, 51.

²³² METEȘ, Ștefan 1936, 84-90.

²³³ Colecția de manuscrise OSzK, FM 1/3814A, 32v-32r.

[6. Ce sa stie de comunu din traditiuni, monumente semne de memori, din memorande scrisa seu tiparite despre originea numelui si intielesulu lui in veri care limba aru fi loculu numitu?]

ad. 6.

Se afle o monastire ruinate aicea sub Braniste, care prein Imperatorul Iosifu II sa desfiintatu, acu stau Țidurile colorate forte frumusu in stilu greco orientalu si documentiade astedi o marire cadute acesta in legatura cu ...

[7. Numirile topografice din otarulu comunitati?]

ad. 7. numirile locuriloru adeca:

padurea Branistea,

chiciora,

Pereu Brusturiloru,

pereu lui Petru,

pereu ferecatu,

valia Sambeti si cu numirile teritoriale la campu:

marginia,

Valia podului,

Bungetu,

Cerpenisu,

fontana frasetulului

tote acestia numiri dovedescu cumunu ca satul /:Comuna:/ Sambeta superioare cu totu teritoriului [32r] ei e pomentu romanescu dein vechime locuitu de curatu romani.

Sambeta super. In 10 Noembrie 1864

× Adam Szevoiu Jude

× Adam Morariu Jude

Josifu Popp not[ar]

[6. Ce se știe de genere din tradiții, monumente, semne memoriale, acte scrise sau tipărite, despre numele și etimologia [numelui] localității în fiecare limbă [vorbită]?]

La 6.

Aici sub Braniște se găsește o mănăstire ruinată, care a fost desființată de către Împăratul Iosif al II-lea. Acum stau zidurile foarte frumos colorate în stil greco-oriental și documentează astăzi o mărire căzută. Acesta în legătură cu ...²³⁴

[7. Toponimele din hotarul comunității:]

La 7. Toponimele, adică:

Pădurea Braniștea,

Chicioara,

Pârâul Brusturilor,

Pârâul lui Petru,

Pârâul Ferecat.

Valea Sâmbetei și cu toponimele [de] la câmpie:

Marginea,

Valea Podului,

Bungetul,

Cârpenișul,

Fântâna Frăsinetului.

Toate aceste denumiri dovedesc în genere că satul (comunitatea) Sâmbăta Superioară cu tot teritoriul ei e pământ românesc din vechime locuit de români veritabili.

Sâmbăta Super[ioară], în 10 noiembrie 1864

Adam Zăvoiu, jude

Adam Moraru, jude

Iosif Pop, notar

Scorei (*Scorei*; m. *Skorei*, *Szkoré*, *Szokor*; *Standorf*, *Kornberg*)

Satul se găsește pe terasa luncii Oltului, pe cursul inferior al râului Scorei, la 35 km spre vest de Făgăraș.

Prima atestare documentară provine din anul 1391, când Mircea cel Bătrân îi dă lui Stanciul egumenul și fratelui său Kalin, *territorio integro Szkore*.²³⁵

În a doua jumătate a secolului al XVIII-lea pe teritoriul localității a funcționat o mănăstire ortodoxă distrusă parțial din ordinul generalului von Buccow.²³⁶

Originea numelui localității este necunoscută.

[123v] Numirile Locuriloru

Din Comunitatea Scorei Districtulu Fagarsiului²³⁷

ad I.

Numele locuriloru

din Comunitatea Scorei, Districtul Făgăraș

La 1.

²³⁴ Fraza a rămas neterminată.

²³⁵ *DRH.B.* 1966, 37.

²³⁶ METEȘ, Ștefan 1936.

²³⁷ Colecția de manuscrise OSzK, FM 1/3814A, 123v-125v

Numele Districtului și alu cercului
Făgărașiu, Porumbacu

ad 2.

Comunitatea opidului câte numiri are acu, cara dintre ele este numai prin locuitori locali și care este de tiara întreaga cunoscută?

Comunitatea Scorei este în totu coprinfulu cunoscuta

ad 3.

Avutau vreodată cândva comunitatea altă numire? Sau dără numai sau scrișu numele de acu? neau (!) avutu.

ad 4.

Cum să numetce (!) comunitatea dela începutu? Scorei

ad 5.

De unde sau înpopulatu?

Înpopulatiunea după cum arată Documentele vechi autentice să trage de acolo: că unștindu fostula atuncea Craiu alu Tranșilvaniei Betlen Gaboru totu teritoriului ce să află alu Comunității Scorei unulu numitu Stanciulu Egumenu și frateleșau Calin sau multitu și să tragu cele 4 neamuri de boieri care lacueșcu până aștăzi în Scorei anume Csung, Streza, Halmagi și Wulk pe lângă aceștea sau arăturatu la vreme și alte [123r] nemuri de boieri anume Marcu și Berdasiu. mai întârdui sau ivitu și alăturatu din mai multe părți felurite oameni și așia sau înpopulatu.

ad 6.

ce să șcie de comunu din tradițiuni, monuminte, semne de memorii, memorande Scrișe sau tiparite despre originea numelui și întieșfulu lui în veri care limbă aru fi locul numitu?

—

ad 7.

Numirile Topografice din otarulu comunității?

Comunitatea Scorei est așiatu între două dealuri prin care curge una vale care curge din isvoru muntelui Laita și să scură în oltu.

aceșta Comună să vecinește cu Sarata, Colunu, Kertz și Oprea Kertzisora.

Hotarul să începe cu alu vecinalitati Kertza dela vadu latu pe suptu gergeleu Kertzi, pe valia opatului până la petra obla pe riu Laita până în virfulu muntelui la granitia Romaniei, de aicea venindu către apusu unu apa riu tunșu de vale către valia muntelui

Numele districtului și al plășii.
Făgăraș, Porumbac.

La 2.

Câte denumiri are comunitatea, târgul în prezent, care dintre ele este cunoscută doar pe plan local și care de către întreaga țară?

Comunitatea este cunoscută în toată țara [ca] Scorei.

La 3.

A avut vreodată comunitatea alt nume? Sau s-a scris doar altfel numele de acum?

N-a avut.

La 4.

Cum s-a numit comunitatea la începuturi? Scorei.

La 5.

De unde provine populația?

După cum arată documentele vechi, popularea se trage de acolo: pe vremea când Gabriel Bethlen a fost principele Transilvaniei, tot teritoriul care este al comunității Scorei [era] al unui Stanciu egumenul și [al] frate-lui său Călin, [care] s-au înmulțit, din ei trăgându-se cele patru neamuri de boieri care locuiesc până astăzi în Scorei, cu numele [de] Ciung, Streza, Halmaghi și Vulcu. Aceștea li s-au alăturat cu timpul și alte neamuri de boieri, cu numele [de] Marcu și Bardașiu. Mai târziu au apărut și [li s-au] alăturat diferiți oameni, [veniți] din mai mult părți și așa s-a populat.

La 6.

Ce se știe de genere din tradiții, [din] monumente, semne memoriale, acte scrise sau tipărite, despre numele și etimologia [numelui] localității în fiecare limbă [vorbită]?

—

La 7.

Toponimele din hotarul comunității?

Comunitatea Scorei este așezată între două dealuri, prin[tre] care curge o vale (pârâul Scorei), care își are obârșia în Muntele Laita și se varsă în Olt.

Această comunitate se învecinează cu Sărata, Colun, Cârța și Oprea-Cârțișoara.

Hotarul începe din partea dinspre Cârța de la *Vadul Lat* pe sub *Gherghelul Cârței*, [urcă] pe valea *Opatului* până la *Piatra Oablă* [de] pe *Râul Laita*, până în vârful muntelui la granița cu România. De aici către apus apa *Râul Tunsu*, [care] vine în jos către *Valea*

la Hula gali[...]nă, pereu bradului [124v] ungiu cu frajinu pe lînge Plejiali Dumbrava Sarati Calea malaeloru pe poduri în jusiu pește valea raciloru la pereu isineloru la fântana cringului până în apa oltu unde sau începutu.

acesta otaru din jiosu este forte apătosa si să hăfnuește în totu annu dară nu este prea rodosu crește mai cu fama camu rogosu si Erbă sarbăde, dă bucate de totu slabe, mai alefu că samenă cu ovefu, hiriscă, bobu si forte putintelu cucuruzu si trebue să se gunoescă în totu annu.

adoilea otaru din suf să împarte în două părți una parte să semănă cu săcare si ovașu /: dară forte ne roditoriu :/ al doilea rămâne în ogoru si pentru pașunitul viteloru, mai în sus este unu tufisu care să hăsnuește de pașunitu viteloru, si așia mai în suf una pădure amestecata cu felurite lemne dară de totu slabe, mai în suf cătră munte este pădure si mai bună de copaci mai mari si si de bradu [124r] care dela calea cruciloru să hăfnuește de boeri Halmagi, Csungu, Streza si Wulku.

În otarul acesta să află una apă stătătoare ce să numește balta mare, fântina rece, Valea opatului de cătră răferitu care curge dela mănăstire, Riu Laita care formeadia deșpre răsăritu granitia muntelui, isvorește de lînge granitia tiara Romania din muntele Tunfului curge de vale pana din josiu de petra oblă pană la ripa malului unde să deșparte curgîndu una parte de apă prin Comunitatea Scorey iară ceialalta prin Comuna vecina Cartisora.

De cătră apușu este riulu Tunfu care iaraș din muntele Tunfu isvorește formendu granitia muntelui curge forte aspru devală pâne mai înjiosu dela tuzăloru oiloru, si așia esia îndreptarea sa cătră Porumbacul de suf. mai înjiosu să începe unu pereu ce să numește Valea muntelui care curge pește calea cruciloru în jiosu catră hotarul Sarata.

[125v] Din padure frincele numitu ~~să~~ isvorește una apă ce să numește Scorelu ~~xxx~~ curge prin otarul Scoreului în jiosu pană în oltu.

Înregiuru satului ~~xxxx~~ să afla nește părao cu numele Cretisi care la vremi ploaioșă (!) suntu forte stricatori. În pereu Kerbunafia să afla unu isvoru /: sipotu /: care să dice publicu că aru hăsnui la bolnavi, care apă din trînfulu să spală.

În vale din suf de satu să află unu isvoru forte bunu ce să numește Fântina ferului.

Lînge Scorelu să află unu isvoru /:sipotu:/ să numește sipotu Baciului.

În aceștia otaru suptu polele paduri să afla una mîneștire din timpurile vechi zidită înprejurulu dânfiei să afla una Luncă forte frumosă.

Muntelui, la Hula Gali[...]nă [și] Pârăul Bradului, Unghiul cu Frasinul, Pe lîngă Plejiali(?), Dumbrava Săratei, Calea Mălaelor, Pe Poduri în jos peste Valea Racilor la Pârăul Isinelor, la Fântâna Crîngului până în apa Oltului unde a început.

Acest hotar de jos este foarte apătos și se folosește tot anul, dar nu este prea roditor, în el crescînd mai cu seamă rogoz și iarbă searbădă. Dă recolte foarte slabe, mai ales că este semănat cu ovăz, hrișcă, bob și foarte puțin porumb și trebuie gunoit pe tot cuprinsul anului.

Al doilea hotar, [cel] din sus, se împarte în două părți. O parte se seamănă cu secară și ovăz (dar [e] foarte neroditor), [în timp ce] al doilea rămâne ogor [fiind folosit] pentru pășunatul vitelor. Mai sus este un tufiș care se folosește ca pășune pentru vite. Și așa mai [în] sus [este] o pădure destul de slabă cu arbori amestecați. Mai în sus, către munte este o pădure mai bună cu copaci mari și brazi, care de la *Calea Crucilor* este folosită de boierii Halmaghi, Ciungu, Streza și Vulcu.

În hotarul acesta se află: o apă stătătoare care se numește *Balta Mare, Fântâna rece*, [iar] dinspre răsărit *Valea Opatului*, care curge de la mănăstire. *Râul Laița*, care este granița dinspre răsărit al muntelui, își are obârșia în *Muntele Tunsul* de lîngă granița țării România, [și] curge în jos pe vale de la *Piatra Oablă* pană la *Râpa malului*, unde se desparte, o ramură curgînd prin comunitatea Scorei, iar cealaltă prin comunitatea vecină Cârțișoara.

De către apus este *Râul Tunsul*, care își are obârșia tot în *Muntele Tunsul* și formează granița muntelui, curgînd foarte tumultuos către vale mai de *Tuzălorul* (?) *Oilor*, și așa își ia direcția către Porumbacu de Sus. Mai în jos își are obârșia un pârău care se numește *Valea Muntelui*, care curge peste *Calea Crucilor* în jos către hotarul Scoreiului.

Din pădurea numită *Frâncele*, izvorăște o apă care se numește Scorei [care] curge prin hotarul Scoreiului (?) în jos până în Olt.

[În] împrejurimile satului sunt niște pârăuri care se numesc [*Pârăurile*] *Cretisii*, care pe vreme ploioasă fac multe stricăciuni.

În *Pârăul Cărbunosul* este un izvor (șipot) [despre] care se spune în genere, că i-ar ajuta pe bolnavii care se spală în apa lui.

În valea din sus de sat este un izvor foarte bun care se numește *Fântâna Fierului*.

Lîngă Scorei se găsește un izvor (șipot) [care] se numește *Șipotul Baciului*.

În acest hotar, sub poalele pădurii se află o mănăstire zidită din timpurile vechi, înconjurată de o luncă foarte

frumoasă.

Scoreș în 4 Decembrie 1864

Scorei, în 4 decembrie 1864

O. Halmagi

× George Halmagy Jude
× Tanașa Ciungu
× Jonașe alda Streza
× Andrei Berdasiu
× Nicolae Marku

prin Mark

O. Halmaghi

George Halmaghi, jude
Tănase Ciungu
Ionaș Aldea Streza
Andrei Berdasiu
Nicolae Mark

prin Mark

Ștampila comunității Scorei.

Sebeș (Șebăș, Șebiș; m. Sebes)

Sat situat la poalele munților, pe cursul superior al râului Sebeș, la 13,5 km spre sud-sud-est de Făgăraș. Prima atestare documentară provine din anul 1453, când Vladislav Vlaicu l-a întărit pe Stanciul Dijanul în posesia mai multor domenii făgărășene, printre care și jumătate din Șebiș (Шебис).²³⁸ Numele localității se trage din cel al râului Sebeș.

[116v] Districtulu Fagaras
Tractulu Beclean
Comuna Sebes²³⁹

Districtul Făgăraș²⁴⁰
Plasa Beclean
Comunitatea Sebeș

Numirile Locurilor
Dela Comuna Sebes

Numele Locurilor
Din comunitatea Sebeș

Numele Comitatului, Districtului, cercului de care se
ține Satulu
Districtulu Fagaras Tractulu Beclean

Numele comitatului, districtului [sau] al plășii de care
aparține satul?
Districtul Făgăraș, Plasa Beclean.

Comunitatea opidulu cate numiri are acuma?
Sebesiu se Dolmaneste (!)
cunoscute de tiara din vecime

Câte denumiri are comunitatea, târgul în prezent?
Se dolmănește Sebeș (?!).
[Este] cunoscută de [toată] țara din vechime.

Avutau comunitatea candva alta numire?

A avut vreodată comunitatea alt nume?

Cumu sa numeste comunitatia de la inceputu
Sebesiu

Cum s-a numit comunitatea la începuturi?
Sebeș

De unde sau inpopulatu?
unu Domnitoriu si lau numitu Sebesanulu

De unde provine populația?
[A fost populată de] un domnitor și l-a numit Sebeșanul.

²³⁸ DRH.B. 1966, 193, 194.

²³⁹ Colecția de manuscrise OSzK, FM 1/3814A, 116v.

²⁴⁰ Chestionarul a fost completat în formă de tabel.

Ce sa stie de comune din traditiuni

Numirile topografice din otarulu comunitati?

1. Luncile
 2. Calia Herseniloru
 3. Tenerogu Cergului
 4. Trestia
 5. Tiarina
 6. Calia Coltiului
 7. Iazu batrinu
 8. Plaiu mare
 9. Lergutia
 10. Ratia
 11. Corbu
 12. Padurile
 13. Gropita
 14. Tenerogu helu mare
 15. Prunaria
- peste totu 15 Numiri

Anotare

Sebes in 7 Februarie 1865

Iosif Grancia mp
Jude si Notariu

Ce se ştie din tradiții despre comunitate?

Toponimele din hotarul comunității?

1. *Luncile*
 2. *Calea Hârsenilor*
 3. *Tenerogul Cergului*
 4. *Trestia*
 5. *Țarina*
 6. *Calea Colțului*
 7. *Iazul Bătrân*
 8. *Plaiul Mare*
 9. *Lărguța*
 10. *Rața*
 11. *Corbul*
 12. *Pădurile*
 13. *Gropița*
 14. *Tenerogul cel mare*
 15. *Prunăria*
- În total 15 toponime.

Notă

Sebeș, în 7 februarie 1865

Iosif Grancia mp
jude și notar

Șercaia (*Sărcaia, Șerpeni*; m. *Sárkány*; g. *Schirkanyen, Schirkengen, Scharken*; s. *Schirkojen, Širken'en*)

Localitatea se găsește pe terasa deasupra luncii Oltului, pe cursul inferior al râului Șercaia (Șinca), la 13 km spre est de Făgăraș.

Prima menționare a localității provine din anul 1235, când sunt menționați doi preoți catolici ai satului (*Herman et Gerlac de Sarcan*).²⁴¹

Numele satului are la origine cuvântul maghiar *sárkány* (= *balaur, dragon*), preluat de către români și germani.

[114v] Benennung der Oerter.²⁴²

Denumirea locurilor

Gemeinde: Sarkany

District: Fogaras.

Comunitatea Șercaia, Districtul Făgăraș

[I. Name des Comitats, Kreises, Bezirkes, Stuhles zu welchem die Gemeinde gehört.]

ad I

District: Fogaras. Bezirkes: Venetzia.

[I. Numele comitatului, districtului, plășii, scaunului de care aparține satul?]

La I.

Districtul Făgăraș, Plasa Veneția.

[II. Wie vielerlei Namen der Gemeinde, ober Stadt leben jetzt; welcher von diesen Namen hat nur eine locale Ausbreitung, welcher ist landeskundig.]

ad II

Die Benennungen dieser Gemeinde sind: deutsch

[II. Câte denumiri are comunitatea, târgul în prezent, care dintre ele este cunoscută doar pe plan local și care de către întreaga țară?]

La II.

Denumirile acestei comunități sunt: în germană

²⁴¹ DIR.C. 1951, 286.

²⁴² Colecția de manuscrise OSzK, FM 1/3814A, 114v-114r.

Schlangendorf, Sárkány, romänisch Serkaia, sächsisch Schirkangen, im allgemeinen Sárkány.

[III. Hatte die Gemeinde vormalig eine andere Benennung? oder wurde etwa der jetzige Ortsname nur verschiedentlich geschrieben?]

ad III

Die Gemeinde hat ausser den obigen Namen nie einen anderen Namen gehabt.

[IV. Wann geschieht die älteste Erwähnung der Gemeinde?]

ad IV

Bei der Entstehung hat die Gemeinde den Namen Schlangendorf gehabt.

[V. Woher wurde dieselbe bevölkert?]

ad V

Vor etwa sechshundert Jahren war Sárkány ein fürstlicher Wohnsitz; der Name des Fürsten ist unbekannt. [114r] Auf dessen Aufruf hat sich die Gemeinde Sárkány aus verschiedenen Gegenden des Landes gegründet.

[VI. Was weiss man aus der allgemeinen Kenntniss, aus Sage und Tradition, aus geschriebenen und gedruckten Denkmälern über den Ursprung des Namens und dessen Sinn und Bedeutung in jedem der verschiedenen Sprachen, welche dem Ort einen Namen gegeben?]

ad VI

In Sárkány sind keine Urkunden vorfindig; in Kronstadt, unter dessen Verwaltung Sárkány zu erst gestanden, können solche Urkunden, dann in Fagaras u[nd] Hermannstadt gefunden werden.

[VII. Alle anderen im Bereiche des Gemeindeterritoriums vorkommenden topographischen Namen.]

ad VII

Topographische Benennungen dieser Gemeinde sind folgende:

Hahn Held,

Fahr Held,

Szeklerlu, diese drei grenzen mit Parouer Hattert zusammen,

Altfluß,

[---],

Monscheeau,

Gura Uresi,

[---]

Dialu Uresi,

Vordere Wald,

[---] Mühle,

Schlagendorf, Sárkány, in rumänische Şercaia, in sächsische Schircangen, in general Sárkány.

[III. A avut vreodată comunitatea alt nume? Sau s-a scris doar altfel numele de acum?]

La III.

Comunitatea n-a avut altă denumire în afară de cele de mai sus.

[IV. Care a fost cea mai veche menţiune a comunităţii?]

La IV.

Comunitatea s-a numit de la întemeierea sa Schlagendorf.

[V. De unde provine populaţia?]

La V.

Cu aproximativ şase sute de ani în urmă Şercaia a fost o reşedinţă domnească; numele acestui domn nu este [însă] cunoscut. La chemarea acestuia au venit în comunitatea Şercaia oameni din diferite părţi ale ţării.

[VI. Ce se ştie de genere din legende şi tradiţii, monumente, semne memoriale, acte scrise sau tipărite, despre numele şi etimologia [numelui] localităţii în fiecare limbă [vorbită]?]

La VI.

În Şercaia nu există astfel de documente; aceste documente se găsesc la Braşov de care a aparţinut Şercaia la început, respectiv la Făgăraş şi la Sibiu.

[VII. Toate celelalte nume topografice care apar în zona teritoriului comunităţii:]

La VII.

Toponimele acestei comunităţi sunt următoarele:

Hahn Held,

Fahr Held,

Szeklerlu, acestea sunt împreună la graniţa cu teritoriul Păraului,

Râul Olt,

[---],

Monscheeau (Muncelu?)

Gura Uresii,

[---],

Dealul Uresii,

Vorder Wald (Pădurea din faţă)

Moara [---],

[---],
Zangeln,
Pferdgarten,
Stanzberg,
Kauler,
der hintern Wald.

Sárkány am 4ten Februar 1865

Martin Pfaff
Lorenz Fagrascher
Martin Liese (?)
Martin Farsch
Johann [---]

[---],
Zangeln (*Țoanghela?*)
Pferdgarten,
Stanzberg,
Kauler
Der hintern Wald (*Pădurea din dos*)

Șercaia, în 4 februarie 1865

Martin Pfaff
Lorenz Fagrascher
Martin Liese (?)
Martin Farsch
Johann [---]

Șercăița (m. *Sarkaica*, *Kissárkány*; g. *Klein-Schirkengen*, *Klein-Scharkan*, *Scharkendorf*)

Localitatea se află la poalele munților pe valea pârâului Șercăița, la 16 km spre sud-est de Făgăraș.

Prima menționare a sa provine din anul 1584, când este amintit boierul *Dragoș Cârstea*, fiul răposatului *Cârstea Căcărează din Șercăița* (*Agilis vir Dragos Kirste filius quondam Agilis Kirste Kakaraze de Sarkaitza*).²⁴³

La mijlocul secolului al XVIII-lea este amintită o mănăstire ortodoxă pe teritoriul ei.²⁴⁴

Numele apei și implicit al localității provine de la numele cu diminutiv al Șercaiei.

[111v] Comuna Siarkaitia!²⁴⁵

Comuna Siarkaiția se ține de Districtul Fagarsului; tractulu Mundrei; ea are 200 de Numere; cu 1200 de suflete toți romani care se tragu din Italia din Cetatea Roma; Comuna Sarkaiția are una Biserica; si o scola de piatra ȕidita in mijloculu satului; si sunt in conjurate cu ȕidu; are 4 uliție de capetenie; ad: uliția Neagra, ulitia bisericii, ulitia vai mare si uliția Crețiu; aceșta 4 uliție din mijloculu satului esu in 4 parți de satu; și alta uliția mai mica;

Comuna Siarkaiția se afla la marginea munțiilor tiari Oltului subtu polele pădurilor; din Comună spre miadia nopte se in cepe siesulu tiari Oltului; si pre ameadia ȕi sa incepe inaltimea muntelui Glimea si Stofleanca; din virfulu acestoru munții curgu doua riuri cu numele valea mare si Crețiu; valea mare curgie pe partea despre apusu; si Crețiu spre partea despre răsăritu; amuntelui Stofleanca si Glimea; ambe curge spre amedia nopte; spre satu; si intră in satu pe doua parți; si in in mijloculu satulu se impreuna; din mijloculu satulu in josu curgie prin hotarulu Siarkaitei; si intra in comuna Ohaba; amindoua riurile au apa limpede; si forte bona de biutu.

Serkaiția in 28 Juliu 1864

Comunitatea Șercăița!

Comunitatea Șercăița aparține de Districtul Făgăraș, Plasa Mândra. Ea are 200 de numere cu 1200 de suflete, toți români, care se trag din Italia din Cetatea Roma. Comunitatea Șercăița are în mijlocul satului o biserică și o școală zidite din piatră înconjurate de zid. Are patru ulițe principale: *Ulița Neagră*, *Ulița Bisericii*, *Ulița Văii Mari* și *Ulița Crețu*. Aceste patru ulițe ies din mijlocul satului către patru părți de sat. [Mai este] și [o] altă uliță mai mică.

Comunitatea Șercăița se află sub poalele pădurilor, la marginea munților Țării Oltului. La nord de comunitate începe șesul Țării Oltului, iar spre miazăzi încep înălțimile munților *Glima* și *Ștofleanca*. Din vârful acestor munți curg două pârâuri numite *Valea Mare* (*Șercăița*) și *Creața*. *Valea Mare* curge în partea apuseană și *Creața* pe partea răsăriteană a munților *Ștofleanca* și *Glima*. Cele două curg spre miazănoapte, spre sat, și intră în sat din două direcții, iar în mijlocul satului se unesc. Din mijlocul satului în jos curg prin hotarul Șercăiței și intră în comunitatea Ohaba. Cele două pârâuri au apa limpede și foarte bună de băut.

Șercăița, în 28 iulie 1864

²⁴³ PUȘCARIU, Ioan 1907, 131.

²⁴⁴ METEȘ, Ștefan 1936, 97.

²⁴⁵ Colecția de manuscrise OSzK, FM 1/3814A, 111v.

Șinca Nouă (m. *Újsinka*; g. *Neu-Schinka*, *Neu-Schenk*; s. *Schinka*)

Satul se află pe cursul mijlociu al râului Șinca, la 27 km spre sud-est de Făgăraș.

Localitatea s-a format după anul 1761, când familiile care au refuzat să fie înscrise în regimentul de graniță s-au mutat lângă mănăstirea de pe locul Trestioara.²⁴⁶

Numele satului are o etimologie necunoscută, completată cu calificativul *Nouă*, pentru a o diferenția de Șinca Veche.

[117v] Numirile Locurilor!²⁴⁷

Din comunitatea Șinca nouă din Districtul Fagarasiului, amasuratu provocari aci /:sau mai susu tiparite:/

1^a. [Numele comitatului, districtului, cercului, scaunului de care se ține satul.]

comunitatea susu mentionata sa tine de Districtul Fagarsiului, si cerculu Mundri. Comunitatea este numai Țingură, si nu consta din mai multe sate.

2. [Comunitatea, opidulu cate numiri are acu, care dintre ele e numai prin locuitorii locali si care e de tiera intriega cunoscutu?]

comunitatea are numai una numire adeca Șinca nouă, care nume este de teara întreaga cunoscutu

3. [Avut'a vro data comunitatia alta numire? Séu dor' numai s'a scrisu alt' minterea numele de acumu?]

de candu sau inpopulatu acesta comunitate na avutu alte numire, fara numai Șinca nouă

4. [Cum sa numeste comunitatia dela inceputu?]

comunitatea dela inceputu să numeste Șinca nouă

5. [Deunde s'a inpopulatu?]

sau inpopulatu acesta comunitate din comuna Șinca Veche

6. [Ce sa stie de comunu din traditiuni, monumente semne de memori, din memorande scrisa seu tiparite despre originea numelui si intielesulu lui in veri care limba aru fi locului numitu?]

despre originea numelui Șinca nouă nu să stie alta ci cum că aceasta sa inpopulatu din Șinca veche inca in anulu 1765, si Șinca veche isi are numirea dela

Numele locurilor!

Din comunitatea Șinca Nouă din Districtul Făgăraș, conform provocării [de] aici (sau mai sus tipărită).

1. [Numele comitatului, districtului, plășii, scaunului de care aparține satul?]

Comunitatea sus menționată aparține de Districtul Făgărașului și Plasa Mândra. Comunitatea este numai singură și nu consta din mai multe sate.

2. [Câte denumiri are comunitatea, târgul în prezent, care dintre ele este cunoscută doar pe plan local și care de către întreaga țară?]

Comunitatea are numai un singur nume, adică Șinca Nouă, nume care este cunoscut de întreaga țară.

3. [A avut vreodată comunitatea alt nume? Sau s-a scris doar altfel numele de acum?]

Această comunitate n-a avut altă denumire de când a fost întemeiată în afară de Șinca Nouă.

4. [Cum s-a numit comunitatea la început?]

Comunitatea se numește de la întemeire Șinca Nouă.

5. [De unde provine populația?]

Populația acestei comunități a venit din comunitatea Șinca Veche.

6. [Ce se știe de genere din tradiții, monumente, semne memoriale, acte scrise sau tipărite, despre numele și etimologia [numelui] localității în fiecare limbă [vorbită]?]

Despre originea numelui Șinca Nouă nu se știe altceva decât că aceasta s-a populat din Șinca Veche încă din anul 1765, iar Șinca Veche își are numele de

²⁴⁶ METEȘ, Ștefan 1936, 97, 98.

²⁴⁷ Colecția de manuscrise OSzK, FM 1/3814A, 117v-117r.

7. [Numirile topografice din otarul comunitati?]

Numirile topografice ale otarului comunitatii Sinca noastră
1. Bordeele, de care sa tina Ladu si Larguta incare sa afla putinu agru apoi cea lalta parte este funatiu.

2. Falaciunea care este crescută cu padure de fagu, si tufisu, si este unu pamentu forte muntosu si sgebosu, petrosu, ce să foloseste cu vitele de pasunatu, din Falaciune curge poaraele de capetenie in valea Sinci noastră, suntu Falaciunea, valea sori, Ruda mare si mică, Parau Hontului, Pareu Paltinului micu si celui mare, – aceste tote isi tragu escurgere obirsiile Muchei Falaciunea, care se estinde pana in Podu gaunosi.

3. dialu mare, care este crescutu cu Padure de fagu, care se estinde pana la Magura Codli si pareu Gaunasi, in cuprinsul [117r] carui funtu mai multe pareu care se escurgu din Culmea Dialului mare, in apa Gaunasi.

4. Secatura care sa otaresta cu Olbavu, si este crescute cu Padure buna de fagu si putinu Bradi, in cuprinsulu [117r] acelia funtu parae mici si mari, cele de capetenie suntu de catra rasaritu Valea Lupului otarescu cu otaru, si de catra apusu Apa Gaunasi, care isi incepe escurgerea din Muchia facaturi inu apropiere de otarul Codli si alu Olbavului.

N B Inu apa Gaunosi care este intre Dialu mare si Sacatura, se afla unu Gangu pe suptu Dialu, inu lungime ca de 30 ftingină, pe care cu Lampa poti si umbla, inu acesta gangu in partea catre miada nopte, se afla si opestera in fgiabu de Petre, inu marimea unei odai de mijlocu, care saru perea a fi fostu odiniora si locuite.

5. Racita care este crescute mai raru cu Padure de fagu, intre Pasunitu, unde se afla si multe Livedi, care sa oteresc cu Pojana marului, Zemesti, inu care sa scurgu mai multe parae, si unu de capetenie Merisiore numitu.

6. Boeria care este munte de Pasunitu, pe care santu ici colea si Tufe de fagu, acesta se estinde din apropiere de Jatu inu muntele fagetu albu care sa otaresta satulu Sinca vechi; dintra aceasta curgu mai multe parae, intre care celu de capetanie suntu Valea lui Craiu care isi ea inceputulu din funtana lui Crai de la munti, si Pereu Pojorotelui care isi ia inceputulu dela funtana din muntele fagetu albu, si curge printre satul Sinca vechi si noastră.

7. Podurile care sunt Livedile comunei, neste [---] fecu, pe care cresc numai Periu Porculu si tufe de mestecanu si Plopi, si carpeni.

7. [Toponimele din hotarul comunității?]

Toponimele hotarului comunității Șinca Nouă:

1. *Bordeiele* de care aparțin [trupurile] *Lazul și Lărguța*, în care se află puțin arabil, cealaltă parte fiind fânațe.

2. *Fălăciunea* pe care crește pădure de fag și tufişuri. Este un pământ foarte muntos, stâncos și pietros, care se folosește la pășunatul vitelor. Din *Fălăciune* curg principalele pârauri în *Valea Șinca Nouă*, [acestea] fiind *Fălăciunea, Valea Sorii, Ruda Mare și Mică, Pârâul Hontului, Pârâul Paltinul Mic și cel Mare*. Toate acesta își au obârșiile [de pe] *Muchia Falaciunea*, care se întinde până la *Podul Găunoasei*.

3. *Dealul Mare* care este acoperit cu pădure de fag, și se întinde până la *Măgura Codlei și Pârâul Găunoasa*, în cuprinsul căruia sunt mai multe pârauri care curg din *Culmea Dealului Mare* în *Apa Găunoasa*.

4. *Secătura* care se învecinează cu Holbavul, și este acoperită cu pădure bună de fag și puțină de brazi. În cuprinsul acestuia sunt pârauri mici și mari. Cele mai importante sunt către răsărit *Valea Lupului* care este hotarul și către apus *Apa Găunoasa*, care își are obârșia din *Muchia Secăturii*, în apropiere de hotarul Codlei și al Holbavului.

N[ota] B[ene]. În valea *Găunoasa*, care este între *Dealul Mare* și *Secătura*, pe sub un deal este un gang lung de circa 30 [de] stâneni, în care se poate umbla [doar] cu lampa. În partea de miazănoapte al acestui gang din *Steiul de Pietre*, este și o peșteră de mărimea unei odăi de dimensiuni medii, care se pare că a și fost locuită odinioară.²⁴⁹

5. *Răchita* care este acoperită cu pădure de fag între pășuni, unde se află și multe fânațe, care se învecinează cu Poiana Mărului [și] Zărnești, în care curg mai multe pârauri, cel mai important numindu-se *Merișoara*.

6. *Boieria* care este un munte cu pășuni, pe care sunt pe aici pe acolo tufe de fag. Acesta se întinde din apropierea satului [până] în muntele *Făgetul Alb*, care se învecinează cu satul Șinca Veche. Din acesta curg mai multe pârauri, dintre care cel mai important este *Valea lui Crai*, care își are obârșia din *Fântâna lui Crai* în munți, și *Pârâul Pojoretelui*, care își are obârșia de la izvorul din *Muntele Făgetul Alb* și curge între Șinca Veche și Nouă.

7. *Podurile*, care sunt fânațele comunității, niște [---] seci, pe care cresc numai părul porcului și tufe de mestecan și plopi și carpeni.

²⁴⁸ Gheorghe Sincai (1754-1816), istoric și filolog, reprezentant al Școlii Ardelene. S-a născut în localitatea Răciu (jud. Mureș) într-o familie care se trăgea din Șinca Veche.

²⁴⁹ Peștera ...

oficiulu Comunalu
George Musinia Jude
George Flukusiu not[ar]

Oficiul comunității
George Mușinea, jude
George Flucușiu, notar

Șinca Veche (m. *Ósinka*, *Alsósinka*; g. *Alt-Schinka*, *Alt-Schenk*)

Satul se află pe cursul inferior al râului Șinca, la 18 km spre est-sud-est de Făgăraș.

Prima atestare documentară provine din anul 1476, când jupanul Șerban și fratele său Aldea, au primit de la Basarab Laiotă cel Bătrân, alături de domenii din alte sate făgărășene jumătate din satul *Șinca*, cu muntele său *Nemaia* și un alt munte numit tot *Nemaia* (Шинка и вт падиниюм що си зовомом Немаіа и др8r8 такожде Немаіа).²⁵⁰

La mijlocul secolului al XVIII-lea pe teritoriul satului sunt menționate mănăstiri în locurile *La Trestioara*, *În Strâmba*, *În valea Lărguța*, *Pe Crețul* (mănăstire rupestră) și într-un loc nenumit.²⁵¹

Numele satului are o etimologie necunoscută, completată cu calificativul *Veche*, pentru a o diferenția de Șinca Nouă.

[1. Numele comitatului, districtului, cercului, sacunului de care se ține satulu.]

[119r] ad 1

Comuna Sinca vechea in Districtulu Fogarasiului²⁵²

[1. Numele comitatului, districtului, plășii, scaunului de care aparține satul?]

La 1.

Comunitatea Șinca Veche în Districtul Făgăraș

[2. Comunitatea, opidulu cate numiri are acu, care dintre ele e numai prin locuitorii locali si care e de tiera intriega cunoscutu?]

ad 2

Comuna se numesce numa Sinca vechea

[2. Câte denumiri are comunitatea, târgul în prezent, care dintre ele este cunoscută doar pe plan local și care de către întreaga țară?]

La 2.

Comunitatea se numește doar Șinca Veche.

[3. Avut'a vro data comunitatia alta numire? Séu dor' numai s'a scrisu alt'minterea numele de acumu?]

” 3

Au avutu

[3. A avut vreodată comunitatea alt nume? Sau s-a scris doar altfel numele de acum?]

La 3.

A avut.

[4. Cum sa numeste comunitatia dela inceputu?]

” 4

Pana la ano 1762 sau numitu numai Sinca, pa cand atuncia cu acasiunea infintiarei granitiei formandusa alta Comuna mai insusu de aceasta cu numele Sinca noa, au ramasu cu numele Sinca veche.

[4. Cum s-a numit comunitatea la începuturi?]

La 4.

Până la anul 1762 s-a numit Șinca, dar atunci, cu ocazia înființării graniței [militare], formându-se mai sus de acesta [o] altă comunitate cu numele Șinca Nouă, a rămas cu numele Șinca Veche.

[5. Deunde s'a inpopulatu?]

” 5

Inainte de ano 1762 este nestiutu, insusi la infatiarea granitiei din osebite parti a Transilvaniei.

[5. Deunde s'a inpopulatu?]

La 5.

Înainte de anul 1762 nu se știe, dar la înființarea graniței [militare] din diferite părți al Transilvaniei.

[6. Ce sa stie de comunu din traditiuni, monumente semne de memori, din memorande scrisa seu tiparite

[6. Ce se știe de genere din tradiții, [din] monumente, semne memoriale, acte scrise sau tipărite, despre

²⁵⁰ DRH.B. 1966, 254, 255.

²⁵¹ МЕТЕШ, Ștefan 1936, 98.

²⁵² Colecția de manuscrise OSzK, FM 1/3814A, 119r-120r.

despre originea numelui și înțelesul lui în veri care limba ar fi loculu numitu?]

” 6

De comunu nu scie altu cevașiu, decatu ca vestitul literatu de Sincai de origine sa trasu din aceasta Comuna, si ca aici au avutu in[120v]semnata sa posesiune.

[7. Numirile topografice din otarulu comunitati]

ad 7

Intravilani sa numescu pamanturile numai gradini de legume si pometuri, – estravilanu sa chiama araturi funatii, pasiuni, intra care sintu tufisuri si paduri, dialuri mai multu muntose, perao care curge de catra amediadi catra amedia nopte asea numitulu riu strimba, apa de munte forte sanatosă.

In otarulu acestei Comuni au fostu inainte de infintierea granitiei /:an[n]o 1762:/ mai multe manastiri locuite prin calugari, care in acela timp venindu această Comuna la confesiunea unita, care confesiune ne primundu capi manastirilor, fusera alungati din acesta prejma. De presentu se cunosc ruinele acestoru manastiri in mai multe locuri precum in Ploposa, Trestiora, Strimba, si parau lui scirlatu, apoi una mai aproape de Comuna si otarulu de aratura Cretiu numitu, sa afla naturulu tocma ca in timpul cindu au fostu locuita prin calaguri: si adeca este taiata in costa unei petri, aflatore intru unu dealu, in forma [120r] unei biserici, consta din doa oltare, mai multe chili, unde locuiau calugari, in midu loculu acelea manastiri sa afla taiatu prin petra la dealu pana in virful dialului unu bucium in forma unui turnu, in care fusese asediate clopotile manastirei, dupa cum astadi constau clopotele la biserici in Comune.

Cumca aceste manastiri au constatu in timpurile trecute, dau cartile aflate de presentu in biserica Comunei destula dovada.

Sinca veche in 8^{lu} Noemvrie 864

Josif Stoica, antiste comunal

Nicolau Ratiu, Not[ar]

numele și etimologia [numelui] localității în fiecare limbă [vorbită]?]

La 6.

De genere nu se știe altceva decât că vestitul om de litere Șincai²⁵³ era originar din această comunitate și că a avut aici o posesiune însemnată.

[7. Toponimele din hotarul comunității.]

La 7.

Intravilan se numesc pământurile care [sunt] numai grădini de legume și pomi. Extravilan sunt numite arăturile, fânețele, pășunile, printre care sunt tufişuri și păduri, dealuri mai mult muntoase. Pârâul care curge de către miazăzi spre miazănoapte se numește *Râul Strâmba*, [și este] o apă de munte foarte sănătoasă.

În hotarul acestei comunități au fost înainte de înființarea graniței [militare] (anul 1762) mai multe mănăstiri locuite de călugări, care, trecând în acele timpuri această comunitate la confesiunea unită, confesiune pe care n-au vrut să o primească capii mănăstirilor, au fost alungați din aceste locuri. În prezent se mai văd ruinele acestor mănăstiri în mai multe locuri precum *Plopoasa*, *Trestioara*, *Strâmba* și *Pârâul lui Scarlat*, apoi una²⁵⁴ mai aproape de comunitate în hotarul numit *Crețiu*, [unde] se mai păstrează tocmai ca pe vremurile când a fost locuită de călugări. Adică este tăiată în forma unei biserici în coasta unei stânci, care se află pe un deal, fiind formată din două altare și mai multe chilii unde locuiau călugării. În mijlocul acestei mănăstiri este săpată în stâncă până în vârful dealului un tub în forma unui turn, în care au fost așezate clopotele mănăstirii, ca și clopetele din biserica din comunitate.

Faptul că aceste mănăstiri au existat în timpurile vechi, este atestată de cărțile care se găsesc în prezent în biserica din comunitate.

Șinca Veche, în 8 noiembrie 1864

Iosif Stoica, primarul comunității

Nicolae Rațiu, notar

Toderița (m. *Todorica*, *Tódorfalva*; g. *Theodoren*)

Localitatea se găsește pe cursul mijlociu al râului Mândra, la km 10 spre sud-est de Făgăraș.

Prima menționare provine din anul 1589 când apare ca *possessio Todericza*.²⁵⁵

Numele satului poate fi de dedus din numele Teodor la care se adaugă un sufix diminutiv.

²⁵³ Vezi nota ... de la Șinca Nouă.

²⁵⁴ Mănăstirea rupestră de pe Dealul Pleșu (Monument istoric, Cod LMI: BV-II-m-A-11826)

²⁵⁵ VERESS, Andrei 1931, 162.

[142v]²⁵⁶ I. [Numele comitatului, districtului, cercului, sacunului de care se ține satulu.]
Districtulu Fogarasiului, tractul Mundra, țara Oltului, Comuna Toderitia.

II. [Comunitatea, opidulu cate numiri are acu, care dintre ele e numai prin locuitorii locali si care e de tiera intriega cunoscutu?]

Toderița Comuna aceasta fiau pestratu acesta nume din vechime – și acumu – fere derivare. Aceasta numire sio are nunumai de locuitorii Comunali ei si de vecini și de intraga tiara. Toderitia este unu satu din cele vechi in tiara Oltului.

III. [Avut’a vro data comunitatia alta numire? Séu dor’ numai s’a scrisu alt’ minterea numele de acumu?]

Acesta comuna na a vutu (!) alte numiri.

IV. [Cum sa numeste comunitatia dela inceputu?]

Comuna totu Toderitia sau numitu dela inceputu.

V. [Deunde s’a inpopulatu?]

Comuna sau inpopulatu prin venirea mai multoru famii din țara Banatului spre primirea Jobegiei.

VI. [Ce sa stie de comunu din traditiuni, monumente semne de memori, din memorande scrisa seu tiparite despre originea numelui si intielesulu lui in veri care limba aru fi loculu numitu?]

Monumente vechi nu se afla.

Comuna susu țiene Scola din anulu 1850 și aceia este reorganisata prin Dom. Protopop P. Popescu.

VII. numirile topografice ale otarului sunt:

țarina,
megura din mislocu,
Megura Vaini,
Roigina Mundri,
valea piscu Mesari,
ograda,
Teisu,
Piscutiū,
Teisel,
Roigina Jadului,
Costa din geos,
costa din susu,
Calea fagarasiului in jos,
Calea fagarasiului in sus,
fundetura,
Coami,

I. [Numele comitatului, districtului, plășii, scaunului de care aparține satul?]

Districtul Făgărașului, Plasa Mândra, Țara Oltului, Comunitatea Toderița.

II. [Câte denumiri are comunitatea, târgul în prezent, care dintre ele este cunoscută doar pe plan local și care de către întreaga țară?]

Această comunitate Toderița și-a păstrat acest nume neschimbat din vechime până în prezent. Acest nume este folosit atât de către localnici, cât și de vecini și de țara întreagă. Toderița este unul dintre satele cele mai vechi din Țara Oltului.

III. [A avut vreodată comunitatea alt nume? Sau s-a scris doar altfel numele de acum?]

Comunitatea aceasta n-a avut alt nume.

IV. [Cum s-a numit comunitatea la începuturi?]

Comunitatea s-a numit de la început Toderița.

V. [De unde provine populația?]

Comunitatea s-a populat prin venirea mai multor familii din Banat, aduse ca iobagi.

VI. [Ce se știe de genere din tradiții, monumente, semne memoriale, acte scrise sau tipărite, despre numele și etimologia [numelui] localității în fiecare limbă [vorbită]?]

Monumente vechi nu sunt.

Comunitatea are o școală din anul 1850, care a fost reorganizată de către Dom[nul] Protopop P. Popescu.

VII. Toponimele din hotarul comunității:

Țarina,
Măgura din Mijloc,
Măgura Voinii,
Roghina Măndrei,
Valea Piscul Măsari,
Ograda,
Teișul,
Piscuțul,
Teișel,
Roghina Iadului(?),
Coasta de Jos,
Coasta de Sus,
Calea Făgărașului în Jos,
Calea Făgărașului în Sus,
Fundătura,
Coame,

²⁵⁶ Colecția de manuscrise OSzK, FM 1/3814A, 142v-142r.

Bungetu,
Valea betrina,
Dumbrava si
Megura din susu,
alte peduri locuri strepe nu avemu.
Comuna cu hotarulu ce se merginesce: catra rasaritu
cu otaru Vadului, catra miadia zi otaru Buciumului si
al Margineniloru, catra apusu cu Hersenii, Ileni si
Reusoru si catre miadia nopte cu otarului Mundra.

[142r] Toderița în 27^{lu} Iuliu 1864

× Nicolae Dusia jude

Grama mp not

Bungetul,
Valea Bătrână,
Dumbrava și
Măgura de Sus
Altele, păduri [sau] locuri sterpe nu avem.
Hotarele comunității se învecinează: către răsărit cu
hotarul Vadului, către miazăzi [cu] hotarele
Buciumului și Mărgineniului, către apus cu Hârseni,
Ileni și Râușor și către miazănoapte cu hotarul
Mândrei.

Toderița, în 27 iulie 1864

Nicolae Dușa, jude

Grama, notar mp

Tohanu Nou (m. *Újtohán, Töröcsfalva; Neu-Tohan, Törtsdorf, Neu-Tauchen, Zeresten*)

Localitatea este situată în partea sudică a Țării Bârsei, pe valea râului Turcu, la poalele estice ale Dealului Muscelul, la 46 km spre sud-est de Făgăraș.

A fost fondată în jurul anului 1761 de câteva familii ortodoxe din Tohanu Vechi, care cu ocazia înființării graniței militare au refuzat să se înroleze și să treacă la religia greco-catolică.

Numele satului se trage din numele *Tofan*, variantă al numelui de origine grecească *Teofan*,²⁵⁷ la care se adaugă calificativul *Nou*.

[137v] Numirea și descrierea locurilor
Comunei Tohanului nou²⁵⁸

Comuna Tohanului nou, germaneste Neutohan este cunoscuta in genere cu acesta numire in tota Transilvania, si se tine de cercul Branului Districtul Fagarasiului.

Acesta Comuna se margineste spre apus cu Zernesci si Tohanul vechiu, spre miadianopte si rasaritu cu otariu Resnovului, ear spre miadiadi cu Branul.

Alta numire acesta Comuna nu au avutu, ante cu vreo 100 ani se trag din Tohanul vechiu, dupace prin infiintarea granicierilor, locuitorii au parasitu acest sat si in Tohanul vechiu sau tras mestecatura de Romani dein Transilvania si au primitul armele si dupa aceia acelora leau dat pamentul, pe vechi locuitori desdaunandui dupa aceia regimul.

Locuitori in aceasta Comuna sunt la 850 anime si 180 familii toti romani de religiune greco orientala.

In otarul acestei Comune sunt numirile urmatoare topografice:

Campu superioare si Campu inferioare asia numitu Redecini si podee de 578 galete samanatura.

Fenatu asia numite facia si Gropele, fenatia Groapele

Denumirea și descrierea locurilor
comunității Tohanu Nou

Comunitatea Tohanu Nou, în germană Neutohan, este cunoscută de genere cu această denumire în toată Transilvania, și aparține de Plasa Bran, [din] Districtul Făgăraș.

Această comunitate se învecinează spre apus cu Zărnești și Tohanu Vechi, spre miazănoapte și răsărit cu hotarul Râșnovului, iar spre miazăzi cu Bran.

Comunitatea aceasta n-a avut alt nume. [Localnicii] se trag din Tohanu Vechi, după ce în urmă cu circa 100 de ani, la înființarea graniței [militare] au părăsit acest sat și în Tohanu Vechi au venit români amestecați din Transilvania care s-au înrolat și au primit pământ, [iar] pe locuitorii vechi [plecați(?)] i-a despăgubit după acea regimul.

Locuitorii acestei comunități sunt circa 850 de suflete și 180 de familii, toți români de religie greco-orientală.

În hotarul acestei comunități sunt următoarele toponime:

Câmpul de sus și Câmpul de jos, numite *Rădăcini* și *Podee*, [cu o capacitate] de 578 de găleți de semănătură.

Fânațe numite *Fața* și *Gropile*. Fânața *Gropile*, după

²⁵⁷ CONSTANTINESCU, Nicolae A. 1963, 159-160.

²⁵⁸ Colecția de manuscrise OSzK, FM 1/3814A, 137v.

dupa cum spună cei mai antici locuitori ai acestei Comune ară fi facute de turci cand au avutu bataie pe acesta teritoriu din acesta duo fenetii duo parti este tufisiu si pasiunită si cuprinde in sine 434 Jugeru 1019 orgiū □.

Apele care atinge teritoriulū acestei Comune sunt reulū Turcu carele fantaneste din muntele ~~Cutinu~~ Buceciu curge mediu coll. Branu prin mediu Comunei Tohanului nou si intra in reulū bursa, altū reu este černila acestu cuventu cernila se trage deacolo fiindca cand ploa vine pamentū negru si apa se face ca černeala.

Tohanu nou 13^a Juliu 8leu(!)

Oficialu Comunalu
Ioan Hamgia jude
Puscariu not[ar]

cum spun locuitorii cei mai bătrâni ai acestei comunități ar fi fost făcută(?) de turci când a fost aici o bătălie în acest loc.²⁵⁹ Din aceste două fânațe de 434 de iugăre [și] 1019 stâneni pătrați, două părți(?) sunt tufişuri și păşuni.

Apele care trec prin teritoriul acestei comunități sunt: *Râul Turcul*, care își are obârșia în muntele Bucegi, curge [prin] mijlocul [comunității] col[ective] Bran, prin mijlocul comunității Tohanu Nou și se varsă în Râul Bârsa. Alt râu este *Cernila*, care își trage numele de la faptul că, atunci când plouă cară pământ negru și apa se face ca cerneala.

Tohanu Nou, 13 iulie [1864]

Oficiul comunității
Ioan Hamgea, jude
Pușcariu, notar

Tohanu Vechi (*Tohanul-Vechiu*; m. *Ótohan, Ótohány, Tohán*; g. *Alt-Tauchen, Alt-Tohan*; s. *Techen*)

Localitatea este situată în partea sudică a Țării Bârsei, pe valea râului Bârsa, la 43 km spre sud-est de Făgăraș. Prima menționare a localității provine din anul 1367, când *magister Jacobus de Brassou nobilis de Drag* a fost introdus ca proprietar alături de alte domenii din Țara Bârsei și în *possessio Tuhan*.²⁶⁰

Numele satului se trage din numele *Tofan*, variantă al numelui de origine grecească *Teofan*,²⁶¹ la care se adugă calificativul *Vechi*.

[135v] Numirile Locurilor
din comunitatea Tohanulu vechiu Districtulu
Fagarasiului²⁶²

[1. Numele comitatului, districtului, cercului, sacunului de care se tiene satulu.]

ad 1.

Pena la incorporarea cercului braneanu de Fagarasiu, sau tinutu satulu acesta totu deauna de Districtulu Brasiovului, si acumu adecă dela corporarea inesce /: 30 Maiu 1863 ./: se tine de Districtulu Fagarasiului. Cerculu de care sa tine satulu acesta, se numesce Cerculu branului.

[2. Comunitatea, opidulu cate numiri are acu, care dintre ele e numai prin locuitorii locali si care e de tiera intriega cunoscutu?]

ad 2.

Comunitatea aceasta are numai unu numire si anume Tohanulu vechiu

[3. Avut'a vro data comunitatia alta numire? Séu dor'

Denumirea locurilor
din comunitatea Tohanul Vechi, Districtul Făgăraș

[1. Numele comitatului, districtului, plășii, scaunului de care aparține satul?]

La 1.

Până la anexarea plășii Branului la Făgăraș, satul a aparținut dintotdeauna de Districtul Brașovului, și acum, adică de la anexare încoace (30 mai 1863) aparține de Districtul Făgăraș. Plasa de care aparține satul acesta se numește Plasa Bran.

[2. Câte denumiri are comunitatea, târgul în prezent, care dintre ele este cunoscută doar pe plan local și care de către întreaga țară?]

La 2.

Comunitatea aceasta are numai o singură denumire și anume Tohanu Vechi,

[3. A avut vreodată comunitatea alt nume? Sau s-a

²⁵⁹ Bătălia de la Zărnești din 21 august 1690 (vezi la Zărnești).

²⁶⁰ *UbGDS* 1897, 279.

²⁶¹ CONSTANTINESCU, Nicolae A. 1963, 159-160.

²⁶² Colecția de manuscrise OSzK, FM 1/3814A, 135v-136v.

numai s'a scrisu alt'minterea numele de acumu?]
ad 3.

Comunitatea aceasta sau numitu inaintea infintarii granitii ardelene pana la anulul 1762 Tohanulu, si nevoindu conlocuitorii de atunci a lua arme, esire din Tohanu si infintara la marginea Otarului Tohanului spre miadia Ți, unu satu, caruea dadură numirea Tohanulu nou si de atunci inese se numeste Comunitatea aceasta Tohanulu vechiu.

[4. Cum sa numeste comunitatia dela inceputu?]
ad 4.

Sa ȡisul la punctulu alu 3^{lea}

[5. Deunde s'a inpopulatu?]
ad 5.

La infintiarea granitiei 1762, dupa ce conlocuitorii de [135r] atunci neavandu aplecare aluoa Arme, parasira satulu cu totulu, venira din mai multe parti din Transvania omeni care avura aplecare aluoa Arme, si asia perandu sau inpopulatu comunitatea.

[6. Ce sa stie de comunu din traditiuni, monumente semne de memori, din memorande scrisa seu tiparite despre originea numelui si intielesulu lui in veri care limba aru fi loculu numitu?]
ad 6.

Alta nuse stie ci numai că Tohanulu au fost inaintia infintiarii granitiei ardelene Anulu 1762 si anume mai intai sub Biserica catolică, căruia reprezentanti era Jesuiti din Brasiovu, si mai tarȡiu sub Comuna Brasiovlui ca taxalisti.

[7. Numirile topografice din otarul comunitati.]
ad 7.

Numirile otarului de aratura a comunitati acesteia sunt:

- a. Campulu din susu
- b. " dupa Garduri
- c. " in Sestu
- d. " pe poduri
- e. " peste Turcu
- f. " peste Burse

Funatiile se numescu

- a. Lunca Tohanili
- b. Muscelulu
- c. Lunca Turcului si
- d. Lunca Bursi

Otarulu Piduriloru, care este forte strămtoratu se numescu:

- a. Brebina mica impreuna cu Valea Corbului [136v]
- b. Brebina mare impreunata cu coda Vulcānului. Pamantulu de aratură este petrosu, si trebuie forte bine si adeseori gunoit, dacă sesi deie róda sa, apoi

scris doar altfel numele de acumu?]

La 3.

Înainte de înființarea graniței [militare] ardelene, până în anul 1762, comunitatea aceasta s-a numit Tohan, și unii dintre locuitorii n-au vrut să se înroleze, au părăsit Tohanul și au înființat spre miazăzi la marginea hotarului Tohanului un sat, căruia îi dădură numele Tohanu Nou și de atunci încoace comunitatea aceasta se numește Tohanu Vechi.

[4. Cum s-a numit comunitatea la începuturi?]
La 4.

S-a zis la punctul al 3-lea.

[5. De unde provine populația?]
La 5.

La înființarea graniței [militare în] 1762, după ce [o parte din] locuitorii de atunci n-au dorit să se înroleze [și] au părăsit satul cu totul, au venit din mai multe părți ale Transilvaniei oameni care au dorit să se înroleze, și așa pe rând au populat comunitatea.

[6. Ce se știe de genere din tradiții, [din] monumente, semne memoriale, acte scrise sau tipărite, despre numele și etimologia [numelui] localității în fiecare limbă [vorbită]?]
La 6.

Nu se știe altceva decât că înainte de înființarea graniței ardelene, anul 1762, Tohanul a aparținut mai întâi bisericii catolice, [ai] cărei reprezentanți erau iezuiții din Brașov și mai târziu comunității Brașovului ca taxaliști.

[7. Toponimele din hotarul comunității]
La 7.

Toponimele hotarelor de arătură a comunității sunt:

- a. *Câmpul din Sus*,
- b. *Câmpul [de] după Garduri*,
- c. *Câmpul [d]in Șes*,
- d. *Câmpul [de] pe Poduri*,
- e. *Câmpul [de] peste Turcul*,
- f. *Câmpul [de] peste Bârsa*.

Fânațele se numescu:

- a. *Lunca Tohanului*,
- b. *Muscelul*,
- c. *Lunca Turcului și*
- d. *Lunca Bârsei*.

Hotarele pădurilor care sunt foarte reduse se numescu:

- a. *Brebina Mică* împreună cu *Valea Corbului*,
 - b. *Brebina Mare* împreună cu *Coda Vulcanului*.
- Terenurile arabile sunt pietroase și trebuie gunoite des și foarte bine, ca să deie roade, iar fânațele sunt în

funatii de obste forte slabu.

Apele celea de insemnatate, care curgu prin Otarulu Tohanului vechiu sunt: Bursa si Turculu, acestea 2^a ape se impreuna laolalta la marginea otarului spre rasaritu, si dupa inpreunare porta numele Bursa.

Tohanulu vechiu in 12 Iuniu 1864

Ioanne Vladu
[--- --- ---] in Paus. si jude

general foarte slabe.

Apele mai importante care curg prin hotarul Tohanului Vechi sunt *Bârşa* şi *Turcul*. Acestea două ape se unesc la marginea hotarului dinspre răsărit şi după confluenţă poartă numele [de] Bârşa.

Tohanu Vechi, în 12 iunie 1864

Ioan Vlad
[--- --- ---] în paus[...] şi jude

Ucea de Jos (m. *Alsóucsa*, *Ucsa*; g. *Unter-Utscha*, *Unter-Spreudorf*, *Gassendorff*; s. *Gassend*)

Satul se află pe terasa deasupra luncii inundabile, pe malul drept al râului Ucea, la 24 km spre vest de Făgăraş.

Prima atestare documentară provine din anul 1413, când apare ca *villa Gassendorff*.²⁶³

Originea numelui satului este incertă, fiind dedusă eventual dintr-un nume de origine turcică.²⁶⁴

[143v] Numirile Locurilor²⁶⁵

Din Comunitatea Ucia inferioare Districtulu Fagarsiu

Punct 1.

Numele Districtului si cerclu de care se tine Comuna?
la punct 1

Districtulu Fagarsaiului, Cerculu Porumbacului inferioare
in tinutu Transilvania numitu Tiara Oltului

punct 2.

Comunitatea cate numiri are, cara dintre ele e numai
prin locuitori locali si care e de tara intreaga
cunoscuta?

la Punct 2.

Comunitatea are numai o numire adeca Ucea /Utza/
care e cunoscutu de intreaga Tiara; insa fiindca mai
are o Soru Ucie care este asediata pe o linie mai in
susu; – asa Comuna acesta isa mai datu o titula adeca
Ucia de josu fiind asedate pe un valia mai josu.

punct 3.

Avuta comuna vro data alta numire?

la punct 3.

Nici odata Comuna acesta alta numire nu au avutu

[143r] punct 4.

Cum sau numitu comunitatia dela inceputu?

la punct 4

Ucia de josu

Numele locurilor

din comunitatea Ucea Inferioară, Districtul Făgăraş

Punctul 1.

Numele districtului şi plăşii de care aparţine satul?

La punctul 1.

Districtul Făgăraş, Plasa Porumbacul de Jos în ţinutul
[din] Transilvania numită Țara Oltului.

Punctul 2.

Câte denumiri are comunitatea în prezent, care dintre
ele este cunoscută doar pe plan local şi care de către
întreaga ţară?

La punctul 2.

Comunitatea are numai un singur nume Ucea (Utza)
[prin] care este cunoscut de întreaga ţară, însă fiindcă
mai are o Ucie soră, care este aşezată pe o linie mai în
sus, astfel acestei comunităţi i s-a dat un distinctiv,
adică Ucea de Jos, fiind aşezată mai jos pe vale.

Punctul 3.

A avut vreodată comunitatea alt nume?

La punctul 3.

Comunitatea aceasta n-a avut nici o dată alt nume.

Punctul 4.

Cum s-a numit comunitatea la începuturi?

La punctul 4.

Ucea de Jos.

²⁶³ *UbGDS* 1902, 577.

²⁶⁴ ANTAL Lukács 1999, 88.

²⁶⁵ Colecţia de manuscrise OSzK, FM 1/3814A, 143v-145r.

punct 5.

De unde este inpopulata?

la punct 5

Din tradițiuni sa vorbește ca aru fi o muere Marintza /Utsa/ care apoi numele micsioratoriu ca Mare Utsa, care având fecoru uni au ramas în comuna aceste, uni sau dusu de sau asedatu mai în susu, unde apoi din fecori Marintzei aceste sau inpopulatu Comuna acesta, care apoi ia ramasu numele micsioratoriu Utea (!) dela femeia acesta Romana; insa fiindca fecori care sa aședatu totu pe una vale mai în josu sa înmultitu, precum si cei din sus asemenea, asa a mai capetatu cate o numire spre deosebiri Ucia din josu, spre deosebire de cia din sus.

punct 6.

Ce sa stie de comunu din tradițiuni, monuminte semne de memori [144v] din memorande scrise sau tiparite despre numiria locului si în care limba aru fi loculu numitu?

la punct 6.

înprivinta acesta odeslusire mai chiere de catu de catu cum sau amintitu în punctulu alu cicilea, ca acesta comuna este cladita de ofamie (!) Romana documentind acesta ca si Munti Comunei sa numescu Ucia mare, presucitu din Marintze (!)

punctu 7.

Numirile topografice din otarulu comunitati?

la punct 7.

Comuna acesta sa vecinadia de catre Rasaritu cu Comuna Vistia inferioare si superioare si Corbu, de catra Miadia di cu Comuna Ucia superioare ca Jora, de catra apusu cu Arpasu superioare si inferioare, si de catra miadie nopte are granite Oltulu.

locurile si Numirile mai însemnate din Otaru santu

Zemnicia care are mai multe Lunci [144r] cu fanuri forte Sanatose precum si locuri de aratura care dau orice feluri de Bucate dupa ce primește Gunoi si acesta Hotaru sa afla a $\frac{3}{4}$ alu Baronulu Brukentalu din Sibiu care este Posesor aici – urmeadia Zeslia cu locu totu aretura un Siesu frumaosu – mai urmeadie alta Nume Dumbrava un locu mai sterpu si mai multu de pasunitu, ceva inasa si de aratu, care numire si o are de la tufe având în timpu mai demultu multe tufe – asidere de asfelu (!) de culture mai are un Hotaru numirea Podurile asemeni locu de Pasunitu având numele de la Podurile ce lia avutu peste Parao mai ncolo Hotarulu cu Numele Comorile Ograda si Prundu cu locurile cele mai roditoare care totu felu de

Punctul 5.

De unde provine populația?

La punctul 5.

Conform tradiției se spune că ar fi fost o femeie [numită] Marintza (*Ucea*) care a luat mai târziu numele de alint de *Mare Ucea*, care având ficiori, unii a rămas în comunitatea aceasta, unii s-au dus și s-au așezat mai sus, unde mai târziu comuna aceasta s-a populat din feciorii acestei românce Marintza, căreia apoi i-a rămas numele de alint Ucea. Deoarece feciorii care s-au așezat unii pe vale în jos s-au înmulțit, ca și cei din sus de asemenea, au mai primit câte un nume pentru a [se] deosebi Ucea din jos de Ucea din sus.

Punctul 6.

Ce se știe de genere din tradiții, [din] monumente, semne memoriale, acte scrise sau tipărite, despre numele și etimologia [numelui] localității în fiecare limbă [vorbită]?

La punctul 6.

În această privință o lămurire cât de cât mai clară de ce s-a menționat la punctul al cincilea, că această comunitate este clădită de o româncă, acesta fiind documentată și de faptul că munții comunității se numesc *Ucea Mare*, derivat din Marintza.

Punctul 7.

Toponimele din hotarul comunității?

La punctul 7.

Comunitatea aceasta se învecinează de către răsărit cu comunitățile Viștea de Jos și de Sus și [cu] Corbu, de către miazăzi cu comunitatea soră Ucea de Sus, de către apus cu Arpasu de Sus și de Jos, și de către miazănoapte are granița Oltul.

Locurile și toponimele mai însemnate din hotar sunt:

Zimnicea, care are mai multe lunci cu fânuri foarte sănătoase, precum și locuri de arătură care dau orice fel de bucate după ce primește gunoi. Trei sferturi din acest hotar sunt ale baronului Brukenthal²⁶⁶ din Sibiu, care este proprietar aici. Urmează *Zeslea*, un șes frumos tot cu locuri de arătură. Apoi urmează un alt toponim, *Dumbrava*, numit astfel de la tufe care erau aici pe vremuri, un loc mai sterp, folosit mai mult ca pășune, fiind însă [aici] și puțin arabil. De asemenea [tot] culturi asemănătoare (?) are și hotarul numit *Podurile*, de asemenea un loc de pășunat, denumit după podurile care au fost peste pârâu. Mai încolo hotarele numite *Comorile*, *Ograda* și *Prundu*, cu locurile cele mai roditoare care dau tot felul de

²⁶⁶ Baronul Herman von Brukenthal (1843-1872) strănepotul lui Samuel von Brukenthal).

Bucate dau si Cucurudiu, Grau, Secare, Orzu, ovesu, canepa verde si altele.

Numirile Topografice dela Munte santu Lazuelili locu de pasiunatu cu [---] Padure de fagu si Carpenu pe locu forte frumosa numit Trupini si Muntele de pasiunatu numitu Ucia mare.

[143v] Asemeni o familie din Comuna Becille mai are inca deosebitu de Comuna munte si Padure da Bradu la olaltu cu fora famili din Ucia de sus Silia si cu B^{ton} Brukentalu totu numitu Utcisiora, fîmida Gardomanulu si Coratia Muntele acesta sa margineste cu granita di Catra Romania, din Muntele Ucia mare curge o vale forte frumoase cu apa limpede, precum si din Utcisiora, care apoi la polele Muntelui sa inpreuna si formadia un Râu marisoru, care apoi curge prin Comuna Ucia superioare si vine si prin Comuna acasta pe care sa da si un pereitu mai randu si se afla 5 Mori, dintru care doua santu ale familiilor Boernale Oprisiu Grame si Poppa Manu, care famili au si documinte /Donatiuni/ forte frumoase dela Crai de 3 si patru sute de ani, la care sa mai adauga 3 famili Boernale adeca: Becile, [143r] Szellia si Berbatu cu asemenea ducumente frumoase care posedu privilegiu de a avia Jeleri, Mora, Jogaru, crasmaritu cet: Sa mai aminteste ca Bronu Brukentalu inca posede in Comuna acasta o parte forte insemnate de locu, 1 Jogaru si 3 Mori si Edifici frumoase. pe langa Erburile cele de frunte mai cresc in Hotarulu Comunei si ferega, Rogozu, papura, pepericu si alte ierburi rele.

bucate porumb, grâu, secară, orz, ovăz, cânepă verde și altele.

Toponimele de la munte sunt *Lăzuielile*, loc de pășunat cu [---], pădure de fag și carpeni pe un loc foarte frumos numit *Trupini* și pășunile de pe *Muntele Ucea Mare*.

De asemenea familia Băcilă din localitate are pădure de brazi proprie, distinctă de cea a comunității, alături de familia Silea din Ucea de Sus și de Baronul Bruckenthal, toate numite *Ucișoara*, *Smida Gârdomanului* și *Corația*. Muntele acesta se învecinează cu granița de către România. Din muntele Ucea Mare și din Ucișoara curge [câte] o vale foarte frumoasă cu apa limpede, care se unesc la poalele muntelui și formează un râu mărișor, în care se mai varsă un pârâu mai mic, care apoi curge prin comunitatea Ucea de Sus și vine și prin comunitatea aceasta. Pe râu se află cinci mori, dintre care două sunt al familiilor boierești Grama Opriș și Man Popa care familii au și documente (donații) foarte frumoase de la craii din urmă cu trei sau patru sute de ani. La aceștia se mai adaugă [încă] trei familii de boieri: Băcilă, Silea și Bărbat, cu documente frumoase asemănătoare, prin care posedă privilegiul de a avea jeleri, moară, joagăr și [drept de] crășmărit. Trebuie menționat de asemenea că baronul Bruckenthal mai posedă în comunitate o parte de locuri însemnate: un joagăr, trei mori și clădiri frumoase. Pe lângă ierburile folosite mai crește în hotarul comunității și ferigă, rogoz, papură, pipirig și alte ierburi rele.

Ucea de Sus (m. *Felsőúcsa*, *Ucsa*; g. *Ober-Utscha*, *Ober-Spreudorf*; s. *Gassend*)

Satul se află pe malul vestic al râului Ucea, în partea mijlocie a văii, la 25 km spre vest-sud-vest de Făgăraș. Prima atestare documentară provine din anul 1413, când sunt menționați popa Coman Vlad și Ioan Vlad din Ucea de Sus.²⁶⁷

Originea numelui satului este incertă, fiind dedusă eventual dintr-un nume de origine turcică.²⁶⁸

[147v] Numerile Locurilor²⁶⁹

Din Comunitatia Ucia de susu Districtulu Fogarasului

Pt. I.

Numele Districtului si al cercu[lui]

La pt I.

Fogaras - Porumbacu

Pt. 2.

Comunitatia opidulu câte numiri are acum, care din ele este numai prin locuitori locali, si care este de

Denumirea locurilor

Din comunitatea Ucea de Sus, Districtul Făgăraș

Punctul 1.

Numele districtului și al plășii

La punctul 1.

Făgăraș – Porumbacu [de Jos].

Punctul 2.

Câte denumiri are comunitatea, târgul în prezent, care dintre ele este cunoscută doar pe plan local și care de

²⁶⁷ PUȘCARIU, Ioan 1907, 74.

²⁶⁸ ANTAL Lukács 1999, 88.

²⁶⁹ Colecția de manuscrise OSzK, FM 1/3814A, 147v-151v.

tiara întriage cunoscut?

La pt 2.

Comunitatia Ucia de Jusu este întot cuprinsul cunoscut.

Pt. 3.

Avutau comunitatia vro date alta numire?

La pt 3.

nu au avut.

Pt. 4.

Cum sa numesce comunitatia dela începutu?

La pt 4.

Ucia de Jusu

Pt. 5.

De unde sau înpopulat?

La pt 5.

Dupe spusu celoru Betrîni, Ucia de susu sau înpopulat si sau tras din Ucia de josu [147r] adecă au fost 2 frati unul Barbu si celalalt Chriciunu născuti din Ucia de josu si acestia au fost Economi de vite si au trait cu ele mai multe vreme la pasunit mai sus supt Munte, la care mai pe urmă sau asediat cu locuintia în locul acesta în marginea Paraului Ucia mare si de acolo sau numit Ucia de susu – dar Fratele Creciunu au murit si aremasu Omuiere veduve anume Ghinca si dentraciasta se trage si se numesce până astadi familia Gindesti, din fratele Barbu se trage si se numeste familia Bărbătesti; mai trecand unu Timpu de ani au venit tot din Ucia de josu unu anumit Waşsile si sau asediat linge acestia, si din numele Waşsile micsorat Sile, se trage familia Sillia, celelalte famili care se afle în Comune, parte au venit depe aivia, parte se tragu totu dintraceste mai susu.

Pt 6.

Ce sa scie de comunu din traditiuni, monumente semne de memori din memorande scrise sau Tiparite despre originea numelui si intiesulu lui în veri care limbă arfi (!) loculu numit?

La pt 6.

Numele Satului vine dela Apa Păreu ce curge din Muntele Ucia mare si trece pe marginea satului.

Pt. 7.

Numirile topografice din otarul comunitati?

La pt 7.

Comunitatia Utsa de Jusu este asediate pe unu locu [148v] Sesu, si ste spre apusu in marginea Pereulului Ucia mare, ce merge si curge spre Oltu la miade nopte. Comuna jumetate spre miade di isi are o Ulițe, iar

către întreaga țară?

La punctul 2.

Comunitatea Ucea de Sus este cunoscută în tot cuprinsul [țării].

Punctul 3.

A avut vreodată comunitatea alt nume?

La punctul 3

N-a avut.

Punctul 4.

Cum s-a numit comunitatea la începuturi?

La punctul 4.

Ucea de Sus.

Punctul 5.

De unde provine populația?

La punctul 5.

După spusele celor bătrâni populația din Ucea de Sus s-a tras din Ucea de Jos. Adică au fost doi frați unul Barbu și celălalt Crăciun, născuți în Ucea de Jos, care au fost crescători de vite și au trăit cu ele mai multă vreme la pășunat sub munte, iar după o vreme și-au așezat locuința în locul acesta de pe malul pârâului Ucea Mare și de atunci [localitatea] s-a numit Ucea de Sus. Dar fratele Crăciun a murit și nevasta lui, numită Ghinca a rămas văduvă, din aceasta se trage până astăzi familia Ghindești, [iar] din fratele Barbu se trage și și-a primit numele familia Bărbătești. Mai trecând un timp, a venit tot din Ucea de Jos unul numit Vasile și s-a așezat lângă aceștia. Și din numele Vasile alintat Sile se trage familia Silea. Celelalte familii care se [mai] află în comunitate în parte au venit din alte locuri, în parte se trag din cei de mai sus.

Punctul 6.

Ce se scrie de genere din tradiții, [din] monumente, semne memoriale, acte scrise sau tipărite, despre numele și etimologia [numelui] localității în fiecare limbă [vorbită]?

La punctul 6.

Numele satului se trage de la numele apei pârâului care curge din muntele Ucea Mare și trece lângă sat.

Punctul 7.

Toponimele din hotarul comunității?

La punctul 7.

Comunitatea Ucea de Sus este așezată pe un loc plan și se află pe malul apusean al pârâului Ucea Mare, care merge și curge spre Olt înspre miazănoapte. În jumătatea dinspre miazăzi a comunității este o uliță,

jumătate spre miade noapte are 2. Uliti, între care vine unu Capu de Dialu ce se numesce Podu aci este o Biserică de nou didită.

Comuna aciasta se vecinesce de cătră resarit cu Comuna Corbi si Ucia de josu si la munte cu Famia (!) Becile si Baron Brucental si cu familia Silia din Ucia de jusu de catre amiadi cu 7 famili din Comuna Ucia de josu si cu fosti Jobagi din Ucia de josu si Baron Brucentalu de către sfintitu cu Grofu Telleky si Comuna Arpasu de josu, de catre miade noapte cu Ucia de josu.

Otarul se începe dela Curmature si merge oblu spre răsărit pana la Crucia Corbilor, de ci merge granitia oblu spre amiade di pe Baracii pana la Poiana Corbului, de aicia corsoru apa merge de granite pana în Lađiu Cucului în Capu din josu, de acolo spre sfintitu merge de granite de Lađiu Cucului Capu din josu pana la Piatra cia de Tevu în marginea higiului mare de ci merge de granite marginia higiului cia spre răsărit pana în Cararia Purlituri, de ci pliaca spre sfintit de granite Cara[148r]ria pana la Purliture în Dial deci se începe degranite (!) Muchia Dialului spre amiadi pana la Lacu Broscei, deci tot spre amiada di merge de granite Pareu Ucia mare până între Uci, de acolo se în cepe de granite Muchia Plaiului Reu pana la funtuniti _ dela funtuniti pliaca granitia spre sfintitu de Ernă oblu în Boldanu, tot spre sfintitu de Erna merge granitia hotaru cu Tăritia cătră Costa Arpasului mare, pana la jumetatia Costi, de acolo oblu spre miade noapte merge granitia tot pe mijlocu Costhi pana la Piatra cia din Lacu Arinele, de acolo pliaca de granite spre reserit Calia Pietri, pana în Virlotelu cu Apa, de aicia se în cepe de granite Virlotelu care curge în diasupra din Calia aciasta si merge curge (!) spre miade noapte spre Olt si este în granite de catre sfintitu pana la mogila cia din josu de Calia freonesi la Crucia lui Molică, unde ste granitia cu Ucenii de josu _ de acolo se începe de granite Drumu Comuni Ucia de jusu care merge spre răsăritu de Erne pana la Mogila unde se gate Livadia lui Bucur Berbat din Utsa de josu în Dumbravă. De acolo numai este Drumu de granite, ci pliacă granitia oblu la răsăritu de vare [149v] peste funatie din josu de la magurice la Gremada cia mai mare de Pietri, de acolo merge granitia pe lunca spre amiadi pana la Cănepisti, acolo trece Pereu Ucia mare, catre răsărit si merge de granite pe muchia Dialului spre amiadi pana cându vine la Curmatura de unde sau început.

Tot teritoriu Comunitati în 4. Otare se împarte, unu Otaru de catre Corbi si Ucia de josu este jumătate de areture si jumătate de pasunitu vitelor pe acestu de pasunit este si multu tufisu de mestiacanu si arine. celu

iar în jumătatea dinspre miazănoapte sunt două ulițe, între care este un bot de deal care se numește *Podul*, [și] aici este o biserică nou zidită.

Comunitatea aceasta se învecinează de către răsărit cu comunitatea Corbi și Ucea de Jos și la munte cu [pose-siunile] familiei Băcilă, [ale] baronului Bruckenthal și al familiei Silea din Ucea de Sus, către miazăzi cu [posesiunile a] șapte familii de foști iobagi din Ucea de Jos și [ale] baronului Bruckenthal, către asfințit cu [posesiunile] contelui Teleky și comunitatea Arpașu de Jos, [iar] de către miazănoapte cu Ucea de Jos.

[Granița] hotarul[ui] începe de la *Curmătură* și merge drept spre răsărit la *Crucea Corbilor*, de aici granița merge drept spre miazăzi de pe *Barăci* până la *Poiana Corbului*. De aici granița este cursul de apă care merge până la *Lazul Cucului din Capul din Jos*, de acolo de la *Lazul Cucului din Capul din Jos* până la *Piatra cea de Tevu* din marginea *Higiului Mare*, de aici granița este marginea *Higiului de Răsărit* până în *Cărarea Părlituri*, de aici pleacă spre asfințit cu granița *Cărarea* până la *Părlitura din Deal(?)*. Continuă granița de la *Muchia Dealului* spre miazăzi până la *Lacul Broaștei* și merge mai departe pe pârâul *Ucea Mare* până [la] *Între Uci*, unde granița este *Muchia Plaiului Râu* până la *Fântânițe*. De la *Fântânițe* granița merge către asfințitul de iarnă drept în *Boldanu*, [și] tot spre asfințitul de iarnă merge hotarul cu *Tărăța* către *Coasta Arpașului Mare*, până la jumătatea coastei, [iar] de acolo granița merge drept spre miazănoapte tot pe la mijlocul coastei până la *Piatra din Lacul Arini*, de acolo pleacă granița spre răsărit pe *Calea Pietrei* până la *Gârlățelu cu Apă*, și de aici granița este *Gârlățelu* care curge de deasupra căii acesteia și merge spre miazănoapte spre Olt, și este granița de către asfințit până la movila din josul *Căii Freonesii* [de] la *Crucea lui Molică*, unde este granița cu Ucea de Jos. De acolo granița începe pe drumul comunității Ucea de Sus care merge spre răsăritul de iarnă până la movila unde se termină *Livada lui Bucur Bărbat* din Ucea de Jos mai în jos de *Dumbravă*. De acolo granița nu mai e pe drum, ci pleacă drept către răsăritul de vară, peste fânațele din jos de măgurice la grămada cea mai mare de pietre. De acolo merge granița pe luncă spre miazăzi până la *Cănepiști*, unde trece spre răsărit pârâul Ucea Mare și merge spre miazăzi pe muchia dealului până ajunge la *Curmătura* de unde a început.

Tot teritoriul comunității se împarte în patru hotare.

Un hotar [cel] de către Corbi și Ucea de Jos, [care] este jumătate arătură, jumătate loc de pășune a vitelor. Pe pășune sunt și multe tufișuri de mesteceni și arini. Terenul arabil este foarte pietros și trebuie gunoit tot

de areture este forte pietrosu si intotu Timpu trebuie gunoiu che fara Gunoi nude nici o rode, prin mijlocu otarului acestuia Curge Pereu Ucia mare si trece spre răsărit de Satu spre miediu nopti catre olt. Acesta otaru este lung si strîmtu si merge pana la Padure, alt otaru este pe Calia manastiri si Valciaoa acesta este o parte de arature si 2 parti de funatie, celu de areture este locu mole si apatosu si tote samanatura trebuie mult Gunoiu, daro celu de funatie este de tot paduretiu find che pe funatiul acesta sunt 3 parti Tufe de arini si mesthiacanu (!) si funu nu are are picu de mustu în elu.

a 3^{lia} Otaru este mai latu si [149r] mai scurtu acesta este oparte de pasiunitu vitelor si 2. parti de Plugu arature acesta trebuie la tote samanatura gunoiu.

Dintru aceste 3. Otare în tot anu remune unu pentru pasiunitu vitelor si ogoru.

In cele din tîie 2. otare se afla unu Dărabu de pamuntulu alu Natii sasască numit Marginile si Branistia, acesta este de catre răsărit de granite Pareu Ucia mare de catre amiadi funaturile Comunale, de catra sfintitu apa Virlotelu decatra miediu nopti funaturile si areturile locuitorilor Comunali.

al 4^{lia} Otaru se numesce Paduria Comunale care se afl spre amiadi di de funatiile locuitorilor din Comune si se numesce: Dosu Chilii, Sesu frunthia Boului, Poenitele si Costa plaiului reu, Plaiu Sesului, Plaiu Virlotelului.

Din Dosul Chilii curge unu Părâu dintre fețe spre sfintitu de vare si se întilnesce cu apa Virlotelu, altu parau anumit alu Radacinilor, Parau Cofundosu si Parau cel cu pietre acestia curgu tote spre reseritu de vare si lovescu în Virlotelu, din Plaiu Sesului si al Virlotelului Isvoreste Virlotelu care merge spre miedulu noptei de granite din Calia pietri în josu de [150v] granite cu arpasu de josu pana unde ne întilniindu cu Comuna Ucia de josu.

din fruntia Boului isvoresce Parau Ursului Parau funtineli acestia amindoo curgu în Ucia mare spre rasaritu de vare, dintre Poenite ~~isvoresce~~ isvoresce Ucișoara Satului spre miadie nopte si răsăritu de vare, în Pădurea aciasta se afle lemne mari si mici dare mai cu same fagi si Brađi, Bradi sunt marunti opriti si frumosi, dare cia multe Padure este de fagu, spre amiade di se afla în Otaru Comuni Ucia de fusu unu Munte de pasunit alui Baron Brucunthalu numit Tariția acesta se hotaresce despre sfintitu cu Grofu Telleky, de catre miadedi cu Romania de catre răsărit cu 7. famili locuitoare în Ucia de fusu si cu fosti Jobagi din Ucia din josu de catre miediu nopti cu Paduria Comuni Ucia de fusu.

Din Muntele acesta isvoresce Parau Ucia mare, tot

timpu, deoarece fără gunoi nu dă nici un rod. Prin mijlocul acestui hotar curge pârâul Ucea Mare și trece la răsărit de sat spre miazănoapte spre Olt. acest hotar este lung și îngust și merge până la pădure.

[Un] alt hotar este pe *Calea Mănăstirii* și [pe] *Vâlcea*. Acesta este o treime arătură și două treimi fânațe. Cel de arătură este loc moale și apăsos și la tot ce se seamănă acolo trebuie mult gunoi. Cele de fânațe sunt împădurite, fiindcă pe fânațele acelea trei pătrimi sunt tufe de arini și mesteceni și a patra nu are nici un pic de sevă în ea.

Al treilea hotar este mai lat și mai scurt. Din acesta o parte [se folosește] ca pășune și două părți de plug. Arătura aceasta trebuie gunoită la tot ce se seamănă în ea.

Dintre aceste trei hotare în fiecare an unul rămâne pășune și ogor.

Între primele două hotare se află o bucată de pământ al națiunii săsești numite *Marginile* și *Branistea*. Acesta este de către răsărit de granița pârâul *Ucea Mare*, de către miazăzi de fânațele comunității de către asfințit de apa *Gârlățelul* [și] de către miazănoapte de fânațele și arăturile locuitorilor comunității.

Al patrulea hotar se numește pădurea comunitară, care se află spre mizăzi de fânețurile locuitorilor din comunitate și se numesc: *Dosul Chiliei*, *Șesul Fruntea Boului*, *Poenițele* și *Coasta Plaiului Râu*, *Plaiul Șesului*, *Plaiul Gârlățelului*.

Din *Dosul Chiliei* curge un pârâu *Dintre Fețe*, spre asfințitul de vară și se întâlnește cu apa *Gârlățelului*. Alte pârâuri, numite *al Rădăcinilor*, *Pârâul Cofundosu* și *Pârâul cu Pietre* curg toate spre răsăritul de vară și dau în *Gârlățelul*. *Gârlățelul* își are obârșia în *Plaiul Șesului* și [Plaiul] *Gârlățelului* și curge spre miazănoapte formând granița cu Arpasu de Jos de la *Calea Pietrei* în jos, până unde se întâlnește cu [hotarele] comunității Ucea de Jos.

Din *Fruntea Boului* își au obârșia *Pârâul Ursului* [și] *Pârâul Fântânelii*. Acestea două curg spre răsăritul de vară și se varsă în *Ucea Mare*. Din *Poenițe* își are obârșia *Ucișoara Satului*, care curge spre miazănoapte și răsăritul de vară. În pădurea aceasta se află copaci mari și mici, mai cu seamă fagi și brazi. Brazilii sunt mărunți, frumoși și opriti, dar majoritatea pădurii este de fag. Spre miazăzi în hotarul comunității Ucea de Sus este un munte, pășune a baronului Bruckenthal, numit *Tărăța*. Acesta se învecinează spre asfințit cu [posesiunile] contelui Teleki, de către miazăzi cu România, de către răsărit cu [posesiunile a] șapte familii din Ucea de Jos și a foștilor iobagi din Ucea de Jos, [iar] de către miazănoapte cu pădurea comunității Ucea de Sus.

În muntele acesta își are obârșia pârâul *Ucea Mare*. Tot din coastele muntelui acestuia își au obârșia *Pârâul*

din Costele muntelui acestuia isvoresce Paraul Hîrtopu, Parau Calului, Parau fontaniti si parau ferecat lavescu [150r] tote in Paraul Ucia mare si curg prin Paduria Comunale spre mediu nopti si prin Otaru pana la oltu.

Din funatiile locuitorilor anumit Ucisora Satului se desparte altu Parau anumit Racovitia, aciasta vine prin otaru Calii manastirii si trece pana palesce in Otaru Uci de josu spre miedulu nopti.

In Pamîntul Natii Sasesci anumit Margini si Branisce marginile este funatie dara forte secu, Branistia este Padure în care se afle mai multe feliuri delemne adeche: Brad, Stejari Plopi si pomi Padureti celelalte lemne sunt mai marunte adeca: Carpeni, fagi, Aluni, mesteceni dintru acestia care sunt mai grose ca Pari dare celelalte mai suptiri. Dintru aciasta Branisce se în cepu vro 3. Parao care curgînd prin funatiurile locuitorilor Comunali spre miediu nopti, mai in josu se întîlnescu la olaltă si facu o vâlcia aciasta [151v] curge spre mediu nopti prin funatii pana se întîlnesce cu apa cia degranite Virlotelu.

Din Otarul acesta apope (!) din sus de Satu se afla unu isvoru anume funtuna rece din care vara e apa rece si iarna caldă din aciasta curge unu parau numit Racoviciora si trece spre apusu de satu pana trece în hotaru Uci de josu.

Hîrtopul, Pârâul Calului, Pârâul Fântâniței și Pârâul Ferecat Lavescu, care toate curg prin pădurea comunitară spre miezul nopții și vărsându-se în Ucea Mare, ajung prin hotar în Olt.

Din fânațele localnicilor numită *Ucișoara Satului* iese un alt pârâu numit *Racovița*. Acesta vine prin hotarul *Căii Mănăstirii* și trece spre miazănoapte până dispare în hotarul Ucei de Jos.

În pământul nați[uni]i săsești numite *Margini* și *Braniște*, *Marginile* sunt fânațe, dar foarte uscate, [iar] *Braniștea* este pădure, în care se găesc mai multe feluri de arbori, adică brazi, stejari, plopi și pomi pădureți, ceilalți arbori sunt mai mărunți, adică carpeni, fagi, aluni [și] mesteceni, dintre care unii sunt groși cât un par, dar ceilalți sunt mai subțiri. În această *Braniște* își au obârșia vreo trei pârâuri, care curg spre miazănoapte prin fânațele localnicilor, mai în jos se unesc, formând o vâlcea, care curge spre miazănoapte prin fânațe, până se întâlnește cu apa de graniță *Gârlățelu*.

Din hotarul acesta aproape din sus de sat se află un izvor numit *Fântâna Rece*, a cărei apă este rece vara și caldă iarna. Acesta este obârșia unui pârâu numit *Racovicioara*, care trece la apus de sat până intră în hotarul Ucei de Jos.

Ucia Superiore în 22 December 864

Ucea de Sus, în 22 decembrie 1864

Nicolae Gindia Jude
Nicolae Bergia Iurat
Zosim Gindia Iurat
Joun Wladt Betrîn
Joun Romanete Betrin
prin Serban Berbat

notar

Nicolae Ghindea, jude
Nicolae Berghea, jurat
Zosim Ghindea, jurat
Ion Vlad, bătrân
Ion Romanete, bătrân
prin Șerban Bărbat,

notar

Ștampila comunității Ucea de Sus.

Vad (*Vadu Șercaiei*; m, *Vád*; g. *Waadt*, *Waden*)

Localitatea se află în valea râului Șercaia (Șinca), la 15 km spre est-sud-est de Făgăraș.

Prima atestare documentară provine de la sfârșitul secolului al XIV-lea – începutul secolului al XV-lea, când Mircea cel Bătrân a conferit unor boieri printre alte domenii și Vadul Șercaiei (вадѣл Шеркаей).²⁷⁰

Numele satului provine de la vadul prin care vechiul drum al Brașovului traversa râul Șercaia.

²⁷⁰ PUȘCARIU, Ioan 1907, 45 (datat pentru 1417); DRH.B. 1966, 31-32 (datat în intervalul 1390-1400).

[153r]²⁷¹ [1. Numele comitatului, districtului, cercului, sacunului de care se țiene satul.]

ad 1.

Comuna Vadu in Districtulu Fagarasiului

[2. Comunitatea, opidulu cate numiri are acu, care dintre ele e numai prin locuitorii locali si care e de tiera intriega cunoscutu?]

ad 2.

Comuna se numesce numai Vadu

[3. Avut'a vro data comunitatia alta numire? Séu dor' numai s'a scrisu alt'minterea numele de acumu?]

ad 3.

La descălacare intai sau numitu comuna Silisce, in sa mutinduse Comuna langa una Apa sau schimbatu numele sau scrisu cu numele Vadu.

[4. Cum sa numeste comunitatia dela inceputu?]

ad 4.

La inceputu sau numitu Silisce, in sa acuma se numesce Vadu

[5. Deunde s'a inpopulatu?]

ad 5.

Pana la ano 1762 este nesciutu, in sa la infintaria granitiei din osebite parti ale Transilvaniei.

[6. Ce sa stie de comunu din traditiuni, monumente semne de memori, din memorande scrisa seu tiparite despre originea numelui si intielesulu lui in veri care limba aru fi loculu numitu?]

ad 6.

De comunu nu se zice nimica

[7. Numirile topografice din otarulu comunitatii.]

[154v] ad 7.

Intravilani sa numescu pamanturile numai gradini de legume si pometuri, estravilani sa chiama araturi, finati, pasiuni, intre care suntu tufisuri si padure putina.

Vadu in 8^{lea} Noembrie 1864

Antistele Comonale
Georgia Gavrilă
per Stefann Boeriu

Notariu

[1. Numele comitatului, districtului, plășii, scaunului de care aparține satul?]

La 1.

Comunitatea Vad în Districtul Făgăraș.

[2. Câte denumiri are comunitatea, târgul în prezent, care dintre ele este cunoscută doar pe plan local și care de către întreaga țară?]

La 2.

Comunitatea se numește numai Vad.

[3. A avut vreodată comunitatea alt nume? Sau s-a scris doar altfel numele de acum?]

La 3.

Mai întâi, la descălecare s-a numit comunitatea *Săliște*, însă mutându-se comunitatea lângă o apă s-a schimbat numele [și] s-a scris numele Vad.

[4. Cum s-a numit comunitatea la începuturi?]

La 4.

La început s-a numit *Săliște*, însă acum se numește Vad.

[5. De unde provine populația?]

La 5.

Până în anul 1762 nu se știe, însă la înființarea graniței [militare] din diferite părți ale Transilvaniei.

[6. Ce se știe de genere din tradiții, [din] monumente, semne memoriale, acte scrise sau tipărite, despre numele și etimologia [numelui] localității în fiecare limbă [vorbită]?]

La 6.

De genere nu se zice nimic.

[7. Toponimele din hotarul comunității.]

La 7.

Intravilan se numesc numai acel pământuri [care sunt] grădini de legume și livezi, extravilan sunt numite arăturile, fânațele, pășunile între care sunt tufişuri și puțină pădure.

Vad, în 8 noiembrie 1864

Primarul comunității
George Gavrilă
prin Ștefan Boeriu,

notar

²⁷¹ Colecția de manuscrise OSzK, FM 1/3814A, 153r-154v.

Veneția de Jos (m. *Alsóvenice*; g. *Unter-Wenitze*, *Unter-Venedig*)

Localitate situată pe terasa de asupra luncii Oltului, în apropiere de vărsarea râului Veneția, la 19 km spre est-nord-est de Făgăraș.

Prima menționare a localității provine din anul 1235, când a fost menționat preotul catolic al celor două Veneții (*Conrad de Venetiis*).²⁷²

Toponimul a fost interpretat ca provenind de la vinețiu sau de la „veneția” termenul slav pentru loc mlăștinos.

[5v] Numirile locurilor²⁷³

Numele locurilor

Din comunitatea Venetia inferioara

Districtulu Fogarasiului

Din comunitatea Veneția Inferioară

Districtul Făgăraș

Datele de colectiune sa estindu asupra urmatoarelor puncte de intrebaciuni

Datele colectate se extind asupra următoarelor puncte de întrebări:

1. [Numele comitatului, districtului, cercului, sacunului de care se tiene satulu.]

Districtulu fogarasiului cerculu Venetian

1. [Numele comitatului, districtului, plășii, scaunului de care aparține satul?]

Districtul Făgăraș, Plasa Veneția [de Jos].

2, [Comunitatea, opidulu cate numiri are acu, care dintre ele e numai prin locuitorii locali si care e de tiera intriega cunoscutu?]

Venetia inferioara de locuitori tarei e cunoscuta Venetia de josu, ungureste also Venitze, nentzeste (!) Untere Venitze

2. [Câte denumiri are comunitatea, târgul în prezent, care dintre ele este cunoscută doar pe plan local și care de către întreaga țară?]

Veneția Inferioară e cunoscută de locuitorii țării [ca] Veneția de Jos, ungurește Alsóvenice, nemțește Unter Venitze.

3, [Avut’a vro data comunitatia alta numire? Séu dor’ numai s’a scrisu alt’ minterea numele de acumu?]

nau avutu altu nume niciu odata

3. [A avut vreodată comunitatea alt nume? Sau s-a scris doar altfel numele de acum?]

N-a avut alt nume niciodată.

4, [Cum sa numeste comunitatia dela inceputu?]

Venetia de josu sa numit dela inceputu

4. [Cum s-a numit comunitatea la începuturi?]

S-a numit Veneția de Jos de la început.

5, [Deunde s’a inpopulatu?]

nusa pote sti inpopulaciunia ea deunde

5. [De unde provine populația?]

Nu se poate ști de unde provine populația.

6, [Ce se știe de genere din tradiții, [din] monumente, semne momoriale, acte scrise sau tipărite, despre numele și etimologia [numelui] localității în fiecare limbă [vorbită]?]

opadure batrana cu numele Manastirea, despartie muntele magura niagra, petrile plaietiu în care se afla capriora, urși si porciu salbaticiu apoi garbova o stanca inalta de piatra cu arboriu numele paduri acestia devine de acolo pentru ca in misloculu paduri au fosto o manastire acesta padure se sa marginește de catra miadie die cu Gridu decatra rasaritu cu Tzintzari Crizbavu despre miade nopte cu Comana inferioara

6. [Ce se știe de genere din tradiții, [din] monumente, semne memoriale, acte scrise sau tipărite, despre numele și etimologia [numelui] localității în fiecare limbă [vorbită]?]

O pădure bătrână numită Mănăstirea, [care] desparte muntele Măgura Neagră și Pietrele Plăieții, în care sunt căprioare, urși și mistreți, apoi Gârbova, o stâncă înaltă acoperită de copaci. Numele acestei păduri se trage de acolo, că în mijlocul pădurii a fost o mănăstire²⁷⁴. Această mănăstire se învecinează spre miazăzi cu Grid, către răsărit cu Dumbăvița [și] Crizbav spre miazănoapte Coomana de Jos.

²⁷² DIR.C. 1951, 286.

²⁷³ Colecția de manuscrise OSzK, FM 1/3814A, 5v.

²⁷⁴ Vezi la Veneția de Sus.

7, semnele topografice santu ale hotarului
magura mica aicia sa afla unu izvoru mineralu numitu
 saratura,
parculu Cerbului
paraulu tiului
Grindu
Dobriila fanatie,
 apoi de aicia pana in sacu ce sa margineste cu oltulu
 peste oltu
ungiu fagului
la balta
crigu
pesta cuca
 la cetriciu
 la fantana rece
la catrisia
 la lazu lui aillie
 selifa mica
 la crucia lui Lascar
 mucia prunilor pana la crucia cu plaetiu
la petri
obersia homorodiu de aicia la magura negra pana la
gerbova

Venetia inferioara in 2 fauru 1865

× George Petre jude
 × Nicolae Comaniciu
 × Iuan Stoica Trenli
 prin D. Stoica

7. Toponimele din hotarul comunității:
Măgura Mică, aici se află un izvor [de apă] minerală
 numită *Sărătura*,
Parcul Cerbului,
Pârâul Tiului(?),
Grindul,
Dobriila, fânațe,
 Apoi de aici până în *Sacul*, se învecinează cu Oltul,
Peste Olt,
Unghiul Fagului,
La Baltă,
Crângul,
Peste Cuca,
La Cetriciu,
La Fântâna Rece,
La Catrisia(?),
La Lazul lui Ilie,
Selifa(?) Mică,
La Crucea lui Lascăr,
Muchia Prunilor până la *Crucea lui Plăeșiu*,
La Pietre,
Obârșia Homorodului, de aici la *Măgura Neagră* până
 la *Gârbova*.

Veneția de Jos, în 2 februarie 1865

George Petre, jude
 Nicolae Comănici
 Ion Stoica Trenli
 prin D. Stoica, [notar]

Veneția de Sus (m. *Felsővenice*, *Venice*; g. *Ober-Wenitze*, *Ober-Venedig*)

Localitate situată pe cursul mijlociu al râului Veneția, la 21 km spre est de Făgăraș.

Prima menționare a localității provine din anul 1235, când a fost amintit preotul catolic al celor două Veneții (*Conrad de Venetiis*).²⁷⁵

Între anii 1730-1762 pe teritoriul localității a existat o mănăstire ortodoxă, distrusă din ordinul generalului von Buccow.²⁷⁶

Toponimul a fost interpretat ca provenind de la vinețiu sau de la „veneția” o formă slavă pentru loc mlăștinos.

[157v] Numiria locurilor²⁷⁷

Denumirea locurilor

1. [Numele comitatului, districtului, cercului, sacunului de care se ține satul.]

In Districțulu Fagarasiului in Tractulu Venetia in Transilvania, in partea de cătra mediu de nopte spre rasaritu, se afla Comuna Venetia superioare /:Vanata:/ care si au capatatu numele feu dela riulu spre mediu de nopte pe langa Comuna curgatoriu, anume Venetiora.

1. Cum se numește comitatul, districtul, plasa, scaunul de care aparține satul?

În Districtul Făgăraș, în Plasa Veneția [de Jos] în Transilvania, în partea de miazănoapte spre răsărit se află comunitatea Veneția de Sus (Vânăta), care și-a căpătat numele de la râul care curge la miazănoapte de comunitate numită *Venecioara* (sau *Vânăcioara*).

²⁷⁵ DIR.C. 1951, 286.

²⁷⁶ METEȘ, Ștefan 1936, 100.

²⁷⁷ Colecția de manuscrise OSzK, FM 1/3814A, 157v-158v.

2. [Ce sa stie de comunu din traditiuni, monumente semne de memori, din memorande scrisa seu tiparite despre originea numelui si intielesulu lui in veri care limba aru fi loculu numitu?]

Acestu predicatu lau capatatu riuletiulu acesta pentru apa sa cea limpede cu petri negre intrinsa, incatu la pararea ochiului arata apa vanata, si din esperientia mai usiora ca apa din celelalte paraie.

3. [Avut'a vro data comunitatia alta numire? Séu dor' numai s'a scrisu alt'minterea numele de acumu?]

Originea comunei acestea se deduce a fi formulata (!) prin unu lacuitoriu venitu din Venetia inferiore care asemenea fiau capatatu numele seu dela acestu riu, care lacuitoriu asadianduse pre unu malu čamu de 30 ° inaltime au formata Comuna de catra rasaritu catra apusu intruna positiunea frumoasa si regulata, incatu acesta regula in privintia cladirilor raru se pote vedea intre romani nostri.

4. [Deunde s'a inpopulatu?]

Comuna este bine populata, constandu din o familia boernala Moga si trei familii dintre fosti coloni adica Bobaia, Butum si Ovesia, afara de acestea funtu inca si alte famili forte mici, cari dupa traducere (!) saru fi colonisatu in Comuna numai dela formarea granitiei.

5. [Comunitatea, opidulu cate numiri are acu, care dintre ele e numai prin locuitorii locali si care e de tiera intriega cunoscutu?]

Numele Venetia superiore este de comunu cunoscuta fara de a fi avutu nume in Transilvania.

6. [Ce sa stie de comunu din traditiuni, monumente semne de memori, din memorande scrisa seu tiparite despre originea numelui si intielesulu lui in veri care limba aru fi loculu numitu?]

Otaru posade Comuna numai doua, care le foloseste totu la doi ani – unu este čelu inferiore ~~formatu~~ ču numirea Siesu maguri, care care sau capatatu numele dela malu in apropiere statatoru /:Magura:/ ču stejerisu si petra de varu, apoi pamantu negru, dela care fiau numitu [157r] Campu fuperiore are 2 numiri: Grindu, pentru ča este campu ridicatu si Drumbrava (!), fiindu aru fostu padure prin dečurgerea timpului sau facutu campu de aratura si fenatiu.

7. [Numirile topografice din otarulu comunitati]

Dintre feneturi este de insemnatu Valea lunga, care se numeste dela neintrerupta continuare pona in padure.

2. [Ce se știe de genere din tradiții, [din] monumente, semne memoriale, acte scrise sau tipărite, despre numele și etimologia [numelui] localității în fiecare limbă [vorbită]?]

Răulețul acesta se numește astfel, deoarece în apa sa limpede se găsesc pietre negre, [astfel] încât ochiului i se pare că apa [ar fi] vânată, și din experiență mai ușoară ca apa din celelalte pâraie.

3. A avut vreodată comunitatea alt nume? Sau s-a scris doar altfel numele de acum?

[În privința] originii comunității se crede că aceasta a fost întemeiată de către un locuitor venit din Veneția de Jos (care de asemenea și-a primit numele de la acest râu), care locuitor așezându-se pe un mal înalt de circa 30 de stânjeni, a întemeiat comunitatea, într-o poziție frumoasă și regulată, către răsărit și apus, încât această ordine în privința clădirilor se poate vedea rar între românii noștri.

4. [De unde provine populația?]

Comunitatea este bine populată, constând din familia de boieri Moga și trei familii de foști iobagi, adică Bobaia, Butum și Ovesia. [În] afară de aceștia sunt încă și alte familii foarte mici, care după tradiție ar fi venit în comunitate numai la înființarea graniței [miliate].

5. [Câte denumiri are comunitatea, târgul în prezent, care dintre ele este cunoscută doar pe plan local și care de către întreaga țară?]

Numele Veneția de Sus este de genere cunoscută în Transilvania, fără a fi avut alt nume.

6. [Ce se știe de genere din tradiții, [din] monumente, semne memoriale, acte scrise sau tipărite, despre numele și etimologia [numelui] localității în fiecare limbă [vorbită]?]

Comunitatea posedă numai două hotare, care sunt folosite din doi în doi ani, unul este cel de jos, cu numele *Șesul Măgurii*, și-a căpătat numele de la malul cu stejăriș, piatră de calcar, și pământ negru de la care și-a primit numele, care se află în apropierea sa (*Măgura*). Câmpul de sus are două denumiri: *Grindul*, pentru că este [un] câmp ridicat și *Dumbrava*, fiindcă [acolo] ar fi fost pădure, care cu trecerea timpului a devenit arătură și fânațe.

7. [Toponimele din hotarul comunității:]

Dintre fânațe cea mai însemnată este *Valea Lungă*, care se numește astfel, pentru că ține până la pădure.

Otarulu Venetiei superioare, Je margineste de catra ostu cu Cziintiaru si Crisbavu catra vestu cu Parau si Venetia inferioare, catra nordu cu Comana superioare, cate sta sub una si aceia pararela orizontala si catra sudu totu cu otaru Paraului

Cele mai demne de insemnatu parti ale paduri sunt:

a, Magura mare, care si au capatatu numele pentru padurea cea deasa si in virfu cu o poiana forte frumoasa.

b, Petra Girbova numinduse dupa pozitiunea cea girbova acesta 'si arata fruntea sa peste tote dealurile si petrile din tinutulu Fagarasiului, afara din culmea Carpatilor, asia incatu si preste tiara Bursei se arata a fi domnitoare. Dupa spusa si traditiuni de poporu aru fi servitu acesta petra ca unu refugiu pentru antecesorii nostri, pe candu erau gonite de Tataari si Turci, ba din esperientia sau aflatu la picioru acelei, paru, margele si alte lucruri femeiesti, din care Je deduce, ca fiindu retrasi aflate si acolo, saru fi aruncatu de pre virfulu petri /camu de vreo 200 %/ josu spre a nu fi prada Tatarilor.

c, ~~Piete~~ Petrile, care siau capatu numele dela doua petri ce stau dela natura in forma douoru piramida intruna distantia mica una de alta si centrulu malului.

[158v] Forte de infemnatu este inca ruina fostei manastiri, o cladire Gothica, unde dupa traditiunea verbala a poporului aru fi fostu camu de unu Jecolu si jumătate o manastire de calugari, dela care numai stalpi dela usi se mai aflu in podulu beserici in Comuna observati spre memorie.

Sintu dintre lacuitori cari au adusu pomi din gradina manestiri de totu fainlu, si sadindui prin Comuna nu leau favoritu temperatura si sau sterpitu cu totul.

Forte romantica si desfatatore este poiana manastirei, care Je usueza de ambele Veneti, si candu saru putea desparti comunele una de alta, Venetia superioare, aru putea numai din fenulu castigatu din acesta poiana sesi acopere tote lipsele, acumu se foloseste ca pasiune.

Stricarea acestei manastiri saru ordinatu prin regonulu (!) din acelu seculu, fiindu ca adunanduse acolo una banda de furi (!), le au Jervitu acesta manastire cu tote cele trebuincioase, fora de a fi fostu aratatu calugariloru de a face intrebuintiare pe lunga malutratatea si perderea vietii.

Celelalte paraie si tragu numele loru de pofesori de care au fostu ocupate din candu in candu fere de a avea in Jene vreo infemnatate.

Venetia superioare in 3 fauru 865

Prin ordin compusa
de Georgiu Popa Grideanu
notariu

Hotarul Venetiei de Sus se invecineaza de catre est cu Dumbravita si Crizbav, catre vest cu Parau si Venetia de Jos, catre nord cu Comana de Sus, care sta sub una si aceeași paralela orizontala(?) si catre sud tot cu hotarul Paraului.

Partile de padure cele mai insemnate sunt:

a, *Magura Mare*, care si-a capatat numele de la padurea cea deasa si poiana foarte frumoasa din varf.

b, *Piatra Garbova*, care se numeste asa dupa pozitia sa garbova. Aceasta se inalta peste toate dealurile si stancile din tinutul Fagarsului, [in] afara de culmile Carpatilor, astfel incat pare a domina si Tara Barsei. Dupa spusele si traditia poporului, aceasta stanca ar fi servit ca refugiu pentru predecesorii nostri in timpul navărilor turcilor si tatarilor. Se stie, ca la poalele acelei [stanci] s-au gasit par, margele si alte lucruri femeiesti, din care se [poate] deduce, ca fiind ascunsi acolo, s-ar fi aruncat de pe varful stancii (cam 200 de stanjeni) pentru a nu cadea pradă tatarilor.

c, *Pietrele*, care si-au capatat numele de la doua stanci in forma a doua piramide create de natura, care stau la o mica distanta una de alta si de centrul malului.

Este de asemenea foarte importanta ruina clădirii gotice a fostei manastiri, unde dupa traditia orală populară ar fi fost cam cu un secol si jumătate in urma o manastire de calugari, de la care mai exista stalpii de la usa pastrati ca amintire, care sunt in podul bisericii din comunitate.

Unii dintre locuitori au adus si au sadit in comunitate pomi foarte frumoși din gradina manastirii, [dar] nu le-au priit conditiile climatice si i-au starpit de tot.

Poiana manastirii este foarte romantica si desfatatoare, fiind folosita de ambele Venetii, si cand s-ar desparti comunitatile una de alta, Venetia de Sus si-ar putea acoperi toate lipsurile numai din fanul din poiana aceasta, [care] acum este folosita ca pasune.

Manastirea aceasta a fost distrusa din ordinul regimului din acel secol, fiindca acolo s-a adunat o banda de talhari, carora, aceasta manastire le-a servit ca baza cu toate cele trebuincioase pentru a maltrata si ucide, fara stiinta calugarilor.

Celelalte parauri isi trag numele de la proprietarii care le-au ocupat din cand in cand, fara a avea in sine vreo insemnatate.

Venetia de Sus, in 3 februarie 1865

Compusa in urma ordinului
de George Popa Grideanu
notar

Viștea de Jos (m. *Alsóvist*; g. *Unter-Wischt, Unter-Wittendorf*)

Satul se află pe terasa deasupra luncii inundabile la Oltului, în apropierea vărășării râului Viștea, la 20 km spre vest de Făgăraș.

Prima atestare documentară a localității provine de la cumpăna secolelor XIV-XV, când Mircea cel Bătrân a întărit-o în proprietatea boierului Costea împreună cu alte domenii făgărășene.²⁷⁸ La mijlocul secolului al XVIII-lea pe locul de la munte al unui boier a existat o mănăstire ortodoxă.²⁷⁹

Etimologia numelui râului și a localității este necunoscută, putând fi eventual dedusă dintr-un nume.

[7v] Vistia inferiare²⁸⁰

Numirile locurilor si indrumarile patriei

Comuna Vistia inferiare ȋace pe unu sesu aprape de oltu, si ieste taiata peste mijlocu de drumu țeri. Numele Comuni se trage dela Riul Vistisora, care curge din Carpati, Riul acesta are numele dansului dela Muntele Vistisor, acaruaia Stapani sant familiile Baerezly, Sandru, Stanescu si Carja de mai multe sute de anni, si anume de subt ocarmuirea Principilor din Romania Radu si Mihai.

unde curge acesta apa in Olt se numeste Gura Visti si asa se numeste si acelu Dricu de Pamant

Asemenea locuri isemnatare(!) mai sant Călia țării, care vine de la Vama bređi si trecse din Valia hatarului pana in Corbu prin hataru Vistii inferiora si entra linga Mesia in Drumu țeri.

Subt polele muntelui Vistisori au fost o manastire dupa traditie, si aciasta sau risipit de sine, dupa ce fu parasita.

Alte insemnatati nu mai are comuna.

Vistea de jos 16 iuliu 864

[semnătură ilizibilă] mp

Antiste comunal

Viștea de Jos

Denumirile locurilor și îndrumările(?) patriei

Comunitatea Viștea de Jos este așezată pe un șes, aproape de Olt și trece prin mijlocul ei drumul țării. Numele comunități vine de la râul *Viștișoara*, care curge din Carpați. Râul acesta și-a primit numele de la *Muntele Viștișoara*, al cărui stăpâni sunt de mai multe sute de ani, de pe vremea ocărmuirii principilor Radu și Mihai din România²⁸¹, familiile Baerezly, Șandru, Stănescu și Cârja.

Locul unde se varsă această apă în Olt se numește *Gura Viștii*, care este și numele acelu trup de pământ.

De asemenea este un loc demn de menționat *Calea Țării*, care vine de la *Vama Brezei* și trece din *Valea Hotarului* până în Corbu prin hotarul Viștei de Jos lângă *Mesia* și (se unește) în *Drumul Țării*.

Tradiția spune, că sub poalele Muntelui Viștișoara a fost o mănăstire, care s-a dărâmat de la sine după ce a fost părăsită.

Comunitatea nu mai are alte însemnătăți.

Viștea de Jos, 16 iulie 1864

[semnătură ilizibilă] mp

Primarul comunității

Viștea de Sus (m. *Felsővist*, *Vist*; g. *Ober-Wischt, Ober-Wittendorf*)

Satul se află pe cursul mijlociu al râului Viștea, la 21 km spre vest-sud-vest de Făgăraș.

Prima atestare documentară a localității provine de la cumpăna secolelor XIV-XV, când Mircea cel Bătrân a întărit-o în proprietatea boierului Costea împreună cu alte domenii făgărășene.²⁸²

În prima jumătate a secolului al XVIII-lea, pe teritoriul localității a existat o mănăstire ortodoxă.²⁸³

Etimologia numelui râului și a localității este necunoscută, putând fi eventual dedusă dintr-un nume.

[34v] Numirile Locuriloru a Comuni Vistea superioare santu care urmeadile²⁸⁴

Denumirile locurilor comunității Viștea Superioară sunt următoarele:

²⁷⁸ DRH.B.1966, 33.

²⁷⁹ METEȘ, Ștefan 1936, 100-101.

²⁸⁰ Colecția de manuscrise OSzK, FM 1/3814A, 7v.

²⁸¹ Domnitori neidentificabili al Țării Românești.

²⁸² DRH.B.1966, 33.

²⁸³ RUSU, Adrian Andrei / SABĂU, Nicolae / BURNICHIOIU, Ileana / LEB, Ioan Vasile / MAKÓ LUPESCU Mária 2000, 283.

²⁸⁴ Colecția de manuscrise OSzK, FM 1/3814A, 34v-36v.

1. [Numele comitatului, districtului, cercului, scaunului de care se ține satul.]

Comuna Vistea superioară este în Districtul Fegarasului, Tractul Sambetei

2. [Comunitatea, opidul care are acum, care dintre ele e numai prin locuitorii locali și care e de tiera întregii cunoscut?]

Comuna aceasta sau numită dintru întregul Vistea sup. pentru că Comuna este întemeiată lângă curgeria unei ape care curge dintre doi munți anume Vistiesora și Vistia mare

3. [Avut-a vreodată comunitatea altă numire? Său dor numai să scrie altă mintere a numelui de acum?]

Numele Comuni se cheamă în Documente vechi sau Donatii de Nobilitate pe limba magyară Felső Viste

4. [Cum se numește comunitatea de la început?]

Comuna sau chemată și Vistia de sus

5. [De unde s-a înpopulată?]

Comuna sau înpopulată de unu Timpu vechiu care noaptea nu este nici cunoscută

6. [Ce se știe de comună din tradiții, monumente, semne de memorii, din memorandele scrise sau tipărite despre originea numelui și înțelesul lui în veri care limba ar fi locul numit?]

La Comuna aceasta sau pomenită maine (!) de una Sute de ani o Mănăstire sub Poalele muntelui Vistia mare.

7. Numele Topografice sunt

Table de areture Callia Visti din sat în jos până la Granitia cu Vistia de jos la Tufele Visti, un loc izvorător și roșinos de Callia Visti se cheamă și blana de fanăție pe lângă curgeria apei. Lunca din jos de sat.

Către reserit peste Valea blana de areture și fanăție este în Granitie cu Comuna Dragusiu curgeria unui Pârâu ce se cheamă Valea Hotarului de către miazănoapte Granitia cu Vistia de jos Callia Tieri, peste aceeași Tabla trece în curmediusu Callia Fagarasului, începutul acei Cali din Comune la trecerea apei numite Punte de Picior, în numită blana către amiază di siemeni numite strada de Picior Cararia Dragusului, fâșia numită Podisoru unu Pamantu gros de arature Baltita, o Scurgere de ape [34r] mica în unele Timpuri ploioase; începând de la mijloc Tabla și merge către amiază noapte până la Callia fagarasului și curge în sus numită Reu.

1. [Numele comitatului, districtului, plășii, scaunului de care aparține satul?]

Comunitatea Viștea Superioară este în Districtul Făgăraș, Plasa Sâmbăta [de Jos]

2. [Câte denumiri are comunitatea, târgul în prezent, care dintre ele este cunoscută doar pe plan local și care de către întreaga țară?]

Comunitatea aceasta s-a numit de la început Viștea Superioară, deoarece comunitatea este întemeiată lângă curgeria unei ape, care curge dintre doi munți anume *Viștișoara* și *Viștea Mare*.

3. [A avut vreodată comunitatea alt nume? Sau s-a scris doar altfel numele de acum?]

Numele comunității apare în documentele vechi sau donații nobiliare în limba maghiară [ca] *Felső Viste*.

4. [Cum s-a numit comunitatea la început?]

Comunitatea s-a numit și Viștea de Sus.

5. [De unde provine populația?]

Comunitatea s-a populat din timpuri vechi, care nouă nu ne sunt cunoscute.

6. [Ce se știe de genere din tradiții, [din] monumente, semne memoriale, acte scrise sau tipărite, despre numele și etimologia [numelui] localității în fiecare limbă [vorbită]?]

În comunitatea aceasta a fost menționată în urmă cu o sută de ani o mănăstire sub poalele muntelui *Viștea Mare*.

7. Toponimele din hotarul comunității sunt:

Trupul de arătură *Calea Viștii* din jos de sat până în granița cu Viștea de Jos [de] la *Tufele Viștii*, [care este] un loc cu izvoare și smârcos. De *Calea Viștii* ține și lotul de fânațe *Lunca din jos de sat*, situată lângă malul apei.

Trupul de arătură și fânațe de către răsărit, peste vale se învecinează cu comunitatea Drăguș [prin] valea unui pârâu care se cheamă *Valea Hotarului*, [iar] către miazănoapte cu Viștea de Jos [prin] *Calea Țării*. Peste acest trup trece de-a curmezișul *Calea Făgărașului*, care începe din comunitate la trecerea apei numită *Puntea de Picior*. În trupul menționat este de asemenea poteca *Cărarea Drăgușului*, de asemenea un pământ de arătură cu gropi numit *Podișorul* și *Bălțița*, un curs mic de apă pe vremea ploioasă, [care] începe din mijlocul trupului și merge către miazănoapte până la *Calea Făgărașului* și se varsă în râul menționat mai sus.

Pe otaru Dregusiului Tabla de fanatie spre amiadiedi pana subtu Polele muntelui Vistisora, granitia decatra reseritu cu Dragusiul Pareulu celu mare intre ambele susu pomienitele Puncte se afla unu Tufisiu slab de pasunare cu Numele Gruiu Lazului.

Tabla de fanatie din Satu din susu pana la Lezuleț pe langa care diacie in partia de catra rasaritu o blane mica de areture cu Numele Zepadia partea catra sfintitu e strada ducatore la munte cu numele Callia Muntelui blana de areture cu insusitulu nume numita blane se tae cu o strade scurte de Hotariu cu numele Callia merecinelui ce se in ciepe din lunca Corbului si merge pana in Callia muntelui.

Scurgerea apelor Vistisora, Vistia mare dintre susu numitu Munci inceputulu lor din confina cu romanian inpreunaria lor in lunca la Rapa lui Csutte decatra reseritu de acelia numite curgerea unui Pereu cu Numele Valia Mueri, scurgerea ei in Riu la Pravetiu. Pravetiu este unu Piscu ridicatu de Pamantu intre curgerea Apei Vistia mare si Valia Mueri, locu de areture cu Numele intre Vei pana sublu Plaiu, pe aceiasi blana se afla Sublu Rau la gura Vistisori, Hodaia Nro 255 a lui Lazer Serban cu Nro 256 Iosif Poppa in susu catra amiadi di Piscurile, Priporu, Plaiu Zanogi in campilu Brađilor din susu la Piatra a mare, granitia cu 2 famili din Vistia inf. anume Borziu si Nitzoi catra reseritu inceputulu de la gura Vistisorei in confine cu familia Pirse(?) Stancsu si Sandru din Vistia inf.

[35v] Inceputulu Plaiului Zanogi sta inbrecatu cu arbori de fagu. Semne Pemantesti santu Motiu Chitsori unu varfu de Plaiu inaltu lunge aiela unu locu gropenos cu unu isvoru micu si se numeste Curmatura, insusu o Poiane mica unde au fostu Casa de Sintinela Grenitiare se numeste Poiana Comenđi.

mai in susu o Poiane anumite Slegile, pentru cresterea in transa unei buruiane ce se chiamo Slegie, deci in susu se inbraca Pamantu cu Brađi pana la Confina Piatra mare carta (!) sfintitu curgeria Raului Vistia mare, pre lunge care diacie si muntele Vistia mare, care are granitia catra amiadiedi cu Romania, in Baldu Visti mari confina de catra sfincitu cu Utsa de Susu o scurgere de Ape ce se numeste Seutia, unu Semnu de Pamantu Poiana Steregei, si se chiamo numai pentru cresterea unei buruieni ce se chiamo Steregoie, pre carele am đis catu si fosta Casa de Sentinele Grenitiare de aici incieputulu unui Pareu anume Corbu pre carele sta confina pana la o Paroe ce se chiamo Tiarcuri, de

Pe hotarul Drăgușului trupul de fânațe [ține] spre miază-zi până sub poalele muntelui *Viștișoara*. Granița spre răsărit, cu Drăgușul [este] pârâul cel mare²⁸⁵. Între cele două puncte pomenite se află un tufiș slab folosit la pășunat cu numele *Gruiu Lazului*.

Trupul de fânațe din sat în sus până în *Lăzuleț*, pe lângă care este spre partea de către răsărit un lot mic de arătură cu numele *Zăpadea(?)*. Marginea de către asfințit a lotului de arătură sus numit este drumul care duce spre munte, numit *Calea Muntelui*. Lotul este tăiat de un drum scurt de hotar, numit *Calea Mărăcinilor*, care începe din *Lunca Corbului* și merge până în *Calea Muntelui*.

Apele *Viștișoara* și *Viștea Mare*, curg din munții sus menționați, obârșia lor fiind la granița cu România și se unesc în *Lunca la Râpa lui Ciută*. De către răsărit de acestea curge un pârâu numit *Valea Muierii*, care se varsă în râu la *Plăveșiu*.

Plăveșiu este un pisc ridicat de pământ între cursul apei *Viștea Mare* și *Valea Muierii*, [este] loc de arătură numită *Între Văi* până sub plai. Pe același lot, sub râu, la *Gura Viștișoarei* se află stâna nr. 255 a lui Lazăr Șerban și [cea cu] nr. 256 a lui Iosif Popa. În sus către miazăzi [sunt] *Piscurile*, *Priporu* și *Plaiul Zănoagei*. În *Câmpul Brazilor* în sus la *Piatra Mare* este granița cu [posesiunea a] două familii, anume Borzea și Nițoi din *Viștea de Jos*. Către răsărit, începând de la *Gura Viștișoarei* este în vecinătatea [posesiunii] familiilor *Pirse(?)*, *Stanciu* și *Șandru* din *Viștea de Jos*.

Începutul *Plaiului Zănoagei* este acoperită de pădure de fag. Semne pământeste(?) sunt *Moțul Chiciorii*, un vârf de plai înalt, lângă acela un loc cu gropi cu un izvor mic, care se numește *Curmătura*. În sus [este] o poiană mică unde a fost un pichet de grăniceri [care] se numește *Poiana Comenzii*.

Mai în sus [este] o poiană numită *Slegiile*, pentru că în ea crește o plantă care se cheamă *slegie*²⁸⁶. De aici în sus pământul este acoperit cu brazi până la granița *Piatra Mare*. Către asfințit curge râul *Viștea Mare*, pe lângă care este și muntele *Viștea Mare*, care are granița de miazăzi cu România. În *Baldu Viștii Mari*, la granița de către asfințit cu Ucea de Sus este un curs de apă care se numește *Șeuța(?)*. Un semn de pământ (?) este și *Poiana Șteregoii*, care se cheamă astfel deoarece aici crește o plantă numită *steregoie*²⁸⁷. În poiana unde a fost pichetul de grăniceri, este obârșia unui pârâu numit *Corbu*, pe care merge granița până

²⁸⁵ Pârâul Hotarul.

²⁸⁶ Plantă neidentificabilă.

²⁸⁷ *Stereogoie* sau *stirigoi*. Plantă liliacee veninoasă (*Veratrum album*) întrebuințată ca vomitiv, purgativ, antispasmodic, provocator de strănutare etc. A fost utilizat de asemenea și ca insecticid, respectiv pentru prinderea peștilor care ameteșc consumând-o.

aci în juosu și presusu numita curgere de ape sta confina cu Comuna Corbi.

Plaiului numitu Vistia mare sta inbercatu în arbori de fagi pana la Steregoi, de aici în susu cu Brați.

Sublu Polele Plaiului Vistia mare sta chaierisugulu(?) Dlui B. Bruchenthal dinpreune cu Branistia se numeste Gradina Manastirei veți sublu Nro. 6.

aleturia catra sfintitu se afla odea locuitoru alui Moyse Samoile Klonzia cu Nro 258; de aicia in juosu se afle Tabla de fanatie Colnicia inbrecate cu Tufisuri, pre care o strada imbletoare se afle cu numele Calia Colnicului, inceputulu ei din Comune, dicea pre catre susu numitu Table pana sublu Plaiulu Visti mari, pre susu numitu Tabla o scurgere de ape mica in timpuri ploioase catra miadie nopte cu numele Corbulu cielu Seku.

[35r] Partia catra reseritu in susu numita Table inceputu dela Manastirulu cu Punctulu a 6^{lea} Curgerea Apei Vistia mare langa aceia o Stanca mica de Pamantu cu numele Rapa lui Csutta, unu Pisculetu de Pamantu, Hula Pietrosa de unde incepe isvorulu unei ape mica cu numele Corbulu de catra Satu, intru acela se scurge Pereu Micului, Pereu Calnicului, Pereu Cali Noksoarei, scurgatore numai in timpuri ploioase, la Capulu Piscului se inpreune cu Corbulu cielu Secu, si paraseste Hotarulu Comuni la Tufele Visti veți Punctu 7.

Confina Hotarului numite Corbulu mare duce pana la Hula cu Obeade o Strade de Picioru de aici paraseste curgerea apei si se sue pe susu numita Strade apropiindu se catra Comune, pana la o scurgere de Pereu micu in timpuri Ploioase anume Pereulu Mlecilor duce Confina pana la Samnulu numitu Gura Pareului in Callia Utsi, scurgerea acelui Pereu in Corbulu cielu Secu, de aci cine susu numita Srade confina pana la Cararia Utsi, de unde se incepe curgerea unui Pereu micu in timpuri ploioase si duce confina pana la Comor unde se Scurge in Corbu, de aci se cine pe curgerea Apei Corbu pana la Tufele Visti, Semne santu pe aceiasi Tabla Comoru unu Pisku de Pamantu intre inpreunarea susu numitelor curgeri de Ape, catre reseritu Tabla de aretura cu o Strada umbletoare cu numele Callia Utsi, Capulu Piscului, unu Piscu de Pamantu inaltu intre inpreunarea susu Numiteloru doao curgeri de ape Corbulu de catra Satu si Corbulu cielu Secu, intre acestia si intre Comuna pe susu numita Tabla se afla unu Pamantu roginosu isvoritoriu anume Helesteulu inferioru cu Tufe de arine, mai catra rasaritu de [36v] Helesteu de langa Comuna unu locu isvoritoriu ce se chame Valia Ulmului inbrecatu in Tufe de arine, curgerea acelui Pereu paraseste Hotarulu Comuni la Tufele Visti.

Comuna sta din trei Ulitze cu Numele Ulitza mare, Ulitza mica, si Ulitza Vei, care stau catra amiadie și

la un pârau care se chiamă *Țarcuri*. De aici în jos pe susnumitul curs de apă este granița cu comunitatea Corbi.

Plaiul numit *Viștea Mare* este acoperit cu fagi până la *Steregoi*, de aici în sus fiind acoperit de brazi.

Sub poalele plaiului *Viștea Mare* este posesiunea dlui baron Bruckenthal, [care] împreună cu *Braniștea* se numesc *Grădina Mănăstirii* (vezi la Nr. 6).

Alături, către asfințit se găsește stâna și locuința lui Moise Samoila Clonțea cu Nr. 258. De aici în jos este trupul de fânațe acoperit cu tufisuri *Colnicul*, în care este un drum numit *Calea Colnicului*, care începe în comunitate și urcă spre trupul menționat până sub plaiul *Viștii Mari*. Prin trupul de mai sus, pe vreme ploioasă curge spre miazănoapte o apă mică cu numele [de] *Corbul Sec*.

Partea [de] către răsărit, din trupul mai sus menționat, care începe de la mănăstire de la punctul al 6-lea, pe cursul apei *Viștea Mare* [este] o stâncă mică de pământ numită *Râpa lui Ciută*. [Este] un pisculeț de pământ, *Hula Pietroasă*, de unde începe cursul către sat al unei ape mici numită *Corbul*, [care] la *Capul Piscului* se unește cu *Corbul Sec*, și părăsește hotarul comunității la *Tufele Viștii* (vezi punctul 7). În acesta se varsă *Pârâul Mic*, *Pârâul Calnicului* [și] *Pârâul Căii Nucșoarei*, care au apă doar pe vreme ploioasă.

Granița hotarului numit *Corbul Mare* merge până la cărarea *Hula cu Obeade*(?), unde părăsește cursul apei și urcă până la cărarea menționată, apropiindu-se de comunitate, până la valea unui pârau mic, care are apă pe timp de ploaie numit *Pârâul Mlăcilor* [și] merge până la semnul numit *Gura Pârâului* din *Calea Ucei*, unde acel pârau se varsă în *Corbul Sec*. De aici granița ține pe cale menționată până la *Cărarea Ucei*, unde începe un pârau mic [cu apă] pe timp de ploaie și merge granița pe ea până la *Comori*, unde [acesta] se varsă în *Corbul*, [și] de aici merge pe firul apei *Corbul* până la *Tufele Viștii*. Semnele de pe acest trup [numit] *Comori* sunt: o movilă de pământ la confluența celor două ape menționate, către răsărit un trup de arătură cu un drum numit *Calea Ucei*, *Capul Piscului*, o movilă înaltă de pământ la confluența celor două ape menționate, *Corbul de către Sat* și *Corbul Sec*. În terenul menționat, între aceste două cursuri de apă și comunitate se găsește un pământ smârcos cu izvoare [și] cu tufe de arini, numit *Heleșteul de Jos*. Mai către răsărit de *Heleșteu*, pe lângă comunitate [este] un loc cu izvoare acoperit cu tufe de arini, care se cheamă *Valea Ulmului*, din care [pornește un] pârau care părăsește hotarul comunității la *Tufele Viștii*.

Comunitatea este formată din trei ulițe, numite *Ulița*

catra amiadie nopte praveđute cu o Biserica de materiale pe Hramulu Bunei Vestiri.

Huditie respundietore din Comune afare in partea catra rasaritu Huditia Prundianului in partea catra sfintitu Huditia Coreștilor care raspunde catra Utsa de susu; asa sau incheiatu tate Numirile Comuni dupa cea mai bune cunostintie a Subscrisloru Membri.

Vistia sup. in 8^{le} November 1864

~~Nicolae Balescu~~
~~Nicolae Soffary~~

La Cetirea Protocolului au adusu familiile Boernale Stoyka, Sandru, Wulkan, Harabalu, Popesti si Ianku precum ca Muntele Vistia mare din bredetu in susu pana la susu numitu Confine se stapaneste de dansi in sa Locuitori in Comuna nostre care este de obste cunoscutu.

D. u. sup.

Alesi Comuni
× Nicolae Balescu
× Moyse Dann
× Samoyle Ianku
× Nicolae Schandru
Nicolae Balescu
Konstandin Korra

George Klonzia Jude
prin George Csismas
notar

Mare, Ulița Mică și Ulița Văii, care sunt orientate de către miazăzi către miazănoapte, având o biserică zidită cu hramul Bunei Vestiri.

Ulicioarele care duc afară din comunitate: *Ulicioara Prundeanului* în partea de către răsărit [și] *Ulicioara Coreștilor* care duce către Ucea de Sus, către asfințit. Astfel se încheie toate toponimele comunității, după cele mai bune cunoștințe a membrilor de mai jos.

Viștea de Sus, în 8 noiembrie 1864

~~Nicolae Balescu~~
~~Nicolae Soffary~~

La citirea protocolului familiile boierești Stoica, Șandru, Vulcan, Harabal, Popescu și Iancu, au adus [completarea] precum că muntele Viștea Mare de sus din brădet până în granița mai sus menționată este stăpânită de dâșii, [lucru] cunoscut deopotrivă de locuitorii comunității noastre.

Ca și deasupra(?).

Aleșii comunității
Nicolae Bălescu
Moise Dan
Samoilă Iancu
Nicolae Șandru
Nicolae Bălescu
Constantin Cora

George Clonțea, jude
prin George Cismaș,
notar

Ștampila comunității Viștea de Sus.

Vlădeni (m. *Vledény*, *Veledény*; g. *Wladein*)

Sat situat pe valea râului Homorod, în apropierea Pasului Perșani, la 32 km spre est-sud-est de Făgăraș.

Prima menționare documentară a localității provine din anul 1570, când boierul de origine munteană Dumitru Curiac și sora sa Marta, au zălogit moșile *Vledeny* și *Țânțari* Margaretei Mailath.²⁸⁸

Denumirea satului provine din numele slavo-român *Vlad* la care s-a adăugat sufixul *-eni*.

²⁸⁸ HURMUZACHI, Eudoxiu 1897, 685.

Datele de colectiune se estinde asupra urmetorelor puncte de intrebaciune:

1ma Comunitatea Vlădeni se tine acuma de districtulu si cerculu de susu numitu, insa positia lui este in tiara Barsei, si sau tinutu de sute de anii de districtulu Brasiovului, care acumu seau anesatu la alu fagarasiului.

2da Comunitatea Vlădeni 'si are numele ei in limba Germana si Mageara Vledenii, si acesta nume lau avutu dela ursirea ei, si dupa cumu ne spunu batranii nostri acesta nume selu trage de la ursitorulu ei anume Vlad.

Totu dupa spusa batraniloru nostri Vlădeni sau infiintatu de odata cu Posta in Ardealu, fiindu ca mai 'nainte aru fi fostu casile risipite prin padure si pentruca din Brasiovu este statiunea de Posta aicea aseadara seau adunatu din casile care fusese mai inante risipite prin paduri curatu romane pone in diua de astadi este o comunitate adevaratu romana ne amestecata cu alte natiuni.

3^a Comuna Vlădeni posedă 3 chimpuri de aratura si anumitu chimpulu de susu, de mijlocu si de josu.

Podurile inca suntu impartite in 3 tiarine [155r] si anumitu Popilnicha, Cumetra si Ursoia.

Pasiune avemu numai una si se numesce peste totu Grădina boiloru si are positia ei intre ambe drumurile, drumulu vechiu si drumulu nou care merge catra Persiani.

4^{lea} Granitile otarului nostru sa incepe intai cu Comuna Tintiaru si mergu de la Homoricu pana la virvu Poppi, de aicea se incepe apoi otariulu cu Gridu cu Persani si cu Sincha vechie si merge otarulu totu pe muchea dealului, si 'i lucru de insemnatu cumca totu acesta Granitia desparte si tiara Barsei de teara Oltului.

5^{lea} Paraie mai insemnate suntu pe otariulu Vladenului:

a/ Hemeradea petri care cura din otariulu Teritoriului despre Venetia superiore

b/ Popilnicha care cura tot din otarulu Teritoriului

c/ Treastiora acesta numai in Otariulu nostru

d/ apoi vine Hemeradea ceai mare cara o numim si Ursoea, acesta apa curge din Otariulu nostru si alu Opidulu Codli incepandu despre Otariulu Sinchi si curge spre reseritu intre ambe Otarele Codli si alu Vladeniloru si acesta apa curge si serveste ca Granita ambelor otare, totu intru acesta apa curgu si paraiele de pana aici anotate si forminduse acestea unu râu anumitu Hemeradea curge pe la Tintiaru, Nou, Heltea si Feldiora unde se varsa in Oltu.

Datele colectate se extind asupra următoarelor puncte de întrebare:

1. Comunitatea Vlădeni aparține acum de districtul și plasa mai sus menționate, însă ea se găsește în Țara Bârsei, și timp de sute de ani a aparținut de Districtul Brașovului, dar acum s-a anexat la al Făgărașului.

2. Comunitatea Vlădeni se numește în limba germană și maghiară Vledenii, având acest nume de la întemeierea sa, și după cum ne spun bătrânii noștri acest nume și-l trage de la întemeietorul ei numit Vlad.

Tot după spusele bătrânilor noștri, Vlădeni s-a înființat odată cu poșta din Ardeal, fiindcă mai înainte casele ar fi fost risipite prin pădure și pentru că [pe drumul] dinspre Brașov este o stație de poștă aici, așadar s-au adunat [în jurul ei] din casele risipite înainte prin păduri. [Satul] este integral românesc, fiind până în ziua de azi o comunitate românească veritabilă neamestecată cu alte națiuni.

3. Comunitatea Vlădeni posedă trei câmpuri de arătură și se numesc câmpul de sus, de mijloc și de jos.

Pădurile încă(?) sunt împărțite în trei terenuri numite *Popilnica*, *Cumătra* și *Ursoaia*.

Pășune avem numai una și se numește toată *Grădina Boilor*, și este situată între cele două drumuri, drumul vechi și drumul nou care merge către Perșani.

4. Granițele hotarului nostru se încep [mai] întâi cu comunitatea Țânțari și merge de la Homoricu până la *Vârful Popii*. De aici începe apoi hotarul cu Grid, cu Perșani și cu Șinca Veche și merge granița tot pe muchia dealului și trebuie menționat faptul că această graniță desparte Țara Bârsei de Țara Oltului.

5. Pârăurile mai importante din hotarul Vlădeniului sunt:
a) *Hămărădea Pietrei*, care curge din hotarul teritoriului dinspre Veneția de Sus.

b) *Popilnica*, care curge tot din hotarul teritoriului.

c) *Trestioara*, acesta [curge] numai în hotarul nostru.

d) Urmează apoi *Hămărădea Mare*, [pe] care o numim și *Ursoaia*. Această apă curge din hotarul nostru și al târgului Codlea, începând dinspre hotarul Șincii și curge spre răsărit între cele două hotare (al Codlei și al Vlădeniului) și această apă este granița celor două hotare. Tot în această apă curg și pârăurile menționate mai sus și se formează astfel un râu care se numește Homorod, [care] curge pe la Țânțari, [Satu] Nou, Hălchiu și Feldioara, unde se varsă în Olt.

²⁸⁹ Colecția de manuscrise OSzK, FM 1/3814A, 155v-155r.

Vlădeni în 2 Iuliu 1864

Vlădeni, în 2 iulie 1864

Oficiul comunale

Oficiul comunității

Iuon Balkar
Jacob Zorca notar

Ion Balkar, [jude]
Iacob Zorca, notar

Ștampila comunității Vlădeni.

Voila (m. *Voila*, *Vojla*; g. *Wolldorf*, *Woila*)

Satul se află situat pe terasa deasupra luncii Oltului, la vărsarea râului Breaza, la 11 km spre vest de Făgăraș. Prima menționare a satului provine din 1441, când Vlad Dracul a dăruit jumătate și o treime din acesta boierului Stanciu Moenescu și fiilor săi.²⁹⁰

Numele satului provine din numele de origine slavă *Vojilo*, *Voislav* având la origine cuvântul *voj* (= luptător).²⁹¹

[165v] Districtulu Fagaras²⁹²

Comuna Voïla

Tractulu Beklianŭ

Districtul Făgăraș, plasa Beclean

Comuna Voila

Plasa Beclean

Numirile Lokuruloŕŭ
Dela Comŭna Voïla²⁹³

Numele locurilor
din localitatea Voila

Numele Comitatuluŭ_Districtŭlui_Cercului, de care se tine ŭatul?

Districtulu Fogaraș Tractulu Beklianu

Numele comitatului, districtului [și] plășii de care aparține satul?

Districtul Făgăraș, plasa Beclean.

Comunitatea, opidulu cate numiri are acuma Voïla, cunoscutu de tiare din vecime

Localitatea, târgul câte denumiri are în prezent? Voila, [e] cunoscută [astfel] de țară din vechime.

Avutau comunitatia cumva alta numire nau avutu

A avut localitatea cumva alt nume?
N-a avut.

Cŭmu sa numeste Comunitatia dela inceputu Voïla

Care a fost numele localității de la început? Voila.

De unde sa inopulatu
Ŭnŭ Domnitorŭ si lau numitŭ Voïlaŭ

De unda provine populația?
[A fost populat de] un domnitor și l-a numit Voila.

Cesa tine de Comŭnu din traditiunŭ

6. Ce se știe de genere din tradiții?

—

—

²⁹⁰ DRH.B.1966, 160.

²⁹¹ CONSTANTINESCU, Nicolae A. 1963, 410.

²⁹² Colecția de manuscrise OSzK, FM 1/3814A, 165v.

²⁹³ Răspunsurile chestionarului au fost completate sub forma unui tabel.

Numirile topografice din otarul comunității

1. Tunerogeale,
 2. peste Riulu ca apa,
 3. Petris,
 4. Horlopa,
 5. Dumbrava,
 6. Walia Woivodenilor,
 7. Roginile,
 8. Bungetu,
 9. Dialu,
 10. Uliu,
 11. Dialu Uliului,
 12. Walia Dridifului,
 13. Teiselu,
 14. Tarina,
 15. Prundurile,
 16. Intre oltetie,
 17. Dupa Laku,
 18. Tunerogu,
 19. intre Iazuri,
 20. Durpichi peste Oltu,
 21. peste Girle,
 22. Ploppi,
 23. in trestie,
 24. Lunca Poduluș
- peste totu 24 numiri

Anotare

—

Voșla in 2 Februaru 865

Thoma Gabor jude

I. Gabor notariu

Denumirile topografice din hotarul localității

1. Teneroagele;
 2. Peste râul cu apă;
 3. Pietriș;
 4. Horlopa;
 5. Dumbrava;
 6. Valea Voivodenilor;
 7. Roghinile;
 8. Bungetul;
 9. Dealul;
 10. Uliul;
 11. Dealul Uliului;
 12. Valea Dridifului;
 13. Teișelu;
 14. Țarina;
 15. Prundurile;
 16. Între Oltețe;
 17. După Lac;
 18. Tenerogul;
 19. Între Iazuri;
 20. Durpichii(?), peste Olt;
 21. Peste Gârle;
 22. Plopi;
 23. În Trestie;
 24. Lunca Podului.
- În total 24 denumiri.

Notă

—

Voila, în 2 februarie 1865

Toma Gabor jude

I. Gabor notar

Voivodeni

Localitate formată în anul 1956 prin contopirea satelor Voivodenii Mari și Voivodenii Mici.

Voivodenii Mari (*Vaidafalăul Mare*; m. *Nagyvajdalfalva*, *Vajdalfalva*, *Nagyvoivodény*; g. *Gross-Waiwoden*)

Localitatea s-a format pe malul estic al râului Breaza, pe cursul mijlociu al acestuia, la 11 km spre sud-vest de Făgăraș.

Prima atestare documentară a sa provine din anul 1437, când boierul Stanciu și fratele său Roman au primit de la Vlad Dracul alături de alte domenii făgărășene și satul Voivodeni.²⁹⁴

Etimologia numelui satului este incertă, fiind pusă în legătură cu voievodul Țării Românești.²⁹⁵

[163v] Conspectu²⁹⁶

Conspect

Despre Nimirile locurilor din Țomunitatea

Despre denumirea locurilor din Comunitatea

²⁹⁴ PUȘCARIU, Ioan 1907, 51.

²⁹⁵ ANTAL Lukács 1999, 91.

²⁹⁶ Colecția de manuscrise OSzK, FM 1/3814A, 163v-163r.

Intrebare 1.

[Numele comitatului, districtului, cercului, scaunului de care se tiene satulu.]

Districtulu Fogarasiu, Tractulu Sembetean

Intrebare 2.

[Comunitatea, opidulu cate numiri are acu, care dintre ele e numai prin locuitorii locali si care e de tiera intriega cunoscutu?]

Comunitatea Voivodeni mari are uniča numire – si e de tiara întręga čunosčuta.

Intrebare 3.

[Avut’a vro data comunitatia alta numire? Séu dor’ numai s’a scrisu alt’ minterea numele de acumu?]

Comunitatea nau avut verodata alta numire.

Intrebare 4.

[Cum sa numeste comunitatia dela inceputu?]

Comunitatea dela începutu se numesce Voivodenŷ mari.

Intrebare 5.

[Deunde s’a inpopulatu?]

De unde sau inpopulatu Comunitatea nu se póte deslusi.

Intrebare 6.

[Ce sa stie de comunu din traditiuni, monumente semne de memori, din memorande scrisa seu tiparite despre originea numelui si intiesulu lui in veri care limba aru fi loculu numitu?]

Comunitatea a fost de limba romana.

Intrebare 7.

Numirile topografice din teritoriul comunitati sunt:

Gura lunci,

Lunca,

Rogina,

Calia Woŷli,

Obresini,

dialu,

Calia Ludisorului,

Kringurile,

Redecina,

Teisiu

munți čomunitati:

Urlea,

Mosiu si

Musiulita

Teritoriile vecine a numirilor topografice din punctul din urma sunt: teritoriul comuni Posorta, teritoriul

Întrebarea 1.

[Numele comitatului, districtului, plășii, scaunului de care aparține satul.]

Districtul Făgăraș, Plasa Sâmbăta [de Jos].

Întrebarea 2.

[Câte denumiri are comunitatea, târgul în prezent, care dintre ele este cunoscută doar pe plan local și care de către întreaga țară?]

Comunitatea Voivodenii Mari are un singur nume, și [prin ea] este cunoscută de țara întreagă.

Întrebarea 3.

[A avut vreodată comunitatea alt nume? Sau s-a scris doar altfel numele de acum?]

Comunitatea n-a avut niciodată alt nume.

Întrebare 4.

[Cum s-a numit comunitatea la începuturi?]

Comunitatea s-a numit de la început Voivodenii Mari.

Întrebarea 5.

[De unde provine populația?]

Nu se poate desluși de unde s-a populat.

Întrebarea 6.

[Ce se știe de genere din tradiții, [din] monumente, semne memoriale, acte scrise sau tipărite, despre numele și etimologia [numelui] localității în fiecare limbă [vorbită]?]

Comunitatea a fost de limbă română.

Întrebare 7.

Toponimele din hotarul comunității sunt:

Gura Luncii,

Lunca,

Roghina,

Calea Voilei,

Obreșini(?),

Dealul,

Calea Ludișorului,

Crângurile,

Rădăcina,

Teișul,

Munții comunității:

Urlea,

Moșul și

Moșulița

Teritoriile învecinate cu toponimele din punctul de mai sus sunt: teritoriul comunității Pojorta, teritoriul

Comuni Ludisoru, Teritoriul Comuni Dridiff, Teritoriul Comuni Woŷla și al Woyvodenilor mici. Teritoriile vecine a Munților Comunități sunt, Teritoriul Principatelor unite romane [163r] Muntele Comunități Posorti și al Woyvodenilor mici din Districtul fogarasiului.

Woivodeni mari în 2 Noembrie 864

Mihai Bȳka Jude
Samuile Moldovan not.

comunității Ludișor, teritoriul comunității Dridif, teritoriul comunității Voila și al Voivodenilor Mici. Teritoriile vecine ale munților comunității sunt teritoriul Principatelor Unite Române, muntele comunității Pojorta și al Voivodenilor Mici din Districtul Făgăraș.

Voivodenii Mari, în 2 noiembrie 1864

Mihai Bica, jude
Samoilă Moldovan, notar

Voivodeni Mici (*Vaidafalăul Mic*; m. *Kisvajdalfalva*, *Kisvojvodény*; g. *Klein-Waiwoden*, *Klein-Woiwoden*, *Woiwoden*)

Localitatea s-a format pe malul vestic al râului Breaza, pe cursul mijlociu al acestuia, la 11,5 km spre sud-vest de Făgăraș.

Localitatea a fost formată deja la începutul secolului al XVI-lea,²⁹⁷ dar prima atestare documentară provine doar din anul 1588, când a este amintit boierul *Man Cabuz de Kis Vaidafalva*.²⁹⁸

Etimologia numelui satului este incertă, fiind pusă în legătură cu voievodul Țării Românești.²⁹⁹

[161v] Numirile locurilor³⁰⁰
dein Comunitate Voyvodený mici in Districtul
fagarasiului

Denumirea locurilor
din comunitatea Voivodenii Mici din Districtul
Făgăraș

1. [Numele comitatului, districtului, cercului, scaunului de care se ține satul.]

ad 1.

se ține de Districtul fagarasiului cercul Sambatianu, se ține de țiera oltului, care totă Transilvania e sub numele țiera oltului cunoscută

2 - 4. [Comunitatea, opidulu câte numiri are acu, care dintre ele e numai prin locuitorii locali și care e de țiera intriega cunoscutu? Avut'a vro data comunitatia alta numire? Séu dor' numai s'a scrisu alt'minterea numele de acumu? Cum sa numeste comunitatia dela inceputu?]

ad 2.3. și 4.

afara de numiria sub 1. nu are altu nume

5. [Deunde s'a inpopulatu?]

ad 5.

Poporul din acesta Comuna constandu numai dein curatu romanu, Comuna nu se stie de unde sa inpopulatu, de ore ce acestu satu e unulu dein cele mai vechi ale Tiari oltului in obste că și toti romani

[1. Numele comitatului, districtului, plășii, scaunului de care aparține satul?]

La 1.

Aparține de Districtul Făgăraș, Plasa Sâmbăta [de Jos]. Aparține de Țara Oltului, care [în] toată Transilvania e cunoscută sub numele [de] Țara Oltului.

2 - 4. [Câte denumiri are comunitatea, târgul în prezent, care dintre ele este cunoscută doar pe plan local și care de către întreaga țară? A avut vreodată comunitatea alt nume? Sau s-a scris doar altfel numele de acum? Cum s-a numit comunitatea la începuturi?]

La 2., 3. și 4.

În afără de denumirea de la [punctul] 1 nu are alt nume.

5. [De unde provine populația?]

La 5

Populația din această comunitate este formată din români veritabili. Nu se știe de unde s-a populat comunitatea, deoarece acest sat este unul dintre cele vechi din Țara Oltului, [și] în general ca și toți românii din Transilvania

²⁹⁷ În anul 1527 este menționat boierul Aldea Bica din Voivodenii Mari (PUȘCARIU, Ioan 1907, 101), prin urmare Voivodenii Mici trebuia să existe deja.

²⁹⁸ PUȘCARIU, Ioan 1907, 136.

²⁹⁹ ANTAL Lukács 1999, 91.

³⁰⁰ Colecția de manuscrise OSzK, FM 1/3814A, 161v-161r.

dein Transilvania sunt Colonisati din Italia aica.

6. [Ce sa stie de comunu din traditiuni, monumente semne de memori, din memorande scrisa seu tiparite despre originea numelui si intielesulu lui in veri care limba aru fi loculu numitu?]

ad 6.

Să afla o Cetate ruinate aica(!) in hotaru, unde se cunoste semnu de temei in pementu gesinduse pietre si ceremide in pementu si loculu se numeste la Cetate.

7. [Numirile topografice din otarulu comunitati?]

ad 7. numirile locuriloru adeca:

Muntele Valia lui Mogos care are numirile sale adeca:

Stana de sus,

Pereu domnului,

fatia Siaca,

pereu Calului si

grohotisiu,

acesta in legatura cu numirile teritoriale la campu:

fontinile,

in Tabere,

Lunca din josu,

Restocile,

mlecile,

Iaszu,

Calia Dragusiului,

Valia din Margini,

Kimpu micu,

Gropile,

meru rosiu,

rogina,

in Lacuri,

Dialu Pojsorti,

Lunca din sus si alte,

tote acestia numiri dovedescu cumcă satulu /:Comuna:/
Voyvodený mici cu totu teritoiulu ei e pemantu
[161r] curatu romanescu dein veichime locuitu de
curatu romani.

sunt colonizați aici din Italia.

6. [Ce se știe de genere din tradiții, [din] monumente, semne memoriale, acte scrise sau tipărite, despre numele și etimologia [numelui] localității în fiecare limbă [vorbită]?]

La 6.

În hotarul de aici, în locul [care] se numește *Cetate*, se găsește o cetate ruinată³⁰¹, căruia i se mai văd urmele fundațiilor, în pământ găsiindu-se pietre și cărămizi.

7. [Toponimele din hotarul comunității.]

La 7. Toponimele sunt:

Muntele *Valea lui Mogos*, care are aceste toponime:

Stâna de Sus,

Pârâul Domnului,

Fața Seacă,

Pârâul Calului și

Grohotișul.

În cea ce privește toponimele din câmpie:

Fântânile,

În Tabere,

Lunca din Jos,

Răstocile,

Mlăcile,

Iazul,

Calea Drăgușului,

Valea din Margini,

Câmpul Mic,

Gropile,

Mărul Roșu,

Roghina,

În Lacuri,

Dealul Pojorții,

Lunca din Sus și altele.

Toate aceste toponime dovedesc că satul (comunitatea)
Voivodenii Mici cu tot teritoriul ei este pământ
românesc veritabil, locuit de români veritabili din
vechime.

Voyvodený mici in 14 Noembrie 1864

Voivodenii Mici, în 14 noiembrie 1864

× Moýse Kibus Jude

Nicolae Muntyan mp

Notariu

Moise Chibuș, jude

Nicole Muntean mp

Notar

³⁰¹ Cetatea lui Radu Negru de la Breaza.

Ștampila comunității Voivodenii Mici.

Zărnești (m. *Zernest*, *Zernyest*; g. *Zernescht*, *Zernesten*, *Zernen*; s. *Särnescht*)

Oraș situat în partea sudică a Țării Bârsei, pe cursul superior al râului Bârsa, la 41 km spre sud-est de Făgăraș. Prima menționare a localității provine din anul 1367, când *magister Jacobus de Brassou nobilis de Drag*, a fost introdus ca proprietar alături de alte domenii din Țara Bârsei și în *possessio Zernehaza*.³⁰² Numele localității are la origine antropimul de origine slavă *Zerne*.

[166v] Numele locurilor din comuna Zernesci³⁰³

Comuna Zernesci se ține de cercul Branului /: în Tiera Bursei /: și Districtul Făgărașului și percepătoratul Brașovului și se numește în toate limbile Zernesci.

Se marginește spre media nopți și resaritu cu otarul Tohanului vechiu și Poiana Merului spre media di cu Branu și România spre apus cu Poiana Mărului și Sinci Bucimu și alte sate tîenarore de Făgărașiu și cheru și cu otaru Făgărașului

În otarul comunei Zernesci se afla Petra Craiului și mai mulți munți.

Numiri mai însemnate topografice sunt:

Pe Tiernuri, fiindu că formedia tierni apei așa numita Barsa dela care se deriva numele „Tiera Bersei”,

Gropile un locu cu movile și gropi formate dein adinsu dein scopu belicu de pe candu venira Turci, unde fura tare batuti de romani,

Bersa mare,

Bersa Cherului etc.

Se afla o fabrica de hartie doua mori doua firestrau, mai multe pio și darste populatia sue la 2500 Suflete și 600 Numere, este locuitu numai de romani.

Zernesci in 1 Septemvre 1864

Ioanu Jasia jude
I. Duvlea not[ar]

Numele locurilor din comunitatea Zărnești

Comunitatea Zărnești aparține de Plasa Branului (în Țara Bârsei) și Districtul Făgărașului și percepătoratul Brașovului, și se numește Zărnești în toate limbile.

Se învecinează spre miazănoapte și răsărit cu hotarul Tohanului Vechi și Poienii Mărului, spre miazăzi cu Branul și România, spre apus cu Poiana Mărului și [cele două] Șinci, Buciumul și alte sate aparținătoare de Făgăraș și chiar și cu hotarul Făgărașului.

În hotarul comunității Zărnești se găsește Piatra Craiului și mai mulți munți.

Denumirile topografice mai importante sunt:

Pe țarmuri, fiindcă formează țarmul așa-numitei ape *Bârsa*, de la care se trage numele *Țării Bârsei*.

Gropile, un loc cu movile și gropi, realizate dinadins în scopuri războinice, pe vremea când au venit turcii, [care au fost] tare bătuți în acest loc de români.³⁰⁴

Bârsa Mare,

Bârsa Fierului etc.

[În sat] sunt o fabrică de hârtie, două mori, două joagăre și mai multe pive. Populația urcă la 2500 de suflete și 600 de numere, fiind locuită numai de români.

Zărnești, în 1 septembrie 1864

Ioan Iasia, jude
I. Duvlea, notar

³⁰² *UbGDS* 1897, 279.

³⁰³ Colecția de manuscrise OSzK, FM 1/3814A, 166v.

³⁰⁴ Bătălia de la Zărnești din 21 august 1690, încheiată cu victoria armatei comandată de Imre Thököli (formată din curuți, turci, tătari și munteni), asupra trupelor transilvănene și austriece.

A

abservat	păstrat
acasiunea	<i>ocaziunea</i> ; ocazia
Ad	la
Adeca / adecha / adeche	<i>adică</i>
adi / ađi	<i>azi</i>
adeveriađia	<i>adeverează</i> ; adeverește
aflatore	<i>aflătoare</i> ; care se află
afora / afore	<i>afară</i> , în <i>afară</i> ; uneori cu sensul de exterior, extravilan
agri / agru	pământ cultivabil / arabil (din lat. <i>ager</i>)
Aivia	<i>aieva</i>
altmintrelia	<i>altminteri</i> ; într-alt fel
amene	<i>în mână</i>
amiadi / amiazi / miadia di	<i>miazăzi</i>
amindoa	<i>amândouă</i>
amintri	<i>amintre</i> ; altminteri, de altfel
Anima	<i>inimă</i> , aici: suflet
Antecejori	predecesori, strămoși
Antiste	primar, jude
antistia / antistie	primărie
anumit / anumita	1. numit / numită; 2. anume
aplecare	poftă, chef, dispoziție, voință
Apriat	limpede, clar, lămurit, precis (din lat. <i>aperte</i>)
aproprie	<i>aproape</i>
Arine	<i>arin</i>
armalisuri	<i>armalii</i> ; document de înnoobilere cu blazon (din pl. lat. <i>litterae armales</i>)
asedatu / asediatu / asiadiatu	<i>așezat</i>
asfintitu de erna	<i>așfințitul de iarnă</i>
asia / ađia	<i>așa</i>
Aspru	în sensul de: puternic, violent
Astadi / aštadi	<i>astăzi</i>

B

Belicu	de război, legat de război (din lat. <i>bellum</i>)
biboliloru	al bivolilor
Blana	lot, loturi
Bobu	<i>bob</i> (cereale sau legume care fac păstăi)
boernal	<i>boieresc</i> ; de boieri
Bradi	<i>brazi</i>
braniste	<i>braniște</i> ; pădure rezervată (din bg. <i>бранище</i>)
Bucate	grâne, mâncare
Bulzu	<i>bulz</i> , stâncă izolată (din alb. <i>bulez</i>)
bunget / bungetu	desiș, pădure deasă și întunecoasă (din alb. <i>bunk</i>)
buruiana	<i>buruiană</i> , plantă sălbatică (din blg. <i>бурьян</i>)

C

calageral	călugăresc
Cali	căi
Calini	<i>călin</i> (arbut cu frunze lobate, cu flori albe și fructe roșii necomestibile)
capetenie	<i>căpetenie</i> ; aici: mai importante

Catena	lanț (din lat. <i>catena</i>)
Cavată	scobită, găurită
ceremide	<i>cărămidă</i>
Cerc	plasă (unitate administrativă)
cet:	<i>cetera</i> , etcetera (din lat. <i>et caetera</i>)
Chiara / chiare	<i>clară</i>
Cia	<i>aceea</i>
ciareci	<i>cioareci</i> ; pantaloni strânși pe picior (din tc. <i>čaryk</i>)
Cie	<i>ce</i>
Cipu	<i>chip</i> ; în sensul de: fel, formă
Coade / coda	din urmă, de slabă calitate
Codru	bucată (din lat. <i>quodrum</i>)
colonisti	iobagi
comuna	comunitate, comunitatea
comunal	comunitar, al comunității
comunu	în general, de genere
confina	graniță, hotar (din lat. <i>confinium</i>)
Contumaz	carantină (din g. <i>Kontumaz</i>)
coprina	<i>coprină</i> , narcisă (din bg. <i>коприна</i>)
cordovan	piele fină tăbăcită vegetal, folosită pentru încălțăminte și marochinărie
cornu	colț
costete	abrupt (din costiș)
crasmaritu	<i>crășmărit</i> , dreptul de a avea crășmă
criepe	<i>crapă</i> (în sensul: moare)
coviatu	încovoiat, curbat
crumpene	cartofi (din m. <i>krumpli</i>)
cuanum	<i>quantum</i> , cantitate (din lat. <i>cuantum</i>)
cucuruzu / cucurudiu / cucurușu	<i>cucuruz</i> , porumb (din bg. <i>кुकурюз</i>)
curunda	<i>curând</i>

D

d	dz, z
dace	<i>zace</i>
dara	<i>dară</i> , dar
darab / dărabu	<i>dărab</i> , bucată (din m. <i>darab</i>)
darste	<i>dârștă</i> (piuă acționată de apă în care se bat dimia, postavul etc.)
dein	<i>dîn</i>
deintre	<i>dîntre</i>
deligenta	<i>trudă</i>
de orechia	<i>deoarece</i>
depreună	<i>împreună</i>
derivare	schimbare
desiert	loc sterp
desdaunandui	<i>desdăunându-i</i> , despăgubindu-i
despre	<i>dinspre</i>
de valma	în comun, în devălmășie (din g. <i>Schwarm</i>)
dice	<i>zice</i>
didita	<i>zidită</i>
diditu	<i>zidit</i>
dile	<i>zile</i>
dis / disu	<i>zis</i> , numit
dioșă	joasă

doa / doo
dotati
dricu / dricuri

două
privilegiați
trup, trunchi, parte de hotar (din m. *derék*)

E

ear
ediste
egumenu
erba sarbăde
erine
ernă
escurgere
essie
estinsulu
eșundare

iar
există
stareț (din slv. *кѣзоумень*)
iarbă-searbădă
viezure
iarnă
curs (al unei ape)
leșios, searbăd
extinsul
revărsare

F

fain
fecor
ferega
ferdelă
fiscală
firestrau
formedia / formiada
frusta
funi
funt
fantaneste / funtanesce
funtina

fin, frumos (din g. *fein*)
fecior, băiat (etimologie incertă)
ferigă
unitate de măsură (16 cofe; cca. 20 litri)
al fiscului, de stat
fierăstrău (în sensul de: joagăr)
formează
bucată, fragment
funii (în sensul de: *fâșii înguste de teren*)
unitate de măsură; 0,56 kg (din g. *Pfund*)
izvorește, își are obârșia
fântână

G

galete
gansce
gate
gevan
glaji
grindu
grof / grofu
grofiloru
grohotisiu

găleți (unitate de măsură; 1 găleată = 4 ferdele = 64 de cofe; cca. 80 litri)
gâște
gată; se termină (din alb. *gat*)
găvan; scobitură (din bg. *ваган*)
glăji, recipiente din sticlă (din g. *Glasse*)
grind, loc mai ridicat, deal mic (din slv. *гриндоу*)
conte (din m. *gróf*)
al conților
grohotiș

H

hasna
hasnui
hasnuieste
helu
hirisca / hirișcă
hodaie
hotareste
hudita / huditie
hula

haznă; folos (din m. *haszon, hasznos*)
[a]hăsnui; a folosi
hăsnuiește; produce, folosește
cel
hrișcă
îngrăditură pentru oi, stână (din bg. *одаиа*)
hotărește; se învecinează
hudiță; ulicioară (din slavă veche: *hodu* + sufixul -iță)
hulă, drum care urcă o coastă foarte piezișă

I

ieser
împreună
în curmediescu
inclitu
inesce
împrejiurat
însa
interdiu / înatrdiu
inu
isuoru

iezer, lac de munte (din slv. veche *jezero*)
se unește, confluență
în curmeziș
onorat (din lat. *inclitus*)
încoace
înconjurat
însa, dânsa
în târziu; târziu
în
izvor

J

jace
jogaru
jugure

zace (în sensul de: se găsește, se află, stă așezat)
joagăr
iugăr; 0,5775 ha / 1600 stânjeni pătrați

K

kringul

crângul

L

lađiu
lazuire
livedi / liveđi
lubane

laziu; lazul (din slv. *лазъ*)
defrișare
livezi; în sensul de fânațe
recăle, haine de postav sau de pănură făcută acasă

M

maeriște
medisloculu
mediu
meduina / mezuina
meduieneste / mezuineste
memorand
mestiakanu
miadia nopte
miediul nopți / mediu de noapte
micsoratoriu
milu
minteni
mislocu
mlacă
mlăcos
mogila
mora
morastu
m.p.
mucie
muere
mustu

gospodărie (din m. *major*)
mijlocul
mediu, mijloc
răzor, brazdă între două ogoare, semn de hotar (din slv. *meždina*)
se învecinează
act oficial, notă
mesteacăn
miazănoapte
miezul nopții, miezu de noapte; miazănoapte, nord
de alint
milă; 1 milă austriacă = 7585,9 m
imediat, degrabă, numaidecât (din m. *menten*)
mijlociu, mediocru
mocirlă, smârc (din slv. *mlaka*)
mocirlos, smârcos
movila (din slv. *mogyla*)
moară
mlaștină, smârc (etimologie incertă)
manu propria; cu mâna sa
muchie
muiere, femeie (din lat. *mulier*)
must; aici în sens de sevă

N

nece

nici

nemesiu	<i>nemeș</i> , nobil (din m. <i>nemes</i>)
nemesesc	<i>nemeșesc</i> , nobiliar
nemesesti	<i>nemeșești</i> ; nobiliare
nescari	niște
noao	nouă, pentru noi
nostani	băștinași, autohtoni

O

oblu	drept (din slv. <i>oblŭ</i>)
ogorîră	ogârît, lăsat necultivat (din slv. <i>uhor</i>)
oltiut / oltuiti	altoit / altoiți
opidulu	târgul
orecîndu	<i>oarecînd</i> ; cândva, demult, odată, odinioară
orgiu	<i>orgia</i> , stânjen (din gr. <i>οργια</i>)
osebite	diferite (din slv. <i>osebiti</i>)
otar / otaru	<i>hotar</i>

P

padina	<i>padină</i> , loc plan pe vârf de munte (din bg. <i>nàduha</i>)
palesce	<i>pălește</i> ; se stinge, dispare
paraia	<i>pâraie</i>
parau / parao / pereu	<i>pârâu</i> (în anumite cazuri: pârauri)
paraole / peraole	<i>pârâurile</i>
pasiune	<i>pășune</i>
peduretiu	împădurit
peperegu	<i>pipirig</i> ; nume dat mai multor plante erbacee care cresc pe malul apelor sau prin locuri umede și mlăștinoase
per	prin (din lat. <i>per</i>)
peru porcului / perulu porcului	pârul-porcului, coada-calului (<i>Equisetum arvense</i> L.)
pene	<i>până</i>
petiore	<i>picioare</i> ; unitate de măsură, 1 picior (austriac) = 0,316 m
pioa, piĵaiu	<i>piue</i>
pometuri	livezi (din lat. <i>pometum</i>)
pone	<i>până</i>
poteculu	poteca
predicatu / predicatulu	prenumele
prejma	<i>preajmă</i>
preste / prește	peste
pucindelu	puțințel

R

rasaritul/reseritu de vara	<i>răsăritul de vară</i>
răsăritu de erne	<i>răsăritul de iarnă</i>
recte	mai exact (din lat. <i>recte</i>)
retrage / retrasu	trage (cu sensul de: origine)
revolatiune	revoluție, rășcoală
roda	<i>rod, roade</i>
rogina / rovina	mlăstină (din slv. <i>roghina</i>)
roginos	mlăștinos
rogosu	<i>rogoz</i>

S

sacara
 salcari
 sciabu / sgiabu
 ſcrura
 ſcubaramu
 sema / ſema
 semnu de temei
 ſiacu
 siesulu
 silisce
 sipotindu
 slobod
 ſmeora
 stingini
 sfintitu
 sfintitu de vare
 stiuc / stiua / stiucu
 strimbaturi
 subſterne
 surupat
 susarca

secară
sălcari; salcie
zghiab; stei, colț de stâncă
 se varsă
 coborâm
seamă
 temelie, fundație
șiac; țarc
șesul
seliște; loc pe care era așezat un sat (din slv. *selište*)
 țâșnind (din slv. *šipotu*)
 liber (din slv. veche *svobod*)
zmeură
stânjeni; 1 stânen = 1,896 m (prescurtat: °)
așfințit, apus
așfințitu de vară; nord-vest
 bucată (din g. *Stück*)
 sinuozități
subșterne, propune spre aprobare
 surpat, dărâmat
șușarcă; varietate de rogoz

T

tardiu
 taxaliti
 tenerog / tunerog
 teritoriumulu
 tiara
 tiene
 tienutulu
 tieri
 tierina
 tiermi
 tina
 topila
 tractu / tractulu
 tufisiu
 tumba

târziu
taxaliști; comunitate liberă (în general târg) care plătea taxă comună
 pășune înprejmuită (din m. *tanarok*)
 teritoriul (din lat. *teritorium*)
țara, țară
ține (în sensul de: aparține)
ținutul
țării
țarină, câmp cultivat, ogor (din sb. *carina*)
 țarmuri, maluri
tină, noroi (din slv. *tina*)
topilă, loc de pus cânepa la topit
 plasă, cerc (unitate administrativă)
tușiș, tușișuri
tumbă, colnic (din lat. *tumba*)

U

uliția
 undare
 urdit
 urloiu
 ursire
 ursitorulu

ulița, stradă (din slv. *ulica*)
 inundație
urzit
urloi, burlan, horn
 întemeiere
 întemeietorul

V

vecinitata
 veri care
 vijeitu

vecinătăță, învecinată
fiicare
 colț, ungher (etimologie necunoscută)

Z zipari	<i>țipari</i>
X x / xr	crăițari (subdiviziune monetară: 1 florin= 60 xr, după 1857, 1 florin=100 xr)
Altele ° □ ; Π ^e	stânjeni pătrați (1 ° □ = 3,59665 m ²)